

BIBLIOTECA ȘCOLARULUI

**Nicolae
ESINENCU**
COPACUL CARE NE UNEȘTE

LITERA

CHIȘINĂU 1998

2

CZU 859.0 (478.9)-3

E 76

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Textele sunt reproduse după: Nicolae Esinencu, Copacul care ne unește (Ed. Literatura artistică, Chișinău, 1985), Nicolae Esinencu, Doc (Ed. Literatura artistică, Chișinău, 1989) și Nicolae Esinencu, Gaura (Ed. Hyperion, 1991), autorul revenind serios asupra limbii și stilului.

Coperta: *Isai Cârmu*

ISBN 9975-74-020-0

© LITERA, 1997

TABEL CRONOLOGIC

- 1940 La 13 august (după alte informații — 13 ianuarie) în satul Chițcani, raionul Telenești, într-o familie de țărani, se naște Nicolae Esinencu.
- 1957 Viitorul scriitor absolvște școala medie din satul natal.
- 1960 Nicolae Esinencu absolvște Tehnicumul Moldovenesc Republican de Cultură Fizică din Chișinău.
- 1961—1963 Se află în rândurile armatei.
- 1963 Intră și face gălăgie un an și jumătate la Universitatea de Stat din Moldova, de unde până la urmă este exmatriculat.
- 1964 Se căsătorește cu Antonina Varfolomei, ucraineană de naționalitate, româncă autentică prin dragostea pentru soț, pentru limba și cultura română. Se apucă serios de scris. Publică în ziarele și revistele timpului.
- 1968 Debutează editorial cu *Antene* (versuri), Editura Cartea moldovenească, Chișinău, și *Sacla* (povestiri), în aceeași editură. Este primit în Uniunea Scriitorilor din Republica Moldova.
- 1970 Îi apare cartea *Krupița jizni* (“O fărâmă de viață”), în limba rusă, Editura Lumina, Chișinău. Vede lumina tiparului cartea *Portocala* (povestiri), Editura Lumina, Chișinău.
- 1971 Nicolae Esinencu e prezent în librării cu cărțile *Sens* (versuri), Editura Cartea moldovenească, Chișinău, *Pânza cerului* (pentru copii), Editura Lumina, Chișinău, și *Trompeta* (povestiri), Editura Lumina, Chișinău.
- 1972 Îi apar cărțile *Toi* (povestiri), Editura Cartea moldovenească, Chișinău, și *Harbuzul lui Fănel* (miniaturi pentru copii), Editura Lumina, Chișinău.
- 1973 Absolvște Cursurile Superioare de Literatură de pe lângă Institutul “M. Gorki” din Moscova.
- 1974 Scoate volumul de versuri *Dealuri*, Editura Cartea moldovenească, Chișinău.
- 1977 În Editura Lumina (Chișinău) îi apare cărțulia pentru copii *Bună dimineața*.
- 1978 Publică, în rusește, cartea *Porog liubvi* (“Pragul dragostei”), Editura Literatura artistică, Chișinău.

- 1979 Îi apare *Copilul teribil* (poezii), Editura Literatura artistică, Chișinău.
- 1980 *Pțița readom so mnoi* (“Pasărea de lângă mine”), poezii, Editura Literatura artistică, Chișinău. *Nunta* (nuvele), Editura Literatura artistică, Chișinău. *Lumina albă a pâinii*, Editura Literatura artistică, Chișinău.
- 1983 *Stai să-ți mai spun* (versuri). Editura Literatura artistică, Chișinău.
- 1984 *Idut muzăkantî* (“Vin muzicanții”, povestiri), în limba rusă, Editura Literatura artistică, Chișinău. *Roman de dragoste* (povestiri), Editura Literatura artistică, Chișinău.
- 1986 *Cuvinte de chemat fetele* (versuri), Editura Literatura artistică, Chișinău. *Veriovka v nebo ili sovsem propaščii* (“Frânghie la cer sau cu totul pierdut”), poezii, Editura Sovetskii pisateli, Moscova.
Moja-poleb (“Pojar-doc”), microroman, în limba estoniană, Editura Loomingu, Tallinn. *Fumuarul* (piesă), montată la Teatrul Național din Chișinău.
- 1987 *Moia semia i nași stariki* (“Familia mea și bătrânii noștri”), povestiri, în limba rusă, Editura Literatura artistică, Chișinău.
- 1988 *L'orange* (*Portocala*), pentru copii, în limbile franceză și spaniolă, Editura Literatura artistică, Chișinău. *Tunul de lemn* (nuvele), Editura Literatura artistică, Chișinău.
- 1989 *Contraprobă* (versuri), Editura Literatura artistică, Chișinău. *Doc* (microroman), Editura Literatura artistică, Chișinău.
- 1990 *Ce facem cu cerul* (pentru copii), Editura Literatura artistică, Chișinău. *V ojidanii konia* (“În așteptarea calului”, poezii), în limba rusă, Editura Literatura artistică, Chișinău. *Un moldovean la închisoare* (roman), Editura Literatura artistică, Chișinău. Nicolae Esinencu este distins cu titlul “Om emerit în artă din Republica Moldova”. Îi apare o carte — *Povestiri* — în limba gruzină, în editura Merani, Tbilisi.
- 1991 *Gaura* (nuvele), Editura Hyperion, Chișinău. *Dereveannaia puška* (nuvele), în limba rusă, Editura Sovetskii pisateli, Moscova. Devine membru al PEN-clubului.
- 1992 *Derevo nașei jizni* (“Copacul care ne unește”), nuvele, Editura Hudojestvennaia literatura, Moscova. Nicolae Esinencu devine laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova, pentru microromanul *Doc*.
- 1993 *Cu mortul în spate* (poem), Editura Universitas, Chișinău. Devine membru al Uniunii Scriitorilor din România.
- 1995 *Disciplina mondială* (versuri), Editura Art & X, Chișinău.
- 1996 E distins cu ordinul Gloria Muncii. În Editura Uniunii Scriitorilor (Chișinău) îi apare cărțulia de versuri pentru copii *Carul cu mere*.

COPACUL CARE NE UNEȘTE

I

Prin sat e purtată fotografia fratelui. Ieri a murit. Noaptea a fost adusă fotografia lui în sat. Mâine va fi adus și el. — Îl cunoașteți?

Fotografia o poartă o fetiță. Nu se știe a cui e fetița, precum nu se știe nici cine a adus fotografia în sat. Dar e dusă de la poartă la poartă.

A fost la poarta lui Cucută, acum s-a oprit la poarta lui Țangă. La Cucută nu era nimeni acasă, la Țangă, ca totdeauna, e vădana cu copiii. Copiii se joacă pe undeva pe după casă, iar ea se apropie spe-riată de poartă. Izbucnește în plâns. Plânge.

— Și-al cui e sărmanul?

— Al lui... — îi răspunde liniștit fetița.

— Ion?!

— Nu, clatină fetița capul.

— Andrei?!

— Nu.

— Micu, că nici nu știu cum îl cheamă?!

— Nu.

— Sfinte! izbucnește din nou vădana în plâns. Bocește și strigă la copiii. Drăgălașii mamei, veniți încoace că nu mai văd nimic.

Copiii se apropie, sfioși. Două fetițe și un băiețel. Fetițele să aibă zece-doisprezece ani, băiețelul — vreo șapte. Copiii se uită la fotografie și tac.

— De ce tăceți, puilor?! Îl cunoașteți?

Copiii clatină din cap. Sunt prea mici ca să-l cunoască pe fratele meu. Tac.

— Dacă nu-l cunoaștem, nu-l cunoaștem... se căinează, plânge vădana. — Pe toți îi cunosc, dar pe aista... of, al cui zici că e?!

— Al lui... spune liniștit fetița.

— Și ce-o să facă acum femeia ceea, mamă-sa, că o cunosc tare bine...

— Să nu-l uitați, zice fetița și trece cu fotografia fratelui mai departe.

— N-o să-l uităm, drăguțo, strigă, bocește vădana lui Țangă, strângându-și copiii la piept, nici eu n-o să-l uit, nici copiii mei, cât vor trăi... să-i fie țărâna ușoară!..

Fetița cu fotografia se oprește la poarta lui Bachiu. Bachiu are nenorocirea lui. Acum o lună i-a murit fiul. Unicul. S-a răsturnat cu tractorul. Se zice, era la moară, încărca niște saci cu făină. A pus cât a pus în remorcă, dar când a mai rămas un sac al nu știu cui, fiul lui sare la volan și hai s-o ia din loc. Lumea strigă.

— Sârghi, d-apoi a mai rămas un sac!

— Să rămână!

— I-al lui Șipușor și-i tot din satul nostru!

— Să fie măcar și-al lui... de ce nu-i legat?!

— Îl legăm îndata... Stai, bre, că are omul copii!

Dar el n-a așteptat. A apăsat pe accelerator și-a smucit-o din loc. Consătenii nici n-au mai reușit să se urce. Au rămas în oraș, să vină de-acum cu autobuzul. Nu s-au supărat. Dar când au ajuns în sat, au aflat de nenorocire. Undeva pe la o cârnitură, băiatul a vrut să depășească un camion, l-a depășit, dar s-a și răsturnat în aceeași clipă. De trei ori s-a rostogolit tractorul și a patra oară, se zice, a trecut peste băiat. Acum Bachiu e nenorocit. E nenorocit de două ori. Peste o săptămână după înmormântarea fiului soția îi nimerește în spital. Și-i pe moarte. Să vezi și să nu crezi. Se zice, trecuse o săptămână de la înmormântarea fiului, de acum se deprinseseră cu durerea, ce-i dus nu se mai întoarce, când în după o amiază soția-i intră după te miri ce în șură și mai să moară pe loc. În fața ei era fiul ei, îmbrăcat așa cum fusese înmormântat nu demult. Costum negru, pantofi negri, chică linsă pa cap. Atât doar că stătea cu spinarea spre dânsa și făcea ceva aplecat asupra unuia din cei patru saci pe care îi țineau dezlegați ca să nu li se aprindă făina. Când l-a zărit, mama în prima clipă era

să moară, dar se stăpâni și îi vorbi poate cu cea mai liniștită voce de mamă din lume:

— Sârghi, tu ești?

— Eu, mamă, cică îi răspunde fiul, dar fața nu și-o întoarce spre dânsa.

— D-apoi ce faci tu acolo, Sârghi?

— Leg sacul ista, mamă.

— Și de ce-l legi, mamei?

— Să-l pun în remorcă.

— Și de ce să-l pui în remorcă?

— Să-l duc lui Șipușor, mamă.

— Care Șipușor, scumpule? răcni atunci mama, încât pe loc adună jumătate de sat la poarta lor. Sârghi! Bachiu! Sârghi... mai strigă ea, dar când în pragul șurii își făcu apariția cu fața înnebunită de groază Bachiu, soțul ei, nu mai găsi pe nimeni în șură. Soția lui stătea ruinată la pământ și bolborosea ceva... Acum ea e la spital... și, totuși, e ceva în toată istoria asta, ceva care te pune pe gânduri. Se zice că după ce Bachiu și-a dus nevasta la spital, s-a aruncat în șură, la cei patru saci de făină și mare, cică, i-a fost mirarea, când a găsit unul din cei patru saci legat. Așa, se zice, a fost, dar care să fie adevărul, nu știe nimeni. Oricum, Bachiu are durerea lui acum.

— Îl cunoașteți? ridică fetița fotografia fratelui meu.

Bachiu lasă lucrul — prășea niște cartofi în grădină —, lasă lucrul, se apropie de poartă, își scoate pălăria, sărută fotografia fratelui meu, își pune pălăria și se întoarce la muncă. Înainte de-a ridica sapa, își șterge ochii. Prășește.

La al lui Ocheanu fetița cu fotografia fratelui nu găsește pe nimeni. Oamenii sunt în câmp. Fetița sare gardul, se ridică pe o prispă, pe alta, ridică în fața unui geam, în fața altuia fotografia fratelui, o lipește de geamuri, o ține o clipă-două, apoi face același lucru și la geamurile din spatele casei, sare gardul și se-ndreaptă la altă poartă.

La poarta lui Sârbu fetița cu fotografia fratelui este așteptată. Trei femei o așteaptă: Sârboanca — bunica, Sârboanca — femeia lui Sârbu

și Sârboanca — nora. Cât fata se-ndreaptă spre ele, aestate vorbesc încet. Despre fratele meu Vologhiță vorbesc.

— A cui ziceți c-o murit?! Întreabă a nu știu câta oară Sârboanca—bunica.

— Of, mamă, ți-am spus, o repede ușor Sârboanca—femeia lui Sârbu. Al lui... și vorbește mai încet că se apropie.

— De-acum el n-o să se mai apropie... se așează mai bine Sârboanca—bunica pe piatra din fața porții.

— El n-o să se mai apropie, dar fotografia lui se apropie și asta-i ca și cum el s-ar apropia.

Sârboanca—nora se pare că știe ceva din felul cum a murit fratele meu Vologhiță. O lasă pe Sârboanca—soacră s-o potolească pe Sârboanca—bunica și repetă, de altfel, ceea ce a repetat poate de sute de ori azi. I-a spus soacrei, i-a spus Sârboancăi—bunica, străinilor cu care s-a întâlnit azi, la fântână, la magazin, bărbatului, desigur, socrului, și iar Sârboancei—soacră, Sârboancei—bunica și tot așa. Acum, când fotografia se apropie de poarta lor, iar spune ce-a mai spus:

—...Se zice, a murit alergând pe stradă. Alerga nu știu unde, și cum alerga, de odată s-a oprit brusc, a-ntors capul înapoi brusc și-a răcnit la frați cât îl țineau baierele: “Andrei, Ion, Nicolae, Alexandru — mor!” A strigat, a căzut și mort a fost.

— D-apoi Alexandru al lor e tot la Chișinău?

— D-apoi ei îs toți la Chișinău, mamă. Aici au rămas numai bătrânii — mama și tata lor.

— Pe ceilalți nici nu-i prea cunosc bine... de mult sunt plecați din sat. Da pe dânsul, pe Vologhiță, îl cunoșteam destul de bine.

— Apoi el venea des prin sat. Una-două îl vedeai alergând la mama. Ba c-o mașină de lemne, ba c-o mașină de cărbune...

— Ce-o să facă acum sârmana femeie... Of, ce-o să facă?!

— De ajutat de-acum or ajuta-o ceilalți...

— De ajutat or ajuta-o ceilalți, dar ce-o să facă ea fără Vologhiță? Vologhiță era Vologhiță... când zici c-a murit?!

— Când zici c-a murit? întrebă din nou și Sârboaică—bunica, dar nu mai primește răspunsul, c-o repede Sârboaică—femeia lui Sârbu.

— Of, mamă, de câte ori să-ți spun?! Și taci că iată fata-i aproape. Și tot ea intră prima în vorbă cu fetița cu fotografia fratelui meu. Puică-dragă, ce s-a mai întâmplat, puică-dragă, întreabă, dar nu cu lacrimi. E puțin speriată, încurcată la vederea fotografiei fratelui.

— Îl cunoașteți?

— Cum să nu, puică-dragă?! răspunde Sârboaică—femeia lui Sârbu.

— Cum să nu! răspunde și Sârboaică—nora.

— De-acum n-o să-l mai cunoască nimeni, intră pe fir și Sârboaică—bunica.

— Of, mamă, că numai prostii ies din gura matală... — se strofolește Sârboaică—femeia lui Sârbu. Mai bine, mamă, să mă ierte Cel de sus, închideai matală ochii, că ești de optzeci de ani!

— Ce vorbiți, mamă-soacră, nu vă certați că nu e frumos, le oprește nora și nora se pare că are un strop de lacrimă în ochi. Se uită la fotografia fratelui Vologhiță și-și astupă gura cu basmăluța. Se zice, a murit alergând pe stradă. Alerga nu știu unde și deodată a-ntors brusc capul înapoi și a-nceput să răcnească la frați: “Andrei, Ion, Nicolae, Alexandru — mor!”

— Dar frații nu erau cu dânsul? întreabă, poate a zecea oară, Sârboaică—soacra.

— Nu, ei nu erau cu dânsul... El era singur pe stradă și de odată... Sărmanul a murit fără să-i mai vadă...

— Ce-aveți de spus? întreabă fetița și ridică puțin fotografia să fie mai bine văzută.

— Da ce să spunem, ce să avem noi de spus, se vaicărește și-i apare o lacrimă Sârboaică—femeia lui Sârbu. Ce să avem noi de spus! Nu ne-a făcut nici un rău. Ne-ntâlneam. “Bună ziua” — “Bună ziua”. Se spune că ultima dată a fost în sat acum o lună.

— Acum o jumătate de an au fost cu toții, toți frații, explică Sârboaică—nora, dar și noutatea asta i-a mai spus-o nu o dată soacrei, dar aceea parcă tot uită:

— Iaca de asta n-am știut, se vaicăără Sârboaița—soacră, cred că tare s-o mai bucurat mama lor, când i-a văzut împreună.

— Și-acum tot împreună o să-i vadă, se vără pe fir Sârboaița—bunica, numai că unul dintre ei o să fie mort.

— Of, mamă, că mai bine mureai matale...

Fetița cu fotografia fratelui se duce mai departe, iar Sârboaițele rămân să se certe. Sârboaița—femeia lui Sârbu, pare să se fi supărat tare pe Sârboaița—bunica:

— Da de ce șezi, mamă, și tot rozi piatra asta de la poartă și tot bați apa-n piuă?! Când ai de gând să alegi păstăile celea?

— Că tu numai păstăi ai în cap... nu vezi cum se duce lumea?! se uită Sârboaița—bunica pe urma fetei cu fotografia fratelui, se uită, dar n-o mai vede pe fată.

— Apoi tocmai de aceea trebuie să faci ce ai de făcut... zău că un an întreg ai să alegi coșul cela de păstăi!

— Lasă, mamă-soacră, c-am să-i ajut și eu, îi ia bătrânei apărarea Sârboaița—nora, dar Sârboaița—soacra n-are îndurare. Ia nora la trei parale:

— Da tu când ai să termini văruiatul prispei celea? Nu vezi unde-i soarele?! Că dacă vine bărbatul, iar ai să te plângi că te ciomăgește pe degeaba!.. Hai, la muncă!..

II

Prin sat umblă fotografia fratelui. A murit ieri. Noaptea a fost adusă fotografia lui în sat. Măine va fi adus și el. Și mama încă nu știe nimic. Luăm un capăt de vorbă, îl lăsăm, ne prindem de altul, ne abatem, căutăm altul și nu știm ce să facem. Fratele nostru Vologhiță e mort. Ieri a murit. Pe la două de noapte am alergat în sat, acum e opt dimineața și noi încă nu știm cum să-i spunem mamei adevărul. Când mergeam noaptea cu mașina spre satul nostru, ni se părea ușor, parcă aveam și cuvinte cu care s-o luăm pe mama, să-i spunem despre nenorocirea care a pălit-o, care ne-a pălit. Deși dacă-ți amintești drumul...

— Cum o să reziste mama? se tot întreabă cu lacrimi în gât fratele Andrei. E așa de bătrână! Tata poate a suporta nenorocirea, a luptat pe front, a îndurat mai multe, dar mama...

— Mama... virează ușor la stânga fratele Ion, depășește o mașină și iar iese la întinsul șoselei. Mână. Ne grăbim, dar fiecare din noi își dă seama că prea repede mergem.

Aș vrea să-i spun fratelui Ion să nu măie mașina așa de repede, mă-nvăluie ceva, ceva mi se ridică în gât, aștept, poate o să-i spună Andrei. Dar și Andrei tace. Aștept, poate o să izbucnească unul din ei în plâns și atunci o să-i dau drumul și eu cu plânsul. Nodul mi se ridică în gât, mă-nădușă. Încă nici unul din noi n-a plâns până acum. A început să răcească soția mea când a venit fratele Andrei la noi cu vestea, și atât. Vestea a fost atât de neșteptată, încât, mă gândesc, încă nici nu ne dăm seama ce s-a întâmplat. Am să plâng, știu, mult mai târziu. De fapt, plâng și acum. Lacrimile se sting în mine. Nodul se ridică până în gât, mă înădușă, cade, și iar se ridică.

— Cum o să suporte mama nenorocirea?! se vaicăre pe bancheta din față fratele Andrei.

Cum o să suportăm noi nenorocirea asta? O viață ne-am știut cinci, și acum...

Dintre toți frații, în drum spre mama și tata, mai liniștit mi s-a părut Ion. Ba ne-a spus și câteva anecdote. Pentru o clipă am simțit că-l urăsc. Am vrut să-i strig să tacă, să nu-ndrăznească, dar ochelarii lui aruncau spre bancheta din urmă o lumină stranie și mi-am zis că și lui îi este greu, poate mai greu decât nouă, încearcă însă să glumească, să ne abată... Mai mare e Andrei, numai că Ion, de când îl știm, are o rațiune mai trează. Glumește, mi-am zis, că vrea poate să ne ușureze durerea, mie, poate că-s cel mai mic din mașină. Dar mie lacrimile mi se ridică tot mai sus, mă-nădușă și-s gata să sar din mașină. Îmi zic, uite-așa și eu într-o bună zi am să mor și ei, frații mei, fratele meu Ion, foarte liniștit o să conducă mașina spre sat să aducă vestea mamei și tatei, ba chiar o să spună și anecdote. Dar mă

liniștește anume vorba lui Ion. Potrivi volanul, întoarse capul spre bancheta din spate și foarte liniștit mă-ntrebă:

— Cum te simți, Nicolae?

Am simțit în clipa aceea că-l iubesc la nebunie pe Ion, pe fratele Andrei, pe toți frații, toate neamurile mele, omenirea întreagă și, dacă mi-ar fi cerut cineva, aș fi pus capul pentru primul din ei fără să mă gândesc.

Am răsturnat capul peste bancheta din spate și am lăsat să-mi curgă lacrimile în voie. Vorbele fraților Ion și Andrei ajungeau la mine ca de pe altă lume. Plângeam moartea lui Vologhiță, ele însă nu mă deranjau. Păreau atât de firești și calde pentru atmosfera din mașină, încât fără să vreau mi-am zis să ascult liniștit dialogul fraților.

— O să-l îngropăm unde o să zică mama...

— Nu, Andrei, sării eu, nici nu mi-am dat seama cum am făcut-o, începui să-l zgâlțâi pe Ion, pe Andrei. Acasă o să-l îngropăm, în sat, în sat, auziți?!

— D-apoi eu ce zic?.. întoarse liniștit fratele Andrei capul spre mine, ca și cum ar fi vrut să-mi pună mâna pe cap. O să facem cum o să zică mama. Va zice să-l îngropăm la oraș, la oraș, va zice...

— Nu, răcnii eu din nou, mama va zice în sat. Sunt sigur... Mama o să vrea să fie lângă dânsa, acolo unde ne-am născut, acolo, unde... și m-am răsturnat din nou pe bancheta din spate. Acum lacrimile îmi curgeau și mai tare. Și dacă s-ar fi întors frații cu fața spre mine, nu mi-ar fi fost rușine. Plângeam de-a binelea. Vasăzică, mă gândesc, ne întoarcem în sat să auzim hotărârea mamei. Unde va zice ea să-l îngropăm pe fratele nostru Vologhiță, acolo îl vom îngropa... Vologhiță, ce-ai făcut, Vologhiță?!

— Și eu cred că mama o să vrea în sat... vine ca de peste perete vocea liniștită a fratelui Ion și-i mulțumesc pentru asta. Revin cu gândul și cu privirea la frați. Ei sunt în fața mea. Trei suntem. Lipsește al patrulea, Alexandru.

— Da Alexandru, surorile, știu? întrebă a nu știu câta oară frațele Ion.

Despre moartea fratelui nostru Vologhiță a aflat mai întâi fratele mai mare, Andrei. El a alergat la mine. Ce făceam eu când a venit el la mine? Am auzit soneria, cineva insista să deschidem, apoi vocea soției, că ea deschide ușa.

— Andrei?

Și tot ea, dar îngrozită:

— Ce s-a-ntâmpat?!

— Nici nu știu cum să vă spun, îl auzii pe fratele Andrei. Vocea îi era speriată, străină.

Am aruncat cartea pe care o citeam și m-am repezit la ușă.

— Vologhiță a murit, spune fratele Andrei și se uită speriat la mine.

Instinctiv, dar cred că-n clipa ceea amândoi am simțit un singur lucru — să ne adunăm cu toții câți suntem la Chișinău, cât mai repede, să fim împreună. Patru frați și două surori. Fratele Ion, fratele Alexandru, sora Vera, sora Maria, Andrei și eu.

— Dar eu nu știu unde trăiește fratele Alexandru! m-am prins eu urlând.

— Cum nu știi?! se uită năucit fratele Andrei la mine.

— N-am fost încă niciodată la dânsul...

Ne scoase din amorțeală soția cu răcnetul ei:

— Lăsați, nu vă certați, alergați la Ion, el are mașină, pe ceilalți îi informează Danu, fiul... Fugiți în sat la mama... Sărmanii!

Mai mult nu-mi amintesc nimic. Știu că l-am găsit pe Ion, apoi am urcat în mașină...

— Alexandru cu surorile trebuie să fie de acum în sat, mă prind eu zicând.

— Nu se poate, mărește brusc fratele Ion viteza mașinii. Noi trebuie să fim primii! zice și iar apasă pe accelerator.

— Da, noi trebuie să fim primii, zice și fratele Andrei.

— Principalul acum e ca noi să ajungem primii în sat, mărește Ion din nou viteza, dar cum o mărește, observăm, pe loc o reduce. Depășește o mașină, se aliniază încet pe partea dreaptă și-i zice încet înainte. Nimeni însă nu-ndrăznește să-i spună fratelui să mâne mașina mai tare.

Am ajuns primii. Era târziu, două de noapte, satul dormea liniștit când fratele Ion a parcat încet mașina în apropierea casei noastre, sub un gard de-al vecinilor. A stins farurile și am rămas cu toții în mașină, prin întuneric. Nimeni nu vroia să coboare din mașină...

Stăm cu toții în jurul mamei și nu știm ce să facem. Au trecut șase ore, s-a făcut dimineața, prin sat umblă fotografia fratelui, iar mama încă nu știe nimic. Și e la fel bucuroasă ca în clipa când ne-a văzut intrându-i în casă. Ne tot pune bucate pe masă, ne tot îndeamnă să mâncăm, ne tot spune de tata că tot mai prost și mai prost aude, vedeți, doarme și acum, nici nu știe că voi v-ați întors.

— Scoală, măi! — strigă mama, îl boldește pe tata care mai doarme. Îl boldește și iar ne-ndeamnă să luăm din bucate, dar cine poate să mănânce? Vorbim despre una, despre alta, și iar ne privim pe furiș. Fratele Ion stă în fața mamei, Andrei în partea dreaptă, eu — ceva mai în stânga, de aceea mamei îi vine mai greu să mă vadă. Luăm un capăt de vorbă, îl uităm, luăm altul, îl pierdem, căutăm să ne agățăm de al treilea... Soarele se ridică, e sus de acum, din nou ne uităm unul la altul. Poate începi tu, Ioane? Poate începi tu, Andrei? Dar în privirile lui Ion văd aceeași întrebare: poate începi tu, Nicolae?! Poate începi tu, Andrei? Și în ochii lui Andrei, deși e cel mai mare dintre noi, se ascund aceleași întrebări: poate începi tu, Ioane? Poate începi tu, Nicolae?! Am ieșit noaptea de mai multe ori afară, când eu cu Ion, când Andrei cu Ion, când eu cu Andrei.

— Să lăsăm să se lumineze, s-a înțeles Andrei cu Ion și Ion mi-a comunicat și mie hotărârea. Îi prea bătrână și noaptea organismul, inima, n-o să reziste...

— Poate o să vină și ceilalți, am hotărât eu cu Andrei, apoi Andrei îi comunică și lui Ion și Ion a fost de acord.

— Tot atâta, zice Ion, trebuie să-mi mai odihnesc ochii, sunt prea obosit ca să conduc înapoi mașina, mai așteptăm.

S-a pornit fotografia fratelui prin sat. Cineva a adus fotografia — poate când veneam noi în sat cu vestea, în altă mașină, din urmă sau poate ceva mai înaintea noastră, altcineva, după obicei, aducea

fotografia fratelui în sat și, cum s-a luminat de ziuă, a pornit-o pe la case.

— Oare cine să fi murit? se miră deodată mama, auzind bocete ba colo, ba colo.

— De unde să știm noi, mamă... ne uităm noi unul la altul.

— Apoi da, de unde să știți voi, că voi trăiți la Chișinău... S-a auzi el de-acum mai încolo...

— S-a auzi, zicem noi și iar ne uităm unul la altul: poate începi tu, Ioane? Poate începi tu, Andrei? Poate începi tu, Nicolae?!

— Iaca și tata s-a sculat, sare bucuroasă mama și se apucă să strângă așternutul de pe prispă.

Tata s-a trezit, ne-a zărit și acum vine zâmbind direct spre noi.

Și eu nu mai pot răbda:

— Mamă, Vologhiță a murit!..

III

Prin sat umblă fotografia fratelui. A murit ieri. Noaptea a fost adusă fotografia lui în sat. Mâine va fi adus și el.

Fotografia s-a oprit la poarta lui Felioară.

— Îl cunoașteți?!

Despre moartea fratelui s-a aflat de-acum în tot satul. Toată lumea știe. Acum a rămas doar să treacă fata cu fotografia pe la poarta fiecăruia, fiecare să-l căineze sau să-l hulească. Cărora nu le-a făcut nici un rău, să scape o lacrimă, cărora le-a făcut fratele vreun rău — să-l blesteme, ori să-l ierte.

— Ce-aveți de spus? insistă fata la poarta lui Felioară cu fotografia în față.

— Poate dacă era viu, aveam ce-i spune...

— Și acum se poate spune...

— La ce?

— Așa e obiceiul — trebuie să zicem cu toții ce-avem de zis... mata ce-i spui?!

Niciodată n-o să știm ce-a avut să-i spună Felioară fratelui. Felioară locuiește tocmai în capătul opus al satului, nu-mi amintesc să-i fi făcut vreo dată vreun rău fratele. Dar dacă omul zice că are de spus ceva și nu-i spune că nu-i viu, înseamnă că are. Posibil, în copilărie să se fi întâmplat ceva între dâșii. Ai lui Felioară sunt veniți în satul nostru de la sud și cei veniți nu prea erau întâlniți cu ochi buni. Dacă nou-venitul avea un flăcău, de obicei flăcăii satului îl ciomăgeau bine la sosire, cum spuneau ei — ca să-i ia apele, să-l spele de cele rele. Dacă cel venit avea o față, o ocoleau — n-o scoteau la joc, îi dau poarta cu dohot, dar până la urmă tot unul dintre flăcăii satului o lua în căsătorie. Ce-ar fi putut, mă întreb, să-i facă fratele meu lui Felioară? Copii Felioară n-a avut, după câte știu. A venit cu soția în satul nostru într-o toamnă, s-au aciuat la marginea satului într-o colibă, apoi și-au ridicat casă... mă rog, dacă spune Felioară că i-ar spune ceva fratelui dacă ar fi viu...

— I-aș fi spus să mai trăiască... — zice de odată Felioară.

— Atunci mă duc mai departe, zice fata și se depărtează de poarta lui Felioară. Totuși, avea el parcă să-i spună ceva fratelui, altceva, decât îi spusese, și nu i-a spus.

La poarta celor șapte nurori ale lui Depeșu fetița cu fotografia e nevoită să aștepte mai mult. Nurorile se ceartă. De vreo trei zile se ceartă și nicicum n-o pot scoate la capăt. S-a-ntâmplat între ele ceva, mai bine zis, s-a-ntâmplat în familia mare a lui Depeșu ceva și acest ceva nicicum nu poate fi descurcat. Dacă ar vorbi nora mai mică, se zice, povestea s-ar termina mai repede, dar aceea tace. Lucrează prin casă, prin ogradă, celelalte nurori se țin de dânsa, o muștră, dar ea își caută de lucru, pleacă ochii și lucrează.

— Spune: ce ți-a spus? îi tot strigă cumnata mai mare, spune-ne, că până nu te descoasem, nu te lăsăm în pace, cățea!— strigă cumnata mai mare și o înșfacă de păr.

— Ai!

— Te doare? Și pe noi ne doare. Spune!

— Dacă aș avea ce să vă spun, v-aș spune...

— Noi știm, dar vrem să auzim din gura ta, ce și cum, cățea!

Acum trei zile ploua cu găleata. Ziua plouase, noaptea plouase și spre dimineață parcă să înceteze ploaia, când la poarta lui Depeșu s-au auzit bătăi grăbite.

— Cine-i?! ridică Depeșu-bătrânul capul de pe cuptorul pe care doarme nopțile, întrebă, dar de dat jos nu se dădu.

— Un om bun! veni de la poartă răspunsul.

— Ia deschideți-i! porunci Depeșu și, cum mai era până în ziua, puse din nou capul pe pernă și iar adormi.

În casa lui Depeșu trăiesc doar nurorile. Ele se culcă ultimele, ele se scoală primele. Cei șapte bărbați ai lor dorm într-o cameră mare, cum au dormit în copilărie, așa dorm și acum, împreună. Nurorile dorm în altă cameră, la fel împreună. Rar când se schimbă ordinea, când, să zicem, un bărbat n-o să doarmă între ceilalți șase bărbați și o noră n-o să doarmă între celelalte șase cumnate. Poate o dată, de două ori pe lună se-ntâmplă una din nurori noaptea să nu doarmă între nurori. Asta se întâmplă atunci, când bărbatul ei își amintește că e căsătorit. Se ridică acela noaptea, trece din camera bărbaților în camera femeilor, pipăie prin întuneric și, găsindu-și nevasta dormind, îi face semn să se scoale. Acea se scoală fără să zică nimic și împreună ies afară la patul dintre copacii de după casă. Și atât. În rest — femeiele dorm. Și bărbații dorm. În noaptea aceea plouase, parcă se lumina de zi, când nurorile auziseră vocea socrului. S-au trezit brusc. Au sărit, și-au pus rochiile și nu-și mai amintesc care prima deschise ușa, poarta. Dar asta, zic ele acum, n-are însemnătate. Poarta a deschis-o una din ele și a deschis-o la porunca socrului. Una din ele a deschis poarta și s-au pomenit în pragul casei cu un bărbat ud le-oarcă. Așa de ud, de să te îngrozești, parcă abia ieșise dintr-o apă. Dârdâia din cap până în picioare și limba abia de i se mișca în gură, abia de putea spune că s-a rătăcit, umblă de cu seară prin coclauri și tare ar vrea să se încălzească. Bărbații nurorilor dormeau, socrul adormi din nou pe prispă și femeilor acum nu le rămânea decât să caute ele de străin.

— Ce s-a întâmplat? se auzi vocea somnoroasă în întunericul din tindă a unuia din cei șapte bărbați.

— Ia un nenorocit, îi răspunse nu știu care din cumnate.

— Hrăniți-l... mârâi bărbatul și, după ce căscă, dispăru iar în camera bărbaților. Nu era chiar așa de devreme, cum se părea. Ploaia încetase, dar până la ziuă mai era, se mai putea dormi.

Bărbatul cumnatei se-ntoarse în pat, iar cumnatele se ocupară de oaspete. În primul rând, îl poftiră în casă.

— Dacă o să-mi dați o pătură să mă învelesc, am să vă fiu foarte recunoscător, spuse străinul.

-- S-a găsi, intră. Nurorile au lăsat să intre necunoscutul în camera lor și au aprins lumina.

Era un bărbat înalt, chipeș, dar nebărbierit.

— Mă dor ochii, duse străinul mâna la ochi, ceea ce făcu pe nurori pe loc să stingă lumina.

— Trebuie să-i dăm alte haine, ziseră nurorile și fiecare se apucă să scotocească prin hainele bărbatului său. I-aruncară la picioare pe rând: pantaloni, cămașă de noapte, cămașă pe deasupra, chiloți, ștergar, pieptene.

— Ești flămând?! — îl întrebară femeile după ce-l văzură îmbrăcat curat și uscat.

— Dacă ești flămând, te hrănim...

— Nu, nu, se grăbi bărbatul să răspundă... tare ași vrea să dorm.

Azi, când nurorile își povestesc una alteia cum s-a-ntâmplat, fiecare spune că ultimele cuvinte le-a auzit prin somn.

Deci, ultimele cuvinte le auziră ca prin vis, spun ele. Și cumnata mai mare, și restul, cu excepția cumnatei mai mici, toate afirmă că la capătul cuvintelor trăgănite, nepoftitul de odată făcu câțiva pași, trecu printre cumnate, se aplecă și șopti ceva la ureche cumnatei mai mici.

— Ce ți-a șoptit?! strigă de-acum a treia zi cumnatele la cumnata mai mică, desigur fără să audă bărbații.

— Nu știu, se tot opune cumnata mai mică.

— L-ai cunoscut?!

— Prima dată îl văd...

— Căteao, o să te spunem la bărbat... nu-i slăbește gâța cumnata mai mare. Spune!

Una din cumnate a observat fetița cu fotografia fratelui la poartă. Caută să le strunească pe surate.

— Mai încet, suratelor, a murit cineva...

— Să moară! răcnește cumnata mai mare și-și înfinge și mai și mâinile în părul cumnatei mai mici. Vorbești sau te dau cu capul de perete?! Îi sucește capul la spate.

— Nu, nu l-am cunoscut până atunci, suspină cumnata mai mică.

— Ce ți-a spus la ureche?

— Voi n-ați auzit?!

— Spune, căteao, odată!

— Mi-a spus că e flămând...

— Atât?

— Atât. S-a aplecat la urechea mea, ați văzut doar, și mi-a spus că are o foame de lup.

— Noi n-am auzit, răcnește cumnata mai mare, — și de ce, mă rog, anume ție să-ți spună că-i este tare foame?! Și-apoi de ce ți-a spus la ureche?!

— Nu știu dacă el mi-a spus la ureche. Stam așa cum stăteți și voi în jur, când am auzit că-mi spune că- i este foame. La ureche mi-a spus?

— La ureche! — strigă toate cele șase cumnate. — Și de ce anume ție să-ți spună?! De ce anume pe tine te-a ales din toate?!

— De unde să știu eu, se frământă cumnata mai mică, dar de slăbit părul cumnata mai mare nu-l slăbește. O strânge mai tare de moțoc, îi sucește gâtul ca aceea să vorbească, și gata.

— De unde să știu eu de ce anume pe mine m-a ales... și-apoi cu ce-s eu de vină?!

Și ce-a fost mai apoi?!

— Dar ce putea să fie... voi nu vă amintiți?!

— Știm, dar vrem să auzim din gura ta!

— Voi mi-ați spus să mă duc să-l hrănesc.

— Noi am spus?!

— Da, voi. Eu m-am opus, v-am întrebat de ce anume eu, dar voi ați început a vă retrage spre paturi, zicându-mi anume eu să mă duc să-l hrănesc... L-am dus la bucătărie și l-am hrănit...

— Atât?

— Atât.

— Și de ce dimineață dormea în patul de după casă?!

— Dar unde aveam să-l culc?! Și-apoi dormea, ziceți, dimineață în patul de după casă?!

— Las-că mai stăm noi de vorbă, o amenință cu degetul cumnata mai mare și-i dă drumul. Lasă cumnata mai mică și se-ntoarce spre poartă, unde se află fetița cu fotografia fratelui. Și cum se-ntoarce, începe să bocească. Bocește. Și altele bocesc. Plânge și cumnata mai mică. Toate plâng. Dar cum fata cu fotografia se depărtează, toate se-ntorc spre nora mai mică, o-nghesuie în casă și, când o văd în mijlocul camerei lor, iar răcnesc:

— Ori spui, ori te dăm pe mâna bărbatului!..

Familia Scridonuț sunt niște rude de ale noastre, depărtate, dar rude. Cum apare fetița cu fotografia la poartă, se aude:

— Du-te, fato, la alte porți, răcnește Alexandra Scridonuț, pornește spre noi, spre casa noastră bocind de se răsună împrejurimile. Of, Vologhiță, Vologhiță!!! Ruda noastră frumoasă, cum să ne părăsești?! Ajunge la poarta noastră, se apucă de parii din poartă, bocește, bocește, dar cum vede că nimeni n-o ia în seamă, își șterge lacrimile, intră în ogradă, se uită să vadă cine a venit și cine nu. Da băieții de la Chișinău au venit?! Întreabă de odată.

— Frații?!

— D-apoi știu că nu-ntreb de străini!

— Ei au adus vestea... Dar au plecat înapoi, să-l aducă... A rămas numai unul din ei, Nicolae...

Și cum ruda depărtată aude c-am rămas numai eu, se pornește bocind să mă găsească printre oameni.

— Ruda mea, Vologhiță, ce-ai făcut?!

Femeia care stă cu mama și cearcă cumva să-i potolească răcnetele e o vecină, căreia nu demult i-a fost dat să îngroape patru feciori. O cuprinde pe mama de după umeri și plânge împreună cu ea de se stinge:

— Femeie, te-a atins și pe tine para...

Mamele se cuprind și răcnesc împreună:

— Vologhiță!!!

IV

Nu mai cunosc satul și gata. Aproape că l-am uitat. Mama printre lacrimi mi-a zis că groparii se cuvine să fie rude de-ale noastre, dar pe unde locuiesc rudele?! Bunica, bunelul au murit demult. Sunt nouăsprezece ani de când am plecat din sat. Veneam să-mi văd mama și tata și iar înapoi, adesea era noaptea, adesea nici nu zăboveam mai mult de-o oră. Am uitat satul. Mai aveam și alte rude. Nepoții mamei erau tineri, acum o fi având familii, o fi fiind bărbați în toată firea... dar unde-i găsec?!

— Aleargă la Tăburceanu! îmi vine în ajutor vecina din spatele casei noastre, care, cum a auzit vestea, ba fuge acasă, ba apare la noi în ogradă. Cară oale, castroane, avem mort.

— La care Tăburceanu?! — întreb eu și întorc fața ca să nu-mi vadă lacrimile. Mama răcnește și mai tare:

— Vologhiță, scumpul meu Vologhiță!..

— Of, face vecina, cum să-ți uiți rudele?! Vladimir Tăburceanu, trăiește lângă șosea!.. Ruda voastră!

A, da, cum să-l uit. Chiar știu și unde locuiește. E vărul meu, cel mai mare dintre verișorii noștri. A luptat, s-a întors din război cu o mână și grad de sergent — poate primul gradat din satul nostru. S-a întors din război cu puțină carte și cu ținută de om cult — cât l-am tot știut după ce s-a întors din război a umblat curat, spălat, bărbierit, tuns și parfumat. Alții — cum s-au văzut acasă, au schimbat hainele

cazone, au îmbrăcat hainele vechi, au pus mâna pe sape, pe pluguri, rămânând țărani din viața lor de până la război. Au rămas aceiași. Verișorul meu însă s-a pricopsit din nenorocirea asta cu ceva cultură. Nu l-am văzut de mai bine... de când? L-am văzut măcar în ultimii nouăsprezece ani?! Desigur, e căsătorit. Are și copii. Și am auzit că are mulți.

Mi-i rușine. N-am fost niciodată în casa acestui om, a acestei rude, a acestui verișor și acum, poftim, intru. Mai știi, nici n-o să mă cunoască. Are fete sau băieți?

— Trei am și doi flăcăi, îmi spune. Cel mai mare e și însurat, prin Siberia. Dar așază-te, ce s-a întâmplat?

Verișorul meu e tot așa cum îl știam cu ani în urmă. Nici un pic nu s-a schimbat. Nici fața, nici cătăturile. Se bărbierește. Aceeași față ca de intelectual pe care am știut-o de copil. Îmi mai cer o dată scuze că n-am intrat de atâția ani pe la dânsul, dar dumnealui îmi spune că nu-i nimic. Fiica lui e măritată, zice, aici în sat, și nu vine pe la dânsul, pe la tata, așa că...

— Are de-acum copiii ei, a-șai viața...

Se bărbierește mai departe, își cere scuze că trebuie să se bărbierească. Cât am fost în sat copil, apoi mai măricel, n-am avut, sau poate am avut, dar am uitat, prilejul să văd cum se bărbierește vărul meu Vladimir Tăburceanu cu o mână. Dacă m-ar fi întrebat cineva cum se bărbierește cu o mână, aș fi spus că-l bărbierește nevasta. Nu, nevasta lui își caută de lucru prin casă. A-ntrebat dacă s-aducă un pahar de vin, bărbatul a spus c-o să aducă el, el vrea să coboare în beci, ba chiar o să coboare, a zis, și verișorul, să vadă ce beci am, a zis, și nevasta a rămas să-și caute de lucru, mi se pare că taie pâine. Verișorul se bărbierește. C-o mână se bărbierește și nu se simte în mișcările lui nici un pic de stângăcie. Cu o mână înmoaie pământul în spumă, cu aceeași mână ridică briciul și-l trece peste cureaua, un capăt al căreia e aninat de perete, iar altul e la verișor între genunchi. Trece o dată, de două ori briciul peste curea, lasă cureaua și ridică briciul spre față.

— Vladimir Mihalovici, îi zic, altfel nu mi s-ar da limba să-i zic. Vladimir nu, nu i-aș putea zice, e cu vreo douăzeci de ani mai mare, verișor să-i zic — nici atâta. Îi spun ce s-a întâmplat.

— Hopa! face dumnealui și lasă briciul pe marginea mesei, se-ntoarce spre nevastă. Avem câștig, ai auzit?! zice și pe loc îmi explică. Așa se zice în ultimul timp la noi în sat când moare cineva din rude. Am auzit, zice, bocete, dar nici prin cap să-mi treacă că avem câștig... Dar Ion, Andrei — unde-s?!

— Au fost, îi explic, au fost, am aflat unde dorește mama să-l îngropăm și s-au dus să-l aducă.

— Mda... Și ce-a spus mama?

— Ce să spună mama — plânge, strigă... aici a spus să-l înmormântăm, lângă dâna.

— Apoi de-acum toți să fim grămadă, zice verișorul Vladimir și se-ncruntă, chibzuiește ceva. Și unde zici că-s frații?

— Au plecat să-l aducă. Cum a spus mama unde o să-l îngropăm, am împărțit între noi ce avem de făcut. Ei au plecat să-l aducă — la oraș au să facă sicriu, obelisc, au să-i cumpere haine, tot ce se cere pentru înmormântare, iar mie mi-a revenit să dau o mână de ajutor aici. Dar ce să fac, mă iertați, habar n-am, n-am înmormântat încă pe nimeni...

— Da noi aici am îngropat pe mulți... bunelul, bunica, fata lui... mda.

— Se zice că mai întâi e nevoie de gropari.

— Știi ce, zice verișorul meu și mai trece o dată, de două ori cu briciul peste obraz, dar de-acum în fugă, iaca am terminat, pun binișor briciul pe masă, soția o să spele toate astea, și strigă la soție: nu-i așa, Irină?! Iar noi, zice întors spre mine, ne ducem îndată la fratele meu Ion să nu-l scăpăm la muncă, că și el noaptea a fost la botez... da beciul îl lăsăm, așa-i, pe altă dată?!

— Niciodată nu l-aș fi găsit, îi spun în drum spre verișorul Ion, care e mai mic decât verișorul Vladimir și care locuiește undeva în celălalt capăt de sat. Înainte, pare-se, pe aici se termina satul...

— Ți se pare... e-he, de când am trecut casa care era pe timpuri ultima din marginea satului. Ai avut în vedere casa lui...?!

— Huzun, mi se pare, nu?!
— Păi de când am trecut-o...

Și capătul satului încă nu se arată. Case noi, case noi, fețe necunoscute de la fiecare poartă, de peste fiecare gard. Dar, se vede, pe aici a trecut fotografia fratelui de-acum. Ba ici, ba colo lumea șoptește:

— Aista care să fie — cel mijlociu sau cel mai mic?!

Unii răspund că-s cel mijlociu, răspunsul altora nu-l aud... Nici sătenii nu mă prea știu, nici eu nu-i prea cunosc. Am plecat de mult din sat și-am uitat satul. Am pierdut satul și-am căpătat ce?! Ah, dar alung gândurile astea, răspund la întrebările verișorului care mă duce spre celălalt verișor, răspund la întrebări și explic ce și cum a spus mama că trebuie pentru înmormântare.

— Mama cere să fie înmormântat cu colaci, cu popă... cu muzicanți și cu popă.

— Mda, cu popă o să fie mai greu... zice vărul Vladimir.

— Plânge și spune că dă totul, numai să fie îngropat ca nimeni altul... Dar cine are nevoie de banii ei?! De-ar trăi Vologhiță... zic eu și simt că-mi năboiește în gât iar nodul cu lacrimi. Da, nu-l mai avem pe Vologhiță!

Vărul meu Vladimir a trecut prin război, a văzut multe, îi sunt recunoscător că nu-mi răspunde nimic. Mă lasă să merg plângând în voie și numai când ajunge la o poartă mare, se-ntoarce și zice:

— Păi iaca aici locuiește fratele Ion... dar până la marginea satului mai este... și-acum numai dacă l-am găsi acasă! se apucă și bate-n poartă.

Da, sigur că și acest omuleț din fața mea e rudă de a noastră. Mi-l amintesc. Seamănă mult cu fratele său Vladimir, dar nu e atât de zdravăn și are ținută țărănească.

— Avem câștig, îi spune fratele Vladimir, și verișorul meu Ion, care ne-a deschis poarta, mi-a zâmbit când m-a văzut, s-a-ntors mirat spre mine. Când s-a-ntâmpat?!

— Când s-a-ntâmplat, s-a-ntâmplat, răsuflă adânc fratele lui Vladimir, iată ce se cere acum, zice el și-i spune: Ai să fii unul din gropari, dar tot tu ai să-i găsești pe ceilalți trei.

— Mama a spus opt gropari să fie, intervin eu.

— Aha, face verișorul Vladimir, atunci o să găsești opt... auzi, Ioane?! Nicolae nu prea știe lumea în sat, așa că... cunoști rudele noastre, dă-i drumul... îngroparea e mâine și groapa trebuie începută azi! — Eu, mai spune vărul Vladimir, am să am grijă de muzicanți...

Verișorul Ion rămâne să se îmbrace, să dea fuga pe la ceilalți gropari, verișorul Vladimir se-ntoarce și o ia spre primărie să se înțeleagă cu conducerea în privința muzicanților, eu o iau de unul singur spre casă. Merg pe drum și pentru prima oară îmi dau seama c-am făcut rău c-am rămas în sat să mă ocup de cele necesare. Trebuia să plec la Chișinău și în sat să rămână unul din frații mai mari, Andrei, să zicem. N-o mai pot auzi pe mama răcnind.

— Vologhiță! — se repede, se smucește din mâinile rudelor mama când mă vede intrând în ogradă, se aruncă spre mine. — Mamii, unde-i Vologhiță?! Cum de l-ați pierdut, mamii?!

V

Prin sat umblă fotografia fratelui. A murit ieri. Noaptea a fost adusă fotografia lui în sat. Mâine va fi adus și el.

— Îl cunoașteți?

— Îl cunoaștem.

Cei care au răspuns sunt niște copii. Copiii lui Amuș. Patru la număr. Unul mai mic decât altul. Tata și mama au plecat de zor la muncă și în ogradă au rămas numai copiii.

— Ce-aveți de spus?

— Mama a spus să-l plângem.

— Atunci plângeți-l.

Copiii se uită unul la altul, se ghiontesc, se dau mai spre poartă și iar se ghiontesc.

— Mama a spus să-ncepi tu, Veronică, zic frăților căre surioară.

— Eu?! Mama mi-a spus să vă spun să cântați... toți să cântăm, să plângem! Începem!

— Dar o să ne dea bomboane?!

La mort copiilor li se dau bomboane. Și prăjituri. Și poamă, dacă-i toamna. Și mere. Printre altele, frații mi-au lăsat o listă, lista cumpărăturilor pe care trebuie să le fac în lipsa lor. Bomboane — zece kilograme. Mere avem, văratic. Poamă la ora asta nu se găsește.

— O să vă dea bomboane.

— Și prăjituri?

— Și prăjituri.

— Atunci să plângem, se hotărăște băiețelul, care a vrut să afle dacă o să primească ceea ce știe că se dă pe la înmormântări, și începe de odată, de unul singur, să plângă, să-l bocească pe fratele meu Vologhiță. Izbucnesc și ceilalți copii. Bocesc.

Deși soarele e sus de tot, când apare fetița cu fotografia la poarta lui Ardei, mai găsește familia aceluia dormind pe acoperișul casei. Aici e nevasta, aici sunt cele două fete de măritat. Dorm ghemuite ca niște găini pe copaci. Lumea le vede, nu râde, înainte oamenii râdeau, dar s-au obișnuit. Cine nu-l cunoaște pe Ardei! Ardei și bețiile lui! Cât a băut Ardei până în prezent, se vorbește în sat, se spune c-ar fi un lac, ba nu, o mare, chiar un ocean de alcool. A fost de vreo trei-patru ori dus la tratament, dus cu forța, amendat, arestat pe cincisprezece zile, dar în zadar — bea de zvântă. Și când bea, nimeni nu se mai poate apropia de casă. Alungă copiii, soția, care nu mai știe unde să se dosească; până la urmă se urcă pe acoperiș. Dimineața Ardei le vede, dar nu mai este atât de beat ca să facă mare gălăgie, strigă la ele să se coboare, le boldește cu prăjina, dar întrucât, spuneam, nu mai este atât de beat ca să poată răcni din nou, aruncă prăjina și cu capul plecat iese din ogradă, fie că se duce iar la bufet, fie c-o ia spre primul om care mai are vin din anul trecut.

În dimineața asta Ardei mai doarme. Fetele lui dorm pe acoperiș în bătaia calduță a soarelui, el doarme unde s-a nimerit — în mijlocul ogrăzii cu brațele desfăcute și fața spre cer, parc-ar fi ucis.

— Îl cunoașteți?

Fetița strigă și aruncă cu un bulgăr pe acoperișul casei. O nimereste pe fata mai mare, dar sare din somn mama. Se uită rătăcită în jur, își vede fetele și începe să bocească fără a vedea bine fotografia fratelui la poartă. Plânge pe acoperiș de necazul ei:

— Fetele mamei... dragile mamei... cum o să trăiți voi?! Cum o să trăiți, că cine o să vă ia de neveste cu un asemenea tată?!

Ardei rămâne nemișcat. Se vede, e criță. Se zice, când bea grozav, rămâne câte două zile întins în mijlocul ogrăzii.

— Aveți ceva de spus?

“Ce-aveți de spus?” se oprește fotografia fratelui la o poartă. “Ce-aveți de spus?” — se oprește la altă poartă și tot așa.

La poarta lui Oproiu, fotografia stă mai mult. Oproiu e fostul prieten al bunelului nostru, bunelul a murit demult, iar Oproiu mai trăiește. E foarte, foarte bătrân, aproape că nu se mișcă de pe prispă, dar de vorbă nu se lasă, ca pe timpuri.

—...așa-i omul, trăiește cât îi cântă cocoșul... Cocoșul meu, iaca, a răgușit, dar eu tot mă mai țin. Cocoșul meu mai cântă, dar într-o bună zi simt c-o să moară și cocoșul ista, eu însă o să mai rămân... al cui zici că e tânărul?

Fetița îi spune, dar Oproiu nu rămâne să asculte, că tot nu și-ar mai aminti al cui e tânărul din fotografie.

—...iaca învățații de azi caută să afle dacă mai este și altă viață decât asta de pe pământ... — zice el mai departe și strigă: Este! Mult timp lumea n-a crezut în a doua viață, dar să vă spun eu ce-au descoperit nu demult savanții americani. La radio s-a spus...

Moșul spune ceva vecinilor, vocea i se pierde, apoi iar se aude.

— Da, da, da! strigă și nu-l poate opri nimeni pe Oproiu. Lângă satul nostru mai este un sat, numai că nu toți îl văd. Satul ista se vede, dar acela nu se vede. Cei care mor, trec în satul care nu se vede, cei care se nasc, vin în satul în care trăim noi... spune multe și încurcate Oproiu și deodată începe să strige și să arate cu mâna spre panta dealului de deasupra satului. Iată-! Iată-! Șade și surăde! Și strigă mai departe, spre pantă, la fratele nostru, pe care Oproiu zice că-l

vede. Măi băietе-măi! M-auzi, bunelul tău e pe acolo, cată-l, o să fiți împreună... — și deznădăjduit Oproiu se așază pe prispă. — Eu strig la dânsul, dar el surâde... — apu de-acum așa o să șadă, până n-o să se mute neamul lui acolo... al cui zici că-i tânărul?!

VI

Intru în casă, ies din casă, mă-nvârt prin ogradă fără să văd, să aud ceva și iar intru în casă, și iar ies din casă, mereu punându-mi una și aceeași întrebare, stupidă, poate, dar mereu e una și aceeași: oare am să te mai văd vreo dată, Vologhiță?!

Mă scoate din tulburare soția verișorului Ion, care de-acum a și sosit, comandă pe celelalte femei de prin mahală. Îi cad în cale și ea mă scoate din tulburare.

— De ce te-nvârți încolo și încioace... groparii trebuiesc hrăniți!

— Groparii! mă opresc, mă uit la ea buimăcit. Abia acum observ pe prispa noastră mai mulți bărbați. Pe trei-patru îi cunosc, ba pe șase îi cunosc, pe șapte, pe al optulea nu-l cunosc.

— Aceștia-s groparii, îmi explică soția verișorului Ion, și trebuiesc hrăniți, că-i târziu de-acum!

— Au și făcut groapa?! mă mir eu.

— Of, Doamne, oftează ruda mea, e atât de împovărată de problemele înmormântării, încât s-a oprit și ea în fața mea cu o oală în mână, se uită la mine, la oală. Iaca vroiam să fac ceva cu oala asta și parcă mi-am pierdut mințile!..

O scoate din amorțeală altă femeie.

— Surato, trebuia să speli oala ceea, ai uitat?!

— Of, că m-am tulburat cu totul! — se plânge ruda mea, toarnă o căldare de apă în oală, vără mâna și hai să spele oala, dar nici de mine nu se lasă.

— Cum, băietе, să fie groapa gata când groparii încă nici n-au fost puși la masă. Și zice foarte supărată: Ați plecat la orașul cela și ați uitat cum se înmormântează un om... Și adaugă: Înainte de-a începe

groapa, groparii vin în ograda mortului, sunt poftiți la masă și numai după aceea se duc să facă groapa... hai, pune-i la masă, că-i seară...

— Dar de ce eu să-i pun la masă?! m-aud întrebând, ceea ce o supără și mai tare pe rudă.

— Doamne, mă iartă, chiar nimic nu știi... uite colo sub copaci e pusă masa, dar la masă îi pune o rudă apropiată a mortului... nu ești tu ruda cea mai apropiată a mortului?!

Se vâră pe fir și verișorul Ion, care până acum a stat liniștit cu ceilalți groparii pe marginea prispei.

— Hai, Nicolae, că-ntârziem cu totul și groapa trebuie începută azi...

Îmi mai amintesc în clipa ceea și de tata. Dar unde-i tata? El ar putea să-i pună la masă. Îmi trece prin minte, dar tot atunci mă liniștesc, mă împac cu gândul că eu, totuși, trebuie să pun groparii la masă. Tata a adus iar două căldări cu apă, s-a așezat pe marginea prispei, vrea să-și sucească o țigară, surâde. Sunt mai mult ca sigur că tata încă nu știe cu adevărat ce s-a întâmplat. Aude atât de prost, încât de câte ori s-a interesat ce e cu atâta lume și de ce răcnește mama, a rămas să surâdă mai departe. Se uită din când în când la mine, bănuiesc că se bucură de întoarcerea mea, a celorlalți feciori, pe care acum nu-i vede, dar odată ce se pregătește atâta mâncare, bănuiește că au să se întoarcă și o să facem o mare sărbătoare. Îmi scutur fruntea și poftesc oamenii la masă, groparii.

— Vă rog, poftiți la masă...

— Dacă noi ne-am și așezat, râde groparul pe care nu-l cunosc. Restul sunt verișorii Ion, Petre, Savunea, vecinii Dumitrachi, Ionică, Scridon, Anton... dar pe cel care vorbește nu-l cunosc.

— Ce trebuie să fac eu? mă aud întrebând, că să mă așez la masă nu-mi vine, dar de poftit i-am poftit.

— Dacă ai să ne torni câte un pahar de vin, o să-l bem cu plăcere, spune tot groparul necunoscut. Nu mă cunoașteți?

— Chiar nu vă cunosc.

— Apoi nu ți-i rușine?! sare cu gura la mine femeia care adineaori spunea soției verișorului Ion să spele oala ceea. Îi bărbatul meu!

Da, mi-i rușine. Nu-l cunosc și gata. Dar nici pe ea n-o cunosc. Și mi se face și mai rușine. Torn câte un pahar de vin, dar soția verișorului Ion, care, se vede, urmărește ce se face la masa la care mănâncă groparii, strigă:

— Of, măi băiete, la mort se servește cu un singur pahar.. strigă și tot atunci strigă și la gropari. Da voi nu știți?! Dacă v-ar pune omul și câte o cadă în față, ați tăcea, că știu că nu sunteți la nuntă!..

Nu se supără nimeni. Ba groparii chiar s-au înveselit. S-au făcut parcă mai îndemânatici, trag mai aproape farfuriile, mănâncă, dar nici de pahar nu uită — mereu trag cu coada ochiului să vadă pe unde se află paharul... Am dat un pahar de vin lui Anton, acum umplu din nou paharul și-l întind lui Ionică, vecinul din dreapta casei noastre.

— Ia, Ionică, un pahar de vin întru pomenirea fratelui...

— Să fie pomenit, ridică Ionică paharul, îl duce la gură fără multă vorbă. L-a și băut.

— Măi Ionică, mai încet, bre, râde groparul necunoscut. Mai încet, bre, că mai avem de săpat groapa.

Ionică parcă a roșit puțin, ceilalți au izbucnit în râs. Râd ca și cum nu s-ar afla la înmormântare. Dar nu râd din răutate, ci râd că-s oameni vii. Râd, mănâncă, dar tot cu grija la groapă stau.

— Chiar dacă o săpăm azi numai până la genunchi, tot bine e, zice verișorul Ion.

— Chiar și de-o palmă dacă o facem, tot nu-i rău.

— Adică? face groparul necunoscut și mai umblă cu furculița în farfuria cu răcitură.

— Azi o începem că așa spune obiceiul, că de terminat o putem termina și mâine. Până va fi adus mortul... Dar când va fi adus mortul?

Eu nu știu ce să răspund.

— Da eu zic, pune groparul necunoscut furculița pe masă și ia paharul, că i-a venit rândul la pahar. Da eu zic: chiar dacă facem groapa numai de-o palmă, nu se-ntâmplă nimic. Credeți-mă. Am îngropat numai în anul ista nouă și-ncă nici unul n-a ieșit înapoi...

Gluma groparului necunoscut cere să se râdă, groparii s-au și junghit a râde, dar se vede că și-au dat seama că eu sunt lângă dânșii, și rămân serioși. Se-ndeamă unul pe altul.

— Hai, bre, ia paharul acela că ne ducem...

Iau paharul de la groparul necunoscut și torn verișorului Petre.

— Întru pomenirea...

— Să fie pomenit... nu m-am mai gândit niciodată că eu o să-i sap groapa verișorului meu Vologhiță.

Îmi dau lacrimile, dar tot atunci o aud pe mama răcnind. Un timp n-o auzisem, acum iar se aude.

— Of, Doamne, sare soția verișorului Ion, se repede undeva în fundul grădinii. I-am spus să fie cu ochii pe ea...

Îmi lămuresc alte femei, care, nu știu de ce, deodată au lăsat porăiala și s-au ridicat în picioare, s-au pornit spre colțul casei.

— Au dus-o pe maică-ta la vecina Zinovia, să se odihnească oleacă și să nu fie acasă când vor apărea fiicele... și-au scăpat-o!

— Vin surorile?! Întreb ca un zăpăcit, dar pe loc îmi dau seama, mă răsucesc pe călcâie, cu fața spre poartă și abia acum aud și alt răcnet.

Dinspre fântână vin răcnind surorile Vera, Maria... pe urma lor fratele nostru mai mic Alexandru. Deci, ei abia acum ajung acasă!

Pe mama n-o mai poate opri nimeni. Femeile s-au dat la o parte, fiicele s-au aruncat la mama, mama a căzut în brațele lor...

— Vologhiță, Vologhiță!.. răcnesc surorile mele.

— Nu, nu... Nu se poate!.. răcnește mama și, ca să nu asist la această întâlnire, las sticla și o iau aiurea în grădină, dar vocea soției verișorului Ion mă ajunge din urmă. Ce nu s-ar întâmpla în ogradă, ea rămâne trează, strigă la mine:

— Măi băiete, unde ai apucat-o... groparii iștia trebuiesc duși la țintirim.

— De ce eu?! strig, dar pe loc mă opresc. Dacă am să duc groparii la țintirim, n-am să mai aud răcnetele mamei. Mă opresc și ascult sfatul rudei.

— Groparii știu unde-i țintirimul, dar locul unde să sape groapa trebuie să-l arate una din rude... S-au și pornit — ajunge-i din urmă... stai, ia și o sticlă de vin cu tine. Ai să dai oamenilor un pahar de vin înainte de-a începe groapa. Așa-i obiceiul.

Cineva îmi pune sticla cu vin în mână, paharul... dovedesc să-l zăresc pe tata, care adineaori se căznea surâzând să-și facă o țigară pe marginea prispei. Mi se pare că a priceput ceva din cele ce se întâmplă în jur. A lăsat țigara, s-a ridicat în picioare, fața i-a devenit foarte, foarte serioasă... se uită la mama înconjurată de fiicele care răcnesc de nu le mai poate opri nimeni.

— Tată, Vologhiță a murit!! strig eu și o iau spre cimitir.

Intru pe poarta țintirimului și pe loc inima mi se strânge. În țintirimul în care n-am fost de mic copil, arunc o privire și primul lucru pe care îl descopăr e pomul care stă de veghe la mormintele rudelor noastre. În țintirim sunt mulți copaci, părul nostru, că e un copac de pere, se vede de la o poștă. Simt că mă-năduș, dar în același timp parcă se luminează ceva în mine. Să fie oare, mă gândesc, copacul care ne unește, nu ne lasă să ne pierdem de tot în timp?! Groparii m-au așteptat la poarta țintirimului, sunt în jur, dar eu nu-i văd, nu-i simt. Calc direct spre copacul, spre pomul care ne unește și sunt gata să-l cuprind. Aici sunt îngropați străbunica, străbunelul, bunica, bunelul, foarte multe neamuri de-ale noastre, frați, surori, copii de școală și prunci, care încă n-au apucat să pronunțe cuvântul “mamă” și tot aici va fi îngropat și fratele Vologhiță.

— Începem? mă trezește vocea unuia dintre gropari.

Eu nu știu cine și unde-i îngropat. Mormintele sunt aproape nive-late, doar unu-i mai proaspăt, mă mir.

— E fiica mea, face verișorul Ion și-și scoate pălăria.

— Era de douăzeci și doi de ani, îmi explică un gropar și, fără să vreau, simt cum durerea mea trece la verișorul Ion. Îl privesc, mi se face milă de el.

— Dar cum de-a murit?

— A murit și gata... zice el și tot el găsește forțe să întoarcă vorba. Îi facem lui Vologhiță groapa alături?! sunt toți ai noștri...

Ne vine în ajutor pe neașteptate verișorul Vladimir. Încă de departe îmi spune că s-a împăcat cu muzicanții, vor fi mâine pe la douăsprezece. Îi torn și lui un pahar de vin, îl bea și, cum îi flutură mâneca goală în vântulețul cald, mă prinde cu privirea asupra pomului care ne unește. Îmi prinde, bănuiesc, și gândurile.

— Nimeni nu știe câți ani are copacul acesta, dar lângă el tot îngropăm de zeci de ani neamul nostru. Eu îs, cum s-ar spune, dintre toți noi, verișorii, cel mai mare și eu am apucat ce spunea și tata, și bunelul. Bunelul spunea că și străbunelul a apucat copacul pe locul ista. Dar nici acela nu știa cine și când l-a sădit. Nimeni din noi nu știe când a fost pus, dar că ne adună aici grămăjoară, e un lucru știut. Unde nu și-ar găsi ai noștri moartea, sunt aduși aici și îngropați lângă tulpina lui. Bunelul, știi, avea un frate, Ștefan. Știi unde a murit? Tocmai la Podul Mare, l-au căsăpît turcii în car. Două săptămâni, se zice, a umblat prin păduri până a găsit carul rătăcit cu fiul lui căsăpît, dar l-a găsit și tot aici l-a îngropat...

Auzi, Vologhiță, acum pe tine o să te îngropăm aici!

Iată și tata vine. Sărmanul, se vede că abia acum a înțeles ce și cum... Vine pe de-a dreptul prin țintirim, direct spre noi. Pe urma lui vine fratele mai mic Alexandru. Fața lui e ca și a tatei, speriată. Se apropie, începe să-mi vorbească. Zice că feciorul meu Danu i-a anunțat, dar n-au putut veni până în prezent, deoarece nu s-au găsit ușor unul pe altul. Pe Veruța au găsit-o îndată, dar Maria era prin oraș și unde s-o cauți într-un oraș atât de mare. Au găsit-o, totuși, și s-au pornit, noaptea desigur, era de-acum douăsprezece. De unde însă găsești o mașină? Știi, îmi spune, ne-am pornit pe jos. Desigur, e o nebunie să te pornești pe jos la așa o depărtare. Dar ce-aveam să facem, îmi spune. Ne-am pornit pe jos că nu puteam sta să așteptăm când ne-a cădea o mașină. Știi că acum, îmi spune el, nu se permite ca noaptea și în zilele de sărbătoare mașinile să circule liber. Trebuie să aștepti autobuzul, dar autobuzele, știi, pornesc abia la cinci dimineața, zice. Ne-am

pornit pe jos. Trei-patru mașini particulare care ne-au ajuns n-au vrut să oprească. Poate dacă opreau, explicam ce și cum, ne luau, câte pe unul, ajungeam mai devreme. Așa însă... Am mers până s-a luminat, până au pornit din nou autobuzele, dar aici dă alta peste noi. Nici autobuzele nu ne iau. Este lege nouă, șoferul n-are dreptul să ia pasageri în drum. Încarcă în gară și descarcă în gară. Chiar dacă are trei-patru pasageri, pornește, dar în drum nu se oprește. Spre ziuă, îmi explică, pe la șase, au pornit grosul mașinilor. S-ar părea că trebuia, totuși, să se găsească o mașină, dar de unde! Știi ce pătesc șoferii dacă iau pasageri! Nu se opresc și gata. Șuieră pe lângă tine. Până nu ne-am pus de-a latul șoselei, nu s-a oprit nici o mașină. Ne-a luat un camion, îmi spune fratele, fie că a văzut fețele surorilor noastre plânse, fie naiba știe ce, dar ne-a luat. Pe drum însă altceva dă peste noi. Autocamionul are o pană și două ore încheiate stăm pe marginea șoselei. Ajungem în sfârșit la Orhei. Aici polițistul îi reține actele. Plângem, spune fratele, îi explicăm că în fond noi suntem de vină, nu șoferul, îi spunem despre nenorocirea noastră, dar dumnealui nici nu vrea să stea de vorbă cu noi. Zice, condoleanțele mele, dar eu vreau să stau de vorbă cu șoferul care a încălcat legea. Am coborât și am mers pe jos până la autogara din Orhei. Acolo am mai stat o oră. Se făcuse zece când ne-am urcat în autobuzul de Telenești. Ajungem la intersecție, coborâm, dar aici scăpăm autobuzul care vine în sat. Pe cel de la douăsprezece l-am scăpat. Cel de la unu și cincizeci n-a venit azi nu se știe de ce. Spun oamenii că cel de la unu nu vine în sat că nu prea are lume. Se vede că nici azi n-a prea avut, zice fratele. L-am așteptat pe cel de la patru. Dar acela s-a defectat, cum s-a oprit la intersecție, acolo a rămas. A venit un particular și, cum eram mai multă lume, îmi spune fratele, am năvălit cu toții, dar el ne-a luat numai pe noi. Se vede că aflase, zice, despre nenorocirea noastră.

— Am întârziat foarte mult, îmi spune fratele, dar eu nu-l mai ascult. Mă uit la pomul care ne unește și mă gândesc la fratele meu Alexandru, fratele de alături. Când l-am văzut eu pentru ultima oară? Trăim într-un oraș, umblăm pe aceleași străzi, dar când l-am văzut

ultima oară? Dar pe fratele Andrei? Când l-am văzut în oraș pentru ultima oară? Striga ieri la mine că nu știu unde trăiește Alex... dar el când a fost ultima dată la mine? Ieri, când mi-a adus vestea?! Dar mai înainte? Și pe fratele Ion când l-am văzut pentru ultima oară?! Tot ieri ori mai înainte?.. Dar pe fratele care nu mai este, fratele Vologhiță, când l-am văzut pentru ultima oară?! Mă clatin. Pe Vologhiță l-am văzut ultima oară acum șase luni. Și atunci datorită lui. Mai bine de zece ani, ba se poate spune, chiar de când am plecat cu toții din satul ista, el s-a tot ținut, a insistat de sute și mii de ori să ne adune pe toți o dată grămadă aici, la părinți, acasă. N-a fost chip. Ba unul a lipsit, ba altul. Unul nu putea să părăsească serviciul, altuia nevasta îi era la maternitate, și tot așa. Veneau câțiva, dar cineva tot lipsea dintre noi. El a fost totdeauna. Cu noi și fără noi. Acum era în sat, acum era la Chișinău. Venea în sat și spunea ce-i la Chișinău, venea la Chișinău și spunea ce-i în sat, bineînțeles, dacă ne găsea pe noi, frații. Toate informațiile, noutățile, le aflam prin soția mea sau prin feciori, deoarece, când venea fratele Vologhiță, aproape niciodată nu mă găsea acasă. Spunea soției, copiilor ce mai nou e prin sat, ce face mama, tata și dispărea ca să apară iar peste un timp... Ultima dată l-am întâlnit... Acum șase luni venise de câteva ori la mine, nu mă găsisese, dar insistase, transmisese prin soție, prin copii, că are nevoie, mare nevoie, și, în sfârșit, ne-am întâlnit. Mi-a întins mâna încă de departe și cu surâsul lui — sfinte, ce surâs molipsitor avea! Încă de departe îmi spune:

— Nicolae, sâmbătă mergem acasă! Știu, zice, tu niciodată n-ai timp, dar acum ai să mergi, că mergem cu toții, în sfârșit, pe toți i-am convins! I-am și transmis mamei că venim!

Vologhiță era poate cu cea mai mică țără de carte dintre noi și-mi zic acum, poate asta și-l lega mai mult de satul în care ne-am născut, îl lega de mama și tata. Restul fraților și surorilor, cu institute terminate, aveau alte probleme, el avea o singură problemă, să alerge la mama, să alerge la tata, la ei și-apoi iar la noi și, când ieșea de la noi, vedea că n-are unde se duce decât la părinți. Abia acum îmi dau sea-

ma, s-a zbătut singuratic între noi și părinți până s-a pierdut... Când l-am văzut ultima oară?

— Dar, Vologhiță, îi spun, într-adevăr de data asta nu pot.

— Poți. Am fost la serviciu la tine, m-am interesat, nu se prevede nimic important. Am vorbit, zice, și cu șeful. Mi-a spus că poți, cu atât mai mult cu cât e vorba de sâmbătă și duminică... atât că plecăm vineri... ce zici, a?! Te rog, Nicolae!

Surâsul nu-i lipsea de pe față, dar nici întrebarea nu lipsea din ochii lui albaștri.

— Bine, i-am spus, dar cu o condiție: să mergem cu toții!

S-a bucurat ca un copil.

— Toți știu! Le-am spus că și tu mergi! Mă iartă, eram sigur că ai să mergi... Ce-o să se mai bucure mama și tata! Bineînțeles, iar n-am fost cu toții. Din cei șapte frați și surori, câți suntem noi la Chișinău, ne-am adunat doar patru, patru frați. Eu, Ion, Andrei și el. Dar, sfinte, bucuria lui n-avea margini. În primul rând, că ne-am adunat, și-apoi în componența asta n-am fost niciodată împreună aici la părinți din momentul plecării noastre în sat. Eram cei patru frați mai mari împreună și Vologhiță țopăia ca un cocoș. În primul rând, cum sosisem noaptea, târziu, noi ne-am culcat să dormim, dar el nu s-a culcat, toată noaptea a sporovăit, a fost la pește, a tăiat lemne, i-a ajutat mamei să coacă, încât, trezindu-ne, ne aștepta o masă cum nu s-a mai pomenit. Și iar el, Vologhiță, neobositul, aleargă în jurul nostru, în jurul mesei, în jurul părinților și iar în jurul nostru. Avea și program pentru toată ziua, ba chiar și pentru adăuza. Cum terminam masa, trebuia să ne ducem, zicea el, să vedem râul. Avea acolo etrele aruncate, spunea că așa pește noi o să murim și n-o să vedem. Apoi zicea că râul avea o apă, că nici marea, la care mereu alergam verile, nu face o para chioară. Urma după râu să vedem viile, apoi școala, stadionul, și iar intra o masă copioasă în programul lui, apoi iar urmau întâlniri cu vechile noastre cunoștințe, pe care eu, recunosc, abia-abia de mi le aminteam. Sigur, ne-am lăsat târâți la râu, în vii, la școală, la stadion. Vologhiță jubila. Mereu cu ochii albaștri sclipind, mereu cu zâmbetul

molipsitor fluturându-i pe buze. Au fost, într-adevăr, două zile minunate. Am râs, am glumit, am făcut sport, am lenevit, ne-am scaldat și iar ne-am lenevit. M-am simțit poate cum nu m-am simțit niciodată nicăieri în lume. Dar dacă mă întorc acum cu gândul și cu sufletul la cele de atunci, îmi dau seama că, totuși, și ochii lui, și zâmbetul lui erau triști. Zâmbea, râdea, se juca cu noi, dar până la urmă rămânea trist — parcă avea să ne spună ceva. Vroia oare să ne spună — să-l îngropăm, dacă moare, aici, unde s-a născut, lângă apele râului, lângă vii, lângă mama și tata?! Asta ai vrut, Vologhiță, să ne spui?! De aceea ai insistat atunci, Vologhiță dragă, atât de tare să venim cu toții aici?! Și de aceea repetai mereu cu tristețe că-ți pare foarte rău că n-au venit și celălalt frate și surorile?!

— Vologhiță, ce-ai făcut, Vologhiță?!

— Îl cunoașteți?

— Cum să nu-l cunoaștem?!

— Ce-aveți de spus?

— Se zice c-au venit și surorile lui.

— Trebuiau să vină.

— Se zice c-au chemat doctorul la mamă-sa... sărmana!..

— Ce-aveți de spus?!

Umblu prin ogradă și toate mi se învârtesc în cap — fraze, comenzi, răcnete și iar fraze.

— Bomboane și biscuiți nu s-au cumpărat.

— S-au cumpărat.

— Cine a cumpărat?

— Nicolae a fost la magazin.

— Nicolae s-a dus cu groparii la țintirim.

— Nu-l vezi că stă la colțul casei?

— Dacă s-au cumpărat biscuiți și bomboane, e bine... dar cum rămâne cu scaunele?

— Care scaune?

— Of, că parcă n-ai mai înmormântat pe nimeni... scaunele de la masa la care se dă de pomană.

- Apoi de scaune s-o întrebăm pe țaca Ecaterina, să ne spună ea.
- S-o lăsați pe țaca acum... of, că ne-a auzit!
- Scaune și masă dați, cele mai bune — totul dați. Vologhiță, ce-ai făcut tu, Vologhiță?! Unde am să te mai văd eu acum, Vologhiță?!
- Plânge înădușit mama.
- Verișorul meu cel scump!.. Vologhiță, Vologhiță...
- Da cine-i, fa, asta care bocește pe verișorul ei scump, că eu după glas n-o cunosc, și bocește în casă!
- Apoi e a lui Miron... mama ei e soră cu țaca Ecaterina... E Anica.
- Vologhiță, Vologhiță, mami...
- Verișorul meu cel scump...
- Scoateți-o pe Anica afară!.. Și spuneți-i să-nchidă gura... nu vede că o pornește mai rău pe țaca?!
- Anică!
- Nu striga, du-te și scoate-o afară!
- Ce răcnești, fa Anică, ca o proastă?! N-ai ce face? Cine crezi c-o să facă pomușorii?!
- D-apoi eu nu fac pomușorii?! Ce crezi că făceam în casă?!
- Nu știi eu ce făceai în casă, eu te-auzeam că boceai... să nu mai bocești!
- Femeilor, s-a muiat bulgurul pentru gălucele?!
- Văleu, d-apoi încă nu s-a cumpărat orez.
- S-a cumpărat, n-ai văzut că s-au adus biscuiți, bomboane și orez?! Nicolae a adus.
- D-apoi Nicolae e la țintirim cu groparii... of, c-am mai spus o dată prostia asta... nici nu mai știu ce să fac... nu eu am înmuiat adineaori bulgurul?!
- Veruță, Marie, voi sunteți fiicele mamei, căutați de mama!..
- Vologhiță, ce-ai făcut, Vologhiță!..
- De ce te amesteci, Anică, le-ai pornit și pe dânsel...
- Valeriană! Dați valeriană!
- Mamă! Mamă!

Strigă Veruța, răcnește Maria... A venit doctorul din sat. S-a aplecat asupra mamei, dă lumea la o parte și lămurește că nu-i nimic. Îi dă să miroase amoniac și zice să fie dusă în casă. Mă ofer s-o ajut pe mama, dar femeile mă dau la o parte... Mă-ntorc și-l văd pe tata venind de la fântână cu două căldări de apă. Mereu cară apă cu două căldări. Aduce căldările, femeile le deșartă prin oale și din nou se duce la fântână. Când calcă, se leagănă. Mă zărește și tresare. I s-o fi năzărit că-i Vologhița. S-a buimăcit. Se uită în stânga, în dreapta, caută parcă un loc unde ar putea dispărea, vede căldările deșarte, le-nșfacă, dispărea pe poartă. Vreau s-o iau și eu în grădină, dar vecina mă apucă de mână.

— Colacii, ce se aude cu colacii?!

— Încă dimineață am făcut comandă, zic, fiindcă într-adevăr mi-amintesc c-am făcut... dar am făcut? Am făcut sau numai mi se pare?! Colaci la brutăria din satul nostru nu se coc, pâine se găsește, dar colaci o să trebuiască să comandăm la Negureni, peste râu. E vorba de peste o sută de colaci și până mâine e tare greu să-i coci. Mama a spus să facem ce vrem, că ea nu mai poate face nimic, dar vecinele și rudele au zis că pot ele să coacă, dar tot mai bine ar fi dacă s-ar comanda la Negureni. Ele s-ar ocupa de răcitură, sarmale, dar colacii ar fi bine să fie comandați la Negureni. Îmi amintesc... Ah, am comandat, mi-am amintit. La țintirim mi-a amintit verișorul Vladimir. Vorbea nu știi despre ce și de odată mă-ntreabă ce-i cu colacii. Și-am luat-o de-acolo drept peste râu. Doamne, parcă de un an s-au petrecut toate. Și ce ni s-a spus la Negureni?!

— Of, dragul mătușii, fiți atenți să fie colacii, că noi, femeile, n-avem când... dacă v-ați apucat voi, țineți-vă, se căinează femeia care m-a întrebat de colaci.

— S-a făcut comandă, totul o să fie bine. Mâine dimineață, în zori, trebuie să ne ducem să-i luăm.

— Cum să-i luați, d-apoi nu-i aduc ei?! Au mașină! Când au murit ai lui Bachiu, i-au adus ei cu mașina.

— Ba ei îi aduc, noi numai o să trebuiască să ne ducem din zori să plătim.

— D-apoi nu i-ați plătit acum?! Știu că se plătește când se face comanda?!

Brusc îmi amintesc cum am făcut comandă de colaci.

Când am apărut la poarta brutăriei, am fost opriți.

— Ce căutați? ne-a ieșit un moș în poartă, ridicând degetul arătător spre o inscripție de pe poartă. Dacă vreți colaci, nu se mai fac.

— Avem nevoie de șefa brutăriei... cine ți-a spus că pentru colaci am venit... se răstește verișorul. Este?!

— Raionul a interzis. Nu strigați la mine. Nu dovedim să facem pâine pentru oameni și ni s-a spus: să se facă colaci numai cu semnătura lor... este șefa, treceți.

— Știu de nenorocirea dumneavoastră, se uită speriată șefa brutăriei, se uită la mine, la verișorul Vladimir și iar la mine. Eu n-o cunosc, satele noastre sunt despărțite numai de apele râului, dar eu n-o cunosc. I-am uitat pe ai mei, dar mite de peste râu... Dumneaei însă îmi lămurește că nu-i din Negureni, dar l-a știut pe Vologhiță. Pe mine nu mă cunoaște, dar pe Vologhiță l-a cunoscut. Ea e din centrul raional, din Telenești, și-l ține minte pe Vologhiță încă de pe când era prin sat și venea cu echipa de fotbal la competițiile raionale. Echipa dumneavoastră era cea mai bună, Vologhiță era portarul echipei.

Nici să crezi, o femeie la patruzeci de ani, îmi vorbește despre fotbal... oricum, se oferă să ne facă colaci.

— Înțelegeți, ne explică dumneaei, ni s-a interzis categoric să mai coacem colaci, dar pentru Vologhiță am să fac... Nu, nu plătiți. Veniți mâine în zori careva dintre dumneavoastră și atunci o să plătiți. Plătiți și mașina vi-i aduce...

— I-am plătit, îi mai spun o dată vecinei, care m-a ntrebat ce e cu colacii.

Vecina mai spune ceva, dar vocea ei se pierde din cauza răcnetelor mamei, care umplu din nou ograda.

— Vologhiță, dragul mamei...

— Of, și copiii iștia ai țăcăi, sunt cu carte, dar au uitat să dea telegramă Elenei și-acum țăca și-a amintit că aceea nici nu știe și iar s-a pornit pe bocit.

— D-apoi cine-i Elena?!

— Fa, că parcă-ai trăi pe altă lume — fiica ei care e prin Siberia căsătorită... fiica mai mare.

— Văleu, c-aceea n-a avut unde să se mărite mai aproape... d-apoi cum să uite ei s-o anunțe!

— Da tăceți odată, femeilor, că a fost anunțată fata... Veruța i-a trimis telegramă, zice, încă ieri i-a trimis. Cum a aflat, a alergat la poștă și-a trimis, așa spune.

Îi sunt recunoscător Veruței că i-a trimis telegramă surorii Elena. Eu am uitat cu totul de sora cea din Siberia. Îi mulțumesc în gând Veruței, dar nu mă las până o găsesc pe sora prin casă și o întreb.

— Am trimis, Nicolae... și plânge. Am trimis, dar degeaba. Crezi c-o să reușească să vină până mâine dimineață? Patru-cinci zile face de-acolo și-apoi acum e vară, aerogările sunt ticsite de turiști... Vologhiță, fratele meu cel scump, Vologhiță!..

Mă depărtez, mă prind că înnoptează și mă prind că cineva strigă de mai multe ori la mine, iar eu stau la colțul casei.

— Hrăniți, oameni buni, groparii iștia că mai bine de o oră stau și așteaptă.

Întorc privirea și descopăr pe marginea prispei groparii. S-au întors de-acum, mă mir, deși e târziu, dar mi se pare că n-a trecut un sfert de oră de când ne-am despărțit la țintirim.

— Am săpat, spune nu știi care din ei. Am săpat groapa, am lăsat numai două rânduri de hârlețe pentru mâine... Ne sculăm de dimineață și până îl aduc, o dăm gata... pe la zece îl aduc?!

— Ar trebui să-l aducă... luați un pahar întru pomenirea fratelui Vologhiță.

— Să-i fie țărâna ușoară...

— Să-i fie... luați un pahar întru pomenirea fratelui Vologhiță.

— Să-i fie țărâna ușoară.

— Să-i fie... Luați un pahar.. și nu mai termin fraza. Mi-amintesc cum am ieșit ieri din casă, lăsând soția răcnind înconjurată de cei patru copii ai mei și nu m-am mai întors, iar mâine e înmormântarea.

Cum au să vină ei? Cu ce? Toți l-au iubit pe Vologhiță. Vâr sticla și paharul în mâna verișorului Ion și-o iau spre poartă, dar mă-ntorc.

— Veruță, Marie, eu plec la Chișinău, dar le spun încet, să n-audă nimeni.

— Cum la Chișinău?!

— Mă duc să-mi aduc soția, copiii — soția n-o să-mi ierte dacă n-o să fie mâine aici... A ținut foarte mult la Vologhiță și nici nu știu dacă are bani de drum.

— Și ce vrei de la noi? — mă mustră privirile surorilor.

— Nimic. Vă spun ca să știți. Parcă totul e gata, scot carnețelul, în care am scris împreună cu frații cam ce ar trebui eu să fac rămânând în sat și citesc: — Muzicanții — s-a făcut; colacii — s-a făcut; groparii — s-a făcut... Stop — mâine dimineată în zori cineva trebuie să se ducă după colaci.

— Spune ce ai de spus lui Alexandru, se-ntorc surorile, ce ne spui nouă, nu vezi cum arată mama?!

— Stați. Mamei să nu-i spuneți unde-am dispărut. Până la nouă-zece dimineța apar și eu cu ai mei... Dar unde-i Alexandru, că nu-l văd?!

— De unde să știm noi?!

Într-adevăr, de unde să știe surorile, ele sunt distruse. Cum o văd pe mama, izbucnesc în răcnete și o pornesc și pe mama. Se cuprind în trei și nu le poate opri nimeni.

— Vologhiță, ce-ai făcut tu, Vologhiță?!

— Alexandru, care știe unde-i Alexandru?

— Cară mese de prin sat.

— Pentru ce mese?

— D-apoi lumea unde o să ia masa?!

Abia acum descopăr în grădină printre copaci două rânduri de mese de câte douăzeci de metri și un al treilea rând pe jumătate... A, iată și fratele Alexandru târând cu nu știu cine o masă. Îl iau de o parte și îi explic ce-i cu colacii.

— Vai, de ce anume eu să mă ocup de... exclamă fratele, am încă

atâtea de făcut în noaptea asta... poate nu te duci... ai tăi au să vină cu Ion și Andrei!

— În primul rând, n-o să ncapă în mașină, în al doilea rând, crezi că Ion și Andrei au numai atâta pe cap? Nu uita că mai sunt și nevestele lor!

— Poate au să angajeze împreună un autobuz?!

— Și dacă nu?! De unde știi eu ce se face acolo... cum am ieșit ieri din casă, nu mai am nici o veste, ei nici nu știi când are să fie înmormântarea.

— Despre ce e vorba? se vâra pe fir verișorul Vladimir. Eu mă duc dimineață după colaci, lăsați.

VIII

Soția plânge, răcnește:

— Cum de-ai îndrăznit să mă lași singură... stau ca o proastă aici și nu știu nimic... când e-nmormântarea?

— Mâine, adică, azi... cât e ora?

— De unde să știi? Ieri noaptea n-am închis un ochi, te-am tot așteptat, nimeni nu intră, nimeni nu-mi spune nimic... ce pot eu face cu patru copii... cu copil de țâță... E trei de noapte, știi?!

— Azi o să fie înmormântarea și-am venit după voi...

— Cum așa, tată, să nu te-arăți două zile, mă probozește și fiul mai mare, și noi vrem să-l mai vedem o dată pe unchiul Vologhiță.

Zice, dar maică-sa îl repede pe loc.

— N-ai auzit că tată-tău a venit să ne ia?! și se-ntoarce spre mine. Bine ai făcut c-ai venit, nu știu dacă am fi putut noi veni fără tine. Înțelege, de la serviciu ți s-a dat o mașină, o "Latvia". Au venit, mi-au spus că mâine, ptfiu, de ce mâine, adică azi mașina pleacă în sat după tine!

Soția vorbește și le-ncurcă pe toate.

— Cum după mine în sat?!

— Te miri?! Și eu m-am mirat când am auzit, dar omul care m-a informat, a spus că el nu știe nimic. A venit aseară pe la opt și mi-a

spus că așa și așa, totul e organizat. Pricepi — ei au înțeles că tu ai nevoie de mașină să te aducă de acolo... tu le-ai spus?!

— Eu?! și de odată îmi amintesc. A, da... a fost așa ceva, dar eu nu le-am spus să-mi trimită mașină în sat. Când Andrei și Ion s-au pornit încoace, le-am spus să facă un telefon la mine la serviciu...

— Așa spuneau și ei, că le-a telefonat cineva și le-a spus că ești în sat și ai nevoie de mașină... și i-au spus șoferului să se ducă azi din zori spre sat.

— Și voi?

— Ce noi?

— Și acum unde să-l găsec?!

— Asta mă întreb și eu de aseară: unde să-l găsec?! La serviciu era târziu să-l mai caut, omul acela nu știa unde locuiește șoferul...

— Eu știu unde locuiește!

— Stai, unde te duci? Mama cum se simte?!

În fine, mergem spre sat, mai bine zis, am urcat în mașină și pornim la drum. Cum am căutat șoferul, cum l-am găsit, cum am căutat paznicul de la garaj, cum l-am găsit, beat turtă și fără chei, că el când are de gând să se-mbete, ascunde cheile, iar când se trezește, trei zile nu le poate găsi... Ascunde cheile ca să nu se urce în vreo mașină, apoi... despre toate astea n-are rost să-ți mai amintești. Suntem, în sfârșit, la drum.

— Stai, dar pe la Ion, Andrei, nu intrăm?! Întreabă de odată soția.

— Ce să facem?! Nu vezi, se luminează.

— Cum ce să facem?! Să aflăm, poate au probleme aici, știi cum e la morgă...

— De unde să știu eu... știi tu?!

— Mă iartă... dar ar trebui să intrăm pe la ei, să aflăm cel puțin ce e cu nevestele lor, s-au pornit sau nu... poate luăm pe cineva în mașina asta... mașina-i mare.

Nici nu știu ce să fac. Îmi sfârâie mintea. Sigur că ar trebui să intru să aflu ce au făcut frații, când se pornesc... dar cât e ora?! Opt?!

— Bine, dar o să întârziem... Și-apoi eu nu știu unde locuiește Ion!

— Danu știe.

— Tată, eu știu... Eu l-am ajutat când a primit apartament.

— Asta-i bună, el știe, eu — nu!

— Nu vă certați, se aude vocea împăciuitoare a șoferului. Altă dată ar fi fost foc că a fost ridicat noaptea, acum însă e foarte înțelegător. Îl cunosc. Mă privește cu compătimire și zice: O să dovedim să fim la timp în sat... spuneți unde locuiește fratele, frații.

Ne aruncăm la Ion — ușa e-nchisă, nu răspunde nimeni. Ne aruncăm la Andrei, dar între casele lor e foarte mare distanță — unul locuiește la un capăt de oraș, altul — în celălalt capăt, cearcă și fă o asemenea cale. E vorba iar de-o oră pierdută. Oricum, ne repezim înapoi, spre ieșirea din oraș, stopăm la fratele Andrei la Grătiești.

— Au plecat de vreo oră și ceva... ne răspunde o vecină de-a fratelui.

— S-au și pornit, anunț soția și mă-ntorc spre șofer. Mână, dragă! Asta-mi mai lipsește acum, să întârzi la înmormântarea fratelui.

— Dar poate încă n-au ieșit din oraș?! zice șoferul.

— Crezi că-s la morgă?! Asta înseamnă iar să ne întoarcem înapoi, înseamnă încă o oră pierdută... și-n genere — ce să aflăm?! Dacă s-au pornit, înseamnă că s-au pornit... mână!

Mașina aleargă, copacii de pe marginea șoselei zboară în urmă, soția șade îndurerată între copiii care tac înțelegători, iar gândurile mele aleargă la Vologhiță. Pe alt drum sau poate tot pe acesta, poate puțin mai înainte sau puțin mai în urmă, aleargă și mașina în care este acum dus spre satul copilăriei noastre fratele Vologhiță, mort. Eu mă duc în sat ca să mă mai întorc, el este dus ca să nu se mai întoarcă niciodată.

Mă uit la lacrimile soției care îi curg în liniște pe obraji și caut să-mi amintesc de câte ori m-am întâlnit eu cu Vologhiță în orașul ista.

— Dacă nu-l lăsați singur... plânge încet. Fraza asta am mai auzit-o. Mama, mi se pare, a aruncat-o, mama sau cineva dintre rude a rostit-o prin ogradă, ieri a rostit-o.

— Dacă nu-l lăsați singur...

A, vorbeau femeile care se porăiau cu sarmalele. Careva spunea altaia:

— Toți sunt învățați, da el n-avea carte... iată că s-a rătăcit de ei!
Îmi mușc buzele.

Prostie, prostie, prostie! Ce are cartea cu moartea?! Parcă moartea te-ntreabă câtă carte ai?!

— Are. Ei cu cartea lor erau ocupați... și n-au cătat de dânsul, iar el, sărmanul, dacă era tot singur, s-o mai fi dat și cu paharul...

— Crezi că de beție a murit?

— De inimă, dar putea și din beție să i se tragă... Dacă îl căutau frații...

Vologhiță alerga de la unul la altul. Alerga la Andrei, dar Andrei era la lecții. Alerga la Ion, acesta era la consfătuire. Alerga la mine, care eram prin oraș. Se ducea. De câte ori a fost? De câte ori ne-am întâlnit, am stat de vorbă?! Chiar de câte?! Se adună... Se poate număra... Ne-am întâlnit... Când?! Din toate — mi-l amintesc o singură dată, clar. Asta s-a întâmplat când eu am decis să mă căsătoresc. Eram cu ea și l-am întâlnit în plină stradă. Ochii i s-au făcut și mai albaștri, venea direct spre noi, mi-a-ntins mâna.

— Am auzit că te căsătorești, Nicolae?

— Asta-i, i-o prezint pe viitoarea și actuala mea soție.

I-a întins mâna și ei. I-a zâmbit la fel. Doamne, ce zâmbet!

— Să nu faceți prostii... — ne-a zis el la amândoi, dar ca să-mi fie mai clar, a adăugat, ca Ion.

Ion a mai fost o dată căsătorit, s-au despărțit. Asta avea în vedere fratele, scumpul și pierdutul meu frate Vologhiță, pe care... am să-l mai văd eu oare vreo dată?!

Mașina aleargă, dar mintea repetă una și aceeași: Vologhiță a obosit alergând de la unul la altul. A alergat, a alergat, a alergat, a tot vrut să ne vadă, să ne adune și-a obosit...

— Dacă ați fi fost tot timpul împreună... aud vocea soției.

“Dacă ar fi fost toți tot timpul împreună“ aud vocea femeilor din ogradă.

— Mamii, cum de l-ați pierdut?!

“Andrei, Ion, Alexandru, fraților și surorilor, l-am pierdut pe Vologhiță, auziți?!”

— Am ajuns, frânează încet șoferul lângă fântâna de lângă gardul nostru și abia acum văd: toată ograda, mai bine de jumătate de sat adunat în jurul casei noastre se ridică și se-ndreaptă încet spre mașina noastră. Pe fața șoferului au și apărut broboane de sudoare. Ne-au luat drept mașina cu mortul... zice el.

Dar lumea se apropie și trece pe alături.

Sar din mașină și abia atunci observ că la spatele nostru s-a oprit și altă mașină. Mașina cu Vologhiță ne-a ajuns din urmă.

— Vologhiță, mamii!..

IX

Toată viața mama a așteptat să ne vadă pe toți cinci intrând, cinci frați, intrând împreună pe poartă, și acum noi patru îl ducem pe al cincilea în sicriu.

Nu văd pe unde calc, n-aud nimic, doar frânturi de fraze, răcnete, printre care pe unul îl deosebesc mai mult — e al uneia din surori, dar nu știu care. Apoi totul se-ncurcă în capul meu și nu mai rețin nimic decât o singură frază care îmi sfredelește capul. Mă prind că stau pe o scândură în fundul grădinii, fanfara cântă, iar fraza îmi sfredelește mintea. Nu știu cine a spus-o, dar poate nici n-a spus nimeni nimic?! Caut s-o alung, însă ea persistă. Nu, a spus-o cineva, unul din oamenii rezemați de gard, anume o femeie a spus-o. Intram cu sicriul pe poartă și cineva a aruncat fraza. Vreau să alung fraza, nu pot și mi-i rușine. Din câtă nenorocire e în ograda copilăriei mele, eu nu rețin nimic, ci îmi sfredelește mintea o frază aruncată de naiba știu cine.

Mă ridic. Caut să-mi gătesc ceva de lucru, dar simt că picioarele n-au să mă țină și mă așez înapoi. Mă zărește, se vede, fratele mai mic, Alexandru, vine și fără să se așeze îmi spune că totul e aranjat.

Tot ce trebuia să se facă în lipsa mea, s-a făcut. Totu-i gata de înmormântare.

— Colacii s-au adus, groparii au fost hrăniți și acum sunt la țin-tirim. Au să vină când o să fie adus mortul... trebuie să vină și ei.

Fraza ceea îmi sfredelește mintea. Și n-are nimic cu tot ce se întâmplă în jur, dar n-o pot alunga. Se apropie și ceilalți frați de mine. După ce am dus sicriul în casă, frații s-au retras și ei care și unde. Au ieșit afară, dar în ogradă nu-și pot găsi loc — e strâmt nu știu cum. Rudele, lumea s-a-nghesuit în casă, acolo, unde stă întins fratele Vologhiță, iar ei ca și mine nu știu ce să facă. Aud vocile lor ca prin vis. Ion și Andrei, povestesc fratelui mai mic drumul făcut de ei încoace. S-au reținut din cauza că morga — n-au prevăzut asta — lucrează de la nouă dimineața, pe ore. Au crezut c-au să-l ia în zori, când colo morga lucrează de la nouă și, până s-au deschis ușile, ei au înjurat sub poarta acestei organizații afurisite. Ieri au pregătit tot ce se cere pentru mort — acte, haine, sicriu, dar când să-l ia — pacoste pe capul lor. Și spun că foarte, foarte greu au scos actele. Ieri toată ziua s-au vânzolit cu actele. Niciodată n-au bănuțit că moartea unui om poate să creeze atâtea complicații. Acte, acte, acte, acte...

Frații vorbesc, dar eu nu-mi pot scoate fraza aceea din cap, blestemata. Fratele Andrei mă întreabă ceva, eu însă nu-l aud. Mi se pare, se interesează cum stau lucrurile aici, în sat, vrea să știe dacă s-a făcut totul pentru înmormântare. Îi explică fratele mai mic. Îi spune că eu noaptea am fost la Chișinău, c-am venit abia cu o secundă înaintea lor, mașina care s-a oprit în fața lor era mașina în care am venit eu, eu cu familia, dar, îi mai spune să fie liniștit, că mâncarea, groapa, colacii, mesele, muzicanții, poftim, cântă, tot ce se cuvine la o înmormântare — s-a făcut.

Simt: dacă n-am să scap de fraza blestemată, o să-mi plesnească timpanele, tâmplele.

Mă ridic și o iau aiurea printre oamenii din fața casei. Oamenii îmi fac loc, se şușotesc din urma mea — unii spun că-s cutare frate, alții că-s cutare. De mult nu vin prin sat și lumea a început să mă

confunde. Trec aiurea dintr-o parte în alta, mă prind că vreau să urc pragul casei, îmi dau seama la timp, o iau într-o parte și iar aud fraza de adineaori, dar acum o aud din gura vecinei:

— Of, Doamne, că și directorul ista taman acum trebuia să vină!...

Exact fraza asta am auzit-o adineaori, n-are nimic enervant în ea, e o frază ca toate frazele, dar mi-a intrat atât de adânc în gând, dacă n-o scot, simt c-am să-nnebunesc. Nu rabd și rețin vecina, mă aplec spre ea și-o întreb în șoaptă:

— Dar ce, mă rog, nu vă place c-a venit directorul școlii la înmormântare?

— Numai el lipsea aici! Nu vezi: copiii satului șed numai în jurul lui și chicotesc?!

— De ce să chicotească?! Întreb și mă uit să văd pe unde e directorul. Nu-l cunosc, nu-i din satul nostru, și-apoi nu văd de ce ar trebui niște copii să chicotească în jurul directorului. A, iată acolo niște copii se zgâiesc la... cred că acela-i directorul? Și de ce chicotesc copiii?

— D-apoi cine nu știe: peruca!

— Părul de pe cap nu-i părul lui?

— De unde! Și noi am crezut așa, dar când s-a aflat... știi că nu-i din satul nostru.

— Am auzit.

— Apoi iată, dacă era un om de treabă, nu se apuca el să facă gimnastică cu copiii dimineața. Au mai fost directori în satul ista, dar nu ei făceau diminețile gimnastica, ci profesorul de sport, dar aista — mai hâtru — hai să facă el. Are o pâlnie și strigă în fiecare dimineață în ea până nu se termină gimnastica la școală. Dar cred că n-o să mai pună mâna pe ea.

— De ce?

— De ce! A băgat copiii mai deunăzi în boale... cu peruca lui. Credeam cu toții că așa i-i părul, frumos, dar mai deunăzi, cum răcnea dimineața în pâlnia lui la gimnastică, vine, ca din senin, un vânt și-i smulge, hop, peruca de pe cap... au fugit, dragă, copiii de-au crăpat. Întâi au crezut că-i dracu — n-are nici un fir de păr pe cap —, dar pe

urmă copiii și-au dat seama, s-au întors și râd și azi de se prăpădesc... *Fantomas*, îi zic... la ce-a mai trebuit să vină aici?!

Prostia din cap îmi fuge, lucrurile încep să mi se limpezească, mă simt mai ușor, observ ce se face în jur, dar în jur este foarte mult de făcut, fiindcă toți umblă încolo și încioace și nimeni nu știe de ce să se apuce. Dealtfel, nici eu nu știu de ce să mă ocup. Mă scoate tot vecina din amortire.

— De ce ședeți, băieți? îmi reproșează ea. Și de ce ați întârziat atât?! Știți cât e ora?! Și mulțumiți-i lui Dumnezeu, că s-a putut să n-aveți acum nici un om în ogradă.

Simt că iar îmi fierbe capul. Fratele e mort, dar eu ascult naiba știe ce. Dacă nu arunc din gând ceea ce spune vecina, am să turbez. O întreb, și o întreb frontal, obraznic: Dar de ce, mă rog, să nu fie lume?

— N-ai auzit, iar a apărut monumentul acela în iaz!

— Care monument, mă rog?! Și-n care iaz?

— Care — am vrea să știm și noi... știi iazul de la Bălteni?

— Cum să nu... dar e la Bălteni.

— Apu-iaca de la o vreme tot apare acolo din apă un monument.

Îmi duc mâinile la tâmpile. Alexandru, fratele mai mic, care noaptea a rămas în sat, se apucă să-mi dea explicații.

— Naiba știe ce se-ntâmplă pe aici. Se spune că-n iazul acela de la Bălteni, de la o vreme, cum scad apele, apare un monument. Dimineață cineva a adus vestea că iar scad apele în iaz și toată lumea a alergat într-acolo...

— Și-al cui e monumentul?!

— D-apoi cine să știe!

— Nu l-a văzut nimeni?!

— L-au văzut, dar cum l-au văzut... de frică, se zice, nici ei nu știu bine că l-au văzut. Cred că-ți dai seama, șezi pe mal și de odată vezi că din apă se arată un cap, un chipiu!

— Monumentul e cu chipiu în cap?

— Așa se spune... că acei care l-au văzut prima dată au fugit de le-a plesnit inima... iar unii nici nu cred că există monument în iaz.

— Dar lumea spune că este și se presupune că l-o fi aruncat cineva acolo... iar acum, când scad apele... dar dimineață lumea s-a înșelat. Apele n-au scăzut. Dimpotrivă — au început să crească. Se vede că undeva a plouat, iar cuiva i s-a părut... și lumea s-a întors...

— Hai, dragul mătușii, cinstiți lumea asta — sunteți atâția frați și nimeni nu toarnă un pahar de vin, ne ghiontește o femeie, e vecina.

— Da ce, noi trebuie să turnăm? mă mir eu.

— D-apoi numai că, rudele cele mai apropiate toarnă lumii un pahar de vin... Hai că-i timpul să scoatem mortul... Nu se văd groparii?

X

Când apare mortul în sat, fotografia lui dispare. Fotografia dispare și fetița dispare. Și nimeni nu știe unde dispare fotografia, că n-a mai fost văzută niciodată de nimeni.

Fotografia fratelui a dispărut din sat și toată lumea e în ograda noastră. Până și Oproiu s-a târât nu știu cum. Dacă nu cântă muzicanții, numai gura lui se aude.

—...materia — asta-i totul. Și cât este materia o să fim și noi. În natură nimic nu se pierde... Iaca, să luăm mărul ista, — îl mănânc, l-am mâncat. Nu-i? Este! În mine este. Sucul lui este, miezul. Și când sunt eu — este și mărul. Mor eu — rămâne mărul. Unde? În energia care rămâne după moartea mea. Care energie? Pe care o are în sine fiecare ființă. Tu, tu, tu — toți avem putere și puterea nu se pierde! Ziceți de nepoțelul prietenului meu de război... să nu-l plângeți...

— Of, de ce oare n-ar tăcea măcar Oproiu ista? Lumea muncește, da el ascultă radio și citește ziarele... — oftează cineva, dar asta îl întărește, îl întărește și mai mult pe bătrân.

— Să tac, zici?! Zici fiindcă ești chioară! Cei care mor nu se pierd. Eu știu ce spun! Satul, care îl vedeți acum în jurul vostru, nu-i unicul — mai este un sat tot ca aista, numai că voi nu-l vedeți, dar este. E satul celor morți, care, dealfel, încă nu se știe care sunt morți — ei

sau noi. Uitați-vă pe dealul de deasupra satului... și, cum zice, începe să strige, se ridică și începe din nou să strige spre panta dealului, de mai sus de țintirim, ceea ce face să hohotească ograda și mai mult de bocete. Asta însă nu-l oprește pe Oproiu, care strigă și strigă:

— Iată-l, iată-l! Măi băiete, măi!.. Iaca eu strig la el, da el surâde. Se uită la vale, se uită încoace, la noi, și surâde. Noi plângem, da el surâde... Îi el, Vologhiță, îl cunosc! Vologhiță, ziceți, a murit?!

Ca să nu izbucnesc și eu în hohote de plâns, iau un ulcior și intru în casă să cinstesc oamenii care stau în jurul sicriului, oamenii care intră, îl privesc pe fratele, pe care n-au să-l mai vadă, și ies. Intru, dar acolo mă întâlnește fratele Andrei.

— Eu îs aici, tu du-te afară...

— Lasă-mă și pe mine un pic aici, mă rog, du-te tu afară.

Fratele e mai mare și înțelege starea mea. Nu zice nimic. Ia ulciorul, ia paharul cu care a cinstit lumea din casă și iese. Torn vin și-ntind paharul spre a cinsti lumea care a venit să-l vadă pentru ultima dată pe fratele nostru Vologhiță.

— Luați întru pomenirea fratelui...

— Să fie pomenit...

— Să fie...

— Luați întru pomenirea fratelui...

— Să fie pomenit...

— Să fie...

Abia acum aud vocea părintelui. Nici nu știam c-a apărut și părintele. “Asta să fie părintele?! Un omulean ras pe cap, cărunț — aproape de vârsta tatei. Fără rasă, fără... Șade la o masă și citește în psaltire... Dau să-l ascult. Nu, nu pot prinde. În primul rând că citește dumnealui în psaltire cu o voce stinsă și, în afară de asta, citește un rând-două și, cum vede pe altcineva intrând în camera unde se află în sicriu fratele, lasă cititul și-l întrebă:

— Al cui ești?

— Al...

— Și primești pensie?

Omul întrebat spune ceva, n-aud ce spune, dar spune ceva, pleacă apoi fruntea în fața sicriului fratelui meu și ia paharul din mâna mea.

— Luați întru pomenirea fratelui.

— Să fie pomenit...

În spate iar se aude vocea părintelui:

— Al cui ești?

— D-apoi nu mă cunoști, Ilie?

— Tu, Scridonuț?

— Eu.

— Și primești pensie?..

Fără să vreau întorc capul din nou spre părinte. Are o față palidă, ochi adânciți. De pe unde să fie?

Verșorul Vladimir, care o fi prins privirea mea aruncată spre părinte, se apleacă, îmi spune la ureche:

— N-am găsit părintele... îi bolnav... dar face și bătrânul Ilie treabă.

— Nu-l cunosc.

— E de la Negureni.

— E dascăl?

— Nu... știe a citi psaltirea și, când nu-i popă, oamenii îl aduc pe dumnealui...

— Vologhiță, mami...

Au scăpat-o pe mama iar încoace. Surorile, care până acum boceau încet deasupra sicriului fratelui, se-aruncă deodată la mama, se cuprind și răcnesc împreună, de nu le mai poate opri nimeni.

— Mamă, Vologhiță nu mai este, mamă...

Dau să ies afară, dar de afară se aud vorbele lui Oproiu:

—...Să știți, totdeauna au murit cei mai buni. Dar de ce mor? Mor că și acolo trebuie să muncească. Și acolo trebuie construit satul, celălalt sat. Dar mor cei mai buni, fiindcă ei se duc să pregătească locul pentru ceilalți care au să vină din urmă. Iată, să luăm oamenii iștia necăjiți. Tata și mama, sunt oameni foarte bătrâni, dar cum puteau ei să moară întâi? Cine avea să le pregătească acolo casa? Unde aveau ei să trăiască dacă mureau ei primii?! Nu, natura știe ce face, îl

ia pe cel mai bun, mai harnic. Cine era cel mai harnic dintre toți copiii Ecaterinei? Băiatul ista care a murit. Apu, să vă spun, el n-a murit — s-a dus să pregătească totul... Iată zâmbește pe deal... Așteaptă. Caterino, pe tine te așteaptă, pe tine, Gavrill!.. — strigă Oproiu la tata și la mama.

Ca să nu mai aud nimic, iau ulciorul deșert și mă-ndrept spre beci. Am să mai scot vin. Trec printre oameni fără să simt că-i ating, fără să-i văd. Îmi fac loc cu respect, unii îmi exprimă condoleanțe, ăștia o fi fiind prietenii mei de copilărie, dar eu trec mai departe. Dar cine să fi încuiat ușa beciului?

Mă-ntorc, ajung la pragul casei, dar nu îndrăznesc să mă ridic, în casă îi Vologhiță. Nici să mă mai întorc nu pot. În spate — toate privirile satului, și toate se unesc într-o singură privire lungă, grea:

— Băieți, cum de l-ați pierdut pe Vologhiță?!

Plec ochii și rămân cu capul plecat și cu ulciorul gol în mână.

Mă trezește vorba verișorului spusă la ureche, în treacăt:

— Du-te și mai adă vin...

— Da, da... zic și-i mulțumesc în gând că m-a făcut să mă mișc, să scap de privirea grea a sătenilor.

Mă-ntorc, trec printre oameni, dar acum văd pe unde calc, văd cine îmi face loc și aud ce se vorbește în jur.

— Sărmanii frați...

— Tot satul se mândrea cu familia asta... cinci frați.

— Tata lor plânge la vecini — nici nu vrea să vină... se spune că el a aflat abia... dacă-i bătrân!

— Nicolae...

Ridic privirea și în ochi îmi înăboiesc lacrimile. În față e un prieten de copilărie și adolescență al fratelui.

— Alexei... — și, ca să nu izbucnesc în hohote, întorc capul, îmi amintesc de vin, mă-ndrept hotărât spre beci. Deschid ușa, fac un pas pe scară și-ncremenesc. Mamă, vreau să răcnesc, dar îmi mușcă buzele. Nu se poate, zic, doar e mort, e în casă în sicriu. Vologhiță stă cu spatele la mine, scurge vun din butoi.

— Vologhiță, tu? murmur eu.

— Eu, zice, dar nu întoarce capul.

— Ce faci aici, frate?

— Alexei a venit, n-ai văzut?... Vreau să-i dau un pahar de vin...

Nu poate să fie, îmi șterg fruntea, și iar îmi șterg fruntea. Doar ușa era adineaori încuiată, căutam cheile, cum atunci am intrat încoace?! Vreau să văd unde mă aflu, și-ntorc capul să văd dacă este lacătul în ușă. Trosnește ceva la spate și întorc brusc capul spre butoi. Nu mai este nimeni. Dar era! Și era el, fratele meu scump, Vologhiță!

Ca să nu răcnesc, am mușcat buza ulciorului. Strâng buza ulciorului între dinți, strâng, ceva trosnește, ceva fierbinte mi se prelinge pe barbă și aud numai o voce:

— Groparii! Au venit groparii să-l ia...

...Mașina aleargă, iar noi ne uităm cu toții în tăcere spre satul care rămâne în urmă, spre panta verde a dealului, spre țintirim, spre pomul care de azi înainte mereu ne va aduna.

DOC

Copiilor mei Dan, Ștefan, Octav, Nicoleta.

I

Am cincisprezece ani, lumea îmi spune Doc și, trebuie să recunosc, nu-s acoperit încă de slavă.

Ziarele nu-mi publică numele cu litere de-o șchioapă; televiziunea nu-mi înghesuie mutra în ecranul azuriu; la sărbători directorul școlii îmi tot scapă numele; la competițiile sportive florile i se oferă celui de alături și tot așa. Pot fi zărit adesea ștergând tabla, mereu pocit în gazeta de perete a școlii “Ariciul” și zilnic dus pe gânduri la colțul străzii: oare încotro să apuc?

Cam atât despre mine.

Mai pot spune că azi, 13 octombrie, la 6,57, respir și mai am speranța că mama măcar peste trei minute o să-și amintească de existența mea: “Da tu nu ești încă la școală?!”

Deocamdată stau în pat, țin ochii închiși, ca să nu-mi văd atât de bine viitorul, și las în voie urechile să urmărească dialogul vieții conjugale a iubiților mei părinți.

— Am să iau odată fierul ista de călcat și-am să ți-l trântesc în cap...

Mama.

—Da ce, mă rog, s-a mai întâmplat?

Tata.

—Vino încoace și-am să-ți arăt!

—Ia să mă mai rărești... se dezbară tata.

Dialog de-o secundă.

Pe loc se schimbă tema și, de obicei, mama o schimbă.

— Laptele! strigă și zboară spre bucătărie. Laptele dă în foc!

Calmul cu care tata întâmpină disperarea mamei e mare. Cu calmul tatei poți scoate pe oricine din balamale.

— Aruncă ceaulul afară, o sfătuie printre altele tata, și rezultatul sfatului e pe loc.

— Sfinte, ce-am făcut: l-am opărit pe cineva!

— Bandajează-l... îi răspunde tata cu același calm.

— Ce-ai spus? n-aude mama de spaimă, iese de la bucătărie.

— Strophește-l cu apă rece, zic... rămâne indiferent tata.

Explozia mamei n-are margini:

— Tu și numai tu mă-nnebunești!— se ține ea, prin camere, din urma tatei. Tu ai spus să arunc ceaulul afară!

— Eu?!

— Da cine?!

— Mai aruncă atunci și mămăliga.

— Care mămăligă?

— Cea din cui.

— Aaa... tu-ți bați joc de mine!

Oare chiar a aruncat mama ceaulul peste balcon?!

Să fiu nu știu cine, cântă cineva afară. Mi-ar plăcea să-i fi căzut tipului ceaulul cu lapte fierbinte în cap, iar el să cânte!

— Aoleu, mi-a ars rochia! mama a și sărit la altă temă. A uitat de lapte, de ceaul... și-a amintit de fierul de călcat.

Pot sta liniștit încă două minute și cincizeci și opt de secunde. Acum tata o să iasă la balcon să-și tragă țigara, iar mama o să răscolească dulapul.

— Asta-i rochie?! Asta-i bluză?!.. Toate femeile au o haină, numai eu, proasta... Ilarion!

Ilarion e numele tatălui meu. Și când mama strigă "Ilarion", e ca și cum ar striga "Pojar!"

— Ilarion!

Pojar.

— Ia să mă mai rărești! vine de la balcon glasul liniștit al tatei.

— Ce-o să-mbrac?

— Scafandru.

— Iar începi?

— Dacă mă-ntrebi... Cojocul!

— A nins?! se aruncă mama buimăcită la geam. A uitat de tata, de rochii.

S-a proptit prostită-n geam.

Afară-i mijlocul verii, desigur.

— Sfinte! Sfinte! Sfinte!

Răcnetele mamei nu mai încap în casă.

— Da ce vrei să-mbrac?

Tata rămâne pe culmile sale.

Mama însă s-a și aruncat în vale:

— Să vedeți că o să-ntârzii!

În vocea ei e spaimă, îngrijorare, amenințare, explozie.

— La naiba... aruncă tata țigara și, dacă n-o să intre în baie, o să intre la veceu.

Bineînțeles, dacă acolo n-o să fie frățiorul meu mai mic.

— Ieși! smucește tata ușa de la veceu.

Aha, e acolo; l-au scăpat, vasăzică.

— Ieși, că te scot cu ușă cu tot!

Frățiorul meu are o slăbiciune, da poate asta nici nu e slăbiciune, ci fericire. Unde se așază, acolo adoarme. Și face tot ce vede că fac alții. Vede că lumea merge — merge și el. S-a oprit lumea — se oprește și el. Și tot așa. Vede un copil jucându-se la poartă — se lasă în pirostrii lângă copil și rămâne să se joace. Vede, să zicem, la televizor pe cineva cântând — se așază în fața televizorului și hai să cânte și el. Și cântă. Sau defilează. E foarte ușor să-l pierzi pe stradă. Mereu trebuie să-l ții de mână. Îl lași pentru o secundă - nu-l mai găsești. Odată am ieșit cu dânsul în oraș și-apoi l-am căutat tustrei două zile. El nici azi nu știe unde a fost. Mult mai târziu m-am dumerit cum de s-antâmplat să-l pierd. Întâlnisem un coleg, m-am oprit să mai flecăresc cu acela și, când mă uit, nu-i. Dau încolo, dau încoace — nu-i și gata. Cineva îmi spune că a trecut o grădiniță de copii pe alături. S-a luat

cu copiii, îmi spune. Calcă în pas cu copiii pe undeva. Se duc aceia cântând mai departe, se duce și el cântând. “Știți, ne explica educatoarea de la grădinița la care l-am găsit, e foarte cuminte, ca și ai noștri, de aceea nici n-am observat cum s-a alăturat la grupul nostru. Am fost, spunea ea, cu copiii la lac, la circ și nicăieri n-am băgat de seamă că avem un copil mai mult. L-am fi putut descoperi seara, mai zicea ea, la culcare, că n-avem paturi în plus, dar de unde, e un copil foarte-foarte cuminte, ca și ai noștri. Cum am spus “la culcare”, s-a culcat și el lângă primul copil și a adormit. E foarte educat”. “Bine, dar ceilalți copii cum de n-au făcut gălăgie?” s-a mirat mama. “Dacum să facă? s-a mirat foarte mult și educatoarea, copiii noștri sunt foarte-foarte educați. Dacă n-aveți cumva unde-l da, aduceți-l la noi”, ne oferi ea cu multă sinceritate un loc la grădinița lor, numai că noi n-am putut accepta, motivând că frățiorul meu o încheiase deja cu grădinița, avea șapte ani, peste o săptămână se ducea la școală. “E de școală?” exclamă atunci educatoarea. “D-apoi cum!” “Nici n-o să spui”.

Istoria s-a întâmplat, dealtfel, în vara asta, acum o lună și ceva. Ultima ispravă, cum s-ar spune, a frățiorului meu. Deci, face el ce face toată lumea și unde se așază — adoarme. Toate i se trag, cred eu, de la grădinița de copii, la care a umblat până la șapte ani și la care părinții l-au ținut cu săptămânile. M-am și certat din cauza asta cu părinții. Eu am fost dat la grădiniță cu ziuă, pe frățiorul meu însă, nu știu de ce, părinții au hotărât să-l dea cu săptămâna. Îl duceau luna și îl aduceau sâmbătă seara. Ba câteodată îl țineau cu lunile la grădiniță. Se-ntâmpla ca părinții duminicile să aibă, să zicem, o vizită, un spectacol, un film și atunci la ce să-l mai aducă sâmbetele acasă să le facă probleme. Îl lăseau la grădiniță. O duminică și-apoi altă duminică, și-apoi încă una.

“Vindeți-l!” le-am propus eu odată, văzând că propriul lor fiu le-a devenit povară.

Tata n-a auzit, dar mama, care mereu e cu gândul la serviciul ei, nici n-a înțeles despre ce era vorba.

“Crezi, zice, că ne-ar da cineva ceva pe el?!”

“Dați-l mai ieftin”, zic eu atunci.

“Cu cât mai ieftin? zice mama și parcă pe loc se luminează: tu despre ce vorbești?!”

“Despre frățior vorbesc”.

“Cum despre frățior?!”

“Așa, despre frățior. Zic să-l vindeți, dacă nu vă trebuie”.

Și când s-a pornit mama!

Și când s-a pornit tata!

“Cum de-ndrăznești?” țipă mama.

“Tu știi că el e fratele tău?!” trântește cu talpa în podelele tata.

Și când s-a pornit frățiorul meu!

“Nu vreau să fiu vândut, nu vreau! urlă frățiorul, rage, zbiară, se apucă de poala mamei, de picioarele tatei, plânge. Nu mă vindeți!”

N-aș zice că m-am speriat. Ba, dimpotrivă, mi-am dus liniștit gândul mai departe, în glas mi l-am dus și fără deocolișuri:

“Dacă nu vreți să-l vindeți, atunci dați-l la orfelinat!”

Am mâncat o palmă de la tata și mai multe de la mama. Dar din ziua aceea, fie că li s-a făcut și lor milă de frățior, fie că mi-au văzut mahna, nu l-au mai lăsat duminicile la grădiniță. Săptămâna întregă — da, îl țineau la grădiniță, dar sâmbăta, neapărat, era adus acasă. Deprinderile însă i s-au păstrat. Poftim, eu șed, mă frământ în așteptarea strigătului mamei, da el doarme la veceu fără nici o grijă. Și-apoi cine știe dacă doarme. S-ar putea să citească. Are și slăbiciunea asta. Știe a buchisi și, cum îi cade o cărțuție în mână, se vâă la veceu și nu iese până nu sparge cineva ușa. Când silabiseste frățiorul, trage cu tunul — n-aude. Din cauza lui s-au scris pe ușa de la veceu două lozinci: “Lasă cartea!” și “Ieși!” “Lasă cartea!” e scris pe partea din față a ușii. “Ieși!” — pe partea din dos a ușii. Material didactic. Adică, lasă cartea, apoi intră la veceu și ieși îndată, că n-ai de ce te reține acolo. Dar, cum vedeți, lozincile nu prea ajută — iar l-au scăpat și, cred, iar e cu cartea, deoarece tata tot mai strigă, iar el nici câr nu zice. Ce-o fi silabisind el acolo? Îi plac istoriile cu partizani, spioni...

Dacă a pus mâna pe volumul “Războiul al treilea mondial”, mult timp n-o să intre nimeni la veceu.

— Număr până la trei: dacă nu ieși până la trei, te scot cu tot cu ușă, cu carte și cu oală cu tot!.. răcnește tata.

— Tu la cine strigi?

Mama.

— La tine!

Tata.

— Și-apoi de ce mă cauți la veceu?

Mama.

— Ca să-ți strâng mâna.

Tata.

— Știi ce...

— Ia să mă mai rărești... Ieși!

Mda, mai departe n-o să fie chip să urmăresc lupta dintre tata și frățiorul meu, nici mie nu mi-a mai rămas să șed întins în pat decât o secundă. Acuși trebuie să apară în camera mea mama. Poftim — iat-o, în sfârșit, m-a zărit.

— Tu încă nu ești la școală?! a strigat și pe loc m-a uitat.

Se rotește prin cameră, se-nvârte.

Oare ce caută?

— Să vezi c-o să-ntârzii!.. Să vezi c-o să-ntârzii!.. Să vezi c-o să-ntârzii!..

Să vedeți c-o să-ntârzie. Să vedeți c-o să-ntârzie.

Asta-i— c-o să-ntârzie! Problema ei de bază. Nu-și bate capul că eu aș putea să-ntârzii, fratele, tata, ci ea!

Unde te grăbești, mamă?!

Te scoli — “să vezi c-o să-ntârzii!”

Te așezi la masă — “să vezi c-o să-ntârzii!”

Urci în troleibuz — “să vezi c-o să-ntârzii!”

Și tot așa. Când ajunge la serviciul cela al ei — e frizeriță la o frizerie în care clientul e o raritate —, se așază pe scaun, șade și se uită prin geam când o să se abată un nespălat spre frizeria lor.

Și dacă nu se abate?

Nu m-a pus parcă să-i aduc băieții din clasă să-i tundă, numai ca să-și facă planul?!

“Mamă, dar astea-s fete!”

“Și-apoi ce dacă-s fete?”

“Cum să le tunzi chilug?”

“Da?! Lasă, n-o să le fie nimic, mai ușor au să se spele”.

Numai ca să tundă, numai ca să-i iasă planul. Vai de capul meu când se-ntâmplă să nu-i iasă planul și e sfârșit de lună. Într-o zi am fost tuns de trei ori. M-a tuns, apoi m-a spălat pe cap și, ca să-i iasă banul, m-a și ras pe cap. Și totul — ca șefa să vadă că ea nu e o oarecare, ci o frizeriță care mereu face planul, luptă pentru onoarea frizeriei.

Mamă, cu prețul acesta vrei să împlinești tu planul?!

Dacă așa-i moda azi — lumea să umble cu plete lungi, nu ți-i rușine să te cerți cu lumea în stradă că nu se tunde?!

Asta ți-i graba, mamă?

Mamă, m-ai observat tu oare vreo dată cu adevărat?!

Știi tu, mamă, cum trăiesc eu?!

Ți-amintești ce te-am rugat aseară?!

Nu, n-am să mă ridic...

Mama se rotește prin casă — n-aude, nu vede.

— Eu mai mult nu strig la voi — vă pun masa și fug!.. Ilarion!

Hop — Ilarion!

Și-a amintit iar de Ilarion.

Și ce zice Ilarion?

— La naiba!.. Nu vezi că stau la masă... ce strigi?!

Frumoasă privești, n-ai ce zice: eu stau întins în pat, mama vântură casa, frățiorul e la veceu, iar tata ia masa.

Păi da, strigă mama, până nu-ți pun eu — nu te așezi!

Tata rămâne pe culmile calmului său.

— De azi înainte, am să iau masa în picioare.

— Ce-ai spus?

— Azi la colț o să se vândă timp.

— Și câți litri vrei să iei?! Întrebă din zăpăceală mama, dar pe loc se deșteaptă. — Sfinte! Sfinte! Sfinte!.. Să vezi c-o să-ntârzii!

Mda, o să trebuiască să mă scol... dacă nu mă ridic, ce câștig?

Mă ridic.

— O! uite că m-a văzut și tata, își ridică fulgerător cămașa și se întoarce brusc cu spatele la mine. Ia fă-mi oleacă de masaj la spinare!

— Încetați! strigă mama.

— Da ce s-a întâmplat? se uită zăpăcit tata.

— Păcătoșilor, sunteți la masă... să vezi c-o să-ntârzii!

Tata nu știe ce s-a întâmplat, mama - să vezi c-o să-ntârzii!

Tata își lasă cămașa, vădit nemulțumit că nu i-a mers.

A naibii deprindere mai are și el. Cum dă cu ochii de mine, își ridică cămașa, se-ntinde pe unde apucă — pe podele, divan, scaun, masă — și hai să-i masez spinarea. Îi place să-i fac mereu masaj, și gata. Câteodată chestia asta durează ore în șir. Eu îl masez, iar el dormitează de plăcere. Fratelui mai mic îi e interzis să se apropie de spinarea tatei.

Odată tata l-a pus să-i maseze spinarea, iar acela, cum este pornit numai într-o singură direcție, scoțând-o la capăt cu spinarea, s-a apucat de cap, de față. Și nu-l masa încet, cu buricele degetelor, ci cu palma, cu pumnii, ba la un moment dat s-a apucat să-l piște. Sare tata și fuge. Iar frățiorul — după dânsul!

“Stai că mai am oleacă!” strigă frățiorul.

“Teucid!” urlă tata și țâșnește în baie.

S-a închis tata în baie, s-a oprit frățiorul, dar s-a oprit numai cu pasul, nu și cu gândul.

“Tată, mai ai mult de stat acolo?!” bate încetișor frățiorul în ușă și nu se depărtează.

“Fugi, că dacă ies...”

“Bine, eu te aștept...”

Zău că odată și odată am să fac și eu ceva, încât tata n-o să mă pună să-i fac masaj. Am să iau ceva în mână, o mătă, ce s-a nimeri, și

cum o să șadă așa întins și tulburat de plăcere, zău... dar știu c-o să scap odată pentru totdeauna de masaj.

Astea-s planuri, visuri deocamdată. Până una-alta, ia să mă așez să iau masa... lingură am?

— Pe unde umbli?! vrea tata să știe, e nemulțumit că nu i-a mers la masaj, dar mama-i taie pofta de vorbă.

— Să vezi c-o să-ntârzii! Să vezi c-o să-ntârzii!.. Ce-aștepți?

— Da ce să facem? întrebă tata.

— Mâncați sau nu?

— Eu am mâncat!..

— Când ai mâncat?!

II

Am cincisprezece ani, lumea-mi spune Doc și, trebuie să recunosc, nu-s acoperit încă de slavă. N-am aruncat grenade în ambrazura inamicului; nu eu am înhățat, ca Lionea Golikov, importanta geantă a importanțului general neamț; nu eu l-am scos cu mâinile în sus din casă pe tata, care ascundea pâinea ce trebuia dată statului, și nici alte fapte vitejești nu-mi amintesc să fi săvârșit.

La ora asta, se poate spune, am scos-o la capăt cu masa.

Acum mișcarea în casa noastră capătă proporții neobișnuite.

Timp — berechet, dar toți aleargă în toate părțile. Chiar și tata se înviorează. N-ai zice că se mișcă mai iute ca de obicei, comenzile lui pică în ordinea obișnuită, dar anume asta face să pară că și el strigă ca și mama.

— Cravata.

— Ia-o! i-o aruncă mama.

— Acul de la cravată.

— Ți l-am dat! strigă mama.

— Pantofii!

— Pantofii! răcnește mama fără adresă, și faptul ar trebui să ne miște, strigătul ne-a fost adresat nouă, copiilor, în fond mie. Dar cum să te miști, când nimeni nu se uită la tine?

— Care pantofi? întreb și eu într-o doară.

— Care pantofi? întrebă mama de tata.

— Negri, zice tata.

— Negri! strigă mama.

— O! zice tata, când mă vede cu pantofii în mână, zice și fulgerător vrea să-și scoată iar cămașa, dar pe loc cedează, mama e prin apropiere și n-o să fie chip să-i fac masaj.

— Ei, cum îmi șade? se răsuțește mama de pe un picior pe altul.

Parcă-i alta acum. Numai când îmbracă ceva nou, mama pare alta.

— Cum e rochia, zici?

— Ia să mă mai... tata nu e mulțumit că iar a fost abătut de la idee —, doar te uiți în oglindă!

— Ratatule, oglinda n-are gură să-mi spună...

Mamă, cum vorbești?!

Tată, ce-i cu dumneata?

Cine mai vorbește în curtea noastră așa, mamă, tată?!

Când o să vă dați seama, mamă, tată, că alături sunt eu, suntem noi, copiii voștri?!

— Vii și azi să te tund? a schimbat mama tema discuției, și inima nu-mi mai încape în piept. Aseară am rugat-o să mă tundă, dar ea îl cheamă pe tata la tuns.

— Mamă, dar pe mine când mă tunzi?

— Ți-am spus: tu ești în rezervă.

— Ce fel de rezervă, mamă, uite ce coamă am!

— Ți-am spus: ești rezerva mea. Se poate întâmpla să nu fac planul nici luna asta și atunci te iau pe tine. Am să-ți tot scurtez părul de atâtea ori, de câte va fi nevoie. Las' să-ți crească părul cât mai mare!

— Mamă, dar profesoara nu mă primește la lecții! Și-apoi, voi ați uitat ce v-am rugat aseară?!

— Iar începi cu trecerea în altă școală?!

— Dar, mamă...

Mama însă m-a și uitat. S-a și întors spre tata.

— Vii azi să te tund?

— Alaltăieri m-ai tuns! se revoltă tata. Cu tata problema tunsorii e și mai complicată — de șapte ori pe săptămână mama îl tunde. Nimeni la frizerie nu știe că tata e bărbatul ei, și mama grozav se mai bucură. În ochii celorlalte frizerițe, îndeosebi ai șefei, mama e o lucrătoare care zilnic are clienți.

— Dacă te mai tund, nu strică... nu se lasă mama.

— Tunde-ți șefa.

— Ce-ai spus?!

— Șefa să ți-o tunzi, strigă tata, dar mama e de-acum cu gândul în altă parte.

— N-ai bilete la troleibuz?

— Port eu vreo dată bani cu mine? aruncă tata înfuriat cravata cerută, căci banii în casa noastră e temă veșnică. Mai este vreo cravată în casa asta?

A doua întrebare a tatei mama o lasă să-i treacă pe lângă urechi, însă se anină sănătos de prima întrebare și sănătos se ține:

— Bani, mai întâi trebuie să aduci, și-apoi să-i porți!

— Da?! rămâne tata prostit, că, în fond, după câte știu, n-are ce-i răspunde.

Mama însă e tare în problema asta.

— Ia întoarce buzunarele...

— ...

— Unde-i leafa?

— ...

— Cât ai dat pe condeiul ăsta?!

— ...

— Și ce-i cu guma asta de mestecat în buzunare?! Tu mesteci gumă pe ascuns?!

Am uitat să vă spun: tata-i doctor. De aici mi se trage numele, mai bine zis porecla: Doc. Doc — doctore, prescurtat. Și naiba știe de unde s-a aflat și în școala nouă că tatăl meu e doctor — ziua întreagă toți mă declină Doc!

“Doc, treci și-ți privește mutra, care înfrumusețează și de data asta noul număr al gazetei de perete «Ariciul!»”

“Doc, nu crezi că e timpul să ștergi tabla ceea?”

Și tot așa. Cum mă strigă colegii, așa și profesorii. Matematicianul altă vorbă nici că știe.

“Doc, șterge și asta... și asta. Doc... și asta, Doc... E, da asta, Doc, nu trebuia să ștergi... da, da, mai departe șterge totul”.

Dacă n-am să-l pălesc pe cineva cu cârpa ceea, să nu mi se mai spună Doc! Auziți?!

Dar despre altceva era vorba. Ziceam că tata e doctor. Și cum e doctor, aduce o sumă bunicică acasă. E atât de bunicică, încât, după socotelile tatei, pe care nu o dată le rostește în glas, s-ar putea ca mama nici să nu lucreze, și noi, copiii, să arătăm mai altfel.

“Ocupă-te de copii, îi spune nu o dată tata, și o să avem mai mare câștig”.

Și vecinii de la palier o sfătuiesc la fel.

“Ai să vezi c-o să-ntârzii”, acesta-i răspunsul mamei, și gata.

Banii tatei sunt grei, dar nimeresc în mâinile mamei: se prefac în bănuți. Bănuți care zilnic se duc pentru împlinirea planului la frizeria în care lucrează mama. Îl tunde pe tata și pentru tunsoare plătește mama. Mă tunde, când arde planul, pe mine și pentru tunsoare plătește mama, și tot din banii tatei!

“Lasă lucrul și noi o să arătăm altfel!” o tot sfătuiește tata.

“Crezi?” — se dumerește mama.

“Nu cred, ci așa este. Eu nu știu dacă am o cămașă cu bumbi!”

“Eu vrei să ți-i cos?”

“D-apoi cine? Îmi ești soție!”

“Și cu stagiul de muncă cum rămâne?!”

“Și ce folos c-o să ai stagiul mare de muncă, dacă n-o să ai familie? Și-apoi stagiul pe banii mei... să mă ierți!”

“Tu chiar vrei să n-am stagiul?!”

“E-he-he!”, și tata nu vrea să discute mai mult. Asta înseamnă că gata, și-a amintit din nou cum mama odată de dragul stagiului, la un

control, a plătit la trei flocoși, doar ca aceia să fie tunși în ziua când s-a pus problema închiderii frizeriei. Și încă de câte ceva și-a amintit. Bani tatei se mai duc și pe reclamele pe care mama le afișează zilnic pe ușa și în geamurile frizeriei.

“Cine poartă păr zburlit — fetele nu l-au iubit!”

“Ai păr mare și flocos — vin’ la noi, și ți-l dăm jos!”

“Omul tuns și ras pe cap — niciodată n-a fost drac!”

Și tot așa. Aiureli născocite de mama și scrise de pictori pe bani gheață.

Așa că tata niciodată n-are bani de cheltuială, dar nici el nu se pierde cu firea. Cum fac trei pași pe scară, cum aud vocea tatei din urmă: “Ia stai!”

“Da ce vrei?”

“Ia scoate bănuți”.

“Care bănuți?” sar eu.

“Care ți i-a dat mama”.

Procedură de fiecare dimineață. Și cum să nu-i scot, dacă tata-mi cere? Mama îmi dă bănuți pentru o cafea cu lapte la recreația mare, iar tata mi-i ia. Odată m-am plâns mamei.

“Cum ți-i ia?” s-a mirat mama.

“Eu ți-i iau?” s-a mirat tata.

Mă rog, firul vieții familiei noastre în dimineața asta a ajuns, după cum vedeți, iar la bani. Iar banii, după cum socoate mama, sunt apogeul vieții:

— Bani mai întâi trebuie să aduci și-apoi să-i porți...

— Eu n-aduc bani?! se-nveselește tata, că mama vrea cu orice preț să-l coboare de pe culmile calmului său.

— Dacă ai aduce... ți-am spus: învață-te a scoate dinți! Totdeauna se găsește un dinte de scos!

— Tu vrei să spui c-ar trebui să le scot oamenilor și dinții buni?!

— Ți-am spus: totdeauna, dacă vrei, se găsește în gura omului un dinte de scos!

— E-he-he!..

Asta îl face pe tata să refuze orice cravată, pantofi, cămașă. Se duce în odaia de alături, acolo, înfuriat, își scoate costumul bun de pe dânsul și apare în costumul lui de toate zilele, c-o gaură la genunchi și una la fund — descheiat la gât și în pantofi roșii, scofâlciți. În halul acesta niciodată n-o să spui că-i doctor

— Eu mă duc, zice el și se uită să vadă pe unde e mama și, dacă ea îl vede, ce are de zis despre îmbrăcămintea lui.

Degeaba se străduiește însă — mama are gândurile sale.

Mama cu gândurile ei, tata cu gândurile lui, eu...

— Aoleu, da' unde-i copilul acela?! strigă mama deodată, ca să mă facă să-mi zic: n-a uitat mama cu totul de noi.

— Care? îl face tata pe prostul, căci, dacă la ora asta s-a adus vorba despre bani, nu mai vrea nimic.

— Micu, cine mai vrei să fie! strigă mama.

— D-apoi n-a fost cu noi la masă?!

— Pe dracu! tună mama, și toate cad pe capul meu.

Din clipa când Micu se ridică de la masă — eu trebuie să-l îmbrac, să-l încălț, apoi neapărat să-l duc până la școala la care învață el și abia după aceea să cârnesc spre școala mea. El învață la școala numărul patru, școală cu înclinație franceză. La ce le-a trebuit părinților să-l dea la franceză, nu pricep. Pe Micu poți să-l dai și la chineză — lui i-i totuna. Dacă nu e primit la școală, cântă pe la porți, umblă pe la grădinițe, aleargă după biciclete și tot așa. Până la șapte ani, l-am tot dus la grădiniță, acum zece ani am să-l duc la școală. De la școală îl aduce un copil din curte, care învață în aceeași clasă. S-au terminat lecțiile, acela îl apucă pe Micu de mână și până acasă nu-l slăbește. Pentru asta copilul primește de la mama o ciocolată cât palma de mare, cumpărată tot din banii tatei și pe care, zău, aș mânca-o și eu cu poftă.

“De ce, femeie, îi dai atâta ciocolată?” strigă de fiecare dată tata, doar e vorba de bani cheltuiți aiurea.

“D-apoi îl aduce pe Micu de la școală...” se apără mama.

“De ce nu-l aduci tu?”

“Eu?! face mama ochii cât bilele de biliard. Să vezi c-o să-ntârzii!”

O să-ntârzii, o să-ntârzii, o să-ntârzii!

Azi încă n-am ajuns la ciocolată.

— Sfinte, scoate mama deodată un răcnet de să-ți cadă limba din gură de frică. Biberonul nu-i!

— Care biberon?! noutăți de astea îl sperie și pe tata. Doar eu l-am aruncat alaltăieri, face el.

— Era altul! — țipă mama și scoatește mai departe în dulăpiorul de la bucătărie. Iată, aici, l-am pus eu, cu mâna mea!

Coborât de pe crestele calmului, tata se-nfurie rău.

Tata e-nfuriat de-a binelea și e gata să lase geanta din mână. Acum pare să ia el hăturile-n mână, strigă:

— Dar de ce l-ai pus acolo?! Nu ți-am spus eu să nu văd umbră de biberon în casă?!

— L-am aruncat! De ce strigi la mine?! L-am aruncat, explică mama. Era alt biberon. Naiba știe unde l-a găsit, ieri l-am prins că-l sugea pe ascuns sub plapumă. I l-am luat și l-am aruncat aici, în dulap!

Mda, frățiorul meu are și altă deprindere proastă. Și anume — ziua-ntreagă să sugă biberoane. Deprinderea asta vine tot de la grădinița de copii. Ca să nu plângă, se zice, ziua-ntreagă educatoarele îl țineau cu biberonul în gură. Plânge un copil că vrea la mama — un biberon în gură. Scâncește altul că vrea o bomboană — un biberon în gură. Bocește altul că vrea acasă — un biberon în gură. Și tot așa. Toată ziua cu țuflicul în gură. Azi așa, mâine așa, până...

Prima zi de școală a fost o mare rușine pentru noi și o mare veselie pentru școala numărul patru. Se zice, cum stătea mama așa mândră și asculta cuvintele de salut ale directorului, rostite cu ocazia noului an de învățământ, deodată aude o voce:

“Aoleu, dragul mamei, d-apoi se poate să stai cu biberonul în gură la școală?”

Mama, la început, n-a priceput cine vorbește și despre cine vorbește. Asculta mai departe cuvântarea înflăcărată a directorului,

dar când vocea servitoarei a mai răsunat o dată, muștrându-mi frățiorul, mama a-ntors capul, dar era târziu deja.

“Uitați-vă, uitați-vă!” — s-au adunat și mic, și mare în jurul mamei și al frățiorului.

Râsete, strigăte.

“Dați-i degetul să sugă!”

“Dați-i un băț să sugă!”

Au izbucnit în râs și învățătorii, hohotesc. Toți arată spre frățiorul meu, iar el ține biberonul în gură și-l sugă fără de grijă. Nici măcar nu pricepe de ce se înghesuiește lumea în jurul lui, de ce-l arată cu degetul.

Mama a leșinat.

Nici ea, să vezi, nu observase cum luase copilul biberonul la școală. Mai bine zis, cum mai luase un biberon cu el la școală, căci în drum spre școală mama îi smulsese unul din gură. I-l trăsese din gură și-l aruncase cât colo, explicându-i cum trebuie să se poarte un copil care nu mai era copil, ci din momentul acela se număra elev al unei frumoase școli, pe care din clipă în clipă avea s-o vadă. Îi aruncase biberonul, dar frățiorul meu, să vezi, și mama n-a observat, a scos alt biberon din buzunar, l-a vârât în gură, și zi-i.

Mama a leșinat, dar cum putea, se frășuia ea mai târziu, cum putea să stea leșinată, când știa că el, frățiorul meu, țocăia alături biberonul în liniște. A sărit friptă și, aproape cu nas cu tot, i-a tras frățiorului meu biberonul din gură. Dar hohotul a fost și mai mare. Acum râdea și lumea de pe stradă.

“Al cui e acela, bre?”

“Aduceți-i o vacă!”

“Iu-hu-hu!” chiui careva, că lumea râde și-și bate joc când...

Adevărul era că frățiorul meu nu s-a prea pierdut cu firea, văzând că mama i-a smucit biberonul din gură, el a băgat mâna în buzunar și a scos alt biberon, al treilea, și acum lumea hohotea de să plesnească... De-atunci cred că-și dă fiecare seama că ne străduim cu toții să nu se mai repete o scenă asemănătoare. În primul rând, am arun-

cat biberoanele din casă. Le-am aruncat, dar cazul s-a repetat. Deci, mai rămăseseră! Și iar le-am măturat, după ce am cotrobăit fiecare colț al casei. Ah, sfinte, de unde a luat el alt biberon? Pariez că l-a extras ieri, în troleibuz, din gura vreunui copil. Doar a făcut și de astea. Te urci cu el în troleibuz, îl așezi pe un loc liber — și adesea se întâmplă să-l așezi alături de o mamă cu copil sugaci — și, când cobori, îți vezi frățiorul cu biberonul copilului în gură. Când i l-a scos, cum i l-a luat, cred, nici el nu știe. Adevăru-i că le scoate copiilor, din gură, în troleibuz sau în curte, biberoanele, și zi-i, frate, țocăiește.

— Dar a fost el ieri undeva? întreb eu.

— Ce importă?! zbiară tata.

— Importă, nu mă las nici eu. Eu sunt de vină de câte se întâmplă în casa asta.

— L-am dus ieri până la frizeria mea și l-am tuns, se destăinuiește mama.

— Și iar pe banii mei?! rage tata. Și iar te-ai urcat în troleibuz?! De câte ori să mai spun: nimeni, niciodată, să nu se urce cu el în troleibuz!

— Ai fi vrut să-ntârzii? face mama.

— Lasă dulăpiorul! urlă tata la mama. Vezi pe unde-i copilul!

— E la veceu! se face deodată lumină în capul mamei. Sau ai uitat? strigă mama.

— Nu-i! îi întunecă mințile din nou tata. L-am scos!

— Să știți că suge biberonul pe undeva sub pat, acesta-i ultimul cuvânt al mamei.

Ia să mă mai lase ei. Micu nici la masă n-a fost... ei n-au văzut?

— Eu am spus să te uiți sub pat! țipă mama.

— Sub patul meu nu-i, spun eu într-o doară.

— Vezi pe sub celelalte paturi.

— Nici pe acolo nu-i, spun eu și mă gândesc: cât de bine ar fi, dacă mama nu s-ar grăbi niciodată. Dimineața să se scoale liniștită, și primul lucru pe care ar trebui să-l facă — să caute de frățiorul meu, de mine. Măcar de frățior.

— Atunci e în dulap! se răstește mama.

Vocea tatei, care vine de la geam, ne țintuiește pe loc.

— Iată-l! Iată-l! E la intersecție... merge la școală! Ce v-am spus! E cu biberonul în gură!

Eu cu mama nu ne mai aruncăm la geam, o zbughim pe ușă. Trebuie să-l ajungem, să-i smulgem la timp biberonul din gură.

Câtă rușine trag eu din cauza frățiorului ista... Lumea care îl vede cred că-și face cruce: elev cu geanta în spinare și cu biberonul în gură.

Aș putea s-o ntrec pe mama, dar nu vreau. Mereu se grăbește, alergic spre serviciul ei, lasă acum să alerge după frățiorul meu, s-alerge înaintea mea.

— Vezi că la masă nu avea biberonul! gâfâie mama.

— Ba nici n-a fost la masă, spun și aștept reacția mamei, dar mai bine tăceam.

— Cum n-a fost?! se cruțește mama, încât toți locatarii scot capetele să vadă ce se întâmplă. Cum n-a fost la masă, dacă eu l-am hrănit?! Se oprește, se uită cu ochi mari la mine.

— Mamă, ce-i cu tine, mamă?!

— Tu mă mai ai și de proastă?! răcnește mama, nu se lasă. Tu vezi că el nu-i nici la celălalt colț de stradă?!

— Iată-l, îl descopăr eu deodată.

L-am ajuns la stația de troleibuz. Da, avea biberon în gură. Când ne-a zărit, nu s-a mirat. Ne-a fixat doar cu privirea și a rămas să sugă mai departe biberonul. Mama strigă, s-a pus chiar să stoarcă și o lacrimă, el însă își caută de treabă și așteaptă liniștit troleibuzul! Când se oprește troleibuzul, vrea să urce, parcă n-am fi și noi alături, parcă nici n-am fi alergat după dânsul.

— Stai, unde te duci?! bocește mama, îl apucă, eu însă nu mă amestec, o las să se descurce.

— Mai ai biberoane? cere mama, îi pipăie buzunarele. Ai sau nu?

— Nu, mârâie frățiorul meu.

— Nu te cred, întoarce buzunarele!.. Da' aista ce-i, de unde l-ai mai luat?! Și unde ți-i prietenul? — strigă mama, calcă biberonul în picioare.

Eu mă depărtez.

— Care prieten? se aude vocea frățiorului meu.

— Care ar trebui să te ducă dimineața la școală... Doar îi dau zilnic ciocolată!

III

“Ai să vezi c-o să-ntârzii!” — cu fraza asta s-a sculat mama, a strigat la mine, ne-a pus masa, cu fraza asta a alergat după frate-meu, l-a dus la școală și... poftim, cu aceeași frază o să ne piseze, ba chiar ne pisează în aceste minute care au mai rămas până la opt. Mai avem zece minute până când vom ieși din casă, și mama ne pisează cum îi vine mai bine.

— Am să iau odată fierul ista de călcat și-am să ți-l trântesc în cap!

— Da' ce, mă rog, s-a mai întâmplat? se interesează, totuși, tata din camera lui, pe unde, se vede, își caută încă pălăria.

— Vino încoace și am să-ți arăt... îi răspunde mama.

— Ia să mă mai rărești...

— Ilarion!

— Da.

— Spuneai că luna asta o s-aveți primă!

— Două o să avem.

— Două?!

— Poate chiar trei.

— Ai să vezi c-o să-ntârzii!.. Mi-ai aprins și mie o țigară?

Cu cinci-șase minute înainte de plecare mama și tata își aprind totdeauna câte o țigară și fumează, cum s-ar spune, în duet, din mers, prin casă. Mama fumează de când lucrează la frizerie. Zice: îi dai clientului o țigară, și nu te uită, mai vine să-l tunzi.

Mama își mai potrivește o dată coafura, rochia și fumează.

Tata își mai aruncă o dată privirea în oglindă, mai verifică încă o dată conținutul genții sale și în acest răstimp fumează.

Constat: mama pare un bărbătoi cu țigara în gură.

— De unde-ai luat țigările? se interesează mama pe neașteptate.

— Importă? sloboade tata fum.

— De câte ori să-ți spun, nu lua țigări de prin chioșcuri — sunt carbonizate de soare și praf... Aprinde-mi-o, că iar s-a stins!

— Nu vezi chibriturile?!

— Era vorba să vă aducă la serviciu portocale... cum rămâne?!

— Cum a fost.

— Da' cum a fost?

— A rămas să ni se aducă...

— Deci rămâne să vi se aducă?!

Și pe loc:

— Ah, dacă aș avea azi noroc de clienți! Mi-ai tot promis că-ntr-o zi îmi aduci o duzină de doctori să ți-i tund.

— Lasă, sunt tunși!

— După listă, pe școli ar trebui lumea tunsă, pe întreprinderi, în mod organizat... Ți-am spus, interesează-te, poate vin la clinică și-ți tund pacienții. Până îi tratezi, eu ți-i tund. Ar trebui să acționăm în complex. Nu-s eu mai mare pe orașul ăsta, că știi ce-aș face! Aș alerga cu mașina după flocoși. Unde s-a mai văzut, Doamne, din fașă își lasă barbă!

Nici tu să caute spre mine, nici tu să mă-ntrebe de sănătate, de lecții. A strigat o dată la șapte să mă ridic — atât. Aceasta e poate unica adresare directă într-o zi așa de mare. În rest — fă ce vrei.

Pariez că ei nici nu-și dau seama că sunt și eu în casă. Dacă le spun acum “la revedere” și ies pe ușă, ieșit o să fiu. Poate o să-mi răspundă tata, care are grijă să nu mă scape înainte de-a mă scutura, pe scări, de bănuți, dar se prea poate nici el să nu observe îndată plecarea mea.

Ei, unde te grăbești tu, mamă, și tu, tată?!

Când m-ați privit în ochi ultima dată?!

Știți măcar culoarea ochilor mei?!

De ce nu m-ați întreba: vreau eu să mă duc azi la școală sau nu?

Știți voi oare că-n școala în care am fost trecut mă-năduș?

M-ați întrebat măcar o dată în aceste opt-nouă luni de când învăț

în altă școală: îmi place școala nouă sau nu, mi-am făcut prieteni sau nu, cum sunt învățătorii, în care bancă șed, cu cine șed... Te-ai interesat vreo dată, tată, de toate astea? Iar tu, mamă? Poftim, s-a început un nou an de învățământ, azi suntem în a doua lună de școală... Ați înțeles măcar de ce am plâns aseară?!

Mamă!

Tată!

— Zici că azi vii să te tund? Îl fixează mama pe tata cu privirea, trage din țigară.

— Să mă razi! trage tata din țigară.

— Brută!.. Ai să vezi c-o să-ntârzii!

Mamă, tată, întoarceți-vă cu fața la mine, doar pentru o clipă. Eu sunt aici, la spatele vostru. Vreau să ies, să plec la școală, întoarceți-vă și spuneți-mi ceva la plecare... Sunt fiul vostru doar!

Mamă, tată, pe Gec, fostul meu coleg de bancă din fosta mea școală, chiar și când se duce la veceu, mama îl întreabă unde se duce. Ca să nu mai vorbim de masă și așa mai departe. Am fost odată poftit să iau masa în familia lor. Mamă, tată, cât am stat la masă, părinții nu l-au mai slăbit cu întrebările. Un sfert de oră Gec a fost copleșit de atenție.

“Tu o să mănânci omletă, Gec?”

“Gec, să-ți mai ung o hrincă de pâine cu unt?”

“Gec, cafeluță caldă sau fierbinte?”

“E gustos, Gec?”

Mamă, părinții lui Gec mi-au pus și mie zeci de întrebări pline de atenție și dragoste.

“Poate tu, Doc, nu mănânci omletă?”

“Vrei să-ți fac ochiuri, Doc?”

“Doc, câteva fire de coadă de ceapă verde să-ți presor peste omletă?”

Dar de ce am vorbi de Gec, când foarte ușor puteți asculta ce se face la vecinii de deasupra noastră la această oră. Ascultați cum își petrec vecinii fiica la școală.

“Albinuță, stai.”

“Da, mamă. Eu mă duc.”

“Condei, creion, lamă ai luat?”

“Da, mamă. Eu mă duc, mamă.”

“Albinuță, stai.”

“Da, mamă?”

“Fundița ți-ai pus?”

“Da, mamă. Eu mă duc.”

“Stai, Albinuțo!”

“Da, mamă?”

“Capul nu te doare?.. Burta?.. Ochii nu te dor?”

“Nu, mamă, mă simt bine. Eu mă duc.”

“Ei, hai, puica mamei, du-te, fii atentă la trecerea străzii și stai la lecții cu mâna în sus, că mama pentru tine se ostenește. Stai să te sărut... Pantofii nu te strâng?! Aoleu, te strâng!..”

Mamă, mi-ai pus tu mie măcar o dată în viață asemenea întrebări? Printre altele, și mama Albinuței lucrează, și nu la frizerie, ci la uzină, și cred că și ea are plan.

Dar tu, tată?

Mamă, tată, chiar dacă mi-aș aprinde și eu acum o țigară, voi tot nu m-ați observa! Pentru voi eu, pur și simplu, nu exist. Vreți — vă demonstrez! Știu că elevul nu trebuie să fumeze, știu că nu-i frumos și așa mai departe, dar eu vreau să vă demonstrez că voi n-o să mă luați în seamă nici chiar dacă eu fumez. Voi trăiți numai pentru voi...

— Ai să vezi c-o să-ntârzii!..

— Stai, mamă, să-mi aprind...

Poate nu trebuia s-o opresc, într-adevăr se grăbește, dar nu mai pot. Odată ce-am tras din pachetul de pe masă o țigară, merg mai departe, trebuie s-o aprind.

Pun țigara în gură și mă aplec spre țigara mamei.

— Mamă, dă-mi s-aprind țigara.

— Ce vrei, iaca tata, eu întârzii! Îmi aruncă mama fără să înțeleagă bine ce doresc.

Ce să-i faci, va trebui să mă întorc spre tata.

Potrivesc mai bine țigara între degete.

Tată, dă să-mi aprind țigara de la țigara ta!

— Ce! sare tata. Cum ceva — tată, tată!.. Chibriturile sunt pe masă!

El nici n-a priceput ce aveam de gând să fac.

Și mă-ntorc spre mama.

— Mamă, dă s-aprind țigara de la țigara ta, că tata se supără...

— Numai ia seama să nu mi-o stingi pe a mea... mă previne mama și atât. Abia pe urmă: Ce?!

Așa, în sfârșit, m-a obsevat și scumpa mea mamă. Gura căscată, ochii — cât cepele. Dar eu am să-l fac mai departe pe nebunul. Chiar de-a fi nevoie să adunăm publicul. Am să fumez mai departe.

Trag un fum de țigară, așa cum am văzut că trage câteodată tata, și slobod liniștit fumul în fața mamei. Ba mă las pe primul scaun ce-mi cade în cale, pun picior peste picior, scot fum, trag fum.

— S-a-ntâmpat ceva?! mă uit eu foarte liniștit în ochii mamei, care între timp s-au mărit și mai și.

— Ilarion! în sfârșit, explodează ea, dă din mâini și văd că nu-i mai ajunge aer, se-nădușă. Ilarion!

— Și de când fumezi? mă întreabă tata foarte liniștit.

Parcă ar sta doi fumători de forță la vorbă. Tata se uită la mine, eu — la tata. Tata sloboade fum, eu — slobod fum.

— De mult, zic.

— Anume de când?

— N-ați obsevat? culeg eu o monedă din punga de pe frigider, din care îmi este îngăduit să iau zilnic câte douăzeci de bănuți pentru cafea. Hm, cere zilnic țigări de la mine și nu știe de când fumez!

— Ilarion! — trage aer mama și iar dă ochii peste cap, dar tata o înfruntă, e gata, mi se pare, să coboare puțin de pe culmile calmului său.

— Tu să-nchizi gura! strigă tata la mama și mă ia și mai din scurt. Concret, de când fumezi, ziua, data?!

Să vezi că nu-i indiferent. Vrea ziua, data... anchetator, nu alta. Stai că nici eu nu mă las. Trebuia mai înainte, dragă tată, să fii atent. Și-apoi, interesant, pentru ce-i trebuie lui ziua, data concretă de când am început să fumez!

— De când m-am întors din America! trântesc și trag mai departe liniștit din țigară.

Știu, acum scandalul e pornit, dar nu mai are importanță. Vorbesc și eu cum vorbesc ei.

Mai trag un fum, îmi iau liniștit geanta, mi-o salt pe umăr și deschid ușa de la ieșire. Nu mă interesează nici țipetele mamei, nici urletele tatei.

Mama e cu totul zăpăcită.

— Tu ai auzit, Ilarion, el a fost și-n America!?

— În America, în Anglia și mâine plec în Tanganica... mai declar eu și ies.

— Tanganica! face mama.

Tata e înfocat de-a binelea, răcnește cât poate la mama.

— Taci! Taci! Închide gura — nu vezi că el își bate joc de noi?!

IV

Fac primul pas pe scară în jos, și o fierbințeală îmi aprinde fața. Desigur, mă gândesc, Nicoleta a auzit tot tărăboiul de adineaori, când eu cu mama alergam ca apucați după frățiorul meu. Ea locuiește cu un etaj mai jos și, dacă nu ne-a auzit alergând pe scări, atunci ne-a văzut alergând prin curte. Bunica ei șade mereu cu fruntea lipită de geam, și nopțile se uită afară, așa că neapărat ne-o fi arătat Nicoletei.

“Treci și-ți vezi zăpăcitul”.

“Bunico, de câte ori te-am rugat să nu-i zici așa...”

Sau:

“Care zăpăcit?”

Sau:

“Să se ducă pe pustii zăpăcitul...”

Mi s-au aprins obrajii.

Mai fac un pas pe scară, și gândurile îmi fug la prima întâlnire cu Nicoleta.

Stăteam cocoțat pe gârduceanul din fața blocului nostru, la pază, urmăream din când în când joaca frățiorului meu, ca nu cumva să-l pierd, când, pe neașteptate, simții că cineva îmi pune ușor mâna pe umăr. Mă întorc și văd la un pas de mine o fetișcană.

— Ești din blocul nostru? mă-ntreabă ea.

— Da, zic eu și aștept să văd ce-o interesează. Habar n-aveam cine era.

— Vrei să-mi faci un serviciu?

Nu-mi amintesc să mă fi rugat vreodată o fată să fac ceva pentru dânsa. Și-apoi o fată cu ochi așa de mari și care aștepta doar la un pas de mine. Am sărit îndată de pe gard, ștergându-mi cu un gest foarte nelalocul lui pantalonii.

— Da, desigur... m-am grăbit să-i răspund.

— Urmează-mă atunci, îmi poruncește fetișcana și, spre marea mea mirare, și nu numai a mea, ci a întregii curți, căci mai era lume afară, o ia înainte spre poartă, și eu, vrei-nu vrei, ce să fac, mă țin de ea.

— Dar unde ne ducem? întreb, căci nu mi-a plăcut să-mi poruncească o fată. O puștoaică!

— Ai spus că-mi faci un serviciu! îmi aruncă ea peste umăr. Și nu poți merge mai repede?

Acum o vedeam foarte bine. Era poate cu o șchioapă mai joasă decât mine, avea un mers drept, pas mărunț, pantofi pe tocuri înalte și fustiță verde, care abia-i ajungea la genunchi. Nu mai mersesem după o fată care mă ducea nu știu unde și unde mai pui că nu o văzusem niciodată în viață. Faptul m-a amuzat.

— Dacă nu spui încotro mergem, nu merg, îi strig înveselit.

— Știi unde-i librăria?

— La librărie ne ducem?

— Te miră? Ce te uiți așa la mine?

— Fiindcă nu te cunosc.

— Cum, nu mă cunoști? mă privește ea uluită. Sunt locatara cea nouă!

A, auzisem că avem un vecin nou, dar că avea și o fată care să-mi comande la tot pasul... Surâd.

— Nu știam, dar să facem cunoștință...Doc, zic și-i întind mâna.

Puteam să mă prezint cu numele adevărat, dar ce rost avea — totuna a doua zi avea să mă numească așa cum mă numea curtea: Doc.

— Nicoleta, îmi întinde și ea mâna.

— Foarte coplesit... și-ncotro, zici?

— Știut că n-o să merg singură la librărie!..

Mi-am amintit de frățior și mi-am dat seama pe loc în ce situație stupidă mă aflu. Ea avea nevoie să-și procure literatură artistică, iar eu puteam să-mi pierd frățiorul. Și stăteam în cumpănă.

— Mișcă-te odată! poruncește ea și se duce mai departe.

Când iese din librărie, îi iau cărțile să-i cunosc gustul. Erau două cărți. “Partida de biliard de la ora opt și jumătate” de Böll și “De veghe-n lanul de secară” de Salinger.

— Așteaptă-mă aici, îmi poruncește ea scurt și dispăre.

— Îh!... i-am promis eu cu ochii la cărțile pe care le consideram foarte interesante.

N-am mai ridicat privirea să văd încotro dispăre, m-am gândit însă că mai vrea să intre prin alt magazin.

Răsfoiesc, deci, un timp cărțile, ba chiar citesc la repezeală trei-patru pagini din Böll, ridic privirea și în aceeași clipă izbucnesc în hohote. Râd, dar simt că nu mi-i a râde. Așa ceva nu mi s-a mai întâmplat nici când am fost înconjurat numai de băieți, care, se știe, sunt mai năzbâtoși și de la ei te poți aștepta la orice.

Vasăzică, ridic privirea și ce să văd: stau în fața cafenelei de pe strada Dosoftei, iar Nicoleta, care mi-a cerut să-i acord un sfert de oră și din cauza căreia mi-am lăsat frățiorul fără supraveghere în curte, șade la una din mesele de dincolo de geam și mănâncă în liniște înghețată.

Primul lucru pe care am vrut să-l întreprind a fost să-i trântesc cărțile pe asfalt, apoi m-am gândit să-i trag o palmă, deși în viața mea n-am ridicat mâna la o fată. M-am gândit c-ar trebui să mai fac ceva, dar nimic nu-mi venea în cap și știu de ce: mi se părea că toată lumea care trecea pe stradă și cei de la mesele din cafenea se uitau la mine și așteptau să vadă mai departe cât de nătărău am să fiu.

Mi-am dat seama că mult n-aș putea sta așa, dar tot atunci mi-am amintit că fata e venită nu de mult la oraș. O necioplită, mi-am zis, dar nu m-am hotărât s-o părăsesc. Ba chiar am s-o aștept, să văd până la urmă ce fel de tipesă mai este și asta. Și-a cere scuze, la întoarcere, sau nu?

Pe naiba! Vine, ștergându-și cu o băsmăluță rozovie degetele, își ia cărțile și pornește înaintea mea.

Negru și roșu înaintea ochilor.

Când am ajuns în ogradă, era întuneric, frățiorul meu stătea singur în mijlocul curții, cu un biberon în gură, neștiind încotro s-o ia. Cum m-a văzut, s-a dat spre mine.

— Ce-i cu dânsul? mă întreabă ea, arătând cu mâna la frățior, la biberon.

— E fratele meu, mă bâlbâii.

— Da? se miră ea. Totuși, înainte de a ne despărți, nu uită de buna cuviință: Îți mulțumesc...

Ne-am întâlnit și a doua zi. La fel era pe înserate, la fel stăteam de pază în preajma frățiorului, când am simțit o mână ușoară așezându-mi-se pe umăr. Am ghicit că-i mâna Nicoletei. Am trăit un fior neașteptat. Nu intenționasem, dar cred că undeva în adâncul sufletului visam s-o revăd. Întorc privirea și o văd. E într-o fustiță albă, bluziță albastră încheiată doar la un bumb, îmi vorbește ceva, dar n-o aud. Mă uit în ochii ei, care acum îmi par și mai mari.

— Ești surd? mă stăpânește ea cu privirea.

— Ce s-a întâmplat? mă grăbesc eu s-o întreb, dezmetecindu-mă, dar pe loc îmi dau seama c-o fac lată și întorc vorba. Nu, adică, cum să-ți spun... mă iartă, n-am auzit ce-mi vorbeai!

— Te-am întrebat: ești un derbedeu?

Am simțit că mă trec sudorile. Curtea-mi zice derbedeu. Derbedeu și zăpăcit.

— Cine ți-a spus?! sar de pe gard, punând însă astfel întrebarea, într-un fel recunoscusem că sunt un derbedeu...

Am plecat privirea...

— Lumea spune că tot umbli din școală în școală... e adevărat?

Vâr mâinile în buzunare și mă depărtez. Fluier.

Ce să-i mai spun când le știe, văd, pe toate?

Da, am învățat la școala nr. 10, apoi la nr. 1, acum învăț la nr. 17. Dar ce vină am eu că am devenit o pasăre călătoare?

— Doc! strigă Nicoleta în urma mea. Stai, condu-mă la terenul de tenis!

Mă depărtez și abia acum observ că de pretutindeni vecinii mă urmăresc hlizindu-se, așteaptă să vadă ce mai am de spus. Știu, nu-mi iartă că le-am jucat festa cu cei cinci lei. Da, eu am legat bancnota ceea de cinci cu o ață. Da, eu am lăsat bancnota în ogradă, și m-am ascuns cu ața-n mână după gard. Da, recunosc e o faptă urâtă. Dar eu sunt de vină că unii oameni din curtea noastră nu-s chiar așa cum vor să pară? Cine e de vină că unii dintre ei sunt niște secături lacome? Și-apoi nu trebuie să mă facă la tot pasul derbedeu! Da, sunt o pasăre migratoare, dar eu sunt de vină? De ce nu s-au interesat ei de ce umblu din școală în școală? Hm, derbedeu. Se-ntâmplă ceva în curte — cine-i vinovat? Derbedeu! Nu arde lumina la scară — cine-i vinovat? Derbedeu! Pereții scării sunt zgâriați — derbedeu! Derbedeu! Derbedeu! Așa-mi strigă tovarășul Roșior de la etajul trei, așa îmi strigă Defileu de la etajul doi, așa îmi strigă tanti Ioana. Știu, nici unul nu-mi iartă rușinea pe care au tras-o. Hm, eu sunt rău, iar dumnealor sunt buni, oameni cu ținută și cu conștiință înaltă. Ha-ha, să mă lăsați! Am văzut eu ce fel de poamă ești, tovarășe Roșior. Când ai zărit bancnota la picioare, de erai un om cinstit și curat, de, o ridicai, e păcat să lași să se piardă, dar nu cum ai ridicat dumneata banul acela. Ca un hoț. Cum ai zărit bancnota, ai și cătat speriat în

jur, nu te vede cineva, te-ai întrebat, apoi o înhățași și — hop în buzunar. Dar ața era la mine în mână Ți-a zburat bancnota într-o clipă... Sau dumneata, tovarășe Defileu. Ce-ai făcut dumneata, zărind pe asfalt cei cinci lei? Ai pus repede talpa pe bancnotă și ți-ai aprins o țigară... Așa-i sau nu-i așa?! Așa-i, tovarășele! Aproape zece minute ai stat cu piciorul pe bancnotă. Ți încurcau s-o ridici niște copii, care se jucau în preajmă. Și ce-ai făcut până la urmă? Ai fugărit copiii, chipurile, să nu se joace în fața casei, că fac gălăgie... Nu-i așa?! Dar nici dumitale nu ți-a mers, în ultima clipă ți-am zmucit bancnota din buzunar... Eu sunt derbedeu sau dumneata?! Sau dumneata, tanti Ioană, deși bancnota era prinsă cu ața și un capăt de ața era legat de mâna mea, când ai văzut că-ți sare leul din mână, ai început să răcnești cât te ținea gura: hoțul, săriți, mi-a furat banii, mi-au căzut din buzunar și el i-a înhățat, și tot așa. Să tacă unii tovarășii din curtea noastră, că nu știu ce-am să le fac într-o zi — am să-i dau la ziar!..

În fine, nu-i vorba despre asta. Vorba e că Nicoleta a auzit tărăboiul de adineaori... Și după masă trebuia s-o însoțesc la terenul de tenis.

Când ajung la capătul de jos al scării, aud vocea tatei, care mă strigă din capătul de sus.

— Doc, ia stai puțin.

Hm, și-a amintit că nu mi-a luat bănuții și acum se grăbește în jos pe scară.

“Întoarce sacii!” o să-mi spună, și eu o să-ntorc buzunarele.

Cineva poate să nu înțeleagă despre ce va să zică, eu însă m-am deprins cu vorba tatei. Dacă are tata ceva care să-mi placă, acesta-i felul cum numește de fiecare dată lucrurile. La creion îi zice ciomag. La peniță — gheară. La lingură — lopată. La geantă — talaghir... De altfel, tot zic să mă uit în dicționar să văd ce înseamnă talaghir... Trebuie să fie ceva mare și greu.

Îl aștept pe tata. Știu, după ce o să-mi scuture buzunarele, o să-mi spună o nouă anecdotă școlară. E ceea ce intră în obligațiunile lui de fiecare dimineață. Personal, urăsc bancurile, tatei însă-i plac la nebunie. La serviciu, se zice, pacienții lui ies din clinică hohotind.

- Doc, hai întoarce sacii.
- Dar mai mult n-am, asta-i tot, zău.
- Caută, poate mai găsești.
- Dar n-am!

— Atunci ești liber!.. tata dă să se depărteze, dar își amintește de anecdotă. Da, memorizează, zice: Un cumpărător se apleacă peste teighea. “Caete în linie aveți?” “Nu”, îi răspunde vânzătorul. “În pătrățele?” “Nici în pătrățele n-avem”. “Da’ în cercuri?!” se interesează atunci cumpărătorul. “Nici în cercuri nu avem” răspunde vânzătorul. “Bine” zice cumpărătorul și se îndepărtează. Un alt cumpărător, care era alături și, se vede, a auzit dialogul dintre cumpărătorul precedent și vânzător, se apleacă și el peste teighea. “Toți pe aici sunt nebuni?” întreabă. “Ba nu, îi răspunde vânzătorul, numai câte unul”. “Aha, face cumpărătorul al doilea și cere: Mie îmi dați cerneală pentru clasa a șasea și cerneală pentru clasa a șaptea... da, și dacă aveți, globul Moldovei!”

Tata surâde, așteaptă să vadă reacția mea la noul lui banc, dar bancul lui nu-mi stârnește nici o veselie... De unde le scoate oare?

— O! zice tata, de parcă acum m-ar descoperi, și vrea să-și ridice cămașa, pe loc însă își dă seama că nu ne aflăm în casă și se lasă păgubaș.

Vără banii în buzunar și pornește fluierând în sus pe scară.

Orice-ai spune, a săvârșit omul o faptă.

V

În dreptul școlii nr. 10 încetinesc pasul. Las trotuarul, sprijin fruntea de gardul de ștachetă și rămân să privesc printre scânduri în curtea școlii.

Iată școala în care am învățat din clasa întâi până în clasa a șaptea.

Aici mi-i prima învățătoare, aici am învățat prima literă, aici mi-s prietenii de copilărie.

Totul a fost bine în școala aceasta pentru mine până în ziua când a apărut un nou director.

“Doc, tu de mâine treci în clasa a șaptea “G”, îmi spune doamna profesoară într-o zi.

“Eu?”

“Da, Doc, îmi pare rău, dar altă ieșire nu-i”.

Doamna profesoară desface brațele, apoi le lasă să-i cadă de-a lungul trupului.

“Dar de ce?” strig eu și încep să tremur.

“Că trebuie... și nu treci numai tu, ci și Briceag, Potârniche, Ulei și alții... acuși îi citeșc pe toți din listă!”

Clasa, care mai zumzăia după recreația mare, se face deodată tăcută, toți devenim numai ochi și urechi. Și ne-nădușim. Șapte ani am învățat cu toții împreună, niciodată nu ne-am gândit că într-o zi va trebui să ne despărțim și acum, poftim, vorbele rostite de doamna profesoară ne sfâșie.

“Dar eu nu vreau să trec!” sare Potârniche.

“Nici eu nu vreau să trec!” sare Briceag.

“Nici eu nu vreau să trec!” sare și Ulei.

Sar și ceilalți anunțați: sar ca scânteile, ard, se sting și iar se aprind.

“Nici nu mai vin la școală!” izbucnește în lacrimi una din fetele noastre, care a fost și ea înștiințată că va trece din clipa ceea în clasa paralelă. Nici nu știu care din ele.

Mai izbucnesc și alte două fete în lacrimi, dar profesoara desface neputincioasă brațele.

“Scumpii mei, se apucă ea să ne explice, dar de data aceasta cu lacrimi în ochi, dragii mei, nici eu n-aș vrea să mă despart de voi. Îmi sunteți, cum știți, scumpi, ca niște fii și fiice, dar, credeți-mă, nu vă pot reține mai mult între pereții clasei acesteia. Este ordin”.

“Dar noi n-o să ne supunem ordinului” strigă pentru toți Ulei.

Ulei e cel mai liniștit copil din clasa noastră, ba chiar îl poreclisem “mutul”, acum însă striga cel mai tare.

“N-o să ne supunem, și nimeni n-o să ne facă nimic!”

“Dragii mei, iar și iar încercă să ne potolească pe noi, cei nenorociți, scumpa noastră profesoară. Nu se mai poate face nimic. Vă spun doar, ordinul e semnat. Șapte elevi din clasa noastră trec în clasa a șaptea “G”.

“De ce, în ce scop?!” am început noi din nou să urlăm în cor.

Strigam noi, cei în cauză, dar poate mai tare decât toți strigau băieții și fetele care rămâneau să învețe mai departe în clasa doamnei profesoare. Niciodată n-am bănuțit că la o nevoie clasa noastră poate fi atât de unită. Până în ziua aceea eu eram certat cu Andrieș, colegul meu de bancă. Ne certasem de la o radieră, ba chiar și ne încăierasem la bătaie. Fusesse cu o săptămână înaintea ordinului și încă nu ne împăcaserăm. Însă când Andrieș auzi că e vorba să ne despărțim, striga mai tare decât toți.

“De ce, Doc, să treci?”

“Andrieș, v-am explicat doar, spunea profesoara, este ordin!”

“Atunci treceți-mă și pe mine!”

Până la urmă toată clasa pune piciorul în prag, strigă că nu vede de ce ar trebui să fie refăcute clasele a șaptea și ochii doamnei profesoare se umezesc, ne cuprinde pe rând pe fiecare și ne sărută, ne mângâie ca pe copiii ei.

“Dragii mei, scumpii mei... poate n-ar trebui să vă spun, dar și voi, cred, pricepeți în ce scop se face schimbarea asta... Doc învață pe trei și patru, dar e silitor, nu-i așa?”

“Așa-i!” izbucnește întreaga clasă.

“Și Potârniche e silitor...”

“Și Potârniche e silitor!” se grăbi să răspundă clasa.

“Toți acești numiți mi-s dragi și-s silitori, așa i-am explicat și eu directorului, am luptat cu gândul acesta la consiliul pedagogic, ba chiar m-au susținut și alți pedagogi, dar, vai, dragii mei, n-a ieșit nimic. Directorul susține ca elevii buni să fie în clase bune, elevii mai slabi — în clase mai slabe... Vrea din trei clase de a șaptea să facă două bune, exemplare, cu care s-ar putea mândri școala în fața oricărei comisii”.

“Dar noi declarăm protest — nici unul din noi nu vine mâine la școală!” sare întreaga clasă în picioare.

Am rămas să ședem în bănci, m-am uitat, doar noi, cei șapte. Unii aveau privirile încă pline de speranță, una din fete plângea, iar eu ședeam cu capul plecat. Simțeam că totul e-n zadar, totu-i pierdut. Clasa însă se opunea.

“Nu venim și gata! Și ei sunt elevi buni, striga în continuare clasa. Buni, ca și noi! Și nu înțelegem de ce ar trebui să ne despărțim!”

Scumpei noastre profesoare din nou i s-au umezit ochii.

“Dragii mei, nu se poate... vă sunt dirigită din clasa întâi, vă cunosc foarte bine pe toți și vă înțeleg, dar nu se poate... Cuvântul directorului!”

Și-atunci ușa se deschide brusc și în clasă apare figura înfocată a noului nostru director.

“Ia stați, ce se-ntâmplă aici?! dă dumnealui la o parte profesoara și se postează sprijinit cu brațele de masă. Care, aș vrea să-l văd, încalcă ordinul direcției?!”

“Eu...” dădu Andrieș să se ridice, dar tot atunci fu lipit înapoi de bancă.

“Șezi! tună scurt directorul. Și dacă mai răcnește unul, pe loc e eliminat din școală, pentru totdeauna!..”

Strigătul a fost atât de tare și de tăios, încât chiar și doamnei profesoare i se tăie răsuflarea.

Directorul ne ținu trei-patru secunde sub privirea lui rece, apoi cu aceeași voce aspră ordonă:

“Cei șapte să mi se scoale în picioare!..”

Ne-am sculat.

“Sunt toți?”

“Toți”, confirmă doamna profesoară cu greu, dar directorul se apucă să ne numere.

“Unu, doi, patru, șapte. Așa. Luați cărțile și tot acum să-mi treceți în clasa a șaptea “G”.

Am plâns în ziua aceea la școală.

Am plâns acasă.

Am plâns pe ascuns, am plâns deschis.

“Mamă...”

“Tată...”

Am rugat-o pe mama, l-am rugat pe tata, să se ducă măcar unul din ei să vorbească cu directorul, cu profesoara, cu cine știu ei, dar să nu mă lase în clasa a șaptea “G”. În clasa acea se adunaseră băieți și fete de tot felul, unii chiar se bucurau că nimeriseră, cum s-ar zice, răi cu răi.

“Mamă, te rog!”

“Tată, îți cad în genunchi!”

Dar atât mama, cât și tata mi-au spus că directorul și profesorii știu mai bine ce fac și să nu cred că-s mai deștept decât sunt.

Am tăcut.

M-am resemnat cu totul.

Umblam în clasa a șaptea “G”, dar la recreații sau cum mi se întâmpla să am cât de cât timp liber, fugeam în clasa a șaptea “A”, la ai mei. Clasa mă primea cu drag — și elevii, și doamna profesoară. Doamna profesoară se interesa de succesele mele ca o mamă. Ba chiar în câteva cazuri a stat de vorbă cu noul meu diriginte, explicându-i ce caracter am. La sărbători, când se întâmpla, sau la adunările generale din școală totdeauna mă așezeam între foștii mei colegi. Ba chiar odată, când clasa a șaptea “A” a fost să susțină un meci de volei cu clasa a șaptea “G”, cu noua mea clasă cum s-ar spune, eu am strigat și am urlat pe marginea terenului până la extenuare în favoarea clasei a șaptea “A”. Noul meu diriginte se făcuse foc, ba chiar strigase c-o să vorbească cu directorul să fiu pedepsit. N-a făcut-o însă, fie că a uitat, fie că au fost alte motive la mijloc, fie că doamna profesoară a intervenit, dar cazul părea dat uitării. Însă, pe când mă aflam în clasa a opta și pe la jumătate de an, pică vestea că mulți din școala noastră vor fi trecuți după Anul Nou în școala nr. 17, ce s-a construit ceva mai jos, tot pe strada noastră, eu am fost numit printre primii.

Tatălui, care, la insistențele mele, totuși, veni să stea de vorbă cu dirigintele, i se spuse:

“Știi că n-am să dau, zice dirigintele în apărare, elevii cei mai buni din clasă”.

“Dar eu n-am note proaste”, protestai, căci și în clasa “G” învățam ca și mai înainte: potrivit. Eminent n-am fost niciodată, dar totde-a-na am știut materia pe o notă de mijloc.

“Dar note foarte bune n-ai!” îmi tăie pofta de vorbă dirigintele.

“Nici nu vreau să am!” trântii eu atunci, înțelegând că nu mai am cu cine vorbi...

Mi-am luat cărțile și am ieșit.

Starda ne-a adus în școala nr. 17, unde învăț în prezent și spre care ar trebui acum să mă grăbesc, ca să nu-ntârzii.

— Doc?! îmi întinde mâna fostul meu coleg de bancă din prima și scumpa mea școală, de gardul căreia îmi sprijineam până acum fruntea.

— Andrieș?!

Andrieș a mai crescut, ba chiar e mai înalt decât mine. De câte ori se-ntâmplă să mă întâlnească în drum spre școala nr. 17, îmi întinde mâna, îmi surâde. Nu mai este copilul care striga odinioară că pleacă și el din clasă, dacă plec eu.

— Ne duci dorul?! mă privește el cu drag, îmi surâde.

— O, Doc! mă înconjoară și alți elevi din fosta mea clasă. Mână-lungă, Doru, Ulmu. Și ei sunt cu gențile pe umăr, numai că ei vor rămâne aici, în școala asta, iar eu trebuie să merg mai departe.

— Doc!

Ia te uită, mama m-a zărit. Oare ce-o să fie!

— Doc, m-auzi, cu tine vorbesc.

Pe partea opusă a străzii — mama, care se grăbește la serviciu.

Se grăbea să iasă prima din casă dar a ieșit ultima.

— Tu încă n-ai ajuns la școală? strigă ea și se duce alergând.

Câteva clipe mă clatin între prieteni și mamă, apoi mă smuncesc din loc.

— Mamă! caut eu s-o ajung pe mama, care fuge spre stația de troleibuz. Mamă!

Strig și lacrimile simt că-mi năboiesc în față. Am uitat și de foștii colegi, și de oamenii din jur.

Mă tot țin de mama și tot strig, și mama tot fuge.

— Mamă, ascultă-mă!.. Mamă, măcar o dată în viață ascultă-mă! Școala asta, mamă, e mai aproape și apoi și frățiorul meu învață aici, așa putea să-l duc și să-l aduc... Mamă, te implor, du-te, mamă, și roagă-te la director să mă primească înapoi!.. M-auzi, mamă?!

Mama mă aude, în sfârșit, dar mă-ntreabă cu totul altceva.

— Cu cine stăteai de vorbă?

— Aceia sunt prietenii mei din școala nr. 10, mamă. Colegii cu care am învățat până în clasa a șaptea. Îi știi!

— Și-apoi de ce umblă așa de flocoși?

— Mamă, strig eu, dar mama a și sărit pe scara troleibuzului.

Strigă din mers:

— Ia să le spui să vină să-i tund.

VI

— Cine-i zăpăcita asta?

Mă întorc, și numai la trei pași de mine — Nicoleta.

— Care? întreb eu, fără să-mi dau bine seama despre cine întrebă.

— Asta care a sărit în troleibuz.

— Să nu-ndrăznești! Auzi, să nu-ndrăznești!

Mi s-a urcat sângele la cap, răcnesc.

Pietonii se abat spre noi, se opresc, ne iscodesc cu privirile, vor să înțeleagă ce se întâmplă.

Isconditorii aceștia mă tulbură și mai mult. Niciodată n-am simțit o dragoste mai mare pentru mama ca în clipa asta. Sunt gata să-i zgârii fața primului trecător care ar mai crâcni un cuvânt despre dânsa. Doar ea m-a născut.

— Să nu-ndrăznești... strig la Nicoleta, dar ea nu-mi dă nici o atenție.

Se uită undeva în depărtare peste capul meu și bate ușor cu talpa cizmuliței roșii asfaltul. Bate talpa, ca și cum ar vrea să-mi spună că mama ei, dacă e mamă, uite ce cizmulițe i-a cumpărat.

Mă simt, nu știu de ce, înfrânt.

Îmi plec privirile.

— Te-ai potolit? deschide gura în sfârșit Nicoleta. Și-acuma ascultă ce scrisoare am mai primit! Na, ține geanta și urmează-mă...

De ce o urmez?

De ce o ascult?

Și de ce îmi citește mie aceste scrisori scrise de mâna ei și pe care le dă drept scrisori primite de la băieții din școala în care a învățat ea acolo la țară?

Eri mi-a citit o scrisoare, alaltăieri mi-a citit altă scrisoare... De câte ori îmi răsare în cale, îmi citește scrisori, scrisorele. Fie că mi le citește direct pe scara noastră, fie că mi le dă să le citesc la terenul de tenis. Ea joacă tenis, iar pe mine mă pune să-i citesc scrisorile ei de dragoste.

“Cum îți place?!” strigă și lovește mingea.

Nu-mi place să citesc scrisorile ei de dragoste.

“Unde ai ajuns cu cititul?” strigă și lovește mingea.

“Îți place cum îmi descrie picioarele?” strigă și lovește mingea.

“Da cum îmi descrie gura?” — strigă și lovește mingea.

Dacă se-ntâmplă că mingea zboară prea departe, eu mă duc și i-o aduc, iar ea rămâne să citească scrisoarea.

Partenera ei, o fată roșcată, cu picioroange groase și la fel de roșcate, nu manifestă nici un pic de curiozitate față de scrisorile ei, ceea ce-o înfurie foarte mult pe Nicoleta. De aceea, cred, face ce face și citește scrisoarea în glas.

“...dacă o să vezi copaci lăcrimând, să știi că astea-s lacrimile mele; dacă o să vezi păsări țipând, să știi că astea-s strigătele mele de dragoste...”

Eu caut mingea.

“Doc, să-l cred sau nu?!” îmi strigă Nicoleta.

Le aduc mingea, le-o dau, Nicoleta îmi vâra scrisoarea în mână și iar se avântă pe teren.

De ce o urmez eu la terenul de tenis, mă întreb zilnic și zilnic, după masă, mă pomenesc la terenul de tenis de pe stadionul din ap-

ropierea cartierului nostru. Frățiorul meu se joacă ceva mai la o parte, că ea nu-l poate suferi, zice, văzându-l țocăind vreun biberon șterpelit de la vreun copil mic, frățiorul meu se joacă ceva mai la o parte, eu însă sunt pus să citesc scrisorile ei de dragoste, să-i aduc mingea și s-o ascult ca un netot.

“Doc, și-acum citește-o pe asta!”

“Doc, și-acum citește-o pe asta!”

“Doc, și-acum citește-o și pe asta!”

“Doc, asta, Doc, știi, mi se pare că e de la fostul meu învățător de educație fizică!..”

“Doc, crezi că mă iubește cu adevărat?!” aceeași întrebare îmi pune și azi Nicoleta.

Nicoleta merge înainte, eu, ca prostul, merg în urma ei.

Fața-mi arde, fața-mi arde, fața-mi arde...

Doar nu-s chior — în mână strânge scrisoarea mea, cu care am vrut s-o controlez: ea sau nu ea își scrie scrisorile?

Am uitat cu totul de mama.

— Tu ascultă, Doc, ce-mi scrie!!..

Ea desface scrisoarea, iar eu să intru în pământ de rușine.

— Asculți, Doc?

Și citește, citește:

“... aș vrea să te văd iar sărind “calul”, urcându-te pe frânghie, săltată la paralele... Aș fi foarte fericit, dacă aș putea să-ți fac un teren de tenis, pe care dimineața și seara să alerge siluieta ta superbă, iar eu să-ți aduc mingea...”

— Nu cred, bălmăjesc de odată, că altceva nu pot zice, și sunt roșu ca racul. Doar n-am să-i spun adevărul.

— Nu crezi?! se măresc ochii Nicoletei, se oprește.

— Dă s-o văd, strig.

— Nu te-atinge!

Fața i s-a-mbujeat, ochii îi ard.

— Ce te uiți așa la mine?! mă întrebă, strânge scrisoarea la piept ca o proastă și visează cu ochii deschiși: Ah, dacă-ai vedea cât de frumos e învățătorul acesta... Tu crezi că mă iubește?!

Roșesc și mai mult.

— Dacă-ți scrie... îngân.

Nicoleta strânge scrisoarea la piept, foarte atent, cum n-a strâns nici una din scrisorile pe care mi le vâra cu forța să le citesc, și mi se uită drept în ochi.

— Tu crezi c-o să-mi mai scrie și azi?!

Și-ncă:

— Crezi c-o să-mi trimită și o fotografie?!

Și-ncă:

— Toate scrisorile pe care le-am primit până în prezent au fost o nimica toată în comparație cu aceasta... nu crezi, Doc?!

Roșesc și mai mult.

— Tu mă auzi, Doc?

O iau razna spre școală.

— Doc, încotro?!

Și-ncă:

— Doc, nu uita — după masă mă însoțești la terenul de tenis!

Și-ncă:

— Da ce s-a întâmplat dimineată cu voi, de ce alergați?!

Și ultima:

— Cine era, zici, zăpăcita ceea?! Semăna cu mama ta, nu?!

— Să nu-ndrăznești! Întorc eu brusc capul, dar ochii ei mari, albaștri mă privesc fără pic de răutate.

— Da ce-am spus rău, Doc?!

VII

Sunt o fire zâmbăreață,
Toată ziua cânt. Miau!
Mi-am făcut colțun din viață,
În colțun m-avânt. Miau!

Cântecul se aude, dar stăpânul nu se vede. Dar e știut — Gondea cântă. E într-o clasă cu mine, și-i tot din cei adunați la școala nr. 17 de prin școlile dimprejur. E un băiat înalt, deșirat, oricând e cu chi-

tara în mână. Afon complet, n-are pic de auz muzical, dar nici de cântec nu se lasă. În fiecare dimineață apare de după o clădire roșie, pe un pat pe rotile, împins de doi colegi din clasa a noua paralelă și, cât ține drumul până la școală, e vai de norocul acelor copii și bătrâni, care se-ntâmplă să-i cadă lui Gondea în cale. Pe micuți îi scutură de bănuți, pe bătrâni îi pune să-și facă cruce. Nu se teme nici de bărbații maturi. Am văzut cu ochii mei cum unui bărbat cât un munte Gondea i-a tras țigara din gură și acela nici măcar n-a crâcnit. Vă închipuiți, Gondea i-a luat țigara din gură, acela a rămas cu gura căscată.

— Helo, Doc! îmi strigă Gondea, îmi flutură cu mâna.

Iar e pe un pat vechi, cu rotile.

Ba mai mult, și prietenii lui în dimineața asta sunt pe câte un pat cu rotile. Gălăgie de te ia groaza. Mașinile claxonează, ei — habar n-au. Înaintează pe paturile cu rotile.

Vor colțunul să mi-l ia.
Vai, m-au și găbjit. Miau!
Dacă nenea n-o să-l dea,
Chiar de-s ciomăgit — miau!

Cântă Gondea, când ajunge în dreptul meu, sare de pe pat, patul o ia aiurea la vale, iar el o ia cântând pe trotuar, dar cum ajunge în dreptul unui telefon public se oprește din cântec, face semn unuia dintre colegi, acela sare de pe patul lui, înșfacă receptorul, îl smucește, rupe cablul, dă un picior receptorului și pornesc mai departe, de-acum în trei, cântând:

Ce-i cu tine, mătă tristă,
Stai să te descânt. Miau!

Cântecul este întrerupt. Și l-a întrerupt Gondea.

— Ține chitara, a și trecut Gondea chitara unui coleg de alături, îndreptându-se hotărât spre o mătușică ce șade ceva mai departe de lumea ce se înghesuie la intrarea în troleibuz și o înșfacă de mână.

— Ce vrei să faci? se opune bătrânica, dar Gondea de-acum o și târâie spre ușa troleibuzului.

— La o parte! strigă Gondea și-și face loc cu coatele spre intrare.

Și nu slăbește mâna bătrânicăi. Dați voie să urce mătușa mai întâi! La o parte! La o parte, dacă zic!

— Dacă eu nu urc în troleibuzul acesta, se dezmeticește, începe să se zbată deodată bătrânică, dar strânsoarea lui Gondea o face neputincioasă.

— În acesta sau în altul, dar bătrânii trebuie să urce primii în troleibuz! râde Gondea și târâie bătrâna printre oameni spre ușa troleibuzului.

— Nu permit! Dă-mi drumul! se opune mătușica. Eu n-am nevoie de troleibuzul șapte, eu aștept troleibuzul trei.

Dar e târziu de-acum. Gondea a și ridicat mătușica de la pământ, o duce pe sus, îi face vânt în ușa deschisă a troleibuzului și se-ntoarce rânjind spre echipa sa din stradă. Ia chitara și iar începe să cânte.

Ce-i cu tine, mătă tristă,
Stai să te descânt. Miau!

Mătușica se zbate după geamul troleibuzului, face semne, chipurile, n-a nimerit unde trebuie, de alt troleibuz are nevoie, dar nimeni, pare, n-o ia în seamă... Troleibuzul se duce.

Un copil, să fie de prin clasa a treia, care și el s-a pornit spre școala nr. 17 și care a văzut întâmplarea cu mătușica, dă să fugă, dar e târziu. Cei doi găligani de lângă Gondea au pus mâna pe el.

— Bănuții!

— Dacă tata azi nu mi-a dat.

— Dă-le pe-ale mamei.

— Mama...

— Zât! îi trage un picior în fund Gondea și-și caută mai departe de drum și de cântec.

De ce vrei să-mi ei ciorapul?
N-ai ciorapul tău? Miau!
Stai, să vezi, că dai de dracul,
Tu și neamul tău. Miau!

Aceștia sunt elevii din noua mea școală, colegii, cum s-ar zice, din adunătură.

Un elev, tot de prin clasele primare, dă să fugă, dar și el e prins de către Gondea și coechiperii săi.

— Ia scoate mâncarea!

— Dacă numai doi biscuiți am, îngână copilul.

— Pe-al treilea să-l mănânci tu! Îi arde un picior în fund Gondea, dar tot atunci îl oprește. Stai! strigă și-i trănțește geanta sa în spinare.

Interesant, ce au de gând să facă ceilalți doi găligani?

Îi mai aruncă și gențile lor. Târâie copilul, se clatină. Dar n-are dreptul să rămână în urmă.

— Hai, catăre... îl îndeamnă Gondea.

Merg încet din urma companiei ce tot crește-n drum spre școală.

— Helo, Lighian! salută Gondea pe un alt elev.

— Helo, Gondea! răspunde acela, îi strânge mâna și se alătură companiei noastre.

Și iar veselie. Și cum să nu fie, dacă se adună răii adunați de pretutindeni. Înainte era câte un rău într-o școală — acum sunt toți la un loc. Și Gondea-i veselește cu chitara.

Într-un timp direcția școlii îi luase lui Gondea chitara, dar Gondea nu s-a prea supărat. I-a luat-o, foarte bine, și-a zis, și a încetat să mai vină la școală. Au trimis elevi după dânsul. I-a fugărit. S-a dus la el diriginta. Nici nu i-a permis să-i treacă pragul. I-a spus mai întâi să-i aducă directorul chitara și atunci or mai sta de vorbă. Tata? Tata lui a murit într-un accident de stradă, se zice. Mama? Ce să facă mama lui, femeie slabă, bolnavă? N-au avut încotro, într-o zi directorul i-a adus chitara, numai să vină la școală. Și Gondea iar s-a pus pe cântat. Cântă când se duce la școală și când vine de la școală cântă. De câteva ori a fost luat la poliție, dar întrucât nimeni n-a venit să depună mărturie cum că el, Gondea, e acela care se poartă necuviincios pe stradă, insultă bătrânii și copiii, defectează mereu telefoanele, a fost eliberat. Toți spun că-i bandit și-ntr-o zi ar putea să-ți vâre un cuțit în spate, toți se tem. Mie, însă, Gondea mi se pare băiat bun, atât că-i mereu amărât, dar eu știu de ce-i amărât. Tată n-are. L-am văzut într-o zi cum se uita la tatăl unui copil, venit nu se știe de ce la

școală. Sfinte, cu câtă dragoste se uita el la tatăl copilului! Se mai zice că Gondea învață la școala nr. 2, care e una din cele mai bune din oraș.

— Doc! mă strigă Gondea, vrei o bucată de biscuit?

— Nu, zic, deși aș mânca un biscuit. Nu vreau să intru în compania lui. Îl admir, dar de la distanță.

— Cum vrei, zice Gondea și cântă mai departe:

Merg cum merg așa pe stradă —
Hop, motani o droaie! Miau!
Dezbrăcați-vă, băieți,
C-avem de bătaie! Miau!

Ce-ar fi oare, mă gândesc, să-mi procur și eu o chitară, să-l fac pe nebunul?! O chitară sau o tobă?! Bum, bum, bum... — să vin cu toba la școală...

“Încetează! Încetează!” ar striga diriginta.

“Afară! Afară din școală!” ar răcni directorul.

“Dă-i! Dă-i bătaie, Doc!” - ar urla cu gura până la urechi Gondea. Dar tata, mama, oare m-ar observa?!

VIII

Cu cât înaintam mai mult spre școală, cu atât mai multă lume se aduna în jurul nostru.

Greco, Izbândă, Topală, Dada... și toți sunt din clasa mea, clasa a noua “A”. Și ei sunt veniți de prin alte școli, nici ei n-au fost fruntea clasei în școlile lor. În primele zile erau cam triști, dar s-au deprins. Dada nici chiar o secundă n-a fost abătută. Cum a intrat în clasă, a zvârlit geanta pe una din bănci și s-a aruncat la băieți.

— Băieți, stați să vă spun... cu vorba așa a apărut în clasă, cu asta umblă până în prezent.

Mereu are ceva nou de comunicat, deși, în fond, totul se reduce la niște observații mărunte, pur femeiești.

— Băieți, știți că o elevă din școala nr. 13 s-a căsătorit?!

— Nu mai spune!

— Vă spun eu, mi-a fost colegă!

— Dar tu când te căsătorești?! se-ntâmplă să-i oprească cineva pornirea.

— Eu?! face ea atunci ochi mari, îi cuprinde pe toți cu privirea.

Uite-o s-a și alăturat cârdului nostru. Interesant, ce noutăți ne mai aduce azi.

— Băieți, stați să vă spun!

— S-a căsătorit o elevă din clasa întâi! o-nțepă Grecu.

— Ah nu... Stați să vă spun!

— O elevă din clasa a treia! nu se lasă Grecu.

— Ah, nu... stați să vă spun!

— Aseară te-ai sărutat pentru prima dată! Izbândă îi sare în ajutor lui Grecu.

— Eu?! face ea ochii mari, ne cuprinde cu privirea. Mai bine mă spânzur... voi, pur și simplu, nu mă ascultați?

— Să fie liniște! strigă autoritar Gondea, și în liniștea ce se lasă răsună clar vocea Dadei.

— Am văzut-o ieri pe mama lui Lucic.

— Care Lucic? de data asta Gondea s-apucă să-l facă pe nebunul.

— Lucic din clasa noastră, mai este parcă și altul?

— A... și ce-i cu mama lui Lucic?

— E frumoasă ca o actriță.

— Și?

— Cum și? Mi-a întins mână, m-a-ntrebat ce noutăți mai avem în clasă.

— Și tu?

— Eu... eu am condus-o până la taxi... toată lumea se uita numai la noi!

— Și bătea din palme.

— Cine bătea din palme? îl privește zăpăcită Dada.

— Lumea. Se uita la voi și aplauda!

— Nouă ne aplauda?

- Vouă! Ba careva a și strigat “Ura”!
- De ce, mă rog?
- Că arătați ca niște actrițe! Atât?
- Atât, bate în retragere Dada, dar acum o atacă Gondea.
- Da cum faci strajă zilnic pe lângă Lucic al ei, nu i-ai spus?
- Ba i-am spus, se aprinde iar Dada. I-am spus și despre aceea cum a fost primit Lucic după operație; cum diriginta a făcut o mică adunare cu ocazia întoarcerii lui Lucic; cum la adunare diriginta a spus să fim foarte-foarte atenți cu Lucic...
- Că Lucic a fost operat de apendicită...
- Da, că Lucic a fost operat de apendicită...
- Și de azi înainte trebuie să umblăm tot câte doi străjeri prin preajma lui Lucic ca să nu fie lovit cumva... un străjer — în stânga, altul — în dreapta.
- Da, i-am spus, că mereu ne aflăm câte doi elevi în preajma lui, și dumneaei să fie în pace, că noi...
- Se duce Lucic să bea apă...
- Doi îl însoțesc la apă!
- Se duce Lucic la bibliotecă...
- Doi îl însoțesc la bibliotecă!
- Ah, băieți, voi râdeți, dar eu am aflat de la mama lui Lucic o mulțime de lucruri. În primul rând...
- Că tatăl lui Lucic iar a fost avansat! nu se lasă Gondea, o-nțeapă și ne surâde cu înțeleș.
- Exact! ochii Dadei s-au făcut și mai mari. De unde știți?!
- Și că în curând va fi din nou avansat?
- Absolut!
- N-o mai ascultă nimeni mai departe pe Dada. O lăsăm să flecărească. Despre Lucic se știe totul. Cuvintele directorului, spuse dirigintei noastre la transferul lui Lucic din școala nr. 2 în școala noastră, au fost auzite de întreaga clasă:
- “Copilul e o pramatie, dar tată-său... știți cine-i? Fiți atenți cu dânsul!”

— Tăbăcitu! strigă careva, și la grupul nostru, ce înaintează spre școală, se mai alătură cineva.

Tăbăcitu.

Ciudat, îmi place băiatul acesta. E un elev retras, tăcut, numai că nu-i merge în viață, nu se știe de ce. Aproape zilnic se întâmplă ceva cu dânsul, e zdupăcit. Doi frați gemeni din clasa a șasea s-au pus pe capul lui și-l coșesc. Alaltăieri Tăbăcitu a mâncat bătaie, ieri — din nou avea s-o încaseze. Și tot cam pe degeaba. Alaltăieri a avut o poveste la vestiar cu frații gemeni, care nitam-nisam l-au luat la tăbăcit numai pentru că impermeabilul lui Tăbăcitu era exact ca și al fraților gemeni. Mărimea aceeași, culoarea — aceeași, croiala — aceeași. L-au bătut frații până s-a dumerit careva ce-i povestea. Impermeabilul unuia dintre frații gemeni era sub altă haină, dar ce se mai putea face, când bătaia fusese încasată?! Ieri Tăbăcitu își schimbase haina, nu mai ploua, și-a luat o scurtă, frații însă iar au sărit asupra lui la vestiar. Și iar numai din cauza că scurta lui Tăbăcitu era exact ca a fraților gemeni.

“Dezbrac-o!” strigau frații.

“Dar e a mea...” bălmăjea încurcat Tăbăcitu.

“Dacă e a ta, atunci...”

Și dă-i, și dă-i.

Câte odată mă gândeam: oare nu cumva frații gemeni își potrivesc hainele intenționat cu hainele lui Tăbăcitu, ca apoi să-l ciomăgească?

— Frații gemeni te așteaptă, îl ia peste picior încă de departe nu se știe care pe Tăbăcitu.

— De ce să mă aștepte? face el stingherit, uitându-se la hainele sale. E costumul meu.

— Tăbăcitul, tu ar trebui să vii în chiloți la școală... îl sfătuie Gondea.

— Catârul... anunță cineva alăturarea lui Catârul la grupul nostru, dar o face încet.

Catârul nu-i numele, ci porecla aceluia băiat.

“Ce s-a întâmplat?” apărură fulger într-o bună zi în clasă un om

zdravăn cât un munte. Habar nu aveam pe atunci că zdrahonul e tatăl lui Nică și că fusese chemat la școală în legătură cu notele rele ale fiului său.

“Dumneavoastră sunteți tatăl lui...” se interesă profesoara.

Nică al nostru se și ridicase în picioare, leit bărbatul din prag.

“Da, eu sunt... Dar ce s-a întâmplat, vă-ntreb?! aproape strigă bărbatul și pe loc uită parcă de învățătoare, de prezența noastră, de tot. Se-ntoarce brusc spre feciorul său și zi-i, zi-i, încât am încremenit cu toții. — Tu, măi băiețele, unde te afli?! Tu știi că pentru cerneala ta muncesc? Tu știi că pentru haina ta muncesc?! Tu știi că muncesc ca un catâr, ca să te întrețin pe tine?!” Și tot așa. O-ntrebare mai anevoioasă decât alta. Când a spus acel părinte că muncește ca un catâr, noi am tăcut; însă cum numai dumnealui a ieșit din clasă, am izbucnit cu toții într-un hohot strașnic: Catâru! Învățătoarea nu ne-a putut opri din râs, răcnetul lui Nică de fiară rănită, care ne-a spus că ne face una cu pământul dacă mai crâcnește cineva la adresa lui și a tatălui său, ne-a potolit, porecla, totuși, i-a rămas, cred, pentru multă vreme — Catâru, Catâru, porecla este rostită încet.

Îmi place și Catâru. E un băiat, zău, bun, atât că nu se prea ține de învățătură. Citește, citește, dar nimic nu-i rămâne în cap.

“Dar ce vreți de la mine?! se răsti el ieri la dirigintă, care se apucase să-l probozească pentru faptul că înhățase notă rea la franceză. Am citit!”

“Trebuie să citești de două ori”, insistă profesoara.

“Am citit de două ori”.

“Atunci trebuie să citești de trei ori”.

“Am citit de trei... de zece ori, dacă vreți să știți! Ce vreți de la mine?!”

Eu îl înțeleg. Cică el striga la fel și-n școala din care a venit în școala nr. 17.

“Dar acolo aveai notă slabă la franceză“, îi obiectează diriginta.

“Aveam chiar și notă bună, fiindcă acolo mă luam după cei buni, pe când aici după cine să mă iau?! După Stratu? După Tăbăcitu?!”

Sau după Lucic?” — trânti în încheiere Catâru și părea că se speriasse și el de cele spuse, deși vorbea adevărul pur.

— Cum vorbești, sări atunci profesoara, în clasă avem și elevi buni!

— Care sunt, mă rog, cei buni? m-am prins atunci și eu deschizând gura. În școala în care am învățat, școala nr. 10, erau elevi buni, buni în sensul adevărat al cuvântului. Aici însă... Care? zic.

— Dar pe tine, Doc, cine te trage de limbă? se-nfurie de-a binelea diriginta. Speia, Cociu nu sunt elevi eminenti?

— Frunțași! Frunțași între codași... mi-am dat eu cu părerea, dar poate nu era cazul.

Diriginta s-a năpustit asupra mea cu strigăte, iar la întrerupere directorul, zărindu-mă, mi-a și spus:

— Stratu, te joci cu focul... Nu-ți place școala noastră — știi ce...

Nu, nu-mi place. Nu-mi place și pot s-o spun oriunde și oricui. Auziți, nu-mi plaaaace!.. Vreau înapoi în prima mea școală, la primii mei profesori, la colegii mei!.. Mamă!

— Iată și ferma noastră! arătă Gondea spre poarta școlii apărută pe neșteptate în fața noastră.

Ne “fericește”, cum s-ar spune, și mai trage un cântec, în primă audiție:

Au fost slobode oițe — Bâr-bâr-bâr..

Azi sunt toate școlărițe... Bâr-bâr-bâr..

IX

Când nici în clasa a șaptea “G” a școlii nr. 10 nu s-a găsit un loc pentru mine, de luat actele din școală le-am luat, dar nu m-am grăbit să le depun la școala nr. 17.

Am ieșit de la director fluierând: încotro s-o iau?!

Într-un târziu, m-am pomenit în fața frizeriei în care lucrează mama.

Mama taman se războia cu un client, care venise să se tundă, mama însă ținea să și-l radă.

“Vă spun, se împotrivea omul, mă rad acasă, cu o mașină electrică“.

“Dar eu cu ce, crezi, vreau să ta rad... avem și noi mașină electrică... și-ncă germană!”

“Eu vreau să fiu tuns numai și tundeu-mă mai repede, că-ntârzii...”

“Acuș, se poate spune că te-am și tuns, fătul meu, dar de ras, totuși, o să te rad...”

“Nu vreau!” sare clientul.

“Șezi, zic” îl presează mama în scaun.

Stau un timp în ușa frizeriei, rezemat de ușor, trec apoi și, fără să zic ceva, mă așez în primul scaun care îmi cade.

“Dar ce, mă rog, așa devreme?!” a dat cu ochii de mine mama.

Mă întrebă și-și vede de treabă: Hașchi, hașchi — cu foarfecel; fâșchi, fâșchi — cu pieptenele.

“Am terminat școala”, îi spun într-o doară, căci și ea într-o doară mă întrebase.

“Ești fericit, îmi zice și-și caută de lucru, pe tine te așteaptă vacanța, iar eu, din nou, n-am să-mi văd capul de trebi o vară întreagă. Planul trimestrial se duce dracului. Ah, nu vreau să ajung la pensie fără stagiul de muncă respectiv!”

Tunde și deodată îmi zice:

“Cum, adică, ai terminat școala?”

“S-a terminat anul de învățământ, zic aiurea, nu știi?!”

“A”, face și mama tot aiurea și-și caută de treabă mai departe.

De tuns l-a tuns pe client, acum îl rade și nu se știe dacă acela își dă seama ce i se întâmplă, mama îi răsuțește capul, încolo-încoace, și atât de repede, încât eu, aș ameuți dacă aș fi în locul lui.

“Sper, îmi zice, că n-ai cozi?!”

“De unde, zic, sunt eminent!”

“Da?! se oprește mama pentru o clipă din bărbierit, îmi aruncă o privire, în clipa următoare însă se întoarce spre clientul care o face fericită, îi face planul. Crede-mă, îi zice aceluia, o să trebuiască să-ți spăl urechile!”

“Dar nu vreau!” sare din nou clientul de pe scaun, se împotrivește.

Dar mama nu-l lasă în pace:

“Dacă ai vedea ce urechi ai...”

“Ce se face aici?! sare omul din scaun, vrea să fugă. Șeful, unde-i șeful frizeriei?!”

“Șefa, se prezintă calm șefa frizeriei, apărută pe neașteptate în pragul camerei vecine. Și ce, mă rog, sai așa?! pironeste ea clientul cu privirea. Ar trebui să-ți fie rușine să ieși cu asemenea urechi în lume!”

Clientul rămâne cu gura căscată, se uită la mine, o secundă doar, fulgerător. În clipa următoare se aruncă spre ușă, mama însă îl înșfacă, la timp, de guler.

Nu mai rabd:

“Mamă, m-au dat afară și din clasa “G”, m-au trecut în altă școală”.

Și cad în genunchi:

“Du-te, mamă, la directorul școlii dintâi, vorbește, mamă, cu dânsul, roagă-l, spune-i c-am să învăț bine, că am să învăț ca nimeni altul, numai du-te, mamă... te implor, mamă!”

“Nici nu mă gândesc”, mama nu-l slăbește pe client, îl strânge de guler.

“Poliția, poliția! — strigă acela. — Unde-am nimerit eu, oameni buni?!”

“Nici nu mă gândesc, îmi spune mama, rămânem în urmă cu planul sau vrei să nu primesc luna asta primă?! Șezi!” îi poruncește mama clientului.

Mă târăsc spre mama, în genunchi.

— Care plan, mamă, care primă? Am fost dat afară și din clasa “G”, sunt trimis la școala nr. 17, mamă! Mamă, fac ce zici tu...vrei, îți pup picioarele?!”

A apărut și un polițist nu știu de unde.

N-am vrut să asist la spectacol. Mi s-a părut că polițistul nu era altcineva decât șefa frizeriei — deghizată.

M-am îndreptat spre locul de lucru al tatei.

Pentru primă dată am văzut un om, căruia i se scoate un dinte și el se tăvăleşte de râs.

Tata c-o mână trage de dinte, cu una ține pacientul strâns de ceafă, iar cu gura îl tot pisează cu o nouă anecdotă:

“...soția îl ține de mână, dar bărbatul răcnește: “Ăsta nu sunt eu!” “Dar cine-i?! nu se lasă femeia. Doar te țin de mână! Te-am prins cu amanta”. “Nu-i mâna mea!” se apără bărbatul.

Hohotește tata, hohotește pacientul.

Hohotesc pacienții din anticameră. Veselie.

“O” face tata deodată cum mă zărește și se apucă imediat să-și ridice cămașa de pe spate.

Am zbughit-o afară, am hoinărit pe străzi, iar când s-au terminat lecțiile, m-am pomenit în fața școlii copilăriei mele.

Elevii plecaseră pe la casele lor.

Se-mprăștiu și profesorii.

Au trecut pe lângă mine profesorul de matematică, profesorul de istorie, alți profesori de la alte clase.

N-am salutat pe nimeni, m-am străduit să rămân în umbra nopții, dar când s-a ivit doamna profesoară, fosta mea dirigintă n-am mai răbdut, î-am ieșit în cale.

“Doc?”

“Doamnă profesoară...” — plec eu capul, plâng.

“Vai, Doc, dragul meu, se fâstâcește doamna profesoară, nu știe ce să facă, ce să zică, apoi uită de toate, mă cuprinde și i se umezesc ochii. Doc, dragul meu, te-nțeleg, dar nu se poate...”

“Doamnă profesoară, mă omor!”

“Doc!” strigă doamna profesoară și mă strânge și mai tare la piept.

Plângem amândoi, apoi ea, se vede, își dă seama că este profesoară, eu sunt numai elev, mă depărtează puțin și mă ia la dojenit.

“Să nu mai aud din gura ta asemenea vorbe, Doc! Îți dai seama ce vorbești?!”

“Doamnă profesoară...”

“Nu vreau s-aud nimic! Încearcă să fie aspră cu mine, dar nu izbutește, din nou mă cuprinde, de data asta însă cu brațul pe după umăr, și pornim încet în lungul străzii. Doc, dragule, crezi că pe mine nu mă doare... Noaptea nu pot dormi... Oricum, ați fost șapte ani... fiii mei, și gata!.. Dar nu se poate, Doc!”

“Dar, doamnă profesoară, n-am fost codaș!”

“Știu, dragul meu... ai fost elev silitor”.

“Și-am să-nvăț de azi înainte numai pe zece, vă promit!”

“Doc, nu se poate... cred și te-nțeleg, scumpule, dar nu-i în puterile mele să fac ceva pentru tine... Ți-am văzut ieri privirile când plecai cu actele, te-ai uitat spre geamurile clasei tale... Doc, dragule, doar nu ți-a mai rămas mult până la absolvirea școlii medii. Doi ani, se poate spune, și treci la viața de toate zilele. Fă ceva și uită, dar cel mai bine ar fi să te pui pe învățatură. Tot amarul să-l verși studiind, crede-mă, toată clasa ta și eu o să fim mereu cu gândul la tine, precum și suntem... Și-apoi, știi, îți mai pot spune ceva. Crezi că eu n-am trecut la anii tăi prin ceea ce treci tu acum? Atât că eu n-am fost dată afară din școala mea dragă, dar am umblat și eu din școală în școală, că așa erau vremurile. Mama mea a fost bolnavă de tuberculoză, de fată, de mică, se poate spune, iar pe atunci erau timpuri grele, tuberculoza era boala de care nu scăpa nimeni. Iar împrejurările au făcut ca eu cu mama să fim singure. Și, iată, mama umbla dintr-un oraș în altul, de la un doctor la altul, plângea, spunea că nu vrea să moară și să știe că m-a lăsat mică și singură. Vroia cu orice preț să se trateze numai de dragul meu. Pricepi? Și cum era mama mereu bolnavă, copilăria mea a fost o călătorie. Învățam într-o școală, să zicem, trei-patru luni, mama afla apoi că în alt oraș, alt doctor, lecuiește mai bine, ar vindeca-o de boala nimicitoare, și hai din nou la drum. Și, desigur, aveam și eu prieteni, îmi erau dragi profesorii care mă aplecau asupra cărții, și sigur nu doream nici eu să umblu din lume-n lume, dar era mama, pe care o iubeam ca pe ochii din cap, care era gata să dea și să facă totul pentru mine, și, Doc, scumpule, eram gata să fac și eu totul... Nici n-aș putea spune care din școlile prin care am

trecut în copilărie mi-a fost mai dragă... totul a rămas departe, în urmă, în ceață... Doc, ridică fruntea sus!”

Am ascultat-o atent, dar la școala nr. 17 n-am vrut să mă duc de unul singur. Am venit acasă și până n-a mers cu mine tata, n-am vrut să fac nici un pas. Știam ce va urma. Un elev bun nu este trecut din școală în școală. Am insistat, și a mers tata.

Când m-a văzut directorul școlii nr. 17, mi-a făcut o scenă să vâre spaima în mine, dar nu i-a mers. Cum m-a zărit, se vede că i se telefonase, a și început:

“Asta-i școală!.. Tu să nu... N-am să permit!.. Cine încalcă legile școlare... Să nu crezi că asta-i școala nr. 10... Pentru voi statul, obștea...” — și dă-i și dă-i.

Numai că eu nu m-am speriat nicicât, și directorul s-a potolit. M-a mai privit de câteva ori, apoi mi-a spus să ies și s-a ntors cu fața spre geam.

“Ce ți-a spus?” mă aștepta după ușă un elev mic și negricios, care apoi s-a dovedit a fi elev din clasa a opta “A”, în care am fost repartizat.

“Ce să-mi spună?” făcui indiferent.

“În ce clasă ai fost repartizat?”

“A opta”.

“Știu, dar care?”

“În “A”.

“Perfect, zice negriciosul și se prezintă: Eșanu... dar pe tine cum te cheamă?”

“Doc...” am spus eu fără să-mi dau seama că, astfel, îmi divulgam porecla.

“Ha, Doc... frumos nume...Vrei, Doc, să-ți arăt mai întâi școala?”

Mi-i totuna, îi dau de înțeles și mă iau pe urmele lui.

Îmi amintesc de tata abia când aud că mă strigă.

Vasazică, descopăr, el nici n-a fost la director?!

Tata se apropie, îmi zâmbește.

“Știi bancul cu mutul?”

“Nu”, plec eu capul și rămân indiferent.

“Era un tată și avea un fiu mut. A crescut fiul mare-mare și iată într-o bună zi se duce tata cu el la pădure. Taie ei, taie copaci și deodată un copac o ia razna și-i gata să cadă peste tata. “Tată, fugi!” strigă îngrozit băiatul, și tata dovedește să sară la o parte. Scapă, dar se bucură nu atât pentru faptul că scăpase cu zile, ci pentru faptul că băiatul lui vorbește. “Bre, îl zgâlțâie, îl tipărește pe umăr, mirat, tu știi să vorbești?” “Aha”, face liniștit băiatul. “Și-ai tăcut toți acești douăzeci și șapte de ani?” — se miră tata. “Da ce aveam să vorbim?!” — spune liniștit fiul și-și caută de treabă...” “Ei, mă-ntreabă tata după ce spune bancul, cum îți pare?!”

Elevul negricios nechează, eu însă nu-i răspund.

Îi întorc spatele și mă iau după elevul negricios.

“Acesta-i tatăl tău?” se interesează elevul.

“Nu”, trântii eu și o luai înainte.

“Mișto bade!” zice negriciosul după ce-l privește o clipă pe tata, apoi mă târâie prin coridoarele școlii.

Putea să mă ducă unde dorea, îmi era totuna.

Aceasta nu mai era scumpa mea școală, în care învășasem atâția ani, cu scumpii mei colegi și învățători...

Eșanu, negriciosul, nu știe gândurile mele, merge înainte și vorbește.

“Aceasta e sala de festivități, unde ne adunăm de trei ori pe an — de sărbători. Încolo — e pustie!”

Și merge mai departe.

“Aceasta e sala sportivă... Alergările, să știi, în școala noastră sunt puse pe primul plan: alergări 3 kilometri, alergări — 10 kilometri, alergări — la... Directorul, pricepi, cândva a fost mare alergător. Cum stai cu fuga?... Mie mama îmi scoate în fiecare lună certificat de la medic...”

Și mă târâște mai departe.

“Aici e veceul... aici e punctul medical... aici e bucătăria... iar aici viețuiesc bostanii” îmi arată el una din clase, și eu nu pot să nu-l întreb:

“De ce bostanii?”

“Nu vezi — pe ușa scrie “Clasa 8 “B”. “B” — bostanii... Ai priceput?”

“Aha”, zic și merg mai departe din urma lui Eșanu.

“Iar aici viețuiesc văcuțele, îmi arată el ușa clasei a opta “V” și-mi dă și explicații. “V” — văcuțe! Ai priceput?!”

“Aha”, fac eu și deodată mă pomenesc în fața unei uși, pe care stă scris cu litere la fel ca și pe celelalte uși, mie însă mi se par literele foarte mari și, nu știu cum, caraghioase.

Clasa 8 “A”.

“A”, “Ași, îmi explică Eșanu. Ne-am adunat în clasa asta numai așa! Ai priceput?!”

Când am deschis ușa, de acum știau toți că au un elev nou în clasă. Știau și cum mă cheamă.

“Doc!” strigară mai multe voci deodată, poftindu-mă să ocup locul lângă un elev, lângă altul, însoțitorul meu însă m-a dus direct la banca lui.

“Ai să șezi cu mine, îmi spune el și ghionțește fata de alături: ia-ți catrafusele și șterge-o!”

Fata și-a luat cărțile, fără să zică ceva, și a dispărut printre bănci, în căutarea altui loc. Abia mai târziu am aflat — era Speia, așa-zisa eminenta clasei.

Iată deci epopeea călătoriei mele din școala nr. 10 în școala nr. 17, în pragul ei, poftim, am și ajuns.

În pragul școlii suntem întâmpinați de domnul profesor de științe sociale, care arde de dorința să ne pună la punct, căci cum ne vede oftează: “Eh, dacă așa fi eu director!”

Și azi dumnealui, mi se pare, să vezi, și-a schimbat epoleții.

Da, așa este!

— Azi eu sunt director! ne spune și ne lasă să intrăm pe rând în școală. Azi eu sunt director! Arată ghetete!

Când îi vine rândul lui Gondea să treacă prin fața “directorului”, Gondea îi întinde furtunos mâna și i-o strânge:

— Felicitările mele, dom’ profesor. Ați ajuns director!

— Totdeauna am spus eu că Gondea e un băiat de ispravă, îl bate pe umăr domnul profesor. Faci azi vreo trăsnaie, nu?!

— De acum cum a da Dumnezeu, se hlizește Gondea și trece peste prag.

Domnul profesor rămâne în ușă să se prezinte elevului următor:

— Azi eu sunt director... Arată dinții! Marș din fața mea!

Și pe loc:

— N-ați văzut, Doc s-a tuns?!

— Dar unde-i directorul? se interesează careva, și domnul profesor uită de mine, dă explicații altuia:

— Directorul și-a rupt un picior... Azi eu sunt director!

X

La școala nr. 10 diriginta doamna profesoară și la recreații era printre noi. Dimineața venea cu jumătate de oră înaintea noastră, ne întâlnea pe fiecare în pragul clasei...

Noua mea dirigintă își face apariția în clasă, de obicei, în fugă și cu treizeci de secunde înainte de începutul lecțiilor. Ține calea în altă clasă, așa că ceea ce întreabă și ceea ce i se răspunde nu interesează pe nimeni. Ea întreabă aiurea și noi îi răspundem aiurea.

— Toți sunt prezenți?

— Nu.

— Este cineva care n-a învățat lecțiile?

— Da.

— Știți care-i prima lecție?

— O să vedem.

— S-a măturat prin clasă?

— Cu ce ocazie?

— Geamurile au fost deschise?

— Acuși le întrebăm.

— Jurnalul de clasă l-ați adus?

— O să-l aducem după lecții.

- Este cârpă la tablă?
- O să ștergem cu palma.
- Cretă?
- A mâncat-o Speia!

Speia, care în timpul acesta răsfoiește o carte, se pomenește atacată de mai multe voci odată.

- Speia, scoate creta!
- Care cretă, ce vreți?!

Diriginta însă îi zice mai departe. Aiurea întreabă, aiurea îi răspundem.

- A cui e cartea de pe podele?
- A lui Alecsandri.
- N-ați uitat că se apropie lucrările de control?
- Am uitat.
- Să mai ștergeți o dată tabla.
- Doc, zi-i!
- Toți au condeie?
- Un condei pentru toți.
- Unghiile?
- Ascuțim creioanele cu ele.
- Ieri, sper, n-a primit nimeni doi?
- Numai cinci de doi.
- Știți că lecția a treia e limba maternă?
- O să vedem.
- Ieri de la muncă n-a fugit nimeni?

— Învățătorul.

— Învățătorul de muncă a rămas mulțumit de activitatea voastră?

— Nu! strig eu înaintea tuturor, dar diriginta noastră n-aude, îi trage mai departe cu întrebările.

Mai pune o întrebare, două și deodată se-ntoarce brusc spre mine.

— Ce-ai spus, Doc, întreabă ea speriată, dar tot atunci descoperă că lipsește cineva.

Și anume:

— Lucic lipsește!

— Lipsește! strigă clasa numai ca să strige.

— Și voi stați liniștiți?

— Stăm liniștiți.

— D-apoi cine face azi de serviciu în jurul lui Lucic?!

— Oprea și Eșanu.

— Oprea și Eșanu să se scoale în picioare!

— Iaca, ne-am sculat.

— Cum răspundeți?!

— Așa cum ați auzit... n-avem de gând să-i ținem lingura lui Lucic al dumatile! — mormăiesc Oprea și Eșanu, și amândoi se așază.

— Oprea, Eșanu — sculați în picioare!.. Cine v'a dat voie să vă așezați? De ce nu v-ați dus la stația de troleibuz să-l întâlniți pe Lucic?! Voi vă dați seama ce se întâmplă dacă cineva îl izbește și cade?! Și-i după operație!

— Să cadă! strigă Eșanu și Oprea. Când a fost operată Fontea, nimeni nu s-a ținut din urma ei... nu-i așa, Fontea?!

— Oprea, Eșanu! Cum vi se mișcă limba în gură să vorbiți așa ceva! se ține de ei diriginta. De Lucic vorbim! Tot acum să-i ieșiți în cale!

— Să iasă...

— Doamnă profesoară, facem noi azi de serviciu în jurul lui Lucic, își propune, pe neașteptate, nu se știe care, serviciile.

— Cine — noi?

— Eu, zice Catâru, și eu, zice Grecu.

— Foarte bine, dragii mei, se-nviorează diriginta. Cu Oprea și Eșanu vorbim noi mai târziu... Voi doi acum fugiți în calea lui Lucic, dar mai repede, că-ntârzii la lecție în a opta "B".

Catâru și Grecu dispar în ușă, noi rămânem cu diriginta, căci cineva dintre noi e revoltat:

— Cât se poate să mai patrulăm în jurul lui Lucic? Au trecut mai bine de trei luni de la operație!

Dar diriginta n-aude.

Gândurile și ochii îi fug de la un geam la altul: nu se arată Lucic?

Cineva îi strigă că Lucic îl face pe nebunul, de mult s-a însănătoșit, dar ea n-aude, se tot uită prin geam.

— Iată-l!

Apare Lucic.

În dreapta lui — Greco, în stânga — Catâru.

— Bună ziua, Lucic, se repede în calea lui diriginta noastră, îl pipăie, îl mângâie. Cum te simți, pușor?

— Binișor, apleacă ochii șireți Lucic.

— Te mai doare apendicita?

— Doare.

— Unde l-ați găsit? se interesează diriginta.

— Aștepta la stația de troleibuz, dă explicație Catâru.

— Așa-i, sare diriginta. Cum să vină sârmanul, dacă-l doare... Greco, Catâru, vă rog să fiți până la sfârșitul lecțiilor cu ochii pe dânsul, nu cumva să-l izbească cineva... știți ce poate să se întâmple?

— Dar eu n-am făcut temele... scâncește fals Lucic și iar pleacă ochii șireți.

— Sârmanul... — îl căinează profesoara, cum să faci lecțiile dacă te mai doare... lasă, vorbesc cu profesorii.

— Să nu-l întrebe până la sfârșitul anului! aruncă cu răutate careva, dar diriginta noastră are părerea ei în privința asta.

— Dacă va fi nevoie, va fi ajutat până la sfârșitul anului. Ce-i treaba voastră!? Nică, Greco, m-ați înțeles — să fiți cu ochii pe Lucic... of, eu fug că-ntârzii!

Și fuge.

Parcă-ar fi mama mea.

Diriginta iese, Lucic aruncă geanta pe bancă.

— Ura! urlă el, am scăpat și azi de lecții!

— Chimista vine! anunță careva, și în clasă se face liniște.

Scot cartea și o pun liniștit pe marginea băncii.

XI

Chimista e, cum s-ar zice, veterană a școlii. E chiar din prima zi a inaugurării școlii nr. 17, fapt cu care se mândrește grozav. Ea n-a fost transferată de nicăieri, a fost repartizată încoace de institut, și ea este plină de mândrie. E o profesoară severă, dar bună.

— Călătorul rămâne călător, zice ea ori de câte ori se-ntâmplă să facem vreo boroboață. Ne zice călători, pentru că suntem adunați de prin alte școli.

— Cum să înțelegem? — întrebă ba unul dintre elevi, ba altul, ori de câte ori ne pișcă ea cu vorba.

— Călătorul n-are mamă, n-are tată.

— Da noi avem și tată, și mamă.

— Călătorul nu prinde nicăieri rădăcini... lui îi este totuna la care masă se așază, cu cine stă la masă.

— Nu însă și ce mănâncă! — căută să se mândrească odată Gondea cu titlul de călător și se pomeni chemat la răspuns.

— Care-i formula apei?

— Îi...

— Treci la loc insuficient!

— Pentru ce?

— Călătorul, Gondea, caută numai mâncare bună, el treabă nu face nicăieri. Școala din care ai fost exmatriculat, după câte știi, e o școală bună. Ai fost codaș, nu?

S-a așezat Gondea — ce-avea să zică?

— Stratu, și tu ești călător? mă întrebă chimista în ziua în care mă descoperi pentru prima dată la ora ei de chimie.

— Da, mă bâlbâi. Ce-aveam de spus?

— Poftim, încă un “patriot”, făcu ea, ca și cum clasa n-ar fi știut că și eu sunt dintr-o școală oarecare. Din care școală, mă rog, ai nimerit aici?

— Din școala nr. 10.

— 10 e o școală bună. Ce-ai făcut pe acolo de te-au împins la noi?!

— Nimic.

— Nimic naște nimic.

— N-am făcut nimic, ridic privirea și o privesc drept în ochi, doar îi vorbeam adevărul... dealtfel, ce puteam să-i mai spun? Nu eram eminent și când s-a cerut reducerea unui anumit număr de elevi, am nimerit printre aceștia...

— Aa... făcu ea și-mi spuse amabil să mă așez. Dar nu uita că tot călător rămâi, asta însă nu te poate împiedica să devii într-o bună zi elev exemplar... nu uita! Caută să prinzi în viață rădăcini. Zilnic le vorbesc colegilor tăi și mi se pare că vorbesc vântului... nici boabă de chimie nu știu, iar omul, fără rădăcini, repet, mult nu trăiește...

Cuvintele ei m-au pătruns atât de adânc, că mai să izbucnesc în lacrimi. Doamnă Felicia, vrui să-i strig, dar eu am avut rădăcini, și rădăcinile mele sunt acolo, în școala mea, între elevii mei, între profesorii mei, care m-au întâmpinat și m-au crescut până în clasa a șaptea... Am vrut să-i strig, să-i spun că ea nu are dreptate, eu nu eram cine credea ea. M-am gândit să-i strig, dar privirea ei deveni rece, ridică catalogul de pe masă, îl puse subsuoară și-ntrebă răspicat, dealtfel ca și acum:

— Cine e azi de serviciu?

— Izbândă.

— Izbândă, ia clasa în primire și pe vârful degetelor, vă prezentați în cabinetul de chimie.

Fie că chimista vorbește mereu adevăruri, fie că chimia e totdeauna prima lecție, dar elevii o ascultă cu mare supușenie.

Ne ridicăm, lăsăm încet capacele băncilor să cadă, luăm cărțile de chimie sub braț și pornim în vârful degetelor.

În coridor suntem întâmpinați de fizician, pasul căruia la ora asta, nu o dată, se întâlnește cu al chimistei.

— Unde-i târâi? o întrebă el.

— În primul rând, îi răspunde aspru chimista, nu-i "târâi", colega, ci-i însoțesc. În al doilea rând, eu nu las elevii să intre de capul lor în cabinet, cum fac unii. Inventarul costă bani grei, s-a investit un pumn de bani, pentru a educa generații întregi...

— Vreți să spuneți că eu sunt... — se apleacă la ureche în asemenea cazuri fizicianul, surâde, noi însă auzim bine ce-i spune profesoarei noastre. — Vreți să spuneți că și eu... las elevii în cabinetul de fizică să facă ce doresc ei până la sosirea mea?!

— N-am spus, colega, răspunde tare chimista, eu spun ce cred despre munca mea și despre școală, despre datoria mea de pedagog. — Zice și-și caută de drum. Înainte însă de-a li se despărți căile, chimista îi mai amintește câte ceva:

— Colega, e timpul să te pui pe treabă, să ei exemplu de la noi, iștilalți învățători din școală, care facem câte ceva. În școală sunt și copii buni, nu uita, colega. Ești pedagog, pedagog!

Și-l părăsește.

Când ajungem în fața cabinetului de chimie, ne spune să ne dăm la o parte, să deschidă ușa.

— Intrați câte unul, ne poruncește.

— Gondea — ultimul! caută să rupă tradiționala mișcare Gondea, profesoara însă rămâne indiferentă la glumă.

— Gondea poate nici să nu intre, zice. Dar dacă Gondea insistă, mă rog, învățătoarea îi poate da chiar și un sfat. Ia-l și pe Catâru, te rog, dacă te duci, îl sfătuiește ea.

Catâru nici la alte obiecte nu strălucește, dar la chimie — să te păzească sfântul să-l auzi.

— Da' ce, mă rog, una-două Catâru-Catâru... se revoltă Catâru, mai este și Doc, nu se știe de ce îi vine mereu numele meu pe limbă. Cum îl pișcă cineva, mă împinge pe mine înainte.

— Să treacă să ștergă tabla, anunță profesoara, și Catâru chihnește.

Pentru o clipă, îmi trece prin fața ochilor mama, tata, ciondăneala de dimineață, ruga mea fără sfârșit ca să fiu întors în școala veche, și răbufnesc:

— Ba n-am s-o șterg... Și, în genere, aflați: de azi înainte n-am să șterg niciodată tabla. S-a terminat! declar eu și mă așez în prima bancă ce-mi cade.

— Dar ce, mă rog, a dat peste tine? se miră chimista, mi s-a părut

că ai înțeles câte ceva după discuția pe care am avut-o adineaori... Deci, călătorul rămâne călător?

Să nu mai îndrăzniți să-mi spuneți așa, am vrut să sar pe loc în picioare, am vrut să strig, ba chiar mi-am și încordat picioarele, dar le-am lăsat să atârne sub bancă așa cum stăteau — aiurea. Oare n-are ea dreptate? Nu eu am rugat-o o jumătate de oră, dimineața, pe mama să facă ce poate, dar să mă transfere în școala copilăriei mele?

— Bine, zice chimista, atunci să ștergă tabla altcineva.

— Nimeni altcineva nu poate să ștergă tabla, nu se lasă Gondea. Specialist la noi în clasă la șters tabla e Doc. Doc și numai Doc. Este hotărârea clasei. El a venit ultimul în clasa noastră — el șterge tabla! Nu-i așa, Doc? Cam de ce să-ți ia altul pâinea?!

— Doc, mi se adresează cu voce mai dulce învățătoarea. Și eu știam că numai tu ștergi tabla, nu te supăra...

— Am șters-o... caut să mai protestez, dar de-acum cu o jumătate de gură, să nu izbucnesc în lacrimi.

Chimista nu-i de vină că eu sunt nenorocit... de ce m-aș purta rău cu ea?!

Pun mâinile pe bancă, plec fruntea peste mâini.

— Cer iertare, Doc, zice pe neașteptate profesoara și se apucă ea să ștergă tabla.

Nimeni nu se aștepta la așa ceva.

Oricum, în cabinet e liniște, și liniștea apasă rău pe cei care nu s-au pregătit de lecție.

— Doamnă profesoară, sparge tăcerea, îndoielnic, Lucic.

— Te-ascult, Lucic.

— Doamna dirigintă a vorbit cu Dumneavoastră în privința mea?..

— Vorbim... dar ce s-a întâmplat? — întrebă profesoara, își amintește de ceva, schimonosește nemulțumită gura. Poftim, încă un erou... Așază-te, prăpăditule!

V-am spus: chimista taie, nu alege.

Noi râdem, Lucic însă a scăpat de o notă proastă la chimie. Ne privește biruitor. Ba mai are ceva de spus.

- Doamnă profesoară! strigă Lucic.
- Ce s-a mai întâmplat? se-ntoarce profesoara.
- Doc vă roagă să-l întrebați tema... se uită la mine Lucic, rânjește și se așază...

XII

Avem și doi clovni în clasă. Nacu și Tacu. Activitatea lor începe chiar din clipa când se aude sunetul la recreație și ține până se dă sunetul la clasă. Cine vrea — ascultă, cine nu — poate să iasă afară. Tacu, de obicei, ne informează despre cele mai trăsnite noutăți ale zilei, Nacu ne ridică buna dispoziție cu bancuri. Tacu începe: “Știți oare că...” Nacu — “Zâmbiți, vă rog!”

Eu aș zice că pe Tacu face să-l ascuți, el are un cap-enciclopedie, din care tot scoate sumedenie de noutăți din domeniul științelor. Adesea însă e greu să-l ascuți. Elevii sunt gălăgioși, unii îl întrerup, dând prioritate celuilalt, lui Nacu, bancurilor lui proaste, alții pur și simplu le cer amândurora să înceteze comicăriile ca să se poată, în liniște, pregăti de lecția următoare. Și-i păcat. Tacu are obiceiul să nu repete noutățile sale. Le aruncă în aer, cum îi place lui să spună, doar pentru o singură dată. Le-ai prins — bine, nu — aleluia.

Tacu și Nacu pe voci diferite își susțin concertul, dar elevii bâzâie ca într-un știubei. Personal, aș vrea să-l ascult pe Tacu, poate aduce vreo informație nouă în ceea ce privește zborul navei cosmice americane “Mariner” lansată spre Jupiter. Mai există oare și alte ființe umane în cosmos?

TACU. Știți oare că... în capitala Republicii Moldova temperatura medie anuală este egală cu + 9,1 grade?

NACU. Zâmbiți, vă rog! Știți ce-i aceea viteză cosmică? Viteza cu care fug eu când ies de la școală!

TACU. Știți oare că... suprafața Lacului care se numea comsomolist era de 36 hectare?

NACU. Zâmbiți, vă rog! Profesorul: “De ce, elevule, te

emoționezi așa? Te temi de întrebările mele? El e v u l : “Nu, mă tem de răspunsurile mele”.

TACU. Știți oare că... populația pământului numără exact 4,5 miliarde de oameni? Potrivit calculelor efectuate de specialiștii în problemele demografice, populația planetei noastre crește cu 172 oameni pe minut, 250 mii pe zi și 90 de milioane pe an.

NACU. Zâmbiți, vă rog! Șeful de club (unui individ care ținea cu orice preț să pătrundă în club): “Matale n-o să intri, taică”. I n d i v i d u l , mirat: “De ce?” Ș e f u l d e c l u b : “La adunare o să trebuiască să batem din palme, iar mata ai numai o mână”.

TACU. Știți oare că... Inginerul scoțian Rudi Curt a creat un model interesant de avion? Avionul are două locuri și e făcut din plastic. Pentru economie de spațiu în hangar și aripile pot fi strânse în fuselaj. Un motor de 95 cai-putere dezvoltă o viteză de 300 de kilometri pe oră și permite pilotului să străbată, fără escală, o distanță de 1500 de kilometri. Greutatea avionului e de numai 280 de kilograme.

NACU. Zâmbiți, vă rog! La o mătușă s-a găsit o bombă în ogradă. O ținea chiar lângă prag, încă din timpul războiului. “Dumneata știi ce-i asta, mătușă?” o întreabă cineva. “Nu, răspunde ea, bat sapa pe ea”.

TACU. Știți oare că... din Jupiter ar putea fi făcute 1300 de sfere cu același diametru ca și al Pământului nostru?

NACU. Zâmbiți, vă rog! Un țăran, după ce s-a jeluțit poliției că i-a furat cineva pufoaica, se-ntoarce în sat, intră în casă și deodată începe să răcnească: “Am găsit-o! Am găsit-o!” “Unde?!” — întreabă lumea curioasă. “Sub maiou!” “Da unde era maioul?” “Pe mine!”

TACU. Știți oare că... albinele reușesc să zboare și în ținuturile arctice, și în deșert? Căldura excesivă sau gerul nu le prea incomodează? Cum de izbutesc astfel de performanțe? Răspunsul l-a găsit un cecetător american, care, după experimentele făcute, e de părere că albina anihilează excesul de căldură cu ajutorul unui mecanism foarte ingenios. Când sunt ținute la temperatura de 46 grade Celsius, albinele secretă picături de nectar care se evaporă. Apariția unei picături

de nectar pe acul albinei provoacă o răcire cu câteva grade a temperaturii corpului ei. După aceea ele înghit din nou nectarul și-l elimină iar, dacă temperatura se ridică, și tot așa...

NACU. Zâmbiți, vă rog!..

Și pentru prima dată, cei din clasă izbucnesc în hohote, nu râd însă de cele spuse de Nacu, ci râd de altceva. Și anume — de apariția în clasă a unei femei cu un ceaunaș acoperit în mână.

Femeia s-a oprit în fața clasei, se uită buimăcită la cei ce hohotesc; elevii, însă, care se aflau afară, n-o lasă mult pe gânduri, o împing în clasă, o-nconjoară și-i iau ceaunul.

— Mâncăm sarmale! strigă mai tare decât toți Gondea și ridică ceaunul deasupra capului, încât nimeni nu poate să-l ajungă. Mâncăm sarmale! Mâncăm sarmale!

În câteva clipe se clarifică totul. E ziua lui Tăbăcitu. Mai să uităm. Alta însă e încurcătura. Zilele de naștere le sărbătorim în timpul recreației mari, mama lui Tăbăcitu însă... Și, să vezi, a venit cu ceaunul cu sarmale la școală!

— Mamă, ți-am spus... scâncește rușinat Tăbăcitu.

— Dar ce mi-ai spus, puiule? nu pricepe mama.

— Mamă, ți-am spus...

Lui Tăbăcitu îi este rușine că mama lui a adus în clasă...

Ce mai, un ceaun cu sarmale încă n-a adus nimeni la școală!

Oamenii aduc cutii cu bomboane, ciocolată, tortă, mere, dar...

— Dar ce-am făcut rău, puiule? se tot miră mama lui Tăbăcitu.

— Și-apoi când ți-am spus eu, mamă, să vii?..

— D-apoi am vrut să aduc sarmăluțe calde, puiule...

— Taci, Tăbăcitul, strigă mai tare decât toți Gondea. Nu te sfii! Ai o mamă genială! strigă, se așază direct pe podele, pune ceaunul între picioare și se apucă să înfulece sarmale.

— Cum de-ndrăznești?! apare ca de sub pământ diriginta noastră, înșfacă ceaunașul de la Gondea.

Gondea rămâne zăpăcit cu o sarmală în mână.

Diriginta o descoperă pe mama lui Tăbăcitu.

— Dumneavoastră! Ah, cât sunt de fericită că vă văd... trece spre ea, să vă pup!

Și femeile se cuprind, se sărută.

— Vă așteptam la recreația mare! parcă s-ar dezvinovăți nu se știe de ce diriginta noastră.

— Știți, am vrut să le-aduc călduțe! parcă s-ar dezvinovăți și mama lui Tăbăcitu.

— Așa-i... și mie îmi plac călduțe, surâde diriginta.

Nu știe unde să-l pună, ca să ia și ea o sarmală, dar Gondea între timp și-a revenit, a mâncat sarmala și iar înșfacă ceaunul.

— Dați să-l țin eu, doamnă profesoară.

— Ba nu i-l dați, c-o să le mănânce pe toate! strigă mulțimea.

Doamna profesoară se apucă să facă ordine, însă nu mai are când — se aude sunetul!

— Aoleu! face ea și tot ea găsește soluția. Aliniați-vă, să vă dau la toți câte o sarmală și ne despărțim... Doc, da tu ce aștepti?

— Eu am mâncat deja... nu mi-i a sarmale.

— Nu vrei să-l sărbătorim pe Tăbăcitu?

— Am spus: am mâncat.

— Iar îl faci pe originalul?! Se zice că nu vrei să ștergi tabla?!

Tot ce mă leagă de școala asta mă enervează, îmi ridică sângele la cap.

— N-am șters și nici n-am să șterg! declar.

— Oprește-te, oprește-te... caută să mă potolească diriginta. Te-ai și pornit de-acum... Ei sarmala? Hai, că toți au luat!

— Am spus c-am mâncat!.. Dați-i lui dom' profesor! arăt, nu știu de ce, spre profesorul de științe sociale, care tocmai intra pe ușă.

— Că bine zici, sare diriginta noastră și-i vâră și domnului profesor o sarmală în mână. Numai una a rămas, domnule profesor, mă iertați!

— Și ce să fac cu dânsa? se-ntreabă surâzând domnul profesor.

— Azi l-am sărbătorit pe Tăbăcitu, e ziua lui de naștere.

— Da? Și eu ce fac, zic, cu sarmala?

— Mâncați-o! Îl îndeamnă o fată.

— Mâncați-o! strigă clasa în cor.

Domnul profesor pune sarmala în gură, și nu-i sarmala.

— Felicitările mele, domnul profesor! Îi întinde mâna Gondea, după ce profesorul înghite sarmala.

— Cu ce mă mai feliciți, Gondea? trece profesorul spre mijlocul clasei, uitând, se vede, de sarmala mâncată.

— Cu ziua sarmalei! rânjește Gondea.

— Faci tu azi, totuși, o nebunie, nu?.. îl întreabă domnul profesor, dar Gondea nu mai aude, îl bate de-acum cu palma pe spate pe Tăbăcitu, care moare de rușine.

— Ai o mamă de aur... Nu știi, la recreația mare mai aduce un ceaun?

— Așază-te, Gondea, îl astâmpără domnul profesor. Am adus alt ceaun... uite-l, e după ușă — și cum zice, ușa se deschide și în prag apare un străin. Avem asistent la lecție, anunță autoritar domnul profesor și-l invită pe străin: Poftim, așezați-vă.

În clasă s-a lăsat o liniște de mormânt. La tot ce vrei ne așteptam, numai la asistent nu.

XIII

Se poate spune că lecția de științe sociale a și început.

— Gondea!

— V-ascult, se ridică Gondea încurcat.

Profesorii nu-l prea scot la răspuns pe Gondea în zile obișnuite, darmite... Poate e o încurcătură? Gondea se uită în jur... Nu, nu-i nici o încurcătură, profesorul anume lui i se adresează.

— Treci, alteță, la răspuns.

Altă dată Gondea ar mai discuta, dar acum n-are încotro — asistentul! Iese în fața clasei.

— Felicitările mele, îi prinde profesorul mâna, i-o scutură el de data asta.

Gondea acum pare și mai buimăcit.

— Cu ce ocazie? se uită el când la asistent, când la domnul profesor.

— Cu ocazia faptului că ești scos la răspuns...

— Aaa... face Gondea și pe loc își revine. Da de ce n-o scoateți pe Dada?

Abia acum observăm că Dada lipsește din clasă.

— Băieți, știți ceva!.. apare Dada ca fulgerul pe ușă, zărind însă omul străin, bate în retragere, dă binețe. Bună ziua!

— Dă să-i strâng și Dadei mâna, îi întinde mâna domnul profesor.

— Nu face! strigă deodată Gondea.

— De ce, mă rog? își retrage mâna domnul profesor.

— Avem comisie și o să ne dea de rușine.

Domnul profesor își vâcă mâinile în buzunar, surâde.

— Mda, Gondea, faci progrese... zi-i, să te-auzim, tema!

Salvarea noastră, totuși, e domnul profesor, care nu cere să răspunzi strict la întrebare, ci lasă să plutești prin științele sociale.

Principalul, zice el, e să ne vadă că chibzuim cu mintea noastră proprie, că judecăm liber.

Cred că de aceea și-a astupat urechile domnul asistent, să nu audă și mai departe cugetările lui Gondea. Iar reflecțiile lui Gondea în domeniul teoriei luptei de clasă cam așa sună: tu ai, iar eu n-am; eu te ciomăgesc și-ți iau ce ai; acum eu am, tu n-ai, și-i rândul tău să mă ciomăgești; apoi — eu te ciomăgesc, apoi — tu mă ciomăgești, apoi — eu, apoi — tu.

— De ajuns, Gondea, îl oprește domnul profesor, c-amețesc...

— Apoi eu, să mă iertați, domâprofesor, vorbesc popular, eu nu pot gândi dacă nu vorbesc popular.

— Nu-i vorba de asta... După spusele tale, Gondea, niciodată nu se mai termină lupta de clasă.

— Ba se termină, nu se lasă Gondea. Când vor dispărea clasele. Așa scrie în carte, zău.

— Mda, face domnul profesor. Felul tău de exprimare lasă, totuși,

de dorit. Să auzim ce știi tu despre familia burgheză. Ai auzit de așa ceva?

— Auzit, zău.

— Zi-i.

— Familia burgheză se bazează pe capital, pe câștigul privat...

— Hai-hai... — surâde domnul profesor. — Imperialismul mondial dă înapoi în fața ta...

— Familia burgheză... Burghezul vede în soția sa o simplă unealtă de producție, o sapă.

— Ei, dar care este locul femeii în societatea noastră?

— S-o luăm pe mama...

— De ajuns. Dacă o să-ți mai cizelezi, Gondea, unele fraze și o să te ții de carte, îl oprește domnul profesor, zău c-ai să pui într-o zi imperialismul mondial pe fugă... Suficient!

— Cu sudoarea mea l-am căpătat, dom' profesor, nu-i așa? Întrebă, se agită Gondea; a atins azi, poate spune, culmea succesului.

— Așa-i, Gondea.

— Strângeți-mi mâna, îi întinde Gondea mâna, dar domnul profesor i-o dă la o parte.

— Lasă, Gondea, că i-o strâng Dadei... zice și se adresează fetei. Dada, ia spune-mi ce știi tu despre stat.

— Ah! regretă Gondea, eu știu să răspund și la întrebarea asta!

— Știi, fiindcă ai dat mâna cu comisariatul! amintește nu se știe de ce de comisariat Zgârcea.

Domnul profesor nu ia în seamă nici pe Zgârcea, nici pe Gondea. Se așază în scaun, arătând că e gata s-o asculte cu mare luare aminte pe Dada. Își amintește însă de ceva, se ridică.

— Rămâi pe loc, Dada, zice.

— De ce? se interesează Gondea, după nota încasată a devenit foarte activ. Profesorul însă are părerea sa despre toate. Vrea să-l asculte, de exemplu, pe Zgârcea. Iată că-l zărește pe Lucic, care, speriat de întrebările domnului profesor, ar vrea s-o șteargă din clasă. Lucic, tu încotro?

Lucic se preface că-l doare locul operat, se ține cu brațul de burtă și se-ndreaptă spre ușă.

— Afară... îngână el. N-a vorbit diriginta cu dumne...?

— Aaa... face domnul profesor. Du-te, Lucic, dacă te doare... Domnul profesor îl conduce pe Lucic cu privirea până la ușă și oftează. Eh, dacă-aș fi eu director!

Lucic nu-i incomodat. Chihnește și dispare prin ușă.

Mă străduiesc să ascult cum o scoate la capăt cu răspunsul Zgârcea, atenția mea însă mai mult e la domnul asistent.

Ce face?

Scrie.

Ce face?

Scrie.

Ce face?

Iar scrie?!

Se uită la tablă — scrie, se uită la tavan — scrie, se uită la podele — scrie, se uită la pereți — scrie.

Scrie!

Îmi trec multe gânduri deodată prin cap, printre care trei persistă și mi se par mai importante.

Primul: de unde să fie oare inspectorul — de la minister?

Al doilea: ce-ar fi să-i spun durerea mea?

Al treilea și care îmi dă mai multă speranță: oare nu s-a desființat, în urma vizitei lui, clasa și școala asta, și, ca prin minune, din nou să nimeresc în scumpa școală a copilăriei mele?

Se aude însă clopoțelul, și totul se destramă. Observăm: asistentul nu pleacă, numără băncile, scaunele, pipăie tabla... scrie.

Aflăm: asistentul este nici mai mult, nici mai puțin decât noul independent al școlii, care, după câte vedeți, s-a și apucat serios de muncă.

De aceea deci scria și scria?

De aceea se tot uita la pereți, la tablă, la podele, la bănci?

Și numaidecât în timpul lecției trebuia să facă lucrul acesta?

N-a găsit alt timp pentru notițe?!

XIV

— Doc, hai afară, mă îndeamnă Gondea.

Gondea pare, nu știu cum, indispus, obosit.

Afară, totuși, n-aș vrea să ies.

— Mergi?

— Ce să fac?

Știu, obosit de atâta carte, la recreația a doua Gondea se duce, de obicei, să mai tragă o țigară.

— Nu te-ai săturat de parfumul din clasă?! — nu mă lasă Gondea.

Are dreptate. Aerul din clasă e greu.

Ies împreună cu dânsul.

— Ah, dacă m-ar lua odată la armată! — oftează din adânc Gondea, coborând pe scară.

Nu pentru prima oară oftează Gondea la ideea asta. De câte ori s-a întâmplat să-l însoțesc afară, la un fum de țigară, totdeauna am auzit din gura lui vorba asta. Trage un fum de țigară, sloboade fumul în rotocoale și începe:

“Am fost la comisariat, mi s-a spus să termin mai întâi școala... Ba am fost și amenințat că, dacă n-am să-nvăț bime, voi fi trecut într-un batalion disciplinar.. Hm, ei cred că mă sperie... Dar să mă trimită măcar și nu știu unde, numai să scap odată de școală, de orașul ista, de toate...”

Uneori nu-l ascult pe Gondea, șed în preajma lui, el fumează, iar eu mă gândesc la te miri ce, de obicei la nimic, adesea însă îl ascult și mi se pare că-l înțeleg foarte bine, îi înțeleg dispoziția. Parcă am avea aceeași durere. Cred că-i aceeași. Atât că eu visez să mă întorc în școala copilăriei, el visează să fugă undeva, cât mai departe.

“Gondea, nu-ți place să înveți?” l-am întrebat când l-am auzit prima oară vorbind despre armată.

“Cândva îmi plăcea... răsuflă din adânc Gondea, pe loc însă se înveseli, glumi. — Mi-a plăcut să-nvăț când eram cât lingura, și profesora se purta cu mine ca o mamă...”

“Gondea, l-am întrebat eu atunci, și tu ești dintre cei transferați în școala asta?”

“Dar cine aici nu-i dintre cei transferați?!”

“Și la care școală ai învățat?”

“E-he... făcu aici Gondea, începe-o de la școala nr. 1”

“Ai învățat și la școala nr. 1?”

“Nu crezi?! Întreabă-l pe Lucic. Na, fumează!”

“Eu nu fumez...” îi spusei și mai mult nu-l întrebai nimic, dar de înțeles mi se pare că în clipa aceea am înțeles de ce este Gondea așa cum este. E și el unul dintre cei dezdăcinați. Mutați din școală în școală. Unii, se vede, pot învăța și în alte școli, alții însă... ca mine! Și-apoi Gondea nici tată n-are!

Când ieșim din școală, ne ajunge din urmă Dada.

— Băieți, știți ceva!? strigă ea încă de pe scări.

— Știm, știm... i-aruncă Gondea a lehamite și mărește pasul, dar Dada nu se lasă.

— Băieți, nu vă supărați că merg cu voi?

— Dar unde, crezi, ne ducem noi? ar vrea s-o oprească Gondea.

Pe Dada n-o oprește nimeni.

— Gondea, de ce ești rău?! Poate nu merg cu tine, ci cu Doc... Doc, mă lași să merg cu tine? se-ntoarce Dada spre mine.

— Strada-i largă... îi spun eu ca totdeauna, că altceva Dadei n-am ce-i spune.

Ieșim din curtea școlii și ne ridicăm în sus în lungul străzii.

Lume ne vine în cale, lume ne ajunge din urmă... Greu de spus acum cine suntem — elevi sau pur și simplu pietoni. Gondea însă n-aprinde țigara în stradă. Ne oprim, ca de obicei, după gardul unei dărâmături de casă și-și scoate țigara.

— Doc, încă nu fumezi?

— Nu, nu fumez...

— Ah, dacă m-ar lua odată la armată... sloboade fumul de țigară Gondea și se uită la cer.

— Ai mai fost la comisariat? îl întreb.

— Ce să caut acolo?.. Înainte luau și cu trei clase, acum însă...

— Ești un prost, îi aruncă Dada și se strecoară prin gardul de alătură, dispare.

Am observat: de câte ori Dada se ia după noi, se strecoară prin gard, apoi strigă la Gondea, îl cheamă. Cred că fumează și ea. Altfel de ce l-ar chema?

Interesant, și-acum o să-l strige?

— Și de ce, mă rog, sunt un prost?! strigă din urma Dadei Gondea.

— Nam ochi să văd soldații... vine vocea Dadei de după gard.

Tăcere.

Interesant, azi o să-l cheme sau nu?

— Gondea! se aude deodată vocea Dadei.

— Ești o proastă, îi aruncă Gondea și trage din țigară.

Oare Gondea azi n-o să se ducă să-i dea de fumat?

— Gondea, ia vino încoace!... nu se lasă Dada.

Gondea n-ar vrea să se ridice.

Se uită întâi la mine, ca și cum mi-ar cere sfatul — să se ducă sau nu?

— Ce vrei, mă rog? îi strigă.

— Am să-ți spun ceva... vine de după gard vocea fetei.

Gondea mai trage un fum de țigară, se ridică nehotărât, apoi dispare după gard.

Deci, fumează și Dada. Pe ascuns, hm.

Oare mai fumează vreo fată din clasa noastră?

Nu-s, nu-s și apar, amândoi.

Dada înainte, Gondea — din urmă.

— Ești de acord? vorbește Dada, dar numai așa ca să vorbească, asta însă pare să-l încurce pe Gondea.

— Cu ce să fiu de acord?! o-ntreabă indiferent Gondea.

— Hm, pufnește Dada și observ că-i face cu ochiul. Cu ceea ce ți-am arătat.

Sfinte, ei se sărută pe ascuns! Ei se sărută și eu, nătărăul, nici nu bănuiam. Iată doar chiștocul de țigară din care a tras adineaori

Gondea, e la picioarele mele. Când s-a ridicat Gondea să treacă prin gaură, l-a aruncat, am văzut cu ochii mei, abia acum îmi amintesc.

— Da ce mi-ai arătat? Întreabă Gondea aiurea.

Fața Dadei pălește. Gura — arde. Ca un mac.

— N-ai văzut?! Îl întreabă ea și se-ntoarce spre gaura din gard.

Atunci hai să-ți mai arăt o dată...

— Lasă... se dumerește deodată Gondea și pornește încet în josul străzii. Altă dată, zice.

Mă iau după Gondea.

Oare Gondea nu ține la Dada?

Și atunci de ce se sărută?

— Băieți, da voi știți?.. vine Dada din urma noastră.

— Știm, știm, îi aruncă Gondea și deodată se ia pe urma unei femei în pantaloni și cu părul lăsat peste umeri.

Femeia merge înainte, Gondea se ține din urma ei, îi imită mer- sul, maimuțărește.

— Domnișoară Primăvară... se adresează el femeii. Domnișoară...

— Gondea, încetează... îi cere Dada, dar Gondea nici să audă. Îi vesel ca nîcicînd. Ba chiar pare că-i face Dadei în ciudă.

— Domnișoară Primăvară... n-ați vrea să vă conduc?

Femeia își caută de treabă, se duce, nu mai întoarce capul. Asta, se vede, îl aprinde și mai mult pe Gondea, se maimuțărește și mai tare. Îi declară:

— Vă cobor din cer soarele și vă aduc din noapte luna... zău!

Și pentru mine e neplăcut să urmăresc scena asta. Parcă ar fi vorba de mama... unde pui că se mai uită și altă lume la noi. Și-apoi, nici femeii, îmi pare, nu-i este plăcut să audă din urmă un nătărău.

Femeia mărește pasul. Bine face. Cotește chiar la primul colț.

Ți-ai găsit însă de cine să scapi. Gondea se ține scai.

— Domnișoară Primăvară... nu se lasă Gondea, se ține de femeie, dispare și el după colț...

Nu-i, nu-i, noi nici nu mai știm ce să credem, când deodată uite-l, apare!

Gondea aleargă și totodată se ține cu amândouă mâinile de ochiul stâng. Oare ce să fie? Trece pe lângă noi ca fulgerul... Abia de-l ajungem din urmă.

— Gondea, ce ți s-a întâmplat?! o dau pe Dada la o parte. Mă uit speriat la ochiul lui Gondea, învinețit.

— Îi vână tare?! întreabă Gondea, dar tot trage cu ochiul sănătos spre colțul de după care a venit alergând. Vă închipuiți, zice, era bărbat! Când s-a-ntors cu fața spre mine, avea o barbă așa de mare! — arată.

Bine, mie așa ceva nu mi se întâmplă.

Dada scoate băsmăluța, Gondea o dă la o parte.

— Dar sângerează! scâncește Dada.

— Dă o frunză, Doc!

— Nu, Gondea, să nu introduci vreo infecție. Ia băsmăluța Dadei.

— Apasă pe ochi, îl sfătuiește Dada, sau las'c-o țin eu. Te doare?

— Dă-te că te miluiesc, se-ndârjește Gondea, care din când în când se mai uita spre colțul acela de stradă.

— Te temi să n-apară iar? îl întreb eu.

Dar Gondea nu mai ascultă. A și mărit pasul.

De după colț s-a arătat tipul, vine direct spre noi. Într-adevăr, are un bărboi — uite-așa de mare! Cu plete de femeie, dar s-a dovedit a fi bărbat.

Nu știi ce are de gând să facă Dada, eu însă o iau la sănătoasa.

XV

Lección de literatură decurge, în fond, ca totdeauna — sub semnul problemelor organizatorice. Tot ce trebuie să fie rezolvat în afara lecțiilor se rezolvă la lecție. Chiar dacă am avea și trei lecții de literatură la rând, diriginta noastră, cred, n-ar isprăvi toate întrebările care i se adună în cap de la o lecție la alta. Ea întreabă, și noi n-auzim cîntreabă; noi răspundem, și ea n-aude ce-i răspundem.

— Ce lecție ați avut înainte de literatură?

- Tot literatura.
- Gondea, ce-i cu ochiul tău?
- L-am supus unei experiențe, la chimie!
- Of, fiți atenți, că data viitoare ar putea să vă întrebe la...
- O să fim.
- Lucic cum se simte?
- Bine. La chimie a dormit, de la fizică a fugit.
- A fost însoțit, bănuiesc?
- Desigur.
- Foarte bine. Acum să vedem ce facem cu excursia la fabrica de ciment.
- Dar la fabrica de ciment am fost!
- Da? Atunci ne vom duce la fabrica de încălțăminte.
- Și la fabrica de încălțăminte am fost!
- În anul ăsta n-am fost.
- Dar am fost în an, anțărt.
- Ei și?
- Am fost în an și ne vom duce și anul acesta.
- N-o să mă duc nicăieri!
- Cine a vorbit?
- Eu, răspund și mă ridic în picioare.
- Să fie liniște, cere diriginta și se-ntoarce uimită spre mine. Doc, nu-mi place cum te porți în ultimul timp. Ce-a dat azi în tine?!
- Nimic.
- Hai, hai, Doc, te joci cu focul. Mi-au spus și alți profesori că tu răspunzi obraznic. Șezi.
- Mă așez, dar de dus la fabrica de încălțăminte n-am să mă duc.
- Uite că profesoara noastră începe să ne audă răspunsurile. Mă pisează. Ea crede că mă pisează.
- Scoală în picioare! Așa. Acum spune-mi: de ce n-o să te duci? Sau crezi că ești mai breaz decât restul clasei? Poftim, întreb clasa: dragi copii, ne ducem la fabrica de ciment?
- Nu!

— De ce?

— Doar se vorbea despre fabrica de încălțăminte.

— A, da. Ne ducem la fabrica de încălțăminte?

— Ne ducem.

— Doc, ai auzit?

— Am auzit. Dar eu unul n-am să mă duc. Am văzut o dată cum se face pantoful și mi-i de ajuns.

— Ei și? O să mai vezi o dată, n-o să-ți fie nimic.

— Iată, aici, în gât îmi stau pantofii fabricii de încălțăminte.

— Bine, Doc. Hai atunci să mergem la fabrica de confecții.

— Și-acolo ce să vedem?

— Ei, bine, dacă nici acolo n-avem ce vedea, atunci, să mă ierți...

— Am fost anul trecut. Credeți că s-a schimbat ceva de atunci?

— Să fie liniște! se enervează diriginta noastră și se întoarce uimită spre mine. Bine, Doc, fie cum zici. Dar spune-mi: unde-ai vrea tu să ne ducem în excursie? Te-ascult.

— Nu știu, că eu nu sunt profesor.

— Dar eu știu! Avem trei excursii în anul acesta plănuite — trei o să facem.

— Ei, faceți-le...

— Ce, ce?!

— Ce-ați auzit! Faceți-le, zic.

— Doc, dacă mai deschizi o dată gura, știi ce te-așteaptă? Te trec în clasa "B" cât ai zice pește. M-am săturat!

Mda, am uitat, în ultimul timp tot mai des sunt amenințat c-o să fiu trecut în clasa paralelă. Cum spui ceva, și se amintește că poți fi trecut în altă clasă, în altă școală...

Sfinte! Oare dacă aș ține-o tot din școală în școală, n-aș putea ajunge într-o bună zi iar la școala nr. 10?

Îmi iau geanta și pornesc spre ieșire.

— Stai, unde te duci?!

— În clasa "B".

— Dar cine ți-a permis?

— Dumneavoastră mi-ați spus...

— Treci înapoi... Doc, tu într-adevăr te joci cu focul! Eu te-ntreb: ce-i cu tine?!

— Nimic. Dar și eu vă-ntreb: o să facem noi odată lecția de literatură?

— Facem, Doc, facem! Dar mai avem încă o sumedenie de întrebări nelămurite. Nu știm încă ce-i cu excursia, apoi trebuie să vedem ce-i cu corespondența... da, era să uit — săptămâna viitoare clasa noastră e de serviciu pe școală — trebuie să ne pregătim sau nu?!

— Trebuie! — răspunde clasa în cor.

— Vezi, Doc! Și, te rog, mai mult să nu mergi contra clasei... Deci, dragi elevi, a rămas să vedem când ne ducem la fabrica de încălțăminte: săptămâna viitoare sau lăsăm pentru luna octombrie?

— Săptămâna viitoare! — răspunde în cor clasa.

— Scriem... Așa, s-a făcut. Acum să vedem în câte grupe ne împărțim. Știți doar că toată clasa n-o să poată intra deodată în fabrică. Data trecută ne-am împărțit în două grupe. Sunt și alte păreri?

— Nu...

Mă uit la diriginta noastră, la mișcărilor ei, îi ascult vocea și mă gândesc: dacă aș fi cu adevărat transferat din clasa asta în clasa a noua "B", oare ar plânge ea așa, cum a plâns prima mea profesoară atunci când a apărut ordinul să fiu trecut din clasa ei?.. Ar pune ea oare un cuvânt pe lângă director să nu fiu transferat sau... Mereu mă amenință c-o să fiu trecut în clasa paralelă, dar care i-ar fi purtarea dacă s-ar adevări spusele?

— Doc!

— Da, v-ascult.

— Tu auzi ce se vorbește în clasă?

— Aud.

— Atunci ascultă ce se spune mai departe în scrisoarea...

Mai departe se citesc scrisorile venite din diferite colțuri ale lumii de la diferiți elevi din diferite școli, dar toate adresate nouă, elevilor

din clasa a noua “A”, deoarece și cei care ne scriu sunt la fel elevi în clasa a noua “A”. Corespondență — tradiție.

Elevul din Taganrog, să zicem, care e al cincilea pe lista catalogului clasei sale, trimite scrisoare elevului din clasa noastră care e al cincilea în catalog. Și tot așa. Ei ne scriu nouă și noi trebuie să le răspundem. Avem ce scrie, n-avem — scriem. Scriem. Mie, personal, mi-a nimerit să răspund la scrisorile unui tip care nici nu știe, bănuiesc, în ce parte a lumii trăiește. Îmi scrie însă regulat, răspuns nu cere, dar îmi pune întrebări cu nemiluita. Cam așa încep scrisorile lui: “Atenție, numărul 17 (17 e numărul meu în catalog), să nu te vadă nimeni citind scrisoarea mea. Ai priceput? Iar eu îți scriu... Ce se aude pe la voi la matematică? Pe la noi e prăpăd. Când se repede profesoara cu formulele asupra noastră, fugim ca puii de potârniche prin iarbă. Personal, azi iar am înhățat notă rea. Atenție! Nu te vede nimeni că-mi citești scrisoarea? Așa. Acum să mergem mai departe. Cum o duc lingăii pe la voi? La noi sunt trei și-i zdupăcim zilnic. Zdupăcim lingăii și zdupăcim eminenții. Odată, din greșeală, m-au zdupăcit băieții și pe mine. Cum m-am învățat să nu înhaț o notă excelentă la educația fizică, n-am putut scăpa. Am sărit mai departe decât toți, că m-a izbit careva din urmă, învățătorul mi-a pus eminent și băieții aveau să mă chelfenească. Păzea, îți spun, de note bune! Pe noi ne-a fericit Dumnezeu cu o mătăhală de bărbat, de care, cum intră în clasă, ne ascundem pe sub bănci. Toată ziua cere una și bună — să învățăm. E vorba să ni-l schimbe, până atunci — păzea — stăm la fund. Ai citit scrisoarea? Acum rupe-o și, dacă poți, înghite-o. Eu toată corespondența o înghit. Cu respect. Amicul tău nr. 17”.

Parcă-s blestemat. Elevii ca elevii, au noroc de o corespondență frumoasă, mie însă... Deși ștampila de pe plic arată că scrisoarea e de undeva de la sud, eu totuși rămân la impresia că cineva din clasă își bate joc de mine. Gondea? Eșanu? Tăbăcitu?.. Zău că l-aș zdupăci, dacă aș ști cine e!

— Doc, de ce-ai dat cu pumnul în bancă?

— Eu?

— D-apoi cine — acum o clipă ai izbit cu pumnul în bancă!

— Să am iertare...

— Tu scrii cuiva?

— Da.

— Răspunzi la scrisori săptămânal?

— Săptămânal.

Dar ce-am să spun? La școala nr. 10, în care am învățat, nu se acorda așa mare importanță corespondenței. Pe primul plan erau lecțiile, numai lecțiile. Corespondența — pe urmă. În timpul liber. La dorință.

— Doc, m-auzi?

— V-aud.

— Din care parte a lumii îți scrie, c-am uitat, și ce-ți scrie?

— Din... — dacă am să spun, clasa atâta așteaptă... — Dar cine are dreptul să-mi controleze corespondența?

— Doc, nu uita că eu sunt diriginta.

— Eu nici mamei nu-i permit să se uite în scrisorile mele.

— Doc, tu iar răspunzi obraznic... ce se-ntâmplă cu tine? Pofitim, iar e sunetul și iar n-am dovedit... știți ce — deschideți repede manualele. Ba nu, că n-o să mai reușim. Citiți în continuare "A doua perioadă de dezvoltare a literaturii clasice". Clar?

— Clar, răspunde clasa în cor.

— Ce lecție urmează?

— Istoria, răspunde clasa în cor.

— Hărțile sunt?

— Nu-s, răspunde clasa în cor.

— Fiți atenți să nu luați note proaste... Stați că n-am pus nici o notă. Cociu, ce-am avut pentru azi la literatură?

— Prima perioadă de dezvoltare a literaturii clasice.

— Tot prima?

— Tot prima.

— Foarte bine. Adă zilnicul... Eminent, Cociu!

La literatură toți suntememinenți.

XVI

Oare ce-o fi cu teatrul lui Nacu și Tacu?

După ce a fost întrerupt în cursul primei recreații, își reia activitatea la recreația mare. Caz rar.

TACU. Știți oare că... înghețata din zăpadă și sucuri din fructe era cunoscută în China cu trei mii de ani în urmă?

NACU. Zâmbiți, vă rog! Tata își întreabă fiul dimineața: “Ai mâncat omleta?” “Da, răspunde fiul, dar ce s-a întâmplat?” “Vreau să te fugăresc până la școală!” răspunde tata.

TACU. Știți oare că... la 19 mai 1910 Pământul a trecut prin coada cometei Haley? Rezultatul — trăim!

NACU. Zâmbiți, vă rog! Moș Lingură e tatăl lui Moș Ceauș.

TACU. Știți oare că... Cel mai înalt pisc din lume este Șișa Pangma, 8013 metri, în Tibet, și este încă neexplorat?

NACU. Zâmbiți, vă rog! Geanta mi-am luat-o la școală, dar cărțile le-am uitat acasă!

TACU. Știți oare că... În 1937, un corp cu un diametru de aproximativ un kilometru, mai apoi numit Hermes, a trecut pe la circa 800000 de kilometri distanță de Pământ, nu cu mult mai mult decât distanța dublă de la Terra la Lună? De atunci n-a mai fost văzut. Cam o dată la un secol un obiect similar este de așteptat să treacă la distanță mai mică decât cea până la Lună și, în sfârșit, statistic, o dată la 250000 de ani, sunt șanse ca Pământul într-o zi să se ciocnească cu un astfel de obiect.

NACU. Zâmbiți, vă rog! Ca să evităm consecințele grave ale ciocnirii dintre un corp străin și Pământ, să ne punem imediat căciulile pe cap!

— Doc, vino încoace!

Oare cine mă strigă?

— Eu, Doc, eu!

A, iarăși Gondea. Mă strigă din urmă. Oare ce vrea? Iar vrea să fumeze? Sau tipul cu barbă s-a ivit în curtea școlii? Asta mai lipsea.

— Ai să fii martor, îmi spune Gondea și o ia pe scară în jos. Mă duce undeva.

— Martor la ce? Îl întreb pe scări.

— Ai să vezi...

Îeșim din curtea școlii, ne ducem după colț.

În spatele școlii — Cociu, eminentul clasei, și Lucic, stau la un pas unul de altul.

— S-au bătut? mă uit eu la Cociu, la Lucic.

— Hai, scoateți zilnicele, le poruncește la amândoi Gondea.

Să vezi și să nu crezi. Cociu scoate coperta de la zilnicul său, iar Lucic de la al său. Fac schimb de zilnice. Coperta zilnicului este păstrată, foile însă se transmit.

— Cu ce ocazie? mă mir eu.

— Nu știi? îmi aruncă o privire plină de ironie Gondea. Băbacul lui Lucic i-a promis că-i cumpără blugi, dacă aduce azi notă bună.

— Ei și?

— Ce: ei și?! Cociu, ai văzut, a încasat azi notă bună la literatură? A încasat! Acum îl vinde.

— E ceva îngrozitor.

— Na, și nu fluiera! îmi întinde Gondea o gumă. E timpul să știi, Cociu întotdeauna i-a vândut zilnicul lui Lucic. Cum înhață o notă bună, îl vinde lui Lucic, iar eu de fiecare dată sunt martor ocular, cum s-ar zice. Drept răsplătă — cinci gume de mestecat. Azi m-am ales numai cu patru, deoarece stimabilul Cociu a mai cerut un martor. Vezi, dumnealui se teme că Lucic o să-l ducă de nas.

— Cum o să-l ducă, doar și lui îi dă gumă?

— Pe naiba! Cociu nu vinde notele pe gumă. Guma mi se dă numai mie. Cociu îi vinde pentru bani. Lucic mâine trebuie să-i aducă un cinci.

— Un cinci pentru o notă bună!

— Pentru un ticălos ca Lucic, spune Gondea, e o nimica toată. Nu-i așa, Lucic?

Lucic n-aude. Chicotește fericit, prinde foile la coperta zilnicului său.

— Dar care e misiunea mea în toată tărașenia asta? Întreb eu nedumerit.

— Ai văzut — e de ajuns... să megem, mă apucă Gondea de după umăr, dar nici nu apucăm să intrăm bine în școală, că suntem asaltați de Catâru.

— Haideți sau voi nu vreți să vă miruiască poetul?!

— Care poet? rămânem ca trăsniți.

— S-a anunțat, voi unde-ați fost? La recreația mare avem întâlnire cu poetul Colivă.

— Tu l-ai văzut, Doc? mă-ntreabă Gondea.

— Habar n-am. Compozitor viu văd zilnic. Locuiește unul în același bloc cu mine. Ba îl văd în rând după ceapă, certându-se cu lumea, ba în rând după pește congelat! Zici că vine un poet?

— Hai să-l vedem!

Dăm s-o luăm la fugă spre sala de festivități, dar Catâru ne opește.

— Stați, unde fugiți, că s-a terminat întâlnirea cu poetul!..

— Cum s-a terminat?

— Și vă pot bucura: clasa noastră iar s-a proslăvit!

— A făcut careva vreo gafă?

— La întâlnire cu poetul s-a evidențiat Tita.

— Ce-a făcut zăpăcita? A pus vreo întrebare neghioabă?

— Pe dracu — a leșinat. Cum a văzut poetul, a leșinat, și s-a stricat toată întâlnirea.

— Nu mă-nnebuni, vrea Gondea să afle cât mai multe despre cele întâmplate. Dar cum, moachia, să leșine?!

— Se zice că n-a văzut în viața ei un poet viu... Cum l-a zărit pe Colivă, s-a prăbușit cu capul pe-o parte. “Aista-i!” a zis și face leap! pe podele.

— Și lumea?

— Ce — lumea! S-a speriat!

— Și poetul?

— Stimabilul nostru poet s-a dovedit a fi mai tare decât noi la inimă. Când a aflat de ce a leșinat Tita noastră, a coborât cu fruntea

sus de pe scenă, a trecut printre scaune și, cu fruntea sus, s-a apropiat de Tita leșinată, i-a apucat mâna și i-a sărutat-o, zicând că acum când a văzut un cititor murind pentru talentul său, poate să moară și el în liniște și a plecat. Prăpăditul a crezut că fata a leșinat de genialitatea versurilor lui.

— Și Tita?

— Ce Tita?.. Uite-o!..

Să-nnebunești, nu alta.

Dinspre sala de festivități vine Tita, înconjurată de-o turmă de fete. Fetele zumzăie în jurul ei, ea, însă, leșinată, nici nu vede pe unde calcă. Palidă, ochii peste cap, buzele abia de i se mișcă.

— Fetelor, uitați-vă la mâna mea... tot zice Tita, asta e mâna, ziceți, pe care mi-a a sărutat-o el?!

— Zău că asta-i, Tito! strigă fetele, alte prăpădite, învidioase că poetul nu le-a sărutat lor mâna.

— Of, face Tita, și iar leșină...

— Apă! Aduceți apă, s-o stropim! răcnește careva, la care Gondea face o remarcă neașteptată: Nu-i nevoie, o pup eu și o să i se facă bine.

— Porcule! sare Tita, care, se vede, a auzit vorba lui Gondea. Sare, dar mâna sărutată de poetul Colivă n-o îndoaie, o ține ca pe o mare comoară. Cum îl chema, ziceți? Întrebă ea de fete.

— Pe cine? se zăpăcesc fetele.

— Pe...

— Colivă.

— Țineți-mă că iar leșin... vrea să cadă iar Tita, dar, se vede, zărește mutra rânjită a lui Gondea și se răzgândește, nu leșină.

XVII

Istoria și științele sociale, în genere, sunt predate de unul și același profesor, dar cum în școala nr. 17 s-au adunat mai mulți istorici, istoria ne-o predă alt profesor.

Cu istoricul nu se joacă nimeni. A fost pe undeva director, dar a demisionat. Dumnealui, cum intră în clasă, începe să arunce note rele în stânga și-n dreapta, încât nici cel mai bun elev din clasă nu rezistă, este pus pe fugă. Și nu pune întrebări la tema dată pe acasă, ci cum dorește. Și pune întrebările la întâmplare, și elevii sunt ridicați la întâmplare. Nu importă: ai notă la istorie, nu, el te ridică în picioare și, dacă nu deschizi gura trei secunde, te trănțește jos cu insuficient.

— Uf, iar o să fim fugăriți până la Berlin, oftează Catâru, scoțând manualul de istorie.

— Dar ce, acum o să avem istoria? se apucă de cap Gondea.

Răsfoim febril manualul de istorie, numai Lucic nu știe cu ce să se ocupe și vrea să-și mai bată joc de Oprea și Eșanu. Mă rog, el e asigurat: pentru dânsul pune cuvântul diriginta, poate face ce dorește, noi însă... trebuie să luptăm cum putem.

— Oprea! se aude vocea batjocoritoare a lui Lucic, Oprea nu prea strălucește la istorie, răsfoiește băiatul în pripă manualul, poate mai prinde ceva până se arată profesorul. Oprea, mi s-a dezlegat un șiret. — Ai uitat ce-a spus diriginta?.. nu se lasă Lucic. Eu nu mă pot apleca să-i leg, știi, sunt operat.

— Să ți-l lege Eșanu, îi aruncă Oprea, cu ochii în manual.

— Eșanu n-aude, nici el nu-i as în istorie. Acum o clipă i-am spus când au intrat trupele germane în Austria și a și uitat.

— În martie 1938, îi repet.

— Da când au ocupat Franța?! întreabă Eșanu.

— Eșanu, strigă Lucic, am să te spun la doamna dirigintă, tu nu-ți faci datoria.

Eșanu, fără să-i răspundă, se ridică, îi leagă lui Lucic șiretul și totodată conversează cu mine.

— Dar ce, ești prost? îl întreb. Doar nu voi sunteți azi de serviciu, să-i lege Catâru și Crețu, ei s-au prins binevol să-l întovărășească azi peste tot.

Îi spun, dar Eșanu nu mă aude, mă-ntreabă în continuare:

— Dar când a năvălit Germania în China de Nord, zici?

Dar când oare a năvălit Germania în China de Nord? Oare a fost și așa ceva?

Uite o problemă — nici eu nu știu!

Eșanu, îmi zărește fruntea încrêțită și se apucă în grabă să răsfoiască manualul.

Dar n-ajunge Eșanu să găsească pagina dorită, că vocea batjocoritoare a lui Lucic îl strigă din nou.

— Și deschide-mi geanta!

E de râs, nu? Dar cum să râzi, când istoricul a și deschis ușa, s-a și năpustit asupra noastră, ne-a pus pe fugă spre Berlin.

— Cârdoșenia de la München... Dada!

Dada sare în picioare, cască gura o dată, de două ori, holbează ochii, ca și cum nu i-ar ajunge aer, dă să deschidă gura încă o dată, dar uite că cele trei secunde au și zburat, nu-s.

— Așază-te. Rău. Evenimentele din Spania în anii treizeci-patruzeci. Izbândă!

Izbândă sare în picioare și, ca să nu piardă cele trei secunde, vorbește la-ntâmplare:

— Să încep cu tulburările din Spania sau...?

— Începe cu întrebarea pusă.

— Spania... În anii treizeci... Spania...

— Rău.

— Dar eu am citit, caută Izbândă să oprească mașina care l-a și trântit la pământ.

— Așază-te dacă am zis! “Războiul straniu” din Europa Occidentală...

Deși niciodată nu m-am temut de istorie, inima mi se zbate-n piept, și mi se zbate nu glumă!

“Eu, eu, eu... tot îmi zic, eu am să fiu întrebant! Eu am să fiu într...”

— Cinzeacă! lovește învățătorul în altă parte a clasei.

— M-ați întrebant data trecută... se apără Cinzeacă.

— Ei și? îl atacă istoricul.

— Aceași întrebare mi-ați pus.

Ei și?

— Î“... se vede cât colo că Cinzeacă are nevoie de câteva clipe să se concentreze, dar azi se simte, profesorul nostru e necruțător, întărâtat.

— Șezi. Rău.

Cinzeacă holbează ochii, dar nu poate deschide gura. Îi vine în ajutor Gondea.

— La aceeași întrebare data trecută i-ați pus notă bună.

Dar cui să-i spuți?!

Iar suntem ridicăți la asaltul Berlinului!

— Din ce pătură socială se trage Churchill?

Din nou îmi aud inima — tuc-tuc-tuc...

Până și Lucic s-a tupilat sub bancă. I-a promis diriginta c-o să vorbească cu toți profesorii să nu fie întrebat, dar mai știi. Tot mai bine e să fie atent, nevăzut.

Ochii profesorului plutesc pe deasupra lui, ca doi vulturi, și Lucic nu rezistă.

Se ridică cu mâna la burtă.

Trucul lui obișnuit.

— Vrei să răspunzi, Lucic? îl fixează istoricul, și Lucic se face mic de tot. Ce bălmăjești?

— Mă doare... se schimonosește Lucic, se chircește. Of...

— Dar cât o să te mai doară?.. Și eu am fost operat de apendicită, dar peste patru zile făceam gimnastică! zice profesorul.

— Burta mă doare... vreau...

— Ieși! face scurt istoricul, căci mai are el pe cine ridică la asaltul Berlinului.

Lucic însă nu iese din clasă. A ajuns la ușă și s-a oprit.

— Ce-așteți? strigă istoricul.

— Doamna dirigintă nu-i permite să meargă singur la veceu, strigă Gondea, care nu prea are frică de istoric; lui i-i indiferent, totuna nimic nu știe... Azi Oprea și Eșanu trebuie să-l însoțească peste tot, zice.

— Nici nu mă gândesc! declară Oprea.

— Și de ce, mă rog, se hlizește Gondea, la Berlin tot atât nu mai ajungi, ai și fost împușcat cu notă proastă.

— Nu vreau și gata, se opune Oprea. Să se ducă Catâru și Crețu, ei au fost azi numiți...

— Încetați discuția! se-nfurie istoricul. Să-l însoțească Grecu și Gondea!

— Dar de ce eu? se apără acum Gondea. Cum ceva: Gondea, Gondea... poate și eu vreau să ajung la Berlin!

Altă dată lumea ar râde, dar azi...

— Ieși, dacă am spus! insistă profesorul și se năpustește asupra celor rămași în clasă cu o și mai mare înverșunare. Stratu, câte milioane de oameni au fost exterminați în Osvențim?

— Peste patru milioane de oameni, sar eu în picioare.

— Deosebirea dintre scopurile pe care le urmăreau principalii participanți la coaliția antifascistă?

— Participanții la coaliția antifascistă priveau cu ochi diferiți războiul și rezultatele războiului al doilea mondial. Între participanți existau divergențe profunde. În ceea ce privește scopurile și programul orânduirii postbelice a lumii Uniunea Sovietică vedea scopul războiului în eliberarea popoarelor..

— Stop. Când a fost oprită înaintarea japonezilor în bazinul Oceanului Pacific?

— Î...

— La cât noiembrie aliații au debarcat în Marocul francez și Algeria?

— Î... parcă știam?!

— Așază-te.

Mi-a pus notă sau nu?

Și cum de am uitat când au debarcat aliații?

— Bobu, îi luat de-acum Bobu la goană spre Berlin.

— Să răspund la întrebarea la care n-a știut să răspundă Stratu sau la penultima? se interesează acela.

— Și la una și la alta.

— Bine, zice Bobu și-o ia la fugă spre Berlin. La opt noiembrie 1924 aliații au debarcat în Marocul francez și Algeria. Înaintarea Japoniei a fost oprită în bazinul Oceanului Pacific în vara anului... 1942.

Pe ici-colo mai cade, dar se ridică, înaintează, atacă.

I se mai pun și alte întrebări lui Bobu, la unele răspunde el, la altele sunt ridicăți alții la atac. La un moment dat ne prindem că atacăm, toată clasa, Berlinul. Și, se pare, cu succes. Speia, Cociu, eminenții noștri, se căznesc de-acum să ridice steagul biruinței pe Raihstag. Dacă am mai avea acum ceva rezervă... Da, avem.

Gondea și Grecu își fac apariția în clasă. Și vin grăbiți. Se vede, vor și ei să fie de față la arborarea drapelului pe Raihstag.

Dar ce se-ntâmplă?

Nu cumva și diriginta a venit să ne dea o mână de ajutor?

Ba nu, e palidă, îi tot privește pe Gondea și Grecu și-i tot cicălește:

— Cum de-ați îndrăznit? Cum de vi s-au ridicat mâinile?.. Ce-ați făcut cu Lucic, a?!

Abia când se aude sunetul, aflăm despre cele întâmplate: Gondea și Grecu l-au trântit pe Lucic în closetul școlii!

XVIII

Mămulică, unde am nimerit eu?!

Adunarea clasei e în toi, deși încă nimeni n-a luat cuvântul. Elevii se grupează, se răzleşc și din nou se grupează. Până la urmă majoritatea devin indiferenți, pasivi, unii, cu capul în palme, încearcă să doarmă.

— Doamnă dirigintă, se ridică iarăși și iarăși Dada, cum de nu înțelegeți, nimeni nu e de vină!

— Șezi, Dado, poruncește diriginta. Așa ceva nu poate fi. Nimeni n-o să plece acasă până când răufăcătorii n-au să recunoască...

— Ce să recunoască? se hlizește Gondea, care șade cu un umăr spre clasă, cu celălalt spre dirigintă, dar diriginta nu-l ia în seamă. Ea are ideea sa, fixă: Lucic a fost ofensat, asta-i tot.

- Scoală, Eșanu! strigă ea.
- Poftim.
- Vorbește!
- Ce să vorbesc?
- Cum tu și cu Oprea ați pus la cale crima...
- Care crimă? răbufnește, sare și Oprea. Eu nu știu nimic! Am spus — eu nu la-m însoțit...
- Liniște, se adresează diriginta, îl așază pe Eșanu și-i permite lui Oprea să vorbească... Te-ascultăm, Oprea.
- Am spus doar: n-am ce povesti, se apără Oprea, se așază.
- Cine ți-a dat voie să te așezi?!
- Poftim, mă ridic.
- Așa. Acum spune-mi...
- N-am ce spune.
- N-ai ce spune?
- N-am.
- Nici Eșanu n-are ce spune?
- N-am, răspunde și Eșanu, care e alături de mine, fără să se ridice, și din nou clasa, indiferentă.
- Caz fără precedent! umbra încolo, încoace diriginta prin fața noastră. Caz fără precedent... dar vă spun: nimeni n-o să iasă din clasă până n-o să aflăm adevărul — că Oprea și Eșanu vor fi aspru pedepsiți, e clar.
- M-am săturat să aud una și una. Lucic de mult trebuia pedepsit.
- Ba n-au să fie! mă prind eu sărind în picioare. Tremur de emoții, dar sunt sigur c-am procedat just.
- Doc, și tu ai deschis gura? se-ntoarce diriginta mirată spre mine. Și mă privește așa, ca și cum eu aș fi o nimica.
- Am deschis, spun hotărât.
- Să fie liniște, cere ea și se-ntoarce brusc spre mine. Acum o să-ncerce să scoată din mine adevărul... dar care adevăr?! Doc, spune-mi: cum s-au întâmplat toate? Încetișor, hai!

— Eu n-am ce spune! Eu nu știu nimic. Eu știu un singur lucru... Sunt atât de emoționat, pornit, încât nimic nu-mi iese din cele ce vreau să spun. Dar vreau să spun că nici într-un caz Eșanu și Oprea nu pot fi învinuiți, dacă ei nici măcar n-au ieșit din clasă... Alții l-au însoțit. Și Dumneavoastră știți bine cine l-a însoțit.

— Stai, Doc. Nu mă interesează cine l-a însoțit, spune diriginta. Eu îi întreb pe Oprea și pe Eșanu: de ce au refuzat dimineată să mai facă de serviciu în preajma lui Lucic? Săptămâna asta ei trebuiau să facă de serviciu!

— Ei și? nu mă las eu bătut. E o haimana Lucic al Dumneavoastră!

Spun și-ncremenesc împreună cu clasa. A încremenit pentru o clipă și diriginta noastră.

— Cum de-ndrăznești?! izbucnește ea, tremură de indignare, îmi cere: Taci! Închide gura!.. Stai jos!

Poate aș mai spune ceva, dar în ușă, poftim, a și apărut directorul școlii, care, cum spunea domnul profesor de științe sociale, într-adevăr e calic. E în cârje și cu un picior bandajat, și îl ține întins în față de parcă ar vrea să ne scoată ochii cu el. Înmărmurim cu toții, inclusiv profesoara! Doar directorul, se zicea, era la spital?!

Încremenim, o clipă doar.

În clipa următoare, sărim cu toții în picioare.

— Care-s aceia? cată directorul și, cu privirea e gata să ne sugrume pe toți.

— Eu sunt acela! se ridică deodată în picioare Gondea.

Culmea însă: directorul nici nu se uita spre Gondea.

Se vede, directorul știe ce știe despre cele întâmplare. Poate că-l informaseră profesorii în cancelarie, poate că diriginta noastră la recreație, prin telefon.

— Eu întreb: cine sunt acei doi?! insistă directorul.

— V-am spus, nu se lasă Gondea. Eu l-am trântit pe Licic al dumneavoastră în... că-i un ticălos.

— Gondea! cere directorul. Stai jos, tu n-ai nici o vină.

Dar Gondea, bravo lui, nu se lasă.

— Eu i-am făcut vânt, merita. S-a cerut afară de la lecție, zicea că vrea la... dar n-avea nevoie la... și-atunci eu i-am...

— Așa a fost! sare și Grecu. Pe cât de negricios este, s-a mai și înroșit. Vorbește aproape cu spumă la gură. L-am dus la veceu, dar el râde și spune că nu vrea aici, ci vrea la closetul din curte. La aer, zice. Îi spunem: nu-i tot aceea? Nu, râde el și spune să-l însoțim că, dacă nu, ne va spune la dirigintă... Și l-am dus, dar acolo el iar s-a apucat să-și bată joc de noi. A zis să-l ținem de... ca să... și atunci noi l-am...

— Așa, se bucură directorul, unul a recunoscut. Să se ridice și celălalt. Aștept! Oprea, n-auzi?!

— Mai este și Eșanu, spune diriginta.

— Să se scoale și Eșanu, ordonă directorul.

Eșanu, speriat de moarte, sare în picioare.

— Așa, își freacă mulțumit palmele directorul, și le ordonă la tustrei: Marș în cacelarie!

— E o adevărată mârșăvie! strig eu, căci mă-năduș.

Credeam că directorul n-o să se-ntoarcă, dar s-a întors.

— Cine a strigat?! — pune el cârjele în fața clasei și-și îndreaptă piciorul beteag în direcția mea. A, tu încă nu te-ai tuns? Mai și strigi?!

— Strig, mă ridic eu hotărât în picioare și nu mă las. Și pot să mai strig: e o adevărată mârșăvie! Ați auzit? Pot să repet: asta e... doar Gondea a recunoscut! Vă temeți de Gondea, da?

XIX

Acum n-am decât să-i masez tatei spinarea o lună întregă, din zori până seara.

Am fost eliminat din școală pentru o lună întregă.

Mă reazem de ștacheta farmaciei de pe strada noastră și mă uit la lumea care trece.

Foarte mulți sunt elevi din clasele primare, care merg spre casă și care au auzit despre gloria mea. Trei s-au apropiat să se intereseze îndeaproape ce și cum s-a întâmplat. Chiar și un pici de prin clasa a patra s-a oprit să mă privească.

— Fugi de aici, că te plesnesc! mă îndârjesc eu cu geanta, dar piciful mă privește uimit.

— Doc, degeaba te superi, și eu l-aș fi aruncat în closet pe Lucic...

— Șterge-o, dacă zic, îl împing eu.

Piciul se depărtează, dar tot mai pune întrebări.

— Dar, Doc, e adevărat că l-au ținut în closet treizeci de secunde?

Dacă mai scoate o vorbă, arunc cu geanta în el!

Se arată pe stradă și elevi din clasa mea: Gondea, Catâru, Dada.

Gondea, în fruntea tuturor, cântă la chitară, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic! Numai ochiul lui umflat și vânăț cât face... Cum îi mai arde de cântat!..

Sunt o fire zâmbăreață,
Toată ziua cânt. Miau!
Mi-am făcut ciorap din viață,
În ciorap m-avânt. Miau!

— Doc, tu încă n-ai ajuns acasă?! se miră Dada.

— Doc, se oprește și Gondea, zău că te învidiez — să câștigi o lună de odihnă!.. — strigă și iar se pune pe cântat, se duce mai departe, spre casă cântând:

Mi-a ieșit motanu-n cale —
Hop! că sunt găbjit. Miau!
Vrea să știe ce-i cu mâța —
Se vrea ciomăgit. Miau!

Se duc și Dada și Catâru... Dada însă își aminește ceva, se oprește, se întoarce și vine lângă mine.

— Doc, știi ceva... a venit mama lui Lucic... o cunoști?

— Ei?

— Ce "ei"?! A venit la școală c-o falcă-n cer și una în pământ. A spus că ne vără pe toți la pușcărie. Și tată-său a venit! Știi, de frică, directorul se-nvârtea în jurul lui fără catalige.

— A venit cu Lucic?

— Desigur... știi: puțea de la dânsul de la o poștă a parfum și... toată clasa se ținea de nas.

— Dar ce, nu s-a spălat?

— Ba s-a spălat, își pusese și alte haine, dar, sfinte... eu mi-am luat geanta și m-am mutat în altă bancă, că-n preajma lui nu era chip să rezisti... Tu nu mergi acasă?

“Să-i fac tatei masaj?!” vreau să zic, dar mă abțin.

Rămân lângă gard, iar ea se depărtează. Se alătură lui Catâru și Gondea, merg tustrei spre casă.

Trece și “poetesa” pe lângă mine, dar ea nu se oprește. E numai vis, și mâna pe care, zice, i-a sărutat-o poetul Colivă o ține îndoită din cot și puțin dată înainte. Parcă-ar fi un talisman, și i-i frică să nu-l piardă. O las să se ducă.

Iată-i pe Oprea și pe Eșanu, trec posomorâți ca vai de ei.

Izbândă, care se abate din drum și vine spre mine, îmi dă explicații.

Li s-a spus să vină mâine cu părinții la școală... Situația lor e și mai tristă... Tot ce-i posibil, să-i exmatriculeze.

— Dar ei n-au nici o vină!..

— O știi tu, o știi și alții.

— Dar canală de Lucic?! El nu știe cine l-a izbit?! De ce tace?

— Asta-i. Cretinul se teme de Gondea și acum declară că sunt vinovați acei care trebuiau să facă de serviciu în preajma lui, adică Oprea și Eșanu.

— Imposibil!

— Incredibil?!

Mai vin și alți elevi din clasa noastră. Doi dintre ei se așază alături pe parapetul farmaciei. Tăcem tuspătru.

Peste drum, la stația de troleibuz — mătușica de dimineață. Singură, cu mâna la ochi, pândește sosirea troleibuzului și bombănește.

Tăcem toți patru.

Nu știu la ce se gândesc ei, eu însă mă gândesc la ale mele... Un singur lucru mi-i clar: dacă eram acum în școala numărul zece, în școala copilăriei mele, alături de colegii mei, alături de scumpa și draga mea prima profesoară, nu mi s-ar fi întâmplat ceea ce mi s-a întâmplat...

Ca să nu mă podidească lacrimile, întorc privirea și-l văd în plină stradă pe Gondea. Aleargă și strigă.

— Ce-i cu dânsul oare? se miră Izbândă.

— Și nici chitara n-o are... se mai miră careva.

Eu mă gândesc, fără să vreau, la incidentul cu “femeia” cu barbă. Iar să fi dat oare de tipul acela? Îl aștepta?!

Gondea trece pe lângă noi, cu părul zbârlit, cu fața schimonosită.

— Mama! Mama! strigă el, fuge în josul străzii. Mama!

Trece și Catâru, alergând pe lângă noi, fuge în lungul străzii.

— Dar oare cu aista ce s-a întâmplat? gândesc eu în glas.

Izbândă sare și se ia după Catâru.

— Ce se-ntâmplă? strigă, se ține de acela, să scoată din el răspunsul. Auzi?! Ce s-a întâmplat?

— Mama!

— Mama cui?

— A lui Gondea!

— A murit?

— E pe moarte... Infarct!..

— Și de ce alergați?

— Să găsim un telefon, să chemăm salvarea... Nici un telefon public de pe strada noastră n-are receptor...

Izbândă mai face câțiva pași, cu Catâru în rând, apoi reduce din viteză, se-ntoarce.

— S-a mai gândit vreo dată Gondea, zice, că odată și odată au să-i trebuiască receptoarele pe care le rupea?!

Mda, tristă poveste.

— Da ce stăm? se-ndeamnă băieții. Hai să-l ajutăm... Pe unde găsim un telefon?! Ei! ridică mâna să oprească un taxi.

— Veniți încoace! strigă o femeie de la un balcon, auzind, se vede, zarva din stradă. Eu am telefon...

Mai strigă și altcineva, de la alt balcon.

— Veniți și telefonați de la noi...

Și alte strigăte se aud.

Eu nu-i aud. Am fost dat afară din școală. Am fost exmatriculat.

Pe neașteptate îmi vine un gând, de care mă agăț cu amândouă mâinile.

Ce-ar fi să fug de acasă? Să mă duc și să nu mă mai întorc niciodată?!

Mamă, tată, auziți ce vreau să fac?!

Ca să nu-mi țâșnească lacrimile, întorc privirea, mă desprind de ștacheta farmaciei și-o iau încet în lungul străzii. Sunt copleșit de un singur gând: mai însingurat ca mine în clipele acestea nu-i alt om pe lume!

XX

Fac roată în jurul lacului.

Când ajung la plajă, grăbesc pasul. Când ajung în partea opusă a lacului, încetinesc pasul.

Da, am să mă înec.

Oare o să plângă mama?

Dar tata?

Dar blegul cela de frățior cu biberonul mereu în gură?

— Tinere!

Un tip cu ochelari de soare, tolănit doar la câțiva pași, aruncă cu pietricele în mine.

— La mine strigați?

— Da, da... treci mai departe, nu vezi că-mi furi soarele? De mai bine de zece minute stai ca un stâlp pe loc.

Mie-mi vine să mă înec, iar lui i se fură pe zece minute soarele. Hai că-i bine.

Mă rotesc mai departe în jurul lacului. Lume de pe lume. Zgomot, veselie.

De fapt, acolo unde mă oprisem era un loc bun pentru a mă arunca în apă. Știobâlc — și gata.

Bine, mă arunc în apă, dar mai departe? Doar eu știu să înot!

Să nu dau din mâini și din picioare?

Și dacă nu mă duc la fund?

Să deschid gura și să las să intre apa?

Și am să pot înghiți eu apa asta murdară?

Dar la ce mă gândesc eu ca un prost, despre care apă murdară poate fi vorba acum?!

Vreau să mă înec sau nu?

— Tinere!

— Cu mine vorbiți?

— Știi ce, puștiule, dacă te mai oprești o dată în dreptul meu, te arunc cu tot cu haine în apă!

— Dar ce, n-am dreptul?

— Am să-ți dau eu acuși drepturi... marș din fața mea. Uite, bre, la dânsul, am și eu o zi să mă bronzez, nu — țâncu-mi face umbră!

Mă învârt în jurul lacului.

Da, acum sunt ferm să mă înec. Mă înec. Mă înec, și mă înec în dreptul tipului cu ochelari de soare. Dacă mă arunc în altă parte în lac, lumea poate sari să mă salveze, tipul n-o s-o facă...

Hotărât lucru — în dreptul tipului am să mă înec.

Dar mai este tipul de partea opusă a lacului?

Este. Și-a pus o cămașă pe față să nu-și strice tenul, farmazonul!

Mă învârt în jurul lacului.

Mă așez și încep să mă dezbrac...

— Uite, asta e altă găscă, își ridică tipul ochelarii pe frunte. Vrei să te scalzi, scaldă-te cât îți dorește inima...

Ai să vezi tu, afurisitule, ce scâldat o să fac. Și tu o să vezi, afurisit în ochelari, și restul au să vadă. Și mama mea "scumpă", tatăl meu "scump" și "scumpa" mea școală vitregă...

Îmi scot pantofii, cămașa, pantalonii, le așez pachet peste geantă și între timp îmi iau rămas bun de la scumpii mei profesori și colegi din școala numărul 10 și de la alții care merită, care mi-au fost prieteni în viața asta. Cu cine să-ncep?

Rămâneți cu bine, doamnă profesoară!

Rămâneți cu bine, dragii mei colegi de clasă!

Rămâi cu bine, Andrieș!
Rămâi cu bine, Cer!
Rămâneți cu bine, Păsări!
Rămâi cu bine, Soare!
Rămâi cu bine, Aer!

Iau o bucățică de pământ și pe ascuns o duc la buze.

Rămâi cu bine, Pământ! Nu te supăra. Așa trebuia să fie viața mea — scurtă. O pasăre trăiește mai mult... Cioara, de exemplu.

— Bine faci că nu te grăbești să intri în apă, îmi dai sfaturi tipul cu ochelari de soare, eu am intrat brusc, și mai n-a plesnit inima în mine! Mai întâi stropește-te puțin, apoi intră...

Dar eu vreau să-mi crape inima... Ce te privește? N-am să intru încet, ci am să sar — uite-așa!..

— E, tinere, d-apoi trebuia să știi c-aici nu-i adânc... ți-ai spart capul? Acum nu trebuie să intri în apă... apa-i murdară... Ia seama să nu te alegi cu vreo infecție...

— Dar mai rărește-mă, că...

Dar stai, ce fac eu... doar n-am venit aici să mă cert cu un tip oarecare. M-am lovit rău? Ei și — trebuia să mă lovesc și mai tare — mai ușor mă înecam. Plâng.

Dar încotro o iau? Încolo-i malul.

Înot spre adânc.

Plâng.

De ce trebuie să mor?!

Cerul plutește tulbure în ochi, nu mai deosebesc maluri, plajă, nimic... N-o să mai văd niciodată Cerul?.. Niciodată n-am să mai văd Soarele?.. Niciodată oare...

Mamă, tată, nu mă lăsați să mă înece!

Plâng...

Eu vreau să trăiesc cu Soarele, cu Cerul, cu Pământul ista, cu voi, mamă și tată, vreau să exist veșnic...

Plâng... Ptfiu...

Aveam să-nghit cu apa un pai!

XXI

A doua oară fac înconjurul blocului în care locuiesc.

A treia oară fac înconjurul blocului în care locuiesc.

A zecea oară fac înconjurul blocului în care locuiesc.

Vasăzică, asta-i — tebuie să mă întorc acolo de unde am pornit dimineată.

Luminile de mult s-au aprins în geamuri, locatarii de mult au dispărut prin apartamente.

Când ajung în spatele blocului, mă opresc; când ajung în fața blocului, mă opresc. Sunt dobă de apă.

— Ce-i cu tine? mă întreabă frățiorul, când vede că vreau să urc scara.

— Nimic, îi spun și-i strâng capul la șoldul meu.

— Da ce tremuri? ridică el privirea, simțind că se întâmplă ceva cu mine.

Vreau să strâng capul frățiorului meu între palme, să-mi aplec fața peste fața lui și să plâng.

— Noi suntem foarte singuri, frățioare, îi strâng capul mai tare la șoldul meu.

— De ce ai venit așa de târziu de la școală? mă-ntreabă el.

— Suntem foarte singuri, frățioare, repet eu, și dacă n-o să ții tu la mine și eu la tine, să știi c-o să se-ntâmpie ceva cu noi.

Nu știi dacă frățiorul meu aude ce-i spun; se lipește și mai mult de mine. Capul îi e fierbinte, din gură — respirație fierbinte.

— Derbedeul? — apare pe neșteptate Nicoleta în fața mea.

În mână — o pungă cu gazete, pe umăr — punga cu rachetele de tenis.

Mă privește, dar cred că nu mă vede.

— Ce-ai mai făcut?..

Și-ncă:

— Știi că un profesor din școala ta s-a interesat azi de părinții tăi?

Și-ncă:

— Du-te și caută-mi mingea, a rămas undeva pe teren... Stai, Doc, am uitat: ți-am dat să citești scrisoarea profesorului de educație fizică?..

Mă rotesc în jurul blocului în care locuiesc.

De când mă rotesc?

Mai ard luminile în geamurile noastre?

Cu ce sunt eu de vină că nu pot înghiți apa puturoasă din lac?

Mă învârt în jurul blocului... Și mă gândesc la mai multe lucruri deodată. Dar cel mai mult mă gândesc la ceea ce am să fac atunci când am să cresc mare!

Îmi șterg lacrimile, o dată și încă o dată, ridic fața în vântul ușor de noapte, simt cum vântul îmi usucă în grabă fața, și-o iau bezmetic la fugă... sar câte trei scări, în sus.

— Tu de ce vii așa de târziu? întrebă mama într-o doară și dispăre liniștită în baie.

Îi răspund și eu liniștit, într-o doară:

— Am fost la piață.

— Așa de târziu?.. se aude vocea mamei de la baie, dar iată că-i apare capul prin deschizătura ușii. Dar ce-ai căutat la piață?!

— Am căutat...

— Ce-ai cumpărat? nu se lasă ea.

— De data asta, zic, am vrut să vând, zic și dau să trec în camera mea.

— Să vinzi?! mă petrece mama cu privirea. Ce-ai avut să vinzi?! Ia stai! Iese ea cu totul de la baie. Tot acum să-mi spui: ce-ai vrut să vinzi?!

— Părinții am vrut să-i vând!

Ce să-i spun?

— Da? mă privește aiurea mama și tot aiurea mă-ntrebă: Și cât ai luat pe ei?

— N-a vrut nimeni să-i cumpere, trântesc și mă arunc cu fața în jos pe pat.

— Cum să nu vrea nimeni să-i cumpere?! rămâne zăpăcită mama, însă îndată se luminează și începe: Cum adică să ne vinzi?!

Și tot ea:

— Ilarion! Ilaron!.. Tu auzi ce se face?!

— Ia să mă mai rărești... vine din camera tatei vocea lui somnoroasă.

— Am să iau odată fierul ista de călcat și-am să ți-l trântesc în cap...

— Poftim — s-a și început...

Am cincisprezece ani, lumea îmi zice Doc și, după cum vedeți, încă nu-s acoperit de slavă.

Și cam atât.

ÎN SUS PE RÂU

Cineva aleargă prin deltă. Ai zice că s-a rătăcit.

Apă. Stuf. Păsări.

Când se termină apa, începe stuful. Când se termină stuful, începe apa. Și tot așa. Cât vezi cu ochii. Peste tot - țipete de păsări.

Cine-i? Ce caută? De unde vine? Încotro se duce?

În sfârșit, a ieșit la un fel de mal.

O căsuță plutește pe apă ca o pasăre. E pe piloni, dar valurile se frământă, stuful vălurește, delta se agită, cerul se clatină și, când te uiți, căsuța se leagănă dimpreună cu toate.

— E-hei! strigă omul, dar cum dinspre căsuță nu vine nici un răspuns, o ia în lungul malului.

Aleargă încolo, încoace, dă peste o luntre împotmolită, cercă s-o scoată, dar rămâne cu o bucată de scândură în mână. Se întristează. E putredă luntrea.

— E-hei! Care e acolo, răspunde! strigă el din nou spre căsuța de pe apă.

Căsuța plutește ca o pasăre.

Zărește un copac aproape uscat.

Urcă pe o cracă, strigă din nou:

— E-hei! Oamnei buni!

Nimic.

Coboară din copac. Pare foarte abătut.

O ia la fuga prin stuf.

Colo se vede stuful vălurând, dincolo.

Calea omului se poate determina și după pâlcurile de păsări gălăgioase, care ba colo, ba dincolo sar în văzduh, ca apoi greu să se potolească.

— Car, car..

Necunoscutul iar apare pe locul unde strigase adineaori.

Pare mai obosit. Mai deznădăjduit.

Se uită spre căsuță, strigă cu glas stins, cade, stă mai mult timp întins, cu fața spre cer.

O tristețe nețărnută-i acoperă ochii.

În cele din urmă se hotărăște să intre în apa deltei.

Își scoate pantalonii, cămașa, leagă hainele grămadă, ia pantofii în dinți, ridică hainele sus deasupra capului, dar cum face câțiva pași, se pomenește până la gât în nămol, sare îngrozit înapoi.

Curge glodul de pe el, șiroaie.

Se uită la haine, se uită în jur dacă nu-l vede cineva.

Ba este văzut.

Prin geamul căsuței de pe apă străinul este urmărit, de mult. Un ochi frumos de femeie îl urmărește. Un ochi speriat pe o față murdară de făină.

Femeia se tot uită prin geam, așteaptă să vadă ce-o să facă străinul.

Și ce face străinul?

Și-a scos ce-a mai avut pe dânsul și acum vrea să se spele. Colo să intre în apă, dincolo.

Apa e murdară.

Descoperă un maldăr de stuf putred, se urcă pe maldăr, își spală încet hainele. Dar iată-l se clatină, mai-mai să cadă. Se apucă de niște fire de stuf, se ține, spală.

Și dacă a spălat cămașa, o întinde pe iarbă la soare.

Același lucru îl face cu pantalonii, pantofii.

Mai târziu scoate din buzunarul hainei un șumuiag de bancnote ude, caută un loc unde le-ar putea usca.

Femeia din geamul căsuței de pe apă nu-l mai vede, se îngrijorează. Aleargă speriată de la geam la geam.

Nu se vede străinul.

— Unde s-a pierdut? se sperie femeia.

Afară răsună zgomot și ea se repede spre ușă.

La puntea din fața casei stă o luntre. În luntre - un bărbat, numai că nu-i omul de pe mal, străinul, e bărbatul femeii.

— Of, m-ai speriat de moarte! Îi sare ea în cale. Gândeam că n-o să te mai întorci...

Fața bărbatului e obosită.

— Cam de ce nu m-aș întoarce?

Bărbatul coboară greoi din luntre, se apucă să descarce peștele.

— Ajută, zice, trebuie să mă întorc în deltă. Am lăsat în larg mrejele.

Femeia abia acum își dă seama că mâinile-i sunt murdare de făină, le șterge la repezeală de pestelcă, sare în luntre, aruncă peștele pe punte. Dar nu uită nici de frica de adineaori.

— Un străin se-nvârte din zori pe aici, ciripește ea și cată îngrijorată spre mal.

Este străinul?

Este. E tot acolo, pe mal.

Străinul face disperat semne.

— Îl vezi? întrebă soția.

Bărbatul nici nu se miră. Alte griji are:

— Plodul pe unde-i?

— Parcă nu știi... Iar a luat luntrea cea mică. S-a băgat la bulboană... până nu prinde somnul cela, zice, nu se lasă.

Bărbatul se supără că ștregarul umblă din capul lui.

— Da eu de ce te-am lăsat aici? zice.

— Crezi că m-ascultă? Și ieri a fost, și azi din zori s-a dus... se vaică ră femeia, și unde face: Vai de mine, uită-te că nu se mai vede!

— Cine? nu înțelege bărbatul.

— Străinul, zice. Era pe mal, și acum nu-i...

Bărbatul nici de data asta nu cată spre locul unde-i arată muierea.

— De ce ești plină de făină? întrebă.

— M-am apucat să coc.

— Peștele se împute, iar voi...

Bărbatul aruncă pe punte ultimii peștișori, apoi pune mâna pe vâsle.

— Și zici că e la bulboană? exprimă furtună fața bărbatului.

— Să nu îndrăznești să-l bați! sare femeia, strigă în urma bărbatului, dar acela a și depărtat luntrea, se duce...

Plodul pescuiește într-un luminiș de deltă.

În jur - liniște, stuful e înalt, iar el șade pe marginea luntrei, cu ochii ațintiți în adâncul apelor. Și-i gol-goluț.

Să aibă vreo șase-șapte ani, dar după felul cum se ține, pistruiat și cu percica roșcată în vânt, se vede că are mulți drăcușori!

Cum îl zărește pe tată-său, îl și previne, dând din deget:

— Sssss... îi sub luntre... îl simt...

— Cine? întreabă taică-său, prefăcându-se că arde de curiozitate.

— Somnul... Mi-ai adus ceva de mâncare?

— Ți-am adus, zice tata și, din luntre, rupe o vână verde și sănătoasă de stuf, se repede spre plod. Stai să-ți arăt eu ce simți...

Plodul nu rezistă.

Nici nu-i pasă că apa e adâncă - se aruncă în deltă și zi-i... înoată ca o broască.

Străinul umblă disperat pe mal. Nimeni nu-l ia în seamă. Zărește deodată o buturugă, se bucură.

Se întinde pe buturugă, se leagă cu cureaua, vîslește cu mâinile spre casuță. Dispare sub apă, apare și iar vîslește. Înghite apă, solid.

Stăpânul casuței urmărește scena, dar se prefacă că nu vede nimic. Înșiră dimpreună cu fiul pește pe sfori.

Cât colo se vede că fiul a fost chelfănit. Ca niște șerpi se văd pe pielea spinării urmele bătăii. Dar e obraznic ca mai înainte.

— De ce l-ai face pe chiorul? își iscodește el părintele.

— Am să te trăsnesc, răspunde acela.

— Doar omul poate să se-ncece... Se-neacă! strigă deodată plodul și sare în picioare în timp ce buturuga se întoarce și străinul dispare sub apă, nu-i.

Tatăl găsește de cuviință să nu-i răspundă nici de data asta plodului. Dacă a umplut sfoara cu pește, anină sfoara, se întoarce, se așază direct pe punte, continuă să înșire pește.

Buturuga se întoarce, de sub apă apare străinul, ghiftuit cu apă.
Plodul se aşază, înşiră peşte.

Între timp străinul ajunge la capătul punţii, dar nicicum nu poate să urce pe punte. Buturuga năvăleşte, străinul se luptă.

La un moment dat scoate un răcnet scurt, dispare cu totul sub punte.

Plodul sare iar în picioare. Tata însă îşi caută de lucru. Mai umple o sfoară, se ridică, ia sfoara, o anină lângă celelalte.

— Dacă se îneacă, ameninţă copilul, faci puşcărie.

Se aşază, înşiră peşte.

Străinul se catără, în sfârşit, pe punte, dar nu poate nici să vorbească, nici să se mişte. S-a târât ca o broască pe marginea punţii şi, ud learcă, acum stă întins cu faţa în jos pe scânduri.

— Dacă-l gădesc mort, înhaţi vreo zece ani de puşcărie, zice plodul.

Taică-său nu-i prea speriat. Ia din mâna plodului sfoara încărcată, o anină lângă celelalte sfori şi numai când vede că străinul dă semne de viaţă, se apropie de el.

Străinul vorbeşte, stăpânul casei ascultă, apoi, ca şi cum n-ar fi vorbit nimic, stăpânul se întoarce la pragul casei, se aşază direct pe punte şi continuă să muncească dimpreună cu copilul.

— Cine-i? întrebă într-un târziu copilul.

— Un oftigos, răspunde tatăl.

— Ce-i asta: oftigos?

— Om cu plămânii potricăliţi.

— Şi de unde ştii că-i oftigos?

— Nu-l vezi cum răsuflă?

— Da cum răsuflă? întrebă copilul şi întoarce privirea spre străinul care într-adevăr gâfâie rău.

Stăpânul casei mai înşiră, mai adună peşte, de odată lasă baltă totul, îşi scutură palmele şi intră calm în casă.

Soţia lui coace pâine. Şi cum porăieşte în faţa cuptorului, soldurile îi saltă ademenitor sub rochiţa scurtă şi subţire.

O căldură îmbătătoare învăluieşte bărbatul.

O clipă, două el urmărește jocul șoldurilor soției, apoi se duce direct spre ea și o plesnește ușor peste bucă.

— Ce te-a apucat? tresare soția, surâde.

— Să șezi două zile în baltă, te-apucă... zice el și dă să-i prindă un sân, soția însă se retrage, chicotește:

— Știu că nu vrei chiar acum...

Bărbatul rânjește, se lasă pe laviță. Parcă nici n-ar avea pe punte un străin.

Soției nu-i place să fie privită din spate, când lucrează.

— Degeaba aștepți, îl bruschează ea. Sau crezi c-o să lepăd aluatul... Nici rușine n-ai! Poate să intre copilul...

Bărbatul rânjește.

Asta o înfocă pe soție.

— Auzi sau nu? Cată-ți de lucru, omule, sau arunc aluatul ista. Și deodată țipă ușor: Of, omule, ce faci?

Se lasă ușor răsturnată pe pat...

Mai târziu bărbatul și-aprinde o țigară, apoi zice:

— Știi de ce-a venit?

— Cine? nu înțelege soția.

— Străinul.

— A venit aici? tresare femeia, se aruncă la geam.

Străinul stă peoștit pe punte, ca mai înainte.

— Mă are de prost, zice bărbatul.

— Ce vrea?

— Nici n-ai să bănuiești.

— Poate-i inspector?! O fi crezând că ne împuțim în pește și statului nu dăm... Să-și bage el coada în deltă și să prindă pește! zice femeia și se repede la gura cuptorului.

— Te-ai și pornit.

— Dar ce, nu-i așa? De unde să luăm mai mult pește?

— Ți-am spus: mă are de prost. Nu-i de la pescărie.

Soția devine atentă.

— Nu-i inspector? zice, se mai uită o dată prin geam. Atunci dară cine-i?

— Ți-am spus: mă are de prost.

— Vasăzică, știi cine-i?

— Nu.

— Mă tem, Tivule.

— De temut, n-ai de ce te teme... numai de mine, ți-am spus, să te temi, rânjește bărbatul și-i prinde iar un sân în palmă, i-l strânge ușor.

— Încetează. De ce ai lăsat copilul afară?

— Și de ce nu l-aș lăsa?

— Cu străinul? femeia înlătură mâna bărbatului și se întoarce la gura cuptorului.

Bărbatul rămâne pe marginea patului.

Fumează.

— Păi, ce facem? întrebă într-un târziu.

— Cum, ce facem? zice femeia de la gura cuptorului.

De-acum uitase de străin.

— Așteaptă răspuns.

— Cine așteaptă?

— Străinul sau tu te-ai zăpăcit?

— D-apoi nu s-a dus?

— Vrea să-l ducem cu luntrea.

— Încotro? Acum? Dacă vrea să-l duci până la pescărie, să știi că nu-ți dau voie... degrabă scot din cuptor, și-apoi înnoptează, nu vezi?

Bărbatul tace un timp, apoi spune:

— Zice că dă patru sutare.

— Patru sutare ca să-l duci două mile, până la pescărie? Îi nebun?

— Te-ai și pornit! Mai învață-te a asculta... Parcă ai fi fecioru-tu, pe care l-am pus să înșire pește și, uită-te, cască gura la străin.

Copilul într-adevăr a lăsat peștele și acum vorbește ceva cu străinul.

Străinul pare să fie bucuros că vorbește cu copilul...

Asta îl înfurie și mai mult pe stăpân.

Bate amenințător cu degetul în fereastră.

Feciorul întoarce capul, dar pare că bătaia nu-l sperie. Tatăl îi arată prin semne că are s-o pățească rău dacă nu-și vede de lucru.

Fiul întoarce spatele străinului, se apucă să înșire pește.

Revine de la geam și stăpânul.

Acum vorbește în voie cu soția:

— Păi, îl duc sau nu?

— Dar cine-i, omule, dacă spui că nu-i inspector? soția iar lasă gura cuptorului, iar cată îngrijorată prin geam la străinul de pe punte. Doamne, să nu fie un fugit din vreo închisoare... Sau închipuie-ți că e un spion!

Bărbatul pare liniștit. Nu-l iai cu prostii din astea.

— Ai spus-o... ce să cate un spion în deltă?

— Dar acum opt ani, ți-amintești cum umblau prin deltă militari cu elicopterele și tot controlau cu cângile stuful? Întrebau dacă n-am văzut un bărbat șchiop. Iar șchiopul, s-a afalt mai apoi, era mare spion.

Bărbatul știe ce știe, zice:

— Vrea să fie scos din deltă. Dă patru sutare pentru asta. După o clipă reia: Dacă ar fi vorba numai să-l scot din deltă... dar vrea să-l duc tot în susul râului. Spre izvor! Și asta poate dura o săptămână, dacă nu chiar două.

— Să lipsești două săptămâni? Și ce facem cu pescuitul?

Bărbatul stinge țigara:

— Dă un pumn de bani sau n-ai auzit, zăludo? Vrea să ajungă, zice, într-un sătișor... la nordul Moldovei... Și dacă te-ai gândi - pește nu se prinde acum... Și chiar să prind zilnic câte cincizeci de kilograme, tot nu scot într-o lună banii ăștia...

Atât că mă întreb: cine-i și de ce vrea să ajungă numaidecât cu luntrea până în satul cela? De ce nu s-ar duce, să zicem, până la pescărie, iar de acolo să ia o mașină, iese la șosea, și mână. Ajunge de mii de ori mai repede, nu-i așa? Și-atunci care i-i interesul?!

Femeia e cuprinsă de îngrijorare.

— Tivu, n-ai să-l duci. Nu-ți permit! El urmărește ceva!

— Și patru sutare?

— Nici pentru o mie nu-ți dau drumul... Să ieși cu un străin în deltă? Ți-amintești ce-a pățit bătrânul de la pescărie? Au venit doi, l-au rugat să-i vâre în deltă ca să pescuiască și nu l-au învălătucit în mreje și l-au aruncat în apă? Când au găsit bătrânul, era mâncat de raci. Du-te și alungă-l. Alungă-l! Alungă-l, Tivule!

Bărbatul tace un timp, apoi iese, se apropie cumpătat de străin, spune ceva, gesticulează. Parcă i-ar da de înțeles că nu poate, nu va merge. Dar nici străinul nu-i dintre cei care se dă bătut cu una, cu două.

Se aprinde, vorbește îngrijorat, înfocat, vâără apoi mâna într-un buzunar, în altul și deodată descoperă că nu găsește ceea ce caută. Își amintește de ceva, se plesnește cu palma peste frunte, arată cu mâna spre malul pe care se frământase nu demult. Arată agitat spre mal, înșfacă stăpânul de mână și-l îndeamnă spre luntre. Chipurile, hai acolo și o să vezi. Soția iese glonț din casă. Răcnește:

— Tivule, unde te târâie? Stai!

— Hai nu mai răcni! o oprește plodul, se duc până la mal.

Într-adevăr, luntrea o ia spre mal...

Ajunși acolo, străinul sare pe mal, îl apucă de mânecă pe stăpânul luntrei.

— Uită-te! Uită-te! arată în dreapta, în stânga, spre stufărișul unde se zăresc niște hârtii.

Dar și fără el vede stăpânul luntrei că pe fiecare fir de stuf stă aninată câte o bancnotă.

Sute de bancnote atârdate pe sute de fire de stuf!

Se leagănă ușor în vînt bancnotele.

— Erau ude și le-am pus la uscat... explică străinul. Zărește în iarbă portmoneul. Îi ridică, scoate de acolo o hartă udă, o desface. Arată colo, dincolo, explică: Iată, în satul ista trebuie să ajung. Mai dau patru sute, numai du-mă, omule!

— Nici nu mai știi ce să zic... cade pe gânduri stăpânul.

— Dar am bani, vezi? Na, ia cât vrei!

Străinul strânge în grabă bancnotele, le burdușește în portmoneu, vrea să-l dea stăpânului, dar acela a și sărit în luntre.

Străinul se zăpăcește.

— Mă lași?

Sare și el în luntre.

Și vâslește îndârjit înapoi, spre căsuță.

— Ei, ce zici, omule? îl întreabă străinul pe luntraș.

— Ți-am spus: să mă mai gândesc...

Când ajung în fața căsuței, străinul rămâne în luntre, stăpânul sare pe punte, cheamă la o parte soția.

— Are atâția bani cât n-ai văzut în viață, șoptește soției.

— Să aibă! răbufnește aceea.

— Îți spun: are atâția bani cât n-ai văzut în viață.

— Tivule, să te temi de omul care are bani mulți. Alungă-l! Chiar acum. Ori îl alungi tu, ori îl fugăresc eu. Ce stai, omule? Pleacă! Bărbatul n-o să te ducă. N-are când și nici nu vreau. M-auzi?

Străinul se uită la stăpân: ce-o să zică acela? Ochii străinului exprimă îngrijorare, rugămintă, milă, spaimă.

— Ajută-mă, omule! se roagă. Fiți buni! Tare am nevoie! Stăpânul casei stă o clipă pe gânduri, apoi strigă către străin:

— Ce stai, urcă odată pe punte.

— Vasăzică, te prinzi? speră străinul.

— Da, i-aruncă celălalt.

— Și când pornim?

— Nu mă întreba... Vezi că mi se împute pește...

Stăpânul și copilul înșiră mai departe pește, iar soția bate furios în geam.

— Ce s-a întâmplat? întreabă bărbatul.

— Ce-i cu el? arată soția spre străin.

— Da ce-i cu el?

Străinul a pornit pe neașteptate spre scârta de fân, smulge câteva brațe și se vâără în scârtă. Ca un câine. Nu se mai vede.

Stăpânul cântărește câteva clipe în tăcere, apoi străfulgeră cu privirea copilul. Chipurile, ce-mi stai? Cât ai clipi, copilul e lângă scârtă.

Apucă de picioare străinul, îl trage.

— Ești hoț? Îl întreabă când îl vede scos.

— De unde-ai luat-o? se lasă încet străinul pe șezute, cearcă să zâmbească, dar fața i-i schimbată, schimonosită de nu se știe ce durere.

— De ce atunci te-ai ascuns în fân?

— Să văd dacă o să mă găsești, cearcă să glumească străinul, respirând greu. Foarte greu. Parcă nici nu mai e omul de adineaori.

— S-a ascuns să vadă dacă am să-l găsesc, strigă copilul, așteaptă ce-o să zică tata.

Dar tata are grijile lui. Lucrează, se frământă:

“Și dacă e un inspector? Îl face pe... Vrea să mă ia cu bani, apoi să pună mână pe mine. Păi să-l duc sau să nu-l duc?!”

— Alungă-l! Alungă-l! strigă din casă soția. Alungă-l, c-o să ne găsim cu el beleaua. De ce s-a ascuns în fân? Străinul însă nu-i ia în seamă. Parcă își revine. Își scoate o gheată, alta, își trage un ciorap, altul, îi miroase, îi scutură pe rând, pe rând îi aruncă ceva mai departe. Același lucru face și cu pantofii. Apoi ridică privirea, o poartă prin ogradă, ceea ce îl îngrijorează și mai mult pe stăpân: “Păi e un trecător sau e inspector? De ce-mi scrutează ograda?”

Dar străinul se pare că a găsit ceea ce căuta. Butoiul cu apă. Se ridică greoi, o ia spre butoi. Cum nu vede căldare sau cană alături, nu rabdă, bagă capul în răcoarea butoiului. Bea cu înghițituri mari, zgomotos.

“Tare-i însetat, gândește stăpânul casei, cred că vine de departe... Vine de departe sau rătăcește de mult prin deltă... Dacă-i pușcăriaș, de ce se ascunde, doar nu-i țipenie în jur - deltă și atât. E un căpos de

inspector care m-a luat cu banul, dar mai apoi o să-l vezi cum îți cântă: “Vazăică, de aceștia-mi ești? Așa se lucrează? Așa te doare planul statului? Pentru un ban scupi pe stat?.. Sau poate a venit să vadă la fața locului care este adevărul cu pescuitul? Cu pescuitul sau cu păsările și animalele de baltă, vânătoarea cărora se va începe în timpul apropiat? Și dacă e așa, atunci de ce se ascunde? Vrea să vadă, să zicem, bancurile de pești - îl duc cu luntrea în deltă, vadă-le! Aceeași poveste e și cu păsările și animalele de baltă... Ce-ar fi oare să pun mână pe un druc, să-l alung? Să-l alung sau să-l scot în deltă și să-l scufund puțin? Dacă-i inspector și m-a luat cu banii, zău că-l dau la fund de deltă”.

Străinul, dacă a băut apă, își șterge îndesat cu poala cămășii fața. Da, acum se simte mai bine. Își șterge fața, pieptul, se întoarce la scărta cu fân, ridică ciorapii și pantofii, revine la butoi.

— Vrea să-și spele ciorapii puturoși în butoi, observă copilul.

— Da tu pentru ce ai gură? observă tata și-și caută de pește.

— Ei! strigă copilul la străin, ce vrei să faci?

Și soția stăpânului e alarmată, ciocănește din nou cu degetul în geam.

— Ce vrea să facă? întreabă ea.

— Vrea să-și spele ciorapii în butoi, răspunde copilul.

— Dă-i ligheanul cel mare, îl boldește pe copil tata.

— Ia-ți ligheanul de sub prispă, strigă copilul la străin.

Străinul parcă a înțeles ce i s-a spus, dar nu se știe de ce face semne cu degetul, cheamă copilul, îl îndeamnă cu o căldură deosebită.

— Tată, strigă copilul, mă cheamă la dânsul!

— Eu te-am pus să mături prin ogradă, strigă tată, mai ia o sfoară, o întinde la uscat.

Copilul se apropie de străin:

— Ești oftigos?

— Într-un fel - da.

Copilul se vâără sub prispă, scoate de acolo un lighean, i-l dă străinului.

— Să-l pună de unde la luat! bate iar cu degetul în geam mama. Străinul surâde și dă să pună mâna pe capul copilului.

Copilul sare ca fript. Strigă: — Tată, vrea să pună mâna pe capul meu!

— Tu ia căldarea cu apă și spală puntea, i-aruncă tata.

— Nu vezi ce de-a solzi și măruntaie s-au adunat?

Copilul se ută pe unde ar găsi căldarea, o vede aninată de un stâlp din fața casei, o ia, se îndreaptă spre punte, se apleacă, scoate apă din deltă, o aruncă în fața casei, iar afundă căldarea în deltă și iar aruncă apă în fața casei. După mai multe căldări, înșfacă un băț, o cârpă - roade puntea de solzi...

Străinul se oprește la câțiva pași în spatele copilului. Îl privește cu drag.

— Câți ani ai? îl întreabă.

Copilul parcă nici n-ar auzi.

— Vezi stuful acela înalt? arată el deodată spre deltă. Acolo s-a înecat bunica noastră.

— De mult?

— Eu pe atunci nu eram. S-a vârat, spune tata, să se scalde, și a tras-o la fund un pește mare. Un somn.

Noutatea pare să-l înfrigureze pe străin. Se uită spre deltă, nici nu știe ce să zică.

— Sunt somni în deltă? întreabă.

— Cât vita de mari... Când apune soarele, mergi să te scalzi? Eu mă scald chiar acolo unde s-a înecat bunica!

— Vino încoace! strigă la copil tata. Când ai de gând să speli în fața casei?

Străinul urmărește un timp copilul care spală în fața casei, apoi ridică ligheanul, îl umple cu apă, se apucă să-și spele ciorapii.

Spală.

I-a spălat.

Se îndreaptă spre scârta cu fân, unde se descălțase, și iată că vrea să întindă ciorapii pe scârtă, la uscat.

— Ce faci? strigă copilul.

— Nu se poate? sare străinul. Și de ce, mă rog?

— Fânul îl așternem prin casă, ca să scăpăm de umezeală. Dormim pe fân.

Străinul surâde, ia ciorapii de pe scârtă, îi scurge și caută cu privirea unde, totuși, i-ar putea pune la uscat.

Vede sfoara pentru rufe, pornește încolo, se răzgândește însă înainte de-a ajunge la sfoară, și se duce direct spre pantofii de lângă scârtă, întinde ciorapii peste pantofi...

Deodată se lăsă în fân și rămâne cu fața în sus. Șade mult așa. Fața i se face tocmai pământie, abia de răsuflă. Ba se mai ține cu mâna de piept. O tristețe nețărnută i-a împăienjenit ochii.

— Poate pornim acum, stăpâne? strigă încet.

— Nu, acum nu pot.

— Veniți la mâncare sau nu? se aude din casă vocea soției.

Copilul, apoi și tata, lasă lucrul, intră pe rând în casă, dar mai întâi amândoi îai spală mâinile, îndelung, apăsător.

În casă se mănâncă, se vorbește, ca în familie.

— Și când aveți de gând să porniți? întrebă soția supărată.

— În zori.

— El o să doarmă afară?

— Da ce vrei, să-l aduci în patul tău?..

— Nu-l hrănim? se vâără copilul pe fir.

— Am să te trăsesc, îl amenință tata.

— A muncit ca să mănânce? îl pune la punct maică-sa. Părinții se uită unul la altul. Mănâncă.

Mai târziu tot soția vorbește:

— O să iei și copilul cu tine?

Bărbatul găsește de cuviință să nu-i răspundă. Copilul se uită iscoditor la părinți. Se mănâncă în tăcere. Și asta durează mult. După ce mănâncă, stăpânul se ridică, ia un călcâi de pâine caldă, un pește

afumat, o ceapă, iese din casă și se îndreaptă spre scârta de fân, unde străinul a ațipit odată cu apusul soarelui.

— Iată care-i povestea, îi spune străinului. Măine ieșim împreună în deltă și așa vrea, totuși, să știu cu cine pornesc la drum... Cine ești?

— Sunt un om bolnav.

— Nu mi-ai vorbit de boală.

— Mă înăbuș... Nici medicii nu știu ce fel de boală am. Nu-mi ajunge aer, și gata.

— Vii de la spital?

— Din Bielarus.

— Acolo te lecuiești?

— Ba trăiesc acolo. Cu boala mea n-am dreptul să trăiesc în Moldova. Nu pot. Numai aerul din Bielarus îmi priește. În Moldova, acasă, mă înăbuș.

— Am observat că respiri greu... Și de mult trăiești în Bielarus?

— De mult. De douăzeci de ani.

— Acolo respiri normal?

— Parcă nici n-aș avea boala asta. Acolo-i bine, dar iată, nu pot da pe acasă. Și așa mi-i dor de casă, așa mi-i dor de casă! De necaz cânt, omule, ca cucul și urlu ca lupul!

— Nu cumva vrei să spui că n-ai fost de douăzeci de ani acasă?

— N-am fost.

— Nici o dată?

— Nici o dată. Dacă vin, mă așteaptă moartea. Asta-i.

— Și acum de ce te-ai pornit?

— Vreau să mai văd o dată baștină, după aceea fie ce-a fi...

— Nu-l crede! strigă copilul din fața casei. Mama spune că-i hoț.

— Am să-ți scot pielea de la fund și am să-ți o pun pe cap! strigă stăpânul și se întoarce iar spre străin. Și de ce n-ai luat o mașină sau un avion? Doar cu mașina sau avionul mai repede ai fi ajuns acasă.

— Cum să-ți spun ca să mă înțelegi, omule? se frâsuește străinul. Cu boala mea nu pot călători nici cu avionul, nici cu mașina. E de ajuns să ajung cu avionul pe teritoriul Moldovei și mă înăbuș. E de

ajuns să fac câțiva metri cu mașina pe teritoriul Moldovei și-s gata, nu pot suporta, mă înăbuș! Aceeși poveste când pornesc pe jos acasă. Mă înăbuș. De ani de zile nu pot să mă apropiu de casă. Și acum am mai aflat că moare mama. De durere cânt ca cucul și urlu ca lupul, omule!

— Și cum vrei acum să ajungi, dacă zici că nu-ți priește aerul de acasă?

— Nu știu. Dar mi-a spus un medic să încerc cumva pe apa râului. Așa crede el. Să merg, zice, spre izvor... Aș ajunge pe apă până în dreptul satului meu, de acolo aș trage o fugă, chiar de am să mă înăbuș, dar vreau s-o văd pe mama înainte de moarte, să mai văd o dată baștina și... înțelegi, omule?

— Vasăzică, de aceea te-ai ascuns adineaori în fân?

— De aceea. Mă înăbușeam și nu vroiam să vedeți cum sufăr.

— De mult umbli prin deltă?

— A treia zi.

Stăpânul ascultă cu fruntea plecată istorisirile străinului, din când în când întoarce fața spre geamul casei ca s-o ia de martor pe soție, să audă și aceea ce spune străinul.

Ascultă, ascultă, ca în sfârșit să încheie:

— Bine, pornim în zori!..

Pe la o bucată de noapte răsună bătăi puternice în geam.

— Cine-i? întrebă somnoros și supărat stăpânul.

— Eu, străinul.

— Ce vrei?

— Să pornim, omule.

— Ți-am spus: pornim în zori.

— Nu s-ar putea acum?

Bărbatul se așază somnoros pe marginea patului.

— Ia belea pe capul meu.

— Ce vrea? întrebă soția.

— Să pornim.

— Of, bărbate, mă tem. De ce te grăbește? Și-n puterea nopții.

— La asta mă gândesc și eu, dar tu să nu te temi. Ți-am spus, zice bărbatul și-o pișcă de șoldul dezvelit, să te temi numai de mine, rânjește, strigă străinului: Cum răsare luna, pornim!

— Mai încet, că scoli copilul.

Femeia se lipește de bărbat și bărbatul o strânge la piept.

— Iai și copilul?

— Știi că plec departe?

— Totdeauna îl luai cu tine.

— Îl luam când plecam în deltă, acum alta-i povestea... Am de mers spre izvor, și cine știe cât...

— Te duci pentru mai mult, cu om străin te duci... copilul ar putea, cine știe, să-ți fie de ajutor la drum...

— Tocmai că mă duc pentru mult timp și mă duc cu om străin nu vreau să iau copilul... Vezi ce faci cu copilul pe aici.

— O să pescuim.

— Să ieșiți cu luntrea mică în deltă... Acum se prinde bine racul. Zece kilograme de raci fac mai mult decât douăzeci sau treizeci kilograme de pește... Știți locurile unde se nădește mai mult, pescuiți pe acolo... Băiatul umblă liber prin stuf. Tu ții sacul, iar el îi culege... deși ar fi mai bine să nu coborâți nici unul din luntre. S-a nădit pe aici iar somnul cela cu un ochi. Alaltăieri a atacat o luntre...

— Dacă o să ne ducem pe unde am fost în an, n-avem de ce ne teme.

— O să vă duceți pe unde s-a prins în an, dar ar trebui să fiți cu ochii în patru. Nu uitați, apele-s curgătoare. În an prin pâlcurile celea de stuf era nămol, dar acum apele parcă au înnebunit - au spălat totul... La tot pasul dai de bulboane...

— O să fim atenți... Și tu fii atent. Pleci la drum cu om străin.

— Omul are necaz, nu-ți face griji. Am să vâslesc zi și noapte și în trei-patru zile poate îl duc...

— Ți-a dat banii?

— O să-mi dea.

— Mai bine să-ți dea acum jumătate, când pornești, și jumătate când o să-l duci la față locului.

— Omul are necaz, o să-mi dea...

De afară iar se aud bătăi furtunoase în geam.

— Nene, apare luna. Să pornim!

— Să trezesc și copilul? Întreabă soția.

— Tata nu mă ia, se aude glasul copilului de după sobă. Noi rămânem aici să prindem raci. Zece kilograme de raci fac mai mult decât douăzeci-treizeci kilograme de pește...

— Bine, dormi, spune mama, credeam că te scoli să-l conducem pe tata.

Tata, îmbrăcat, se spală, se așază să manânce.

— Pun mâncare pentru unul sau pentru doi? Întreabă soția.

— Adică? nu pricepe bărbatul.

— Pun mâncare la drum numai pentru tine sau și pentru străin?

— Cine a lucrat acela să mănânce, se aude vocea copilului de după sobă.

— Hai-hai, ai s-o câștigi! îl bruschează tata și iese afară.

Luna încă nu se vede, dar trebuie să apară.

— Tremuri? stăpânul observă că străinului îi clănțanesc dinții în gură.

— Totdeauna așa-i frig noaptea pe aici?

— Când și cum... Apă și țânțari!

— Țânțarii nu prea mă deranjează, dar umezeala... Și n-am luat nici o haină groasă.

— Ține... stăpânul i-aruncă un fel de haină pufoasă și un impermeabil. Spune: Tot ce vezi aici va trebui să cărăm în luntre...

Dar de cărat sunt multe și felurite: unelte, haine, vase, cârlige, toate cele necesare la drum...

— Vâslele ai dus?

— Dus.

— Du și asta... Ai dus?

— Dus.

— Acum să ducem asta... Și cine, zici, te-a îndreptat la mine?.. Ai fost pe la pescărie? De acolo vii înapoi?

— N-am fost. Și nu mi te-a recomandat nimeni. A șasea zi vin din Mensk. Am mers și cu trenul, și cu o căruță... pe jos... dar mai departe, iată, nu am cu ce merge... Am ținut mereu malul apei, până am dat de dumneavoastră... Ce-aș fi făcut dacă nu dam de dumneavoastră? Mă tem să nu mă apuce boala.

— Numai dacă ar fi zile bune... Ploile ne-ar strica rău.

— Am auzit la radio că se așteaptă zile calde.

— Timpul probabil pentru țară, dar nu pentru deltă. Pe ape timpul se schimbă mereu. Seara e unul, dimineața e altul, la amiază... Oare ce-i cu femeia mea, de nu se vede? Femeie!

— Sunt aici, răspunde soția de undeva din întuneric.

— Ia pune aparatul de radio... Cât e ora?

— Cinci.

— Pune aparatul s-ascult cum va fi timpul în deltă.

În întuneric răsună deodată muzică, apoi o voce de femeie anunță timpul probabil:

“... peste întreaga deltă se așteaptă zile însorite, vânt moderat, temperatura - 35 - 40 grade...”

— Aha, face stăpânul, se întoarce spre soție: Dar castronul?

— Castronul? La ce-ți trebuie castronul?

— Proasto, d-apoi merg la drum lung... sau crezi că n-o să am nevoie de zeamă caldă? Adă, adă mai repede.

Femeia o ia fuguța spre pragul casei, bărbații rămân singuri.

— Fumezi? întreabă stăpânul.

— Cu boala mea?

— Pe ape nu-i bine să fumezi... Nu ne ducem la pescuit și totuși...

Soția apare din casă.

— Am adus și câțiva cartofi, și câțiva ardei, spune ea, apoi șoptește ceva la ureche bărbatului.

Acela îi răspunde tot în șoptă, dar soția nu se lasă, îi spune ce are de spus:

— Să-ți dea banii acum...

Bărbatul e nemulțumit, aruncă o privire spre străin, dar nu mai vrea să vorbească cu soția care îl sâcăie.

— A-aa... banii, străinul ghicește ce-a șoptit femeia și scoate banii, numără cât găsește de cuviință, restul îi pune în buzunarul hainei. Poftim. Cinci sute.

— Ne-am înțeleș cu patru.

— Dau cinci, numai să pornim.

— Iau numai jumătate, refuză bărbatul, a doua jumătate mi-o dai după ce facem treabă...

— Luați-i pe toți, tremură de frig străinul. De frig sau cine știe de ce.

— Nu, numai jumătate, am spus.

Întinde soției jumătate din sumă, cealaltă jumătate o întoarce străinului.

Și zice:

— Oare n-am uitat nimic?

Când peste stuful deltei se arată cornul lunii, luntrea se desprinde ușor de mal și intră în apă...

Stuf. Dune de nisip. Broaște. Și nămol. Nămol amestecat cu rădăcini de stuf, cu putregai - bârne, rămășițe de luntre, bușteni, stâlpi de telegraf, rațe moarte, pește împutit, hoituri - deși nu întâlnești la tot pasul, dar ici-colo găsești numaidecât ceva neplăcut. Și atunci ocolește, cât mai repede fugi, dar cum să fugi când te vezi ungherit din toate părțile și încotro ai apuca-o nu ești sigur că n-o să dai iar peste o putreziciune. Tot ce adună un râu, în deltă adună. Ploile și zăpezile mână totul în râu, apele împing la vale totul și totul se adună în brațele deltei. Iar la căldură putrezește tot ce aduce apa.

Luntrea plutește de mult.

— Bu-u! Bu-u! sparge liniștea nopții o vietate de baltă. Înfiorător ecou.

— Ce-i?

— Buhaiul-de-baltă.

— Nu se vede.

— Nici n-o să-l vezi. E foarte mic, dar face gălăgie mare...

Cornul lunii intră încet în apă, se ține de luntre.

— Am văzut că nu prea știi să înoți.

— Dacă nu mă legam de buștean, mă înecam...

— În apă, principalul e să nu te sperii. Cazi, șezi liniștit, nu căuta să ajungi îndată la mal, se poate întâmpla să nu faci nici doi pași, că te înghit adâncurile. Adesea malul e departe, adesea nu poți să-ți pui puterile cu apa și orice efort e zadarnic. Mai cu minte e: dacă te pomenești în apă, să te liniștești. Fă o plută dacă poți și încearcă cu încetul să te orientezi unde te afli și ce ai de făcut. Și numai după aceea o iai încet în direcția dorită... Nu te mișca.

— Nu mă mișc.

— Așază-te pe fundul luntrei...

— M-am așezat.

— Șezi liniștit...

Luntrașul se simte bine, delta e viața lui, dar străinul se află pentru prima dată aici. Apă și stuf. Și întuneric. Și adâncuri negre.

— Hop! am ajuns! anunță pe neașteptate stăpânul. Inima străinului se face cât un purice.

— Ce-i?

— Ne-am aninat de ceva.

— Ce-ar putea fi?

— Nu știi, dar ține... Am să împing luntrea înapoi... stai liniștit.

Vâsla se scufundă în apă, luntrea parcă se dă îndărăt, dar nu prea. Ceva o ține, nu șagă.

— Vreo cangă... se opintește stăpânul.

— Și dacă nu se desprinde? se înfioară străinul gata să sară din luntre, dar unde să sară? În apă?

— Mare lucru să nu fie cumva nevoie să cobor în apă, zice pe neașteptate stăpânul.

— Bârr, se scutură de frig sau, poate, de frică străinul. Nu vă temeți?

— Trebuie s-o deznin...

Stăpânul manevrează ușor. Caută să împingă luntrea înainte, înapoi, în stânga, în dreapta, o răsuțește pe loc. Bagă vâsla sub luntre, pipăie, vrea să vadă de ce s-a aninat luntrea.

— Fier?... vorbește de unul singur stăpânul luntrei. Ar putea, de altfel, să fie și fier... de ce nu?

Stăpânul vâslește înainte, înapoi, dar luntrea nu se mișcă. E ținută, simte străinul, și-i ținută de undeva de pe unde șade și asta îl cutremură. Simte cum ceva se mișcă sub fundul luntrei.

— Vreo jivină de apă? străinul se uită cu spaimă la stăpân.

— Așa de mare?

— Dar e jivină?

— Când erau apele curate, pe timpuri, viețuiau pe aici, se zice, și caracatițe foarte mari...

Luntrașul nu-și termină vorba, deodată scoate ceva din apă. O cutie ruginită, cu mătreacă pe ea.

— Ce-i asta?

— Am nimerit în câmpul de cutii de tinichea. Încă de pe timpul războiului cutiile plutesc prin deltă, se zice că nemții le-au aruncat. Ce-a fost în ele, nimeni nu știe. Ba colo apar, ba dincolo... Delta e plină de toate celea. Cum naiba să ieși de aici?

Peste tot se văd cutii de tinichea. Cum ridici vâsla, se aude zgomot. Cobori vâsla, același zgomot. Zgomot în toate părțile.

— Dar înaintăm drept?

— Ce ai în vedere?

— Mergem încotro ne trebuie?

— Deocamdată înaintăm prin ape stătătoare, dar trebuie să ajungem la cele curgătoare.

— Dar cum să ajungem prin întunericul acesta?

— Apele curgătoare smucesc vâslele și luntrea. Te iau și te duc în aval.

— Dar nouă nu ne trebuie spre vărsare, nouă ne trebuie spre izvor.

— Dar ca s-o iei spre izvor, trebuie să găsești mai întâi cursul. Știi ce ne-ar mai trebui acum? Să nimerim și în câmpul de sticle. Pe undeva pe aici este un câmp de sticle. Mii și mii de sticle. Unele-s pline cu trotil. Se zice că tot nemții le-au aruncat. Și plutesc până azi, dintr-un capăt în altul al deltei. Numai gâtul sticlei se vede, restul e în

adânc. Dacă vreo sticlă se păleşte de luntre... Au fost cazuri când au explodat. Stai, îmi pare c-am dat de dracu.

— Ce-i?

— Mi s-a părut. Luntraşul pescuieşte din apă o sticlă mare, neagră.

— He te... Deci, pe undeva pe aici se află cîmpul de sticle. Trebuie s-o luăm în altă parte. Tot mai bine mai departe de primejdie. Întoarce luntrea în altă direcţie.

Stăpânul aproape că nu vorbeşte, doar din când în când spune câte ceva cu jumătate de gură, în şoaptă.

— De ce vorbiţi așa de încet? e curios străinul.

— Speriem peştele.

— Dar nu suntem la pescuit.

— Alţii pescuiesc.

— Vrei să spui că mai este cineva prin apropiere, prin stufăriia asta?

— Grig! strigă luntraşul. Eşti aici?

— Aici, vine o voce domoală din întunericul stufărşului.

— Se prinde?

— Poate mai... mai spre ziuă.

Luntraşul întoarce capul, strigă în altă direcţie.

— Tu eşti, Ioane?

— De ce nu vă ogoiţi? răsună în întuneric o voce supărată, obosită...

Că poate fi şi altcineva la ora asta în deltă, străinul nu se aştepta. De aceea se înviorează. Se aşază cu adevăratelea pe fundul luntrei, dar cu mâinile se ţine, totuşi, de margine.

Caută în jur, poate zăreşte pe careva din pescarii pomeniţi. Însă nu mai răspunde nimeni. Doar vâslele se aud. Plios, plios. Tronc-tronc se lasă doborât un fir de stuf. Şi iar, linişte.

Deodată, la numai câţiva paşi, apa se ridică din adânc, se ridică cu atâta putere şi zgomot, încât străinul se piteşte pe fundul luntrei, nu-i. Apa s-a ridicat zgomotos şi la fel de zgomotos se lasă. Uf, se prăbuşeşte. Totul a durat o clipă, dar a fost atât de neaşteptat... Luntraşul a şi sărit în picioare, gata să lovească cu lopata, dar apa s-a liniştit.

— Ce-a fost? tremură străinul.

— Dacă aș ști...

— Somn?

— Dar care?...

Luntrașul și-a amintit de somnul care a apărut prin părțile acestea și în ultimul timp atacă chiar și oamenii. Asta mai lipsea acum.

Mai stă cu vâsla ridicată, apoi se așază.

— Mult mai ușor zbori din luntre dacă stai în pirostria, zice. S-a zbatut un somn, ei și? L-am trezit, se vede, din somn. Dar putea fi și altceva. Oricum, șezi liniștit. Degrabă intrăm în curenții de apă...

Ca trasă de o mână neobservată, lunecă luntrea pe firul lunii, iar luntrașul și străinul dorm uitați în luntre.

— Oac! Oac! țipă o broască.

Și iar se lasă liniște.

— Parcă am mai fost pe aici, tresare străinul.

— Ți se pare, sare din somn luntrașul.

— Cum să-mi pară când, iată, tufa asta de stuf am mai văzut-o?

— Ți-am spus: ți se pare.

— Zău c-am mai văzut-o. Îi pătulită. Noi am pătulit-o cu luntrea.

Stăpânul se ridică în luntre, se uită în jur.

Luntrea stă înfiptă într-o dună de nisip.

— Ce naiba, am adormit?

— Și unde ne aflăm?

— Am nimerit în dune.

— Ce-i aceea dună?

— Valuri de nisip, iasca lui... Și se luminează de zi. Și va trebui să târâm luntrea.

Coboară.

Târâie în doi luntrea. Pe alocuri o împing, pe alocuri o trag. Unde este câte un ochi de apă, urcă în luntre. Apoi iau luntrea în spate. Dar mai întâi descarcă lucrurile. Duc luntrea, târâie încărcătura.

În sfârșit, ajung la apă mare.

Lasă luntrea în apă, pun lucrurile, urcă.

Vâslesc.

Se luminează. Colo o pasăre țâșnește, dincolo. Delta învie. Stuful însă e cât casa, ușor se desface în fața luntrei, ușor se strânge în spate, dar asta nu înseamnă că luntrea înaintează cu viteză. Ai putea număra firele de stuf care se tot ating de marginea luntrei. Pârâie. Trosnesc.

O rață sălbatică țipă, stârnită din cuib. Dispare în desiș. Un șarpe mare se ține un timp în urma luntrei, dar bine că străinul nu-l observă.

Luntrea lunecă peste un pâlc de broaște țestoase, lunecă ca peste pietre. Hodoronc! Hodoronc!

Și iar e liniște. Zori de zi...

— Mai este?

— Ce? întreabă luntrașul.

— Până trecem curentul de apă.

— Curenții abia încep. Trebuie să trecem doisprezece curenți de apă. Mari. La al treisprezecelea o luăm în sus. Asta va fi albia râului. Simți cum curge tot mai repede apa?

— Curge? Mie îmi pare că stă pe loc. Și stuful, și apa.

— Ascultă atent cum pârâie colo și dincolo stuful...

Într-adevăr, printre stuf se aude susurând apa. Fâș! Pliosc! Cling!

— Din clipa asta trebuie să fim foarte atenți la numărătoare. Să nu încurcăm curenții...

Pe neașteptate luntrea este înșfăcată de curent și dusă cu viteză.

— Ține-te!

— Mă tem! Ce-i asta?

— Am nimerit într-un curent de apă. Culcă-te pe fundul luntrei.

Stuful a rămas departe în urmă, luntrea lunecă fulgerător. Ehe!

Nici luntrașul nu se mișcă. A ridicat vâslele, se ține îndârjit de marginea luntrei. Explică:

— Râul are mulți afluenți. Și fiecare caută cu orice preț să răzbată mai repede în afurisita de deltă. Care mai de care caută să ajungă mai repede la mare.

— Înseamnă că suntem mânați spre mare?

— Spre mare.

— Dar nu ne trebuie la mare.

— Apele nu ne întreabă.

— Și ce facem?

— Stai culcat. Nu trebuie să faci nimic. Apa o să ne tot ducă până nimerim în alt stufăriș... De acolo încercăm s-o luăm spre alt curent...

— Ah, de n-ar muri mama, să ajung s-o văd vie!... oftează îndurerat străinul și se lasă pe fundul luntrei.

— De mult trage să moară?

— Când mi-au trimis scrisoare, nu mai cunoștea pe nimeni. Vorbește, dar nu știe cu cine vorbește, nici ce vorbește. Atât: din când în când, se spune, mă cheamă... Ne răsturnăm!

— Stai liniștit, zic. Apa ne duce exact unde ne trebuie. Luntrea lunecă fulgerător în aval.

— Mai avem?

— Mai avem.

Buh! se izbește pe neașteptate luntrea într-un perete de stuf.

Luntrașului îi sare pălăria de pe cap. Buh! se lovește străinul cu capul de marginea luntrei.

— Am ajuns?

Un perete înalt și negru de stuf. Pe fiecare fir de stuf stau zeci de lipitori de diferite mărimi. Unele sunt subțiri. Altele - groase cât degetul. Te înfiori când le vezi, dar mite să-ți mai cadă vreuna după gulerul cămășii. Străinul se cutremură.

— Nu atacă?

— Ba sug sânge, dacă se lipesc de tine.

— Aoleu! urlă străinul când deodată câteva lipitori apar pe marginea luntrei, coboară în luntre.

Știobâlc! cade străinul în apă.

— Unde ești? se îngrozește luntrașul că nu-l vede pe străin.

Sare în apă, se scufundă, îl scoate, îl trage spre luntre, prinde luntrea, urcă amândoi. Străinul e mort de frică.

— Nu te teme, omule, că nu-s chiar atât de groaznice. Uită-te, le iau în palmă... Pune una în sân. Ce-i drept, nu de la toți sug sânge...

De la mine, de exemplu, nu sug. Ar putea și de la dumneata să nu sugă. Încearcă, na.

— Nu! se dă înapoi străinul și mai să cadă iar în apă. Dărdăie. E leoarcă.

— Ia vechiturile astea, schimbă-ți hainele.

Apele lunecă iute pe sub luntre, dar luntrea nu se mișcă. De parcă ar fi nimerit într-un gard de nuiete. Pe lângă stuful înalt, ce iese din adâncul apelor, aici s-au adunat și alte gunoaie, ridicând zid solid. Ai putea doar să sari sau să te scufunzi pe sub el. Dar cum? Stuful e până la cer. Cum să treci cu luntrea pe sub zidul acesta?

— Acum vom lua-o înapoi.

— Iar înapoi?

— Înapoi.

Lângă zidul de stuf mișună ceva. Niște animale mari și negre.

— Guzgani! se sperie străinul.

— Castor de deltă. Zăplazul din fața noastră este, se poate spune, munca lui. Castorul își face casă din stuf și crengi, prin care nu mai pătrunzi... Ia pune, uite-așa, picioarele în zid și avântă luntrea. Vezi, ne-am pornit.

Dar asta înseamnă să vâslești din toate puterile. Să înfrunți curenții. Nu peste multă vreme luntrea începe pur și simplu să se rotească pe loc. Și se rotește, nu glumă. Oricât se străduiește luntrașul s-o strunească, nimic nu ajută.

— Gata, geme el. De ce mă păzeam, n-am scăpat. Am dat peste un câmp de bulboane.

Apa gălgăie, dispore în adânc, îngHITE totul. Și ici, și colo, și mai încolo. Clocot.

Străinul nu spune nici un cuvânt. Se uită cu groază cum se învoburează apele sub luntrea ce se învârte pe loc.

— Stai liniștit, ți se spune! înjură stăpânul, mai face câteva mișcări, prinde momentul și scoate luntrea din vârtej. Uf, am asodat, zice.

Pe străin curg șiroaie de sudoare rece, pe stăpân curg șiroaie de sudoare caldă.

— Am scăpat?

— Slavă ție...

Au mai trecut doi curenți. Păsările, care acum au umplut delta, plutesc și în aer, și pe ape. S-au trezit și caută de mâncare. Unele zboară în stoluri, altele în parte, ba colo, ba dincolo cad în stuful deltei, se ridică. Prind pește, îl scapă, îl apuc din zbor. Rața de deltă lunecă prin stufăriș, pescărușul și bătlanul urmăresc de sus viața deltei. Câte o pasăre se așază chiar pe vâslă. Șade cât șade, țipă, dispăre și, când te uiți, alta îi ocupă locul.

Deodată luntrea, lovită de o bârnă, se răstroarnă, străinul cu luntrașul se bălăcesc în apă, înfrigurați, cearcă să scape. Oricum, după o vreme, amândoi se trezesc pe o dună mică, iar luntrea abia se vede: cum o duc apele în aval, așa o duc. A și dispărut.

Cei doi privesc îngroziți: ce-o să facă acum? Se ceartă. Stigă unul la altul. Unul se așază la un capăt de dună, unul la alt capăt. Șed și tac, iar sar și iar se ceartă. Și cum se ceartă, străinul arată că luntrea se întoarce singură, numai că din altă parte a dunei. Apele au dus-o și acum tot ele o aduc.

Sar amândoi bucuroși să prindă luntrea. O anină...

Căldură.

După o zi înăbușitoare răcoarea nopții vine ca o salvare. Alta însă e problema: unde să doarmă?

— În luntre o să ne fie strâmt... să tragem la vreun banc.

Opresc luntrea, coboară.

Bancul e acoperit cu stuf. Luntrașul scoate o cosoaie, se apucă să taie stuf.

— Ce vrei să faci cu stuful?

— Dar pe ce o să dormim?... Eu îl tai, iar tu adună-l în maldări.

— Da ce e maldăr?

— Omule, chiar nu știi?

— N-am trăit în deltă.

— Poate ai să-mi spui că n-ai văzut stuf?... Aduni un braț bun de stuf, îl legi, iată așa, tot cu stuf și, uite, ăsta-i maldărul...

Străinul începe să adune stuf, dar nici n-apucă să strângă un șumuiag, că scoate un urlet înfiorător. A cules de pe jos și un șarpe. Aruncă totul, sare în luntre îngrozăvit: N-am să dorm pe stuf! N-am să dorm pe stuf! N-am să dorm...

— Țâst! îi oprește cu o palmă urletele luntrașul...

Se uită atent luntrașul la picioare și observă că șerpii foiesc peste tot. Scui pă și urcă în luntre.

— Sâ căutăm un loc fără stuf...

Găsesc un banc nu prea mare, să aibă vreo cincizeci de metri. Scot din luntre ce mai au, aștern și, în tăcere, se culcă...

Se trezesc dormind în apă. Apa deltei a crescut și bancul aproape că nu se vede. Sar, flioșcăind prin apă, descoperă luntrea la câțiva metri. Se leagănă luntrea, gata-i să se desprindă, să se ducă pe apă...

Se lasă ceață. Foarte mare ceață.

Undeva, pentru o clipită, apare o rază de soare, deci e ziuă de acum, dar din cauza ceții nu se vede nimic.

Mai bine de jumătate de zi înaintează prin ceață, au pierdut cu totul orientarea.

— Ehei! strigă când unul, când altul. Este cineva prin apropiere?!

— Ehei! Dar nimeni nu răspunde...

S-a arătat soarele. E atât de arzător, încât câteva clipe cei doi își astupă ochii. Hainele ude și frigul ce l-au adunat din ceață îi fac să dârdâie... Trag iar la un banc de nisip, acoperit cu stuf.

— Eu am să prind raci, dumneata ia și strânge niște răgălii uscate pentru foc.

— Ce înseamnă răgălii?

— Cioturi de stuf uscat... Facem focul în deltă... Iată, astea-s răgălii. Alege-le pe cele mai groase și mai uscate, să ardă bine focul.

— Poate mâncăm ce-a pica și o luăm mai repede la drum. Mă grăbesc, frate. Ar trebui să înțelegi. Mama-mi moare și-apoi mi-i în grijă să nu mă apuce iar boala.

— Dar cum te simți?

— Bine. A avut dreptate medicul când mi-a spus să încerc să călătoresc pe râu, spre izvor.

— Ieșim din deltă și tot spre izvor o să plutim. Trebuie însă mult să văslim. Mai avem câte ceva de haleală din ceea ce ne-a pus soția, dar să lăsăm în rezervă, cum s-ar spune. În deltă nu face să mănânci rezervele din traistă. Aici se poate prinde un pește, un rac, o pasăre. Un ou, la urma urmei, se poate găsi, dar mai încolo cine știe ce ne așteaptă.

Străinul se apucă să strângă răgălii.

De altfel, pe aici sunt destule. Unde calci - răgălii. Nimeni n-a strâns niciodată stuful din deltă, așa că stuful din an, din anțărt, de ani de zile, a căzut la pământ, iar peste dânsul a crescut altul, și tot așa. O parte din stuful vechi a fost dus de ape, a putrezit, dar a mai și rămas. Cât ai clipi poți aduna un car. Atât că foarte multe răgălii sunt ude, chiftesc de apă. Se găsesc însă și uscate.

— Eu mă afund în stufăriș, spune stăpânul luntrei și, cum dispare, apare, aducând o poală plină cu ouă, dar fugărit de o rață. Rața sâsâie, atacă.

— Ia, bat-o naiba, mai să-mi scoată ochii. Mai așteaptă-mă puțin.

Stăpânul lasă ouăle în nisip și iar intră în stufăriș, dar nu uită să ia de data asta și un coșuleț. Peste vreun sfert de oră se întoarce cu o cămașă plină cu raci. Raci cât palma de mari. Sar, se zbat, se înclească.

— O parte o să-i mâncăm acum, altă parte o să-i luăm fierți la drum.

— Cu apă de baltă îi fierbi? se miră străinul, văzând că luntrașul, fără să stea pe gânduri, ia în castron apă direct din baltă, umple castronul cu raci și-l pune la foc. Nici racii nu-i speli?

Luntrașul surâde.

— Dacă tot timpul stau în apă, de ce să-i speli? Ar trebui să știi că cea mai bună zeamă de pește se face cu apă de baltă. Te gândești la microbi? Nu face. Doar fierbem apa...

Focul învăluie castronul. Răgăliile trosnesc. Acum pot să mai stea de vorbă.

— Și în toți anii aceștia n-ai încercat niciodată să ajungi acasă? Ai trăit în Bielarus?

— Cum să-ți spun... Am trăit peste tot... Nu-ți închipui ce trai am dus.

— Îmi închipui.

— Nu-ți închipui, omule, că n-ai trecut prin asta. Când s-a aflat că n-am să mai pot trăi în Moldova, soția a alergat la spital.

— Avem totuși medici buni.

— Avem. Și au încercat să facă totul. M-au trimis și pe la sanatorii, dar degeaba. Cum ajung la granița Moldovei, mă înăbuș și gata... Îți spun: când soția a aflat că n-o să mai pot trăi niciodată în Moldova, n-am să mai pot vedea casa, a alergat la spital. Asta s-a întâmplat la Odesa. Cum veneam spre casă, am fost scos din tren și dus înapoi în spital la Odesa. A alergat soția, a răcnit, a blestemat, a leșinat, a sărit chiar la medici. Medicii au potolit-o, i-au dat nu se știe ce să bea, au luat-o cu vorba. I-au spus că s-ar putea întâmpla să-mi treacă cu timpul boala, dar numai în cazul dacă m-aș afla mai mulți ani la munte, în Gruzia, să zicem. “În Gruzia? răcnește soția. Și eu, zice, eu ce să fac?” “Nevastă, o calmează, nu vindem casă, vită, nimic. Ne ducem deocamdată așa, să vedem. Vom trăi o jumătate de an, un an, iar încolo s-a vedea”.

— Și-a mers?

— S-a potolit, a zis că merge.

— A mea nu știu dacă ar fi făcut una ca asta, să fi nimerit la strâmtoare... A mers tocmai în Gruzia?

— Peste o săptămână eram împreună în Gruzia...

Da, peste o săptămână se aflau în Gruzia. Vestea despre boala moldoveanului a adunat la aerogară o mulțime de gruzini.

— Omule, tu ești cel ce nu poate respira?

— Cum să nu poți respira?

— Ia trage aerul în tine!

— Uite frate, respiră!

Li se explică gruzinilor care e povestea: de respirat, de, aici respiră, numai că acasă, în Moldova, nu poate respira.

— Moldoveanul o să trăiască la mine! hotărăște pe loc un gruzin, dar și ceilalți insistă:

— Ba la mine va trăi.

— Ba la mine... mașina mea, iată, îl așteaptă. Gălăgie.

În sfârșit, gruzinii găesc soluția:

— Lasă moldovenii să urce în orice mașină, dar de trăit vor trăi în casa care le va cădea mai mult pe plac...

Și pornesc.

Șaisprezece limuzine se opresc în fața unei porți.

E casa unuia dintre gruzinii care l-au așteptat pe moldovean la aerogară.

— Intrați, fiți oaspetele meu, deschide gruzinul portiera, poarta. Și cum deschide poarta, în pragul casei cu două etaje a și început să cânte o fanfară. Fanfara cântă, iar din casă se arată stăpâna, copiii. Fiecare poartă în brațe coșuri cu poamă, harbuji, ulcioare cu vin.

Soția moldoveanului s-a lipit de bărbat și aproape că nici nu știe ce să spună. Nu se aștepta la o asemenea primire.

Stăpânul casei face un semn muzicanților și ei amuțesc.

Glăsuiește:

— Prietene scump! Asta-i casa ta. Respiră. Și-mi explică. Respiră și-ai să vezi ce aer am în ogradă. Vrei, trăiește la mine, vrei — trăiește la vecin.

Vorbește, arată cu mâna la casa de peste drum, la fel de frumoasă, în pragul căreia la fel răsună o fanfară. Și din casă la fel se arată stăpâna, copiii - scot fructe, vin și alte bunătăți.

Dar alt gruzin îi trage între timp spre poarta sa.

Așa umblă o jumătate de zi. Când la o poartă, când la alta și totul se repetă. Muzică, bunătăți și tot așa.

Soția moldoveanului lăcrimează, spune:

— Vă mulțumim, oameni buni, dar nu trebuie să ne ducem mai departe. Rămânem la cine spuneți dumneavoastră, dacă, desigur, ne primiți, nu e nevoie să vă deranjați atâta.

— Zău, zice și soțul.

— Stai că n-a văzut casa mea! strigă un gruzin.

Strigă și alții:

— Nici pe-a mea!

Ca să potolească lumea, unul mai mare face semn că vrea el să glăsuiască:

— Să vedem mai întâi toate casele, apoi hotărâm la cine se oprește. Să mergem mai departe.

Și alaiul pornește.

— Știți ce-i? Acest moldovean nu poate respira...

Cântece, dansuri...

Focul arde. Iar povestirea continuă:

— Până la urmă ne-am oprit în fața unei case. Palat, ce mai vorbă. Dar cât s-o duci așa? Toată ziua muzică și mâncăruri. De lucrat, gruzinul nu-ți dă voie să lucrezi, cică, odihnește-te. Te duci în munți, ei vin după tine cântând, cobori în vale - te însoțesc cu aceeași veselie. Toată ziua te hrănesc și-ți spun: respiră. Respir, dar soția, sărmana, într-o bună zi îmi spune că nu mai poate. Zice că eu mă simt bine, dar ea vrea să se întoarcă în sat, i-i dor de casă. Atunci, zic, du-te. Și mă lasă soția, se duce în Moldova. Peste jumătate de an, vine ea, mă găsește hăulind cu gruzinii. Și începe să răcnească: "Tu te tăvălești pe aici, iar eu nu-mi văd capul de nevoi. Tot acum să mergi acasă". "Dar se poate, întreb, crezi c-o să pot respira?" Da ea strigă: "Să bei, să mănânci și să nu faci nimic, crezi că se poate?" Hai să încerc, zic, și cât pe ce să mor din nou. Dacă pilotul nu întorcea avionul la timp, în ceruri muream. A aterizat la Ujgorod. Îți închipui în ce situație eram? Eu răcneam, soția răcnea. Pasagerii și pilotul mă atacau. "Idiotule, strigă unul din pasageri, dacă știi că ai așa boală, unde te-ai pornit la drum?" Ce puteam să fac? Să mă întorc în Gruzia, la oamenii ceia? Știu că n-am mâncat măsălar, aș fi murit de rușine. Să rămân în Ujgorod? Soția mă leapădă, pleacă acasă, iar medicii mă sfătuie să mă dau prin Siberia. Pe acolo, spun ei, pădurile de pin ar putea să-mi facă bine. Altfel nu-mi voi găsi leacul.

— Ai fost și în Siberia?

— Și-n Siberia am fost, și la Kamceatka, și la Sahalin.

— Și peste tot nu puteai respira?

— De respirat, respiram, dar îndată ce mă apropiam de casă — gata, mă înăbușeam. Poate și mai rău ca înainte.

— Răcii au fiert... descoperă pe neașteptate luntrașul și propune: Să mâncăm în grabă că începe arșița. În deltă toamna soarele arde ca și vara... Ține sarea.

— Parcă de-o viață plutesc.

— Câți curenți am trecut?

— Șase.

— Nu se poate, se neliniștește luntrașul, se ridică în picioare, scrutează delta.

Stuf. Păsări.

— Trebuie să fim mai departe.

— Le-am numărat. Iată, am crestat pe luntre, arată străinul.

— Înseamnă că plutim drept...

Luntrea înaintează.

Soarele parcă s-a oprit deasupra deltei.

Soare, apă fierbinte, aburi care se tot ridică, stuf, în aer — păsări.

Stăpânul luntrei își scoate cămașa, își pune o pălărie spălăcită pe cap.

— Te-aș ajuta, dar mă tem să mă forțez, zice străinul.

— Nu-i nevoie să mă ajuți. Leagă-ți cămașa pe cap. Sau poate îți scoți maioul. Pune maioul pe cap și rămâi numai în cămașă. Căldura abia începe.

— Poate scot cămașa?

— Nu te văd deprins cu soarele, ești alb ca varul...

— Trăiesc în pădure.

— Acolo-i spitalul?

— Văd că nu m-ai înțeles. Acolo, în Bielarus, nu stau la spital... Sunt liber, atât că muncesc și trăiesc în pădure. Muncesc într-o rezervație de bivoli. Acolo mi-i destul de bine, pădurea mi-i prielnică.

— Pădurea lor îți ajută?..

— Nu-i vorbă de pădurea de pini. Pini sunt și în Siberia, se pot găsi, la urma urmei, și în alte părți, în Carpați, să zicem. Dar odată am citit într-un ziar că un bolnav nu se știe din care colț de lume, care la fel nu putea respira, s-a lecuit în Bielarus, cu turbă.

— Vasăzică, turba e leacul?

— Pădurile de pini și turbă, mlaștinile care, se vede, emană un gaz... ce îmi face bine...

— Dacă spui că cel din ziar s-a lecuit cu turbă, într-o zi ai să vezi că te însănătoșești.

— După atâția ani? Nu cred, nene. Asta-i: pot trăi și munci numai în Bielarus. Acolo mă simt așa cum mă vezi. Muncesc, respir, sunt om ca toți oamenii, numai în Moldova mea nu pot să mă întorc.

— Trăiești în Bielarus, iar soția ta în Moldova?

— Cum să-ți spun, e lungă povestea... După ce m-am aranjat în Bielarus, i-am scris soției și mamei că mă simt bine, că turba îmi ajută. Soția, primind scrisoarea, s-a bucurat așa de tare, încât adăuza a zburat cu avionul la mine. M-a găsit foarte bine în pădurea de pini. A plâns de bucurie. “Oare să fie Dumnezeu pe lumea asta, a zis ea. Să ajungi să te însănătoșești?” Ne-am bucurat mult că viața noastră a găsit cu totul altă albie, spre bine, în sfârșit. Doar ne-am luat din dragoste, eram tineri încă și nu se putea să ne scape fericirea. Să mă iertați, dar femeia, pe care n-o iubisem un car de vreme și era palidă, acolo, în pădurile din Bielarus, a devenit veselă, plină de vlagă și speranță. Chiar a început să cânte.

— Desigur, o femeie mângâiată arată altfel... cântă.

— M-am bucurat atât de mult că pentru noi a început altă viață, încât i-am propus soției să se întoarcă acasă, să vândă casa și să treacă cu traiul în Bielarus. E dureros, i-am spus, să părăsim plaiul natal, casa, poate chiar și mama, dar ce să facem dacă altă ieșire nu-i? Omul o dată trăiește. Soția mi-a dat dreptate, dar.. “Hai să nu ne grăbim, zice. Dacă a început să-ți fie mai bine, înseamnă că totul merge spre bine. De ce să ne grăbim? Lasă să treacă un timp, scoți boala din tine și atunci te întorci. Cum să vindem casa? Cum s-o lăsăm pe mama?” Fe-

meia vorbea adevăr. “Vin eu mai des încoace și o să fie bine, mai spune soția. La urma urmei, nici nu-i nevoie să lucrezi aici. Las-că muncesc eu, avem cu ce trăi, fă totul să te lecuiești cât mai degrabă”. “Dar mă simt bine, îi spun, de ce n-aș lucra? Doar știi că nu-s un trântor. De la un timp n-am prea lucrat. Am să muncesc, banii o să ne trebuiască, chiar dacă mă întorc sănătos în Moldova”. M-a mângâiat soția și am hotărât să lăsăm să treacă o habă, că timpul o să lămurească totul...

— Ce-i acolo?

— Unde?

— Se mișcă ceva în stufăriș.

Stăpânul oprește puțin luntrea, se uită spre stufăriș. Parcă a simțit și el ceva mișcându-se în stufăriș, ba chiar a și zărit ceva mare, negru. Dar acum nu se aude nimic, nu se mișcă nimic.

— Ei! strigă, dar cum nu urmează nici un răspuns, continuă să vâslească. Cred că-s tot de-ai noștri. Până la curentul șase se întâlnesc pescari în deltă, mai departe — nu. Poate fi un braconier.

— Și de ce nu răspunde?

— Braconierul nu răspunde.

— Tivu! sparge liniștea din jur o voce de pe undeva.

— Cine-i? întrebă luntrașul, adică Tivu.

— Ai o țigară?

Din stufăriș apare o luntre.

Tivu scoate o țigară, i-o aprinde pe tăcute, acela o ia, se depărtează, dispare.

Se trezește un cârd de păsări ascunse în stof. Gălăgie infernală.

Bâtlani, rațe, pescăruși.

Păsările se ridică brusc în fața luntrei, plutesc câteva clipe în aer, apoi se lasă în urmă.

Pe neașteptate se pomenesc într-un luminiș și la fel pe neașteptate descoperă o luntre, în care porăiesc un bărbat și o femeie dezbrăcată. Femeia se scufundă, iar când apare, transmite bărbatului ceva și iar dispare sub apă.

— De ce s-au ascuns?

— Sunt braconieri, ți-am spus.

Când să ajungă la curentul opt, începe să plouă. Toarnă cu cofa. Trag în grabă luntrea sub un perete de stuf. Trebuie să aștepte.

— A stat soția câteva zile în Bielarus, povestește străinul, apoi a spus că pleacă, se întoarce acasă. Ne-am înțeles c-o să mă viziteze o dată în două-trei luni. Venea de obicei sâmbătă, iar luna o lua spre Moldova. Puteam eu să mă întorc acasă? Nu, încă nu îndrăzneau. Mă simțeam bine, dar îmi era frică ca nu cumva să trezesc boala. Mai erau la mijloc și medicii, care mă controlau din când în când și mă sfătuiau să mai aștept vreo șate - opt luni. Cum să n-ascuți medicii? De aceeași părere era și soția, care părea că numai de sănătatea mea se neliniștește. Era gravidă. Trăiam împreună de mult, dar copil nu prinsese și acum poftim! - ne bucuram amândoi.

La o vizită de rând soția a explodat:

“Cât mai ai de gând să fii văcar prin Bielarus, omule?” “Când am să pot, am s-o iau la fugă spre Moldova”.

“Și când, mă rog, o să fie asta? Nu vezi că mâine-poimâine nasc și-s singură cu mama?”

“Pe când aștepți copilul?”

“A, mă întreb pe când aștept, dar tu nu aștepți?”

— Ca să nu ajung la ceartă, mi-am strâns ce-am avut, am trecut pe la contora rezervației, am spus ce și cum, mai pe scurt, m-am eliberat de la serviciu și am pornit cu soția spre casă... Dacă pilotul n-ar fi fost un om de inimă, azi poate eram mort. Chiar de la decolare mi s-a făcut rău, iar când avionul a ajuns deasupra Moldovei, am început să-mi sfâșii hainele, scoțând răcnete înfiorătoare. Echipajul avionului a făcut în grabă legătura cu pământul și pe loc am revenit în aeroportul de unde decolasem. Soția s-a înfuriat într-atât, încât nici n-a coborât din avion când au venit sanitarii. Dar nici eu n-am vrut ca ea să se dea jos din avion. Doar era gravidă. Și astfel eu am rămas la Mensk, ea s-a întors acasă. Un timp nu mi-a scris, apoi au început să vină de la ea scrisori. Îmi scria că așteaptă din zi în zi copilul. Ce mai, scrisori

măgulitoare. Și acum închipuie-ți, omule, în clipele acelea credeam că niciodată n-o să mai calc în Moldova.

Zgâriam copacii, mă tăvăleam prin pădure, mușcam pământul. Oare n-o să mă mai întremez niciodată?! În ziua când mi s-a telegrafiat că soția a născut, am dat toate pe una și am pornit iar la drum. Cu trenul de data asta. Nu se poate, îmi ziceam, să nu-mi văd copilul, măcar cu coada ochiului.

O oră să stau acasă, apoi să mă întorc. Ajută-mă, soartă, mă rugam, și mi-am luat bilet la tren. Până la Kiev a fost bine. De la Kiev până la Jmerinka a fost cum a fost, dar îndată ce trenul a ajuns în Moldova, m-au dat jos sanitarii — îmi era rău — și pe aceeași cale m-am întors în Bielarus. Sfinte, cum plângeam mai târziu după ce mi-am revenit. Până azi nu mi-am văzut copilul...

— Nu cred...

— Mă uitam nu demult la copilul dumneatale și muream de dor...
Câți ani are?

— Pe al șaptelea merge.

— Al meu o fi având vreo șaptesprezece ani...

— N-a venit nicodată la dumneata?

— Cum să-ți spun... Când am fost scos din tren și îndreptat în Bielarus, am plâns mult. Dar ce aveam să fac? M-am întors în rezervația de animale, am fost primit frumos la serviciu, sănătatea mi s-a restabilit și am început să trăiesc cu gândul că într-o bună zi toate au să se aranjeze. Unde mai pui că și scrisorile soției mă încurajau. Tot îmi scria că o să se repadă cu copilul, să mi-l arate, însă a venit iarna, și unde putea să pornească la drum cu un prunc? Hai să aștepte primăvara. Dar primăvara pruncul se îmbolnăvește și iar totul se amână. În mai e bolnav, în iulie e mult de lucru pe lângă casă. În toamnă cad ploii. Iar de la un timp nici scrisori nu mai primesc de acasă. Aștept. Scriu, întreb, mă revolt. Nimic. Poate s-o fi îmbolnăvit soția? Doamne ferește, mă gândesc. Ce numai nu-mi trecea prin cap. Nu-mi găseam locul și pace. Eram gata să fac altă prostie. Iar s-o iau la drum, dar mă rețin tovarășii de lucru — oameni buni, se poartă

frumos cu mine, mă stimează. Unde să te pornești, îmi zic. Poate poșta încurcă ceva, să mai așteptăm. Poate soția a fost bolnavă, dar s-a însănătoșit și acum îți scrie. Să cred? De ce să nu cred? Aștept, mă frământ. În sfârșit, tot unul din oamenii cu care lucrez mă scoate din încurcătură. Dă, omule, zice, o telegramă. O fac și pe asta. Nimic. Dă o telegramă recomandată, îmi spune. Îl ascult. Nici un răspuns. Fă atunci un telefon, mă sfătuiește omul. Dar soția n-are telefon acasă, mai să țip de necaz, că ideea cu telefonul într-adevăr părea să fie o salvare. Telefonează la sovietul sătesc, acolo doar este aparat, îmi spune omul. Dar de unde telefon în pădure? Este un sat în apropiere, un sovhoz. Alerg la cantora sovhozului și comand Moldova. Era pe la amiază. Mi s-a spus că-mi fac legătură spre seară, trebuie să aștept. Ce să fac? Toată ziua am așteptat, dar așa și nu mi s-a făcut legătură. E încărcat telegraful, mi s-a spus. Adăuza am căpătat legătura, dar cu cine să vorbesc dacă la ora ceea la sovietul sătesc din satul meu era numai paznicul? Îi spun ce și cum. Paznicul s-a bucurat că vorbesc cu el. Îl întreb ce-i cu soția mea de nu-mi scrie, nu-i bolnavă? Parcă n-ar trebui să fie bolnavă, răspunde el, în sat toate se știu. Parcă n-a auzit nimic rău, zice, dar se duce îndată să întrebe nevasta ce s-a întâmplat. Când să-ți telefonez? întreb. Când vrei, îmi spune, chiar și peste jumătate de oră. Mai târziu, firește, n-am putut fafca legătură. Dacă comanzi dintr-un sat din Bielarus o convorbire telefonică cu Moldova, capeți legătura numai peste o zi, mi se spune. Dar urgent, întreb, se poate? Nu, mi se răspunde. Rog fetele să-mi facă legătură adăuza. Rămân să aștept. Adăuza parcă-i blestemat. Nici paznicul nu-i la sovietul sătesc din satul meu. Rog fetele de la stație să mă ajute, aproape plâng. În sfârșit, fac legătură. Ce-i, omule? Îl întreb. Nu-i nimic, răspunde paznicul, soția-i sănătoasă, copilu-i sănătos, mama, zice, știi, e bătrână. Dar de ce nu-mi scriu și nu-mi răspunde nimeni la scrisori și telegrame? întreb. Paznicul îmi spune că soția scrie regulat. Chiar ieri, zice, ți-a scris. Sfinte, răcnesc în receptor, dar nu primesc nimic, nici o scrisoare chioară. Mă gândesc din nou la vreo încurcătură poștală, dar timpul trece. Iar mă apuc de telefon. Spun paznicului

așa și așa, îl rog: adă soția la telefon... Până la urmă paznicul, sârmanul, se vede că l-au necăjit telefoanele mele, n-a răbdat și-mi trânteste, scuzându-se, desigur: “Ce vrei, omule, zice, soția ta se mărită, iată care-i povestea.” Vă închipuiți? Tot sângele mi-a năvălit în cap. Cum așa se mărită? Parcă e măritată cu mine, strig. Scuză-mă, zice paznicul, știu de mult povestea, dar n-am îndrăznit să-ți spun. Îmi comunică chiar și ziua când fac nuntă.

Iată de ziua nunții am încercat iar să ajung în Moldova. De data asta pe jos.

— Tocmai din Bielarus pe jos?

— Dar ce puteam face? Dumneata ce-ai fi făcut în locul meu?... urlam de durere ca lupul... Am luat-o de-a dreptul. Pe unde mergeam pe jos, pe unde urcam în vreo căruță. Până la urmă m-a sfătuit cineva să iau o bicicletă. Tare m-am bucurat că astfel aş putea ajunge acasă. Am cumpărat o bicicletă la primul magazin care mi-a căzut în cale. N-aș zice că-s mare ciclist, dar, cu încetul, înaintam... pe scurt, m-am trezit într-un spital din Ucraina. Ședeau asupra mea vreo trei medici și mă tot întrebau ce-i cu mine, ce mă doare.

— Și iar te-au întors în Bielarus?

— Dar unde să mă ducă?

— Și soția s-a măritat a doua oară?

— Chiar în ziua când stăteam întins în spitalul acela din Ucraina, făcea nunta...

— Și mama ta?

— Ce mama mea?! A rămas să trăiască singură în ogradă... Vreau s-ajung acasă, s-o mai văd o dată pe mama și să mor. Asta-i povestea. Mână, omule, luntrea asta...

Râul curge lin, luntrea înaintează încet spre izvor. A câta zi? A patra. Dar se pare că înaintează de-o veșnicie. Soarele mă doboară, soarele și oboseala.

“I s-a început oare boala?” tresare luntrașul.

Culoarea feței străinului pare altfel decât ieri.

— Cum te simți? îl întreabă.

— Bine, dar ce s-a întâmplat? tresare străinul.

Luntrașul regretă că a pus o întrebare prostescă, dar acum e târziu s-o mai repare, întreabă:

— Și cum ți-a apărut boala asta?...

Luntrea lunecă încet. Străinul tace.

Deodată ridică barba de pe genunchi și oftează adânc:

— Fiecare om de pe pământ are dușmanul său, nene. Îl cunoști tu, nu-l cunoști, te atacă, nu te atacă, el, dușmanul, există. Te urmărește. Cel mai bine, desigur, e atunci când îți știi dușmanul. Îți știi caracterul, capacitatea, forța. Când îl cunoști, e ușor să exiști, fiindcă e ușor să lupți cu el. Lupta deschisă, corp la corp, cum s-ar zice, ar fi lupta cea mai cinstită pe care ar trebui s-o dai cu dușmanul tău, căci mai târziu sau mai devreme trebuie să încrucișezi spada cu el. Ori tu, ori dușmanul — asta-i. Unul din doi. Dar important, zic, e să-ți știi dușmanul și numaidecât să-ți încrucișezi spada cu el... A muri de spada dușmanului tău nu-i o rușine. E o rușine să trăiești și niciodată să nu-ți înfrunți dușmanul... Dar ca să-ți înfrunți dușmanul e nevoie, în primul rând, de caracter, îndrăzneală, fermitate...

Un bărbat care pescuiește cu fatca la o cotitură de mal, cum îi vede, le face semn cu mâna.

— Ce vrea? întreabă străinul.

— Să nu-i speriem peștele... va trebui să-l ocolim.

Luntrașul ocolește pescarul și iar ține luntrea pe lângă mal. Aici apa e liniștită și luntrea lunecă ușor. Câteodată râul face unduiri ușoare, dar mai mult o ține în linie dreaptă.

— Trebuie să-ți distrugi dușmanul, dacă vrei să trăiești... asta-i, face într-un târziu străinul și pe loc se ghemuiește la fundul luntrei, pe rufele cu care se învește, și adoarme.

Și doarme vreun ceas și mai bine, dacă starea aceea poate fi numită somn. Mereu tresare, mereu se ghemuiește la fundul luntrei, mereu geme și tot aruncă rufele ce-l acoperă, ca să nu mai vorbim de respirația lui, care a început ușor să-l sperie pe luntraș. Câteodată respiră atât de pripit, încât îți pare că acuși o să se înăbușe. O să se

înăbușe sau o să sară în picioare și o să urle. Câteodată respirația îi e atât de ștearsă, încât luntrașul încetează să mai vâslească. Ascultă. Nu, respiră străinul, dar respiră aiurea. Și are fața foarte-foarte schimonosită. Ieri, seara și dimineața, nu a prea căutat la fața lui, dar acum se uită... Broboane mari de sudoare îi curg pe frunte.

Străinul sare din somn, nu pricepe unde se află:

— Cine ești? se holbează el la luntraș.

Luntrașul surâde binevoitor.

— N-ai dormit noaptea cum se cade, de aceea te chinui... poate mai ațipești un pic?

Străinul nu răspunde un timp, apoi deodată geme:

— Adevărul e că mi s-a început boala... asta-i! Sunt pierdut!

Luntrașul speriat lasă vâslele din mâini, n-apucă însă să se dezmeticească, îl năucesc răcnetele neașteptate ale străinului.

El stă în pirostrie, se ține cu mâinile de marginea luntrei și răcnește cu ochii ieșiți din orbite:

— Mână, nene!

— Mână, omule!

— Mână, nene!

— Mână, omule!

— Mână că mi s-a început boala și n-am să mai ajung odată...

Străinul răcnește, sare din luntre, iese pe mal și o ia la fugă pe malul râului.

Aleargă, aleargă, aleargă, apoi, parcă dându-și seama de ceva, se întoarce brusc, intră în apă, se cațără în luntre, și iar răcnește:

— Mână, nene! Mână, omule!

Mai răcnește un timp, deodată se prăbușește pe fundul luntrei, cade atât de brusc, încât luntrașul, de spaimă, cârnește luntrea spre mal...

Peste un timp străinul își revine.

Iată-l lungit cu fața în sus acolo unde l-a întins pe mal luntrașul, care acum se uită la el cu spaimă.

— Ce facem, ne întoarcem? întrebă luntrașul, mai mult din priviri.

— Mai plătesc, geme dureros străinul.

— Nu-mi trebuie banii tăi... Ți-i întorc și pe cei luați, zău, numai hai să ne întoarcem, omule. Nu vreau să-mi gălesc cu tine beleaua. Am copil la urma urmei.

— Îți dau tot ce am, nene... Am opt mii de ruble cu mine... numai du-mă... Trebuie să ajung... nu se poate să nu ajung... Ai văzut și dumneata că pe apă mă simt mai bine. Să încercăm.

— Pe dracu, uite cum arăți.

— Dar până aici m-am simțit bine... Și-apoi nu se poate ca medicul să mă fi amăgit... El mi-a spus să mă apropii de casă pe apă, contra cursului... Chiar dacă mi se va face rău, a spus, să nu mă las... Criza o să treacă, a spus, și iar o să-mi fie bine... Cum te cheamă?

— Tivu. Mai departe nu merg, gata.

— Tivule dragă... omule... asta-i poate unica șansă de a-mi revedea baștina și mama... Înțelege-mă!

— Sfinte, cu cine m-am legat? nu-și găsește loc luntrașul. Omule, ai să mă nenorocеști.

O bucată de zi au plutit fără să vorbească. Respirația străinului devenea mai greoaie, fața mai pământie. Ghemuit pe fundul luntrei, părea că nici nu răsfulă.

— Poate tragem luntrea la mal și ne odihnim la umbra salciei celea? Din partea străinului nu vine nici un răspuns.

— Hai să tragem la fântâna ceea de pe mal să bem apă...

Străinul nici de data asta nu răspunde.

Se întoarce, se răstoarnă pe spate, stă cu privirea pirponită pe cer. Privește cerul și tace.

Și luntrașul nu știe ce să facă. Să tragă luntrea la mal? Să plutească mai departe?

Vâslește.

Mai departe? Și cât să mai vâslească?

Când luntrașul zărește pe mal un omulean care cosește iarbă, își zice că o să oprească luntrea în dreptul lui. Încă nu știe ce-o să vorbească, nu știe dacă omul o să-i fie de ajutor, dar simte că ar vrea să stea cu cineva de vorbă. I s-a făcut pe neașteptate dor de o țigară. El,

care n-a fumat de amar de vreme, acum ar trage un fum cu plăcere. Oricum, e un prilej de-a părăsi luntrea pentru o vreme, luntrea și vâslele care îl dau gata. Să vâslești în susul apei și nu o oră-două, ci atâtea zile, cu străinul care zice că, iată, i s-a început iar boala. Dar bolnavul îi ghicește gândurile.

— Ce vrei să faci? îl întreabă.

— Vreau să-mi mai dezmoțesc puțin picioarele.

Luntrașul sare pe mal și o ia spre omuleanul care cosește pe mal.

Acela lasă cositul și rămâne sprijinit în coasă, așteaptă luntrașul care se apropie.

— Cosim? întreabă luntrașul.

— Cosim.

— Anul acesta iarba e bună.

— Pe aici în fiecare an crește iarbă bună.

Luntrașul ar vorbi orice, numai să nu se întoarcă la luntrea în care șade nefericitul străin.

— N-ai o țigară?

— O țigară se găsește...

Cosașul lasă coasa din mână, se întoarce pe brazdă, la vreo treizeci de pași în urmă, ridică haina, scotocește prin buzunare, vine cu două țigări.

Una o dă luntrașului.

— Pe cine duci? întreabă cosașul după ce sloboade un fum. E șeful?

— De ce-ai crede că mi-i șef?

— Te urmăresc de departe cum vii pe apă... Tu te spetești la ramă, iar el șede întins boierește în luntre. Răstoarnă-l cu tot cu luntre, unde e mai adânc.

— E un necăjit. Un bolnav fără ajutor... Nici soție măcar n-are.

— Să nu mai fie femei azi? Ia fluieră de două ori peste dealul acela și ai să vezi câte au să-ți alerge din satul meu...

O fi așa cum zice cosașul, dar sunt femei între femei. Când se mărita soția străinului, cică, unii săteni o dojeneau.

“Ce faci, fa?” ziceau.

“Da ce fac?”

“Și dacă se întoarce bărbatul?”

“Nu se mai întoarce”.

“Da tu închipuie-ți că se întoarce... Ce faci atunci?”

“Da voi scrieți-i și o să vedem: se întoarce sau nu”.

O probezea și soacra, femeie bătrână și oloagă de picioare. “Ogoiește-te, fato”, zicea, iar aceea îi râdea în față.

“Hm, feciorașului dumitale scump nu-i place aerul de aici, da mie îmi place. Și vreau să răsuflu liber... Uite-așa!”

“Dacă se întoarce, fa, te dezbină”.

“Chiar aș vrea să văd cum se întoarce... O să se înăbușe înainte de-a ajunge în Moldova.”

Soacra striga, soacra plângea, soacra o ruga să se îndure, dar ea a ajuns să-și aducă viitorul bărbat chiar în casa soacrei. Pe un șofer naiba de unde l-a adus într-o zi. L-a adus, l-a îmbrăcat în hainele bărbatului legitim, anume ca să înnebunească bătrâna mamă.

“Doamna, nu te potolești, i-a spus într-o zi președintele, te astâmpărăm noi, femeie”.

“Chiar aș vrea să văd cum o să mă atâmpărați”, le-a râs în față scârba.

Se zice că președintele s-a enervat atât de tare, încât mai-mai s-o plesnească.

“Îți dau trei zile, i-a spus la urmă, dacă nu-ți scoți ibovnicul din casă, vin personal, te leg burduf și te trimit cu trenul la soț... facă acolo ce-a vrea cu tine, nenorocito”.

Se mai zice că a treia zi după porunca președintelui chiar ea, în persoană, s-a prezentat la el.

“Am venit”, zice.

“L-ai alungat?” întrebă președintele.

“Nu, am venit cu iubovnicul, cum îi zici dumneata, să ne legi, adică să ne faci actele de căsătorie”, se hlizește scârba.

“Eu n-am să-ți semnez divorțul, chiar dacă bărbatul legitim ți-l dă”, strigă președintele și o alungă afară, dar cine poate opri o stricată? A făcut nuntă, fără să se înregistreze cu șoferul. Și a făcut nuntă în casa

bărbatului legitim. Și acolo a rămas să trăiască cu noul soț, împreună cu mama bărbatului legitim, care acum, se zice, trage să moară...

— Ce mai vorbă... cântă ca cucul și urlă ca lupul de durere, spune cu voce de ducă luntrașul.

— Și unde-l porți?

— Spune că vrea să-și vadă satul, mama, apoi poate și să moară.

— Dar de prin care sat este?

— Spune că-i dintr-o oarecare Țibirica.

— Țibirica? D-apoi nu-i departe...

— Nu mai spune, aruncă deodată luntrașul țigara.

Cât luntrașul a stat la o țigară cu cosașul, străinul a dormit. Când s-a trezit, s-a speriat văzând cosașul la vâsle.

— Cine ești? întrebă.

— Un om de pe-aici, îi spune cosașul.

— Și cum ai nimerit în luntre? Unde-i ticălosul de luntraș, că i-am plătit... M-a părsit?

— Șezi dumneata liniștit și nu te enerva. Este omul, iată-l, merge colo pe mal. A obosit, iar mie mi-i în drum spre sat... Nimic nu mă costă să vă ajut puțin... Ehei! strigă cosașul.

— Ce s-a întâmplat? întrebă luntrașul.

— Spune-i că n-a rămas mult până la satul lui.

Străinul cu ochii stinși îl fixează pe cosaș:

— Ajungem?

— Da, da, se grăbește să-l bucure cosașul, dar străinul nu mai pri-cepe nimic, delirează.

— Unde ajungem?

— Cum unde? Acasă.

— Care casă?

Străinul se prăbușește în neștire, cosașul se sperie, strigă la luntraș:

— Omule, vino încoace că moare.

— Cum moare? Se repede luntrașul, dar cosașul a și sărit din luntre, fuge în câmpie, strigă ceva nedeslușit...

Mai necăjit acum decât luntrașul pare să nu fie nimeni pe lume. Zgâlțâie străinul, se apucă de vâsle, îl roagă:

— Ține-te, omule, ce-i cu tine? Acuși ajungem...

Se ridică în luntre, caută cu privirea ajutor.

— Oameni buni, ajutați-mă! și iar se apucă de vâslit. Vâslește, dar fără spor. Nu vede, nu aude. Vâslește.

Trece cu luntrea pe sub o punte, pe care niște femei spală rufe.

— Aruncă pe mal bărbatul acela din luntre, că-l vrem, strigă ele, râd.

Luntrașul n-aude, vâslește. Spre izvor vâslește.

Pe mal apare pe neașteptate un tractor.

Tractoristul face semn cu mâna.

— Am venit să-ți ajut! strigă.

— Cum să-mi ajuți? vorbește necăjit luntrașul.

— Anină frânghia asta de luntre și-am să te trag în susul apei.

Luntrașul anină frânghia.

Vuiet strașnic.

— Aaaaa... își fărâmă haina la piept străinul, se zbate. Nu! Nu! Gaze! Alungă-!

— Oprește! strigă luntrașul. Se înăbușă... nu suportă gazele și zgomotul.

Se depărtează tractorul, se duce de unde a venit. E nedumerit tractoristul.

Apare o limuzină "Volga".

— Mașina nu face atâta zgomot și nici gaze, strigă șoferul, aruncă frânghia.

Limuzina înaintează pe mal. Luntrea lunecă ușor pe apă.

Parcă-i bine.

Dar alta-i nevoia. Limuzina nu poate înainta mai departe. Malul e abrupt.

"Volga" rămâne în urmă. Se duce și ea de unde a venit.

Vâslește necăjit luntrașul, se tot uită îngrozit la străinul de pe fundul luntrei.

Se înăbușă acela. Trebuie să vâslească.

Și vâslește. Îndârjit.

Iar îl strigă cineva de pe mal.

E un tânăr de vreo șaisprezece ani. Blond.

— Ce-ți mai trebuie și ție? întrebă luntrașul, dar nu se lasă, vâslește.

— Sunt feciorul cosașului... Tata m-a trimis... Opriți!

— Cum ai să-mi ajuți dacă ești mai slab decât mine? întrebă luntrașul, vâslește.

— Am să vă târâi cu frânghia de pe mal! strigă băietanul.

Luntrașul abia acum observă că băietanul are o frânghie în mână. Abate luntrea spre mal.

Tânărul lunecă pe coasta malului spre apă. Cum prinde luntrea, se apucă să lege frânghia. Leagă și vorbește:

— Tata mi-a spus să alerg înapoi, iar el s-a dus la președinte.

— Ce să facă?

— Să vorbească cu el.

— Ce să vorbească cu președintele?

— Nu știu... mi-a spus să alerg înapoi și să vă ajut până la satul următor...

— Și cum o să ne târâi cu frânghia?

— Acuși o să vedeți.

Tânărul aleargă pe mal, iar luntrea lunecă pe apă. Și lunecă foarte repede. Atât că tânărul e nevoit să-și tot ridice pantalonii care i s-au încărcat de glod până la genunchi. Se oprește pentru o clipită, strigă luntrașului să aștepte puțin, își suflecă în grabă pantalonii, ba nu, îi scoate cu totul. Dezbracă pantalonii, îi leagă în jurul gâtului, o ia din nou la fugă cu frânghia peste umăr, tot spre izvor. În cale îi apar niște bolovani de piatră. Sare de pe un bolovan pe altul, dar nu slăbește frânghia. Nimerește într-un crâng de sălcii care-i barează trecerea. Tânărul se descurcă. Cu o mână dă la o parte crengile, cu cealaltă își croiește drum printre sălcii.

— Dezlegați frânghia! strigă deodată luntrașului.

— Am dezlegat-o...

— Dumneata vâslește mai depate, iar eu am să ocolesc râpa asta... după colț îți ies în cale.

Luntrașul îi dă ascultare, vâslește.

Străinul n-aude, nu vede ce se întâmplă. Stă cu ochii ațintiți undeva în cer, respiră tot mai greu. Nu-i ajunge aer.

— Eu sunt aici! se arată tânărul de după cotitură. Vâslește înapoi!

Tânărul e iute la mișcări. Se repede în calea luntrei, intră puțin în apă, prinde iar cu un capăt de frânghie luntrea, pe celălalt capăt îl trece peste umăr și iar o ia la fugă în susul apei.

— Până la satul următor mai sunt vreo patru kilometri, explică el din fugă. Iar peste un deal e satul dumnealui...

Străinul horcăie pe fundul luntrei, își sfârșie cu unghiile cămașa...

— Și dacă moare? se întreabă îngrozit deodată luntrașul.

N-are însă când să-și ducă gândul la capăt.

În urma tânărului pe mal a apărut un pâlcc de copii.

Copiii aleargă zgomotos pe mal și tot strigă:

— E-hei!

— Opriți!

— Stați să vă spunem...

— Ce s-a întâmplat? întreabă luntrașul pe tânărul care nici gând n-are să se oprească: aleargă, târâie luntrea.

— Ce s-a întâmplat? strigă el la copii.

Copiii aleargă pe mal.

— Opriți!

— Stați!

Până nu încetinește tânărul, copiii nu se opresc.

— Ce-i? îi întreabă.

— Președintele a spus să vâsliți mai repede, că în satul vecin vă așteaptă patru flăcăi, ei au să ducă luntrea mai departe...

Tânărul iar se încordează, pornește înainte.

Funia îi roade umărul, dar el nici nu simte... Calcă pe unde năpădește. Nu mai poate, dar el știe că trebuie să ajungă.

— Cum se simte? întreabă din când în când tânărul.

— Rău, vine de fiecare dată răspunsul luntrașului, care acum vâslește și mai încordat.

— Spune-i să se țină! Strigă tânărul, aleargă.

— Ține-te, omule, aproape că-l imploră luntrașul pe străin. Degrabă ajungem. A rămas puțin... Aleargă, tinere!

— Alerg, nene, vine răspunsul de pe mal.

— Ce s-a întâmplat? Strigă speriate niște femei dintr-un lan de sfeclă, doar așa ceva n-a mai văzut nimeni: un tânăr să tragă o luntre cu doi oameni.

— Ce s-a întâmplat? Se interesează și niște femei dintr-o plantație de tutun.

— Nenorocire!

În depărtare s-a arătat o luntre.

Patru tineri vâslesc în aval.

— Noi suntem! strigă ei venind în întâmpinare. Ne-au trimis din satul vecin să v-ajutăm...

Când îi mai despart vreo douăzeci de metri, trei flăcăi vâjnoși sar în apă și o iau înot la mal, spre tânărul care se opinteste, al patruelea vâslește spre luntrea în care zace străinul.

— N-am răbdat și v-am ieșit în cale, explică el. Eu sunt doctorul satului... Cum se simte bonavul?

Luntrașul e puțin buimăcit de ajutorul apărut pe neașteptate.

— Cum să se simtă... Uitați-vă la el...

— Mda... dar de ce n-ați pornit la drum cu o luntre cu motor?

— Lasă-mă, omule! Se înăbușă, ajutați-l...

— O să facem totul ca să ajungă cu bine... E-hei! Strigă doctorul la flăcăii care au venit cu el și acum s-au apucat de frânghie, trag luntrea. Mai repede! Mai repede, băieți! îi îndeamnă el, explică luntrașului: Dacă am avea în sat un cal ar fi mai bine, tot mai repede târâie decât omul... Dar ce să-i faci?

S-au arătat și alți copii pe mal. Și pe malul drept al râului și pe malul stâng. Tot aleargă și strigă. E greu să deslușești totul, dar din câte se strigă una e clar:

— S-a ajuns cu telefonul la el în sat... Mama sa încă-i vie... Îl așteaptă. Spuneți-i să se țină...

— Ține-te, nene! strigă copiii de pe un mal și de pe altul. Ține-te, nene!

Aleargă lumea, de prin lanuri se adună. Se înghesuie, discută.

— Cine-i?

— Cel care de douăzeci de ani nu poate călca în Moldova.

— Cum așa?!

— Ții minte, era pe timpuri un cântec. Toată lumea îl cânta. Cred că și tu l-ai cântat: “Horoșa strana Bolgaria, a Rossia lucișe vseh”¹.

— Și el l-a cântat. Ei și?

— Și el l-a cântat, dar știi cum cânta? “Horoșa strana Rossia, a Moldova lucișe vseh”². Cu elevii cânta. Și când a fost luat, se zice, copiii, elevii lui l-au trădat... A fost reabilitat, dar... Copiii care l-au trădat azi sunt șefi mari în capitală și el, cum ajunge la frontieră, se-năbușă. De peste douăzeci de ani nu se poate apropia de Moldova...

— E-hei! strigă copiii de pe un mal și de pe altul. Vin și oamenii din satul lui încoace...

— Ține-te, omule! Ține-te! aproape plânge luntrașul. Vin și oamenii din satul dumitale. Ține-te!..

Străinul aude strigătele, dar nu-i mai ajunge aer. Își sfâșie cu unghiile pieptul, vrea să tragă aer, să tragă aer și, cum nu mai poate respira, scapă pe față o lacrimă fierbinte.

Ceea ce vede în ultima clipă e cerul, cerul de deasupra baștinei... Cerul lunecând la deal, el lunecând la vale.

¹ “Bună țară e Bulgaria, dar Rusia e totuși mai bună” (rus.).

² “Bună țară e Rusia, dar Moldova e totuși mai bună” (rus.).

AMARA

Amara se fâstâci.

—N-auzi? Cui îi spun?! glasul portarului răsună acum la masa a treia, supărat. Femeie, cară-te. Piața s-a terminat... Încui poarta!

Amara cată speriată în jur.

Nu e nimeni din satul ei?

Își mai aruncă o dată privirea peste mesele din apropiere.

Cum așa să nu fie nimeni?

La mese oameni — semănați unde și unde câte unul, și toți necunoscuți.

“Aracan de mine! duce Amara mâna la gură. D-apoi ce mă fac eu, una?..”

Venise Amara la piață în zori. Pe la ora cinci. O grăbise Mitru.

— Scoală, fa. Te-apucă ziua.

Dar nu mai era ziua. Nici juma'de noapte nu era. Amara însă s-a sculat. Știa că Mitru n-are s-o lase în pat. Așa-i el, scurt la vorbă și grăbit la faptă. Hai, fa, că te-apucă ziua! Hai, fa, că te-apucă noaptea! Hai și hai. Dar Amara avea o vorbă cu care îl liniștea. O spunea cu jumătate de gură, necăjită parcă, grăbită parcă, alintată parcă.

— Stai, Mitru, nu vezi, mă pornesc!

Și într-adevăr, Mitru n-a fost nevoit să deschidă gura a doua oară.

Amara coborî picioarele goale pe podea, ajunse rochia de pe marginea patului și începu să se îmbrace. Până la ziua mai era, dar ea dormise bine, căci se culcase devreme. Să ne culcăm devreme, fa, mâine ai să ai zi grea, zise Mitru în ajun, și Amara acum își dădea seama că făcuse bine că-și ascultase bărbatul.

Afară se auzeau caii și se vedea Mitru, și Amara își aminti unde are să se grăbească. Amintirea îi tulbură nițel, nu știu cum, sângele, mișcărilor îi deveniră mai repezi, mai îndemânatice.

— Atunci, Mitru, hai să legăm sacii.

Trăia Amara al șaselea an cu Mitru, dar uite, niciodată nu fusese la oraș, la piață. Cum așa? Pur și simplu n-avusese ce căuta. Când ai de toate, ce să cauți! De mâncat aveau ce. De îmbrăcat, de asemenea. N-ar fi plecat Amara nici în anul ista și cine știe poate cât încă, dacă n-ar fi apărut în sat televizoare. Ba un sâtean își cumpără televizor, ba altul, și Mitru cum să rămână în urmă?! Ce, el nu poate să-și ia un televizor? Ș'apoi știa el, Mitru, ce televizor avea să-și ia: ca la nimeni altul — de la oraș! Color!

— Are să trebuiască, Amara, să strângem bani.

Bani, de, aveau, dar nici Mitru, nici Amara n-ar fi vrut să cheltuie banii pentru care au muncit... Iată, dacă ar găsi o ieșire...

Chibzuiseră mult cum ar putea să adune bani și, în sfârșit, găsiseră ieșirea.

Hotărâseră să samene primăvara usturoi.

— Usturoiul întotdeauna e scump pe piață. Dacă avem noroc să fie un an rodnic, spre toamnă avem televizor în casă, chibzuia Mitru: Altceva ce să faci cu lotul din jurul casei?! Iar să pui roșii? Și câte o să mâncăm? Un paner. Iar restul? Iar să se strice pe curpăn?! Castraveți?

Primăvara semănară jumătate de grădină cu usturoi. Vara a fost mănoasă, cu ploii și zile calde, usturoiul a rodit de minune.

Cum l-au văzut cu căpățâna cât pumnul, Amara și Mitru s-au apucat de l-au scos, l-au uscat câteva zile la soare, apoi l-au pus în saci, gata de plecare.

De vândut însă hotărâseră să plece să-l vândă Amara. Mitru nu se putea rupe o zi de la fermă. Așa-i când ești căruțaș la fermă — ba cară nutreț, ba cară lapte... Și apoi cine știe de va fi nevoie numai de o zi, spuse Mitru. Tu ai putea sta și trei zile.

Hotărârea lui Mitru o speriasă nițel pe Amara. Doar ea nu fusese nicicând mai departe de centrul raional. Iar acum — popâc, tocmai la Chișinău! Cum are să se descurce ea? Dacă se rătăcește? De fapt, acesta ea unicul gând care o pândește și o speria, când luau vorba de plecare.

— Trei zile?! Cum, omule, trei zile!

— Taci, fa, o liniște! Taci dacă nu știi. În primul rând, s-ar putea ca usturoiul să meargă prost... apoi mai ai de căutat televizorul.

— Televizorul?! D'apu în sat n-avem televizoare... Câte-s la magazin!

— Sunt, dar nu de care vrem noi!... i-o tăie bărbatul și Amara rămase și mai încurcată.

Trecură însă zilele, și spaima pe care nu i-o spusese lui Mitru trecea în Amara într-o dorință nepotolită să plece cât mai degrabă, să vadă orașul despre care auzise că are sute de străzi și magazine încărcate cu stofe de toate culorile... și bijuterii!

Și iată că ceasul multașteptat venise.

La legatul și căratul sacilor în căruță puse mâna și Amara. Ea avea voce veselă, de parcă nici nu pleca la drum lung, ci pe ospețe la vreo rudă. Asta lui Mitru nu-i prea plăcu. Se'n cruntă.

— Tu mai bine du-te și te îmbracă și ia-ți ceva de mâncare, c-ai să uiți. Tot eu trebuie să-ți amintesc?!

— Că nu s-a găsi unul să mă hrănească! zise în glumă Amara, dar dădu fuga în casă.

Din fața oglinzii, unde își potrivea părul, Amara îl asculta pe Mitru, care scuipa și dumnezeia caili. Era enervat Mitru. Poate că gluma Amarei îl rănise, și acum se descărca pe caili nevinovați.

Amara zâmbi.

Se trezi cu Mitru în prag. Roșu. Cu biciușca în mână.

— Mult mai ai, fa?!

Tresări, dar se stăpâni. O făcea Mitru pe grozavul, dar când o bătuse? Îl vedea în oglindă cum stătea în prag, cu picioarele desfăcute și gata parcă s-o ia la trei parale și, cum ea își strângea gâțele în coc, căută să-i prindă în oglindă privirea și, reușind, îi zâmbi. Zâmbetul era ca și cel de adineaori — o floare înrourată.

Mitru se pierdu pentru o clipă, vru să spună ceva, vru să facă ceva, apoi, parcă dându-și seama de ceva, scuipă îndesat — muiere! — și ieși afară...

Tot drumul Amara avu o bucurie ascunsă, tulburătoare, că nici nu observă când căruța ajunsese la șosea, când o luase o mașină, când trecuse acel lung drum din satul ei până la oraș și când mașina o lăsase la poarta pieții. Toate se-ntâmplară atât de repede, încât Amarei îi părea că totul se petrecuse cu un an în urmă. De fapt, ea nici n-avu când să se gândească. Cum fusese lăsată la poarta pieții, poarta se deschise și toți cei adunați — țărani din lumea-ntreagă — dădură năvală înăuntru strigând, țipând, târând saci, coșuri, chemându-se unul pe altul.

A trebuit Amara să găsească un hamal, să-i ajute să ducă sacii la mese. Cum se vede la mese, se pomenește înconjurată de orașeni. Unul strigă să-i dea un kilogram, altul — zece. Majoritatea strigă să dea numai câte un kilogram, ca să ajungă la toți.

Atât de mulți se strânseseră în jurul ei, că Amara nu se vedea și se fâstâci. Nu știa cu cât să dea kilogramul și cui câte kilograme să-i vândă. Discutase ea cu bărbatul nu o dată în privința prețului usturoiului, dar, când văzu atâta lume în jur... Cum nimeni nu întreba cu cât va vinde kilogramul, Amara trânti:

— Trei și jumătate!

Vocea Amarei pe mulți îi risipi spre alte mese. Să te gândești — trei și jumătate! Amarei pentru un moment îi păru rău că nu anunțase ceva mai efin — dacă e efin, omul cumpără. Și totuși, până la masă Amara dovedi să golească 4 saci. Unii o mai obrăziră — speculanta! — dar Amara n-avea când să le răspundă. Adică, vreți — luați, nu — pe ici vi-i drumul! Usturoiul nu-i furat. E din sudoarea mea proprie!.. Din grădina mea!

Îi mai rămaseră trei saci, dar lumea se cam rărise. Venea doar câte unul, din când în când, care, după părerea Amarei, nu avea de gând să cumpere, ci numai s-o ispitească cu cât dă kilogramul. Cam cât cere? Cât a cerut! Ce-i drept, venind vreo doi și insistând să dea tustrei sacii cu câte două ruble kilogramul, Amara, gândindu-se că n-o să-i dea nimeni mai mult, mai-mai să se împace, să se îndoie. Dar mătușa de alături o muștră:

— Nu fi proastă. Mai așteaptă. Spre seară vor apărea ca din borți. Acum toți sunt pe la cancelarii. Stai să flămânzească, fato...

Într'adevăr, spre seară din nou cresc rîndul la usturoiul Amarei. Iar strigăte, iar țipete, și Amara, mulțumită că o ascultase pe bătrână, iar își rezezi mâinile în saci. Vindea ca și dimineată — numai câte un kilogram fiecareia, cum ceruse rîndul.

Îi smucise gîndul și privirea de la usturoi — că lacom mai este omul cînd merge marfa bine — vocea portarului care alunga ultimii tîrgoveți.

Înnopta. Neașteptat de repede înnopta — o spunea și vocea grăbită a portarului — era timpul să încuie porțile pieții, și Amara se rezezi să-și strîngă sacii deșerti...

Se pomeni după poarta pieții cu cei șase saci în al șaptelea. Abia acum simți foamea, oboseala și singurătatea. Omul, se gîndește Amara, dacă nu-l abați din lucru...

Usturoiul l-a vîndut, dar în care parte s-o apuce? Pe cine să-l întrebă Amara, cine s-o îndrumeze unde ar putea și ea înnopta? De mîncare n-are nevoie. Și-a luat de acasă o bucată de brînză de oaie și un călcâi de pâine, dar are nevoie să pună capul pe ceva. Știu că n-are să doarmă în stradă! A auzit că prin oraș sunt multe hoteluri, i-a spus și Mitru că sunt hoteluri și ea să nu fie proastă, ci să se ia cu alte femei din piață și să se ducă la vreun hotel, să nu doarmă la poarta pieții cum fac unii țărani... Ar fi bine să se ducă la un hotel. Mare lucru acolo de niște bănuți! Dar cine s-o îndrumeze? Lumea aici e repezită, nu ca în sat. Până caști gura să-l întreb, orășeanul e departe. Până să-i strigi din urmă să-ți asculte necazul, dispăre după colț.

— N-o să-mi spuneți... oprește Amara un omulean.

— Nu știu, nu-s din oraș! zice acela și se depărtează. Rămîne încurcată Amara.

Nu-i vorbă, ar întrebă de un milițian, dar ei umblă nu știu cum cu cozoroacele peste ochi și par nu știu cum prea iscoditori. Dacă o întrebă — doamne ferește! — de ce umblă ea cu atîția saci? Speculantă! Cum să le lămurească? Și la o adică, la urma urmei, te-or înțelege, dar au să te poarte pe drumuri, cât nu face tot usturoiul...

Amara mai încearcă să oprească vreo doi trecători, dar cei de nu se grăbeau erau întocmai ca și dânsa — cu saci, cu desagi. Țărani. Multe au să-ți spună aceștia! Mai tare te-or încurca. Că și ei umblă cu capul în oală.

Sfinte, dacă n-ar fi trebuit să cumpere televizorul cela... Cum a vândut usturoiul, o tulea acasă!.. Ei, ce să facă? Poate știe și o îndrumează mătușa care taman acum se așază lângă gardul pieții?

— De unde să știu eu, fato!.. Eu pe la hotelul cela nu umblu... Aici nu-i bine?!

Într-adevăr, de ce n-ar rămâne și ea aici? Până mâine nu se mai întâmplă nimic. Pe lângă babă ar putea să stea și ea o noapte... E timpul să pună și ea ceva în gură.

Se ungheri pe saci lângă poarta pieții. Orașenii lunecă acum ca o apă pe lângă Amara. Amarei nu-i rămâne decât să le urmărească picioarele: de femei, de bărbați. Se grăbesc. Bărbații întrec femeile. Femeile — bărbații. “E-e, pesemne n-au ce face că aleargă așa. Altfel ce, vin turcii? se gândește Amara. Las’că știm noi, cum lucrează țăranul nu muncește nimeni, dar îl vezi să dea la fugă?”

Amara îi mai urmărește nițel — chiar îți place să urmărești oame-nii care aleargă aiurea — ba pe cei care aleargă în jos, ba pe cei care opintesc în sus. Totuși, vrea să înțeleagă unde o țin ei întruna. Furnicile știu încotro țin fuga, iar aiștia? Parcă nimeni nu strigă nici “po-jar”, nici “ajutor”.

Mușcând din brânză și simțind-o în gură sărată și uscată, uită pe loc de orașeni — amarul propriu întotdeauna e mai aproape. Iată, stricase și anul acesta brânza. Cum de nu i-a dat în gând s-o guste înainte? Mai turna lapte, o prefăcea cu altă brânză, proaspătă... Păcat să se strice. Nămor de brânză. Și-apoi dacă află Mitru...

Brânza îi tăie Amarei pofta de mâncare. Cui nu-i taie pofta de mâncare brânza rea! Se gândea acum că, ajungând acasă, va trebui să facă ceva cu brânza — să-i toarne lapte, să-l fiarbă și să-l toarne dulce. Cel puțin n-are să fie atât de sărată. Pe cea de anul trecut o vânduse, dar pe asta? Iarbă, să nu fie de deochi, a fost multă și grasă

în vara aceasta. Cui să-i vinzi brânza? Atât cât doar s-o aduci în orașul ista. Aici... nu te teme — își amintește de bătrâna care o sfătuisese să mai aștepte cu usturoiul până spre seară —, aici îl vinzi și pe dracul! Numai adă-l de coarne, ai să vezi cum ți s-or bate de la dânsul. Rând nu și-or da... la urma urmei ar putea-o da și mai ieftin. N-a mai fi mare pagubă.

Gândul că ar putea totuși s-o scoată cumva bine la capăt cu brânza îi întoarce Amarei pofța de mâncare — cât de puțin îi trebuie omului! Brânza nu-i mai pare atât de sărată. O rumegă cu poftă, nu-i gustoasă, dar nici de aruncat. Dacă ai fi privit-o dintr-o parte, ai fi avut impresia că femeia nici nu rumegă, ci pur și simplu înghite bucată după bucată.

Când isprăvisese mâncarea, se întunecă de-a binelea. Undeva în sus și undeva mai la vale se aprinseseră luminile și ardeau acum pălind, în pace. Probabil, de unde nu atârna nici o lampă de asupra pietii, Amara se pomeni ca într-un cuiabar, într-o groapă, departe de oameni. Asta-i place. I se face cald și simte cum, prin tot corpul, oboseala trece ca o apă caldă și demolitoare.

Vru să miște piciorul drept, care îi amortise sub dânsa, dar nu găsi putere.

Vru să-l frece nițel între palme, dar mâinile îi atârnavă fără vlagă, în poală.

Ieri scosese toată ziua cartofi. Noaptea dormise, dar o întorsese Mitru de câteva ori. Și, deși sunt dulci întoarcerile acestea, dar până la urmă te obosesc totuși... Azi, se chinuise cu usturoiul. Cântărește-i unuia, altuia. Ba dă-i o căpățână mai mare, ba i-ai pus mai puțin, ba nu i-ai dat restul. Și când ești în mrejile muncii, nu observi nici când se desprinde timpul de tine, nici când ți se strâng în trup oboselile. Te mulțumești că munca îți sporește, că nu mai ai atâta și scapi, ori îți aleargă mintea cu totul în altă parte: la ziua de ieri, la ziua de azi, la ziua de mâine; la o scârbă, la o bucurie, la o neliniște. Ba te întristezi, ba te-nveselești, ba te miri. Și când scoți la capăt lucrul, te pomești doborât de oboseală, numai bun de năruit pe loc — ca un stejar

putred de ani de zile, dar care, ca prin minune, e încă în picioare — și de afundat într-o lungă și plăcută călătorie în lumea somnului. Dar omul, de, lasă-l să muncească, și muncește până cade. Dar și de lasă... Să încerce în clipa ceea să reia lucrul de la început ori să se întoarcă la gândurile din cursul zilei, nu mai are nici voință, nici... Totul pare lipsit de însemnătate și nu-l mai copleșește nici o neliniște. Se mulțumește că a ajuns la clipa aceasta, se împacă cu toate frământările de mai înainte... Așadar, neliniștea care cu câțva timp în urmă o speriase pe Amara — că nu va avea unde dormi — acum se risipise pe undeva pe la picioarele ei, ca niște fire de nisip, ca niște frunze obosite, ungherite, gata să rămână unde s-au aninat — lasă-mă să te las — într-un paing. Și Amara găsește putere să se ridice din nou. Prea vroia să doarmă. Să doarmă, și gata. Ziua se zbătea într-însa tot mai rar și mai lin, ca în liniștea de după chinul unei nașteri. Tot mai lin și mai rar. Fiecare zbatere credea că e ultima. Ultimul fir care o mai lega de realitate era trecutul. Ultimul, și se prăbușește în veșnicie. Și, dacă vrei să știi, e plăcut și chiar dorești, aștepți această clipă.

Pentru Amara a fost de ajuns să întoarcă capul în dreapta să vadă în apropierea ei, sub gardul pieții, alte câteva țărance, ca la gândul că nu-i singură aici, sub poarta asta, în lumea asta — să se prăbușească într-însa ziua, definitiv.

Cât dormise, nu știe. O treziră niște stropi mari și reci care pentru o clipă îi părură un joc al lui Mitru. Câteodată, când se întâmpla să doarmă tun, Mitru o stropea cu apă. Era mai mult un joc. Dar stropii iștia nu erau ai lui Mitru, clar... începuseră să răpăiască mai insistent, și Amara deschise ochii.

— Vai de mine!

Ploua.

Amara caută în stânga, în dreapta și, zăbind în apropiere un chioșc, se repezi cu sacii în mână sub streășina lui. Ajungând, sări de câteva ori, se scutură ca de niște stropi mai mult invizibili și își aminti că de cu seară rămăseseră să înnopteze în apropiere de dânsa și niște femei, mătușica ceea. Unde să fie ele? Mătușica?

Scrută întunericul.

Nimeni.

Dar tot atunci se liniște. Își zise că s-o fi trezit mai înainte și s-o fi dat și ele undeva la adăpost.

Ploua.

Ploaia ținu aproape o oră. Ploaie de vară încă. Bătuse cu pumnii ei mici și iuți în scândura de pe chioșc ca într-o tobă, de-ți făcea impresia că, de mai insistă nițel, sparge acoperământul. Însă nu aceasta o neliniștea pe Amara; e știut că ploaia n-a spart așa, de-odată, încă nici un acoperiș. Altceva era. Nu zăbavă după începutul ploii porni pe stradă apa otova, care apoi de la un timp începu să-i dea târcoale și ei, pe sub chioșc.

Amara e nevoită să-și scoată ghetetele.

Apa e rece și murdară. N-o vedea în întuneric, dar simțea la picioare ba niște cutioare, ba niște hârtii, care se tot străduiau, gâdilind-o ușor, să-și găsească adăpost, și Amara se gândi cu spaimă că poate să răcească dacă va fi nevoită să stea așa până dimineață.

Ploaia însă, cum porni pe neașteptate, așa și încetă. Rămase un timp pe străzi numai foșnetul apei, care, dispărând, lăsă după dânsul o liniște tulbure, înfiorătoare.

Iată așa — ploaia trecuse. Nu alergau oameni. Nu se auzeau mașini. Nimic, nimic. Asta însă o făcu pe Amara să tremure și mai și. Rochia îi părea acum udă learcă, iar cămașa — lipită de trup. Of, dacă ar fi măcar nevestele celea pe aici prin apropiere. Să vezi ce oameni! Cum n-au trezit-o și pe dânsa dacă au văzut că vine ploaia?.. De prin care părți să fie ele, că femeile din satul ei ar fi trezit-o!

Amara avea trup de femeie tânără, sănătoasă, dar simți că nu mai poate rezista frigului — frigul n-are altceva de făcut decât să te pătrundă — care o zgâlțâia acum de nu-i nimerea dinte pe dinte.

Încălță ghetetele și dădu să se pornească spre lumină — tot i-i mai bine omului la lumină, dar de cealaltă parte a chioșcului răsunară parcă niște pași, și Amara, buimăcită, se opri. Ce să fie?!

Pașii însă amuțiră.

Ce să mai fie și asta?

Doamne, șoptește Amara și, fără să vrea, duce mâinile la sân: are bani, ce se face dacă e un hoț?!

Dar după chioșc nu se aude nimic, și Amarei i se ridică părul în vârful capului. Omul se teme mai tare când dușmanul nu se vede. Amara tremură. Și dacă e pândită? Și dacă așteaptă să vadă ce-are să facă ea? Asta-i mai slut. Uite, din clipă în clipă poate să întindă mâna, s-o înșface din spate și s-o tragă după chioșc, spre el, să-i astupe gura, s-o strângă de gât...

Amara vrea să spună ceva în gând, dar îi pare că iar aude pași de cealaltă parte și mai să nu-i țâșnească din gură pasărea spaimei. Of, că tare-i speriată pasărea asta. Țipătul ar fi speriat-o și mai mult. Cel de după chioșc poate nici n-a observat-o încă, nu știe de ea că-i acolo și, dacă țipă, și-ar trăda prezența...

Rămâne să tremure și să aștepte. Abia acum își dă seama în ce încurcală a nimerit. Ce i-a trebuit anume ei să vină cu usturoiul ista? Parcă e pentru dânsa, femeie de douăzeci și patru de ani, noaptea asta? Ce n-ar da Amara să fie în momentul ista la dânsa în sat? Lângă Mîtru al ei! Să se afunde în pernă, lângă umărul aspru al bărbatului — și să doarmă fără frică.

Poate după chioșc e mătușica ceea?

Și dacă nu e mătușica?

I se face și mai frig. Luminile de sus îi joacă în ochi de tremurul ce n-o slăbește. Sfinte, dacă ar trece măcar un om pe alături, să i se prindă de haină — zău nu i-ar fi rușine —, poate sperie hoțul cela să fugă!

Dar e liniște. După chioșc de asemenea e liniște. Mare liniște. Parcă stă Amara undeva în mijlocul câmpiei.

Și cât să fi plouat?

Și cât să fie ora?

Poate e spre ziuă? S-a luat cu somnul și...

Și dacă încă nici juma'de noapte nu e?!

Cum s-a prostit ea — să vină singură la oraș!

— Tu ce faci acolo, dormi? — se aude ea întrebată, și mai să-i cadă inima din piept — hoțul!

La câțiva pași de Amara, cu mâinile înfipite adânc în buzunare, a frig, de pe un picior pe altul sare un tânăr.

— Pe cine aștepți? o întreabă el.

Și tot el, ironic:

— Nu vrei să vorbești?

Amarei îi sare inima din piept: stai, el nu-i hoțul! Tânărul venea din vale. Îl văzuse încă de departe, dar de speriată, de încordată ce era de gândul că după chioșc e hoțul... Vedea, auzea că se apropie din vale cineva, dar asta o aranja și o încălzea pe Amara. De asta trebuia să se bucure.

— Cum adică nu vreau să vorbesc? se grăbește Amara.

Tânărul face pe un picior două mici salturi înainte, se oprește, o privește.

— A-a-a-a... țărăncuță! lasă el capul peste umăr, chipurile: asta-l aranjează și, chiar de n-are timp, cu mare poftă are să stea cu ea de vorbă. Pricep... N-ai unde dormi? Va-vai, și ești încă tânără...

E clar, tânărul este un destrăbălat; Amara e mai în vârstă, iar el își permite să vorbească liber, obraznic, fără pic de sfială. Pentru Amara însă acum aceasta n-are nici o importanță. Las' să sară, numai să vorbească, să nu se îndepărteze. Dacă vrea, poate chiar să stea și cu picioarele în sus — este și la dânsa în sat unul din aceștia —, dar să fie prin apropiere. Și Amara mai aruncă lemne pe foc:

— Și ție nu-ți plac țărăncuțele, sireacul!

Zice și se sperie de cele spuse, dar de ici se gândește că bine ar fi să-l puie să vadă ce este după chioșc, mai întâi să scape de hoț, că de ista... Ia mai bine ar vedea cine se ascunde după chioșc.

Tânărul saltă de pe un picior pe altul și tot pe un picior pornește ca un cocoș — săltând în jurul chioșcului.

— Asta se poate. Sunt la picioarele tale, doamnă, zice el.

Of, ce spune el — doamnă! Vai de capul meu, se gândește Amara... Ia mai bine să vadă ce-i după chioșc.

Amara aștepta să se întâmple ceva, să audă după chioșc țipete, lovituri, fugă, dar tânărul care dispăruse în partea stângă a chioșcului apăru acum în partea dreaptă, tot săltând pe un picior și repetând:

— Nu-i nimeni, nu-i nimeni.

Oprindu-se brusc în fața ei, zice a mare descoperire:

— Da tu ești frumoasă, țărăncuțo!

Răsuflarea tânărului o izbește ușor în față, și Amara determină: e băut.

Vrea să-l înlăture puțin, schimbă vorba:

— De unde ai luat? Și de ce m-aș teme?

Vocea Amarei sună acum puțin veselă, cochetă. Deci, nu era nimeni după chioșc, nici un hoț: i se păruse! Își aude inima bătând tot mai regulat, și parcă se liniștește. Acum trebuie să-și cate de drum. Dar tânărul îi tot țopăie în față. Pe un picior, pe altul.

— Și acum ce facem?! zice el.

Amara strânge la piept sacii. Se uită cum tânărul o strânge la peretele chioșcului cu săriturile sale și nu știe ce să facă. A scăpat de hoț și acum n-o să scape de aista...

E beat, e obraznic... Mămulică, asta i-ar mai trebui — să se anine de dânsa!..

Amara își aruncă privirea în jur.

Cum, oare chiar să nu apară nimeni?

— Și acum ce facem? saltă tânărul înainte, înapoi, în stânga, în dreapta.

— Of, ce vorbești, poate să te audă bărbatul! o ia pe Amara gura pe dinainte. Gura îi venise în ajutor și-i pare că-i venise taman la timp.

— Bărbatul? se oprește din țopăieli tânărul.

— Bărbatul! zice Amara și, simțind că vorba ei e luată în seamă, îi trage mai departe. - Păi nu era pe după chioșc?!

— După chioșc?

— După chioșc: s-a dus să aprindă de la cineva o țigară...

O clipă, două tânărul o privește în liniște.

O crede sau n-o crede?

Dar dacă n-o crede?

Și, prin apropiere, parcă e jurat — nu se-arată nimeni!

— Vasăzică, îți aștepti bărbatul? zice tânărul.

— Bărbatul! se grăbește să răspundă Amara.

— M-am dus! zice atunci tânărul și face câteva salturi înapoi.

A crezut-o?

Dar tânărul se oprește.

— Cum vrei, zice, eu am crezut că ai să mergi la mine, la cold.

Adică el n-a crezut o iotă din ce-a spus ea?

— A-a-a! răsună ceva parcă la spate departe.

— A-a-a! răsună în inima Amarei.

— Cum vrei, eu locuiesc aproape, zice tânărul cu urechea la trenul care trecuse.

Doamne, ce vorbește el! Cum să te duci! Casă străină! Om străin! El spune și se duce... Dar ce să facă ea? Of, lui i-i ușor. A spus și s-a dus.

— A-a!.. a-a!.. se aude trenul ceva mai departe. Parcă o cheamă undeva, parcă o amenință cu ceva...

Țârâie... Plouă...

— Fii atentă, mai strigă tânărul. După chioșc...

Și Amara nu mai poate. Inima-i bate... Parcă spunea că nu-i nimeni după chioșc?... Ce vrea el de la dânsa?! De ce zice el să ia seama... după chioșc!.. Ce-i, că ceva parcă auzise și ea după chioșc, niște pași.. Iese din umbra chioșcului...

Tânărul însă e depărțitor. Nu mai sare. Și nici fluieratul nu i se mai aude. Se depărtează încet, gânditor, ca și cum a uitat de dânsa. Stai, unde se duce el? Ea rămâne singură, are bani la ea!..

Țârâie. Plouă...

Dar las' că Amara știe ce face. Are să se țină tot drumul la distanță. Ține sacii strâns la piept și șovăie. El cinci pași, ea — unul. El zece, ea — doi. Dacă i-ar privi cineva, ar zice că se joacă... O, dacă ar fi casa lui mai departe!.. Să meargă așa din urma lui până se va face dimineată, se va lumina de ziuă și-apoi să cârneasă în prima stradă, să întrebe de cineva și să se întoarcă în centru... Dar o vede tânărul?..

Ar fi bine să n-o vadă... S-ar ținea de dânsul până în ogradă, la dos... Acolo n-ar mai avea de ce să se teamă...

Abia acum simte. A ajuns-o ploaia, până la piele. Vai, proasta de ea, are atâția saci și nu și-a pus pe cap măcar unul!

— Iată și cuibul meu din soare!

— Ce zice tânărul?! Cum adică, au ajuns?! Dumnezeule, unde se află ea?!

În fața ei e o căsuță mică albă, cum sunt casele la țară. O căsuță cu ușă ce dă drept în stradă. Și ea, sfinte, ea, care își tot zisese că în casă n-o să intre... La ce să intre?! Dar ce să facă acum? E în plină stradă!

Poate să se întoarcă înapoi?!

— Poftim! zice tânărul și dă ușa la perete.

Plouă.

Dinăuntru o năvălește aer cald, îmbibat cu un miros ușor, acru, plăcut, ademenitor. Miros de casă. Miros de om...

— Tu să nu gândești că am venit aici... Eu doar...

— Acum să trecem în cameră, își freacă palmele tânărul parcă a frig, a mulțumire, ca și cum ar fi zis, iată suntem acasă, în sfârșit... Apasă pe un buton... Lumină!

— Nu-nu, eu am să șed aici! zice Amara și se așază grăbită pe un scăunel, în antreu. Dar e în casă sau visează? E în stradă? E în casă? Pune sacii pe genunchi, mâinile — pe saci. Tânărul nu dă nici o atenție vorbelor Amarei. Mai apasă pe un buton, deschide încă o ușă, trece în cameră... Tii, că tânărul nu e chiar atât de tânăr cum îi păruse... E cam de vârsta lui Mitru. Dar asta, asta ce-nseamnă? Să se bucure sau să... Trebuie să fiu cu ochii-n patru. Bărbații la vârsta asta... la vârsta lui ar fi trebuit să aibă nevastă, iar el... Acolo în întuneric îi părea un mânzoc... Își zise chiar, că ce avea să-i facă un puștan? Ea e femeie în vârstă, știut că acela n-avea să-și pună mintea cu ea... Dar el, uite, nu-i așa cum îi păruse!..

— Și cum te cheamă, zici? trage cearcaful de pe canapea, îl aruncă într-un dulap, de unde scoate alt cearcaf...

Doamne, ce vrea să facă el?! Ce are de gând?! Inima Amarei începe să-i clocotească!.. Ce-a făcut? De ce a intrat aici? La ce s-a gândit când a pășit pragul?! O omoară Mitru!..

— Mie îmi poți spune Gică, zice bărbatul, că de-acum nu-l mai poți numi tânăr. E un bărbat în toată puterea.

Oare să sară și să fugă? Să fugă și... Dar afară plouă și mai tare! Și-apoi, unde, sfinte, să se ducă?! Aici e cald... Dar e în casă ori visează?

— Acum un duș, zice bărbatul, și Amarei îi vine sufletul la gură. Deci, e în casă! Mai să strige. Degeaba își permite el tonul ista! A înțeles-o greșit! Să nu se gândească dumnealui că ea are de gând să facă ceea ce îi spune măria sa! Dacă i-a mers cu altele, cu ea — nu! Ce-și închipuie el?!

Amara sare în picioare.

— Păi cum, așa-i omul, după o zi de muncă trebuie să se spele, să mănânce... și bărbatul o împinge înainte, în baie.

— Lasă sacii! zice.

... Și dacă el e hoțul? A pândit-o de cu zi... A ademenit-o încoace... Acum a vârat-o în baie și...

Primul lucru pe care îl face Amara în baie: pune clenciul. Așa. Acum ce să facă, repede, cu banii?! În pantofi? Sunt uzi leoarcă! În sân... Nu-nu! Nici într-un caz!.. Ce-ar fi să-i pună... Da, da! N-o să-i dea în cap să caute anume în vechiturile acestea de saci, doar nici unui nebun nu i-ar fi trecut prin cap să pună banii în saci!

Scoate banii din sân și-i vâără într-un sac. Sacul — în alt sac și tot așa!..

Cum vede banii ascunși, neliniștea Amarei începe încet-încet să se destrame. Lasă acum el să caute banii la ea și a găsi ceva mărunțiș în buzunarele rochiei, pe care, dacă el vrea să i-l ia poftim, i-l dă singură, dar să știe el că o lasă fără o lețcaie și, dacă el n-are strop de rușine, ea n-are să aibă nici cu ce plăti drumul înapoi. Și el are s-o creadă. Are s-o creadă, ea îi va spune cu lacrimi în ochi că bani a avut, doar vânduse usturoi, însă nu fusese singură, cu cumnatu-său de care apoi se rătăcise, și banii, cum se și cuvine, erau toți la dânsul,

că e bărbat. Și el are s-o creadă, căci ea are să-i mai spună că e prima oară la oraș. Dealtfel, e și exclus ca o femeie care știe orașul să rămână noaptea pe străzi. Are s-o creadă. Neapărat. Căci dacă ar fi avut ea bani mulți cu dânsa, e la mîntea găinii că nu stătea unde o găsisese el, ci ce ducea la un hotel undeva. Cum se spune, bani să ai, nu te prăpădești, și dracul și Dumnezeu ți-s ai tăi.

O mai liniștește și alt gând: se gîndește — ce nu-i trece la nevoie omului prin cap?! - că poate el nici nu-i hoț și habar n-are de frămîntările ei, ci e pur și simplu un bărbat muieratic și vrea...

Dar ce face oare el după ușa? Ce pune la cale?

— Cartofi prăjii îți plac?

Cartofi? El curăță cartofi?!

Amara se uită în jur: baia e bună, dar nu e curată. Pe jos chibrituri împrăștiate, chiștoace de țigară, care spun că stăpînul... Într-un ungher, aruncați la întâmplare, niște pantaloni, un tricou, o pereche de ghete rupte, o curea, o carte... Stăpînul n-are nevastă, și e un fel de "las'că nu-i nimic".

Ar mai fi observat Amara ceva, căci n-avea de gînd să facă mai mult nimic, adică să se spele — ia va mai sta așa nițel și-apoi a spune gata, m-am spălat... las' că ea nu-i proastă. Tot e mai bine când iei omul cu încetișorul... A zis el să intre în baie, să se spele...

— Ce, nu-i apă? se aude vocea bărbatului, mirată.

Apă?

— Sau nu știi cum să deschizi robinetele?! Atunci intru eu să-ți arăt! zice bărbatul.

— Este, este! se grăbește să-i răspundă Amara și se prinde decusind robinetul, primul robinet care îi cade sub mîna.

— Of! scoate ea un țipăt ușor, când se pomenește de undeva de asupra capului cu o căldare de apă caldă. Pleosc peste cap și rochie: și așa era udă, dar acum...

Sare într-o parte și acum se uită cum îi curge apa la picioare. O apă repede. Cu stropi mărunți, fierbinți... De pe cimentul rece se ridică nori subțiri de aburi, i se târâie încet peste picioare, o încălzesc... Încetul cu încetul trupul Amarei nu poate rezista ispitei!

— Poți îmbrăca halatul meu! se aude prin foșnetul apei vocea bărbatului. E acolo, în cui!

Dacă n-o să se spele, are să complice lucrurile. Vorbă în plus, întrebări, convingeri... Las'că știe ea ce face: de spălat are să se spele... În primul rând, i-i trupul cu totul amorțit. Vară-vară, cald-cald, dar dacă te udă ploaia... Și-apoi și rochia i-i learcă... Știi ce face? Își spală rochia, o stoarce, o întinde să se usuce, dar ușa n-o deschide până dimineață. Ea are să doarmă în baie, pe saci... De ce nu?..

Apa foșnește, pleoscăiește, și Amara uită unde se găsește. Se spală mult și insistenț, când cu săpun, când numai cu șuvițele de apă. Ah! Așa baie Amara n-a făcut de mult, ba niciodată nu s-a spălat într-o baie adevărată. Acasă, ce-i drept, este duș în ogradă, dar în el te scalzi numai vara, și-ncă și atunci cu apă încălzită la soare. Aici însă e altceva : apă rece, apă caldă. Când vrei, iarna, vara... poftim!

Of! se prinde Amara luată cu gândul: s-o vadă Mitru, i-ar da ei!.. Oprește repede apa, da, dar a uitat de rochie... Are parcă și niște nisip pe ea.. de unde oare s-au mai luat și firele de nisip!..

— Da pe tine cum te cheamă? abia acum aude vocea bărbatului de după ușă. O mai fi spus el ceva, dar din cauza apei Amara n-a auzit nimic.

Vocea lui a răsunat plăcut. Nu se simte în ea nici o notă de brutalitate! Uite cum poți să te înșeli. Hoț! Nu, nu cred! De-ar fi fost hoț, de mult rupea ușa băii și intra... Muieratic!.. Dar las'că știe ea, Amara, ce are de făcut!.. N-are să-i deschidă ușa! Nu, și gata. Dacă are să-ncerce el să deschidă ușa, țipă!..

— Amara... Amara mă cheamă, zice Amara, și abia acum simte în nări un miros plăcut de cartofi prăjiți. Ca să vezi, nu o dată a mâncat cartofi prăjiți, dar acum acest miros de cartofi prăjiți a îmbătat-o cu totul... Cum ar mai mânca! Dar cât să fie ora?!

— Amara? se miră el. Păi ăsta-i nume de orășancă!

Orășancă?!. Care orășancă, vai de capul ei! E o țărancă ca toate țărancele... Atât doar că satul, nu știu de ce, îi zise Amara.

— Amara să fie de la Tamara, nu?! zice de după ușă bărbatul.

De unde să știe ea?! Așa i-au zis toți de mică, așa îi zic toți și azi. Cred că așa și este — de la Tamara.

— Ai îmbrăcat halatul? Întreabă bărbatul.

Doamne, nu cumva o urmărește prin gaura cheii?

Amara sare într-o parte. Se uită speriată în jur — rochia n-o poate îmbrăca, e udă... Întinde mâna spre halatul din cui... Se înfășoară în halat.

— Bine, Amara, zice bărbatul, acum eu voi face duș, vreau nițel să mă împrospățez, iar tu să ei seama de cartofi... Nu cumva să ardă pe tigaie...

Că vrea și el să facă duș, la asta Amara nu se gândise. Dar dacă era așa... Oare nu-i taman momentul s-o șteargă?! El va intra în baie, iar ea — pe ici i-i drumul!.. Las'că nu se mai pierde ea!..

Trage repede rochia, așa cum era udă, rochia i se lipește toată pe trup, o clipă o simte rece... dar acum asta nu mai are importanță. Important e să se vadă în stradă! Dar cum să facă să nu dea de bănuț?! Îmbracă halatul peste rochie. Tot ce face e adevăr sau visează?

Și împinge ușa.

— O-o! Dar eu nici nu bănuiam că am adus în casă o frumusețe! desface brațele bărbatul.

Ea nici nu vede pe unde calcă!

Dumnezeule, sacii au rămas în baie!

Și Gică a intrat acolo!

Și banii în sac!

La ce s-a gândit ea când a ieșit! Cum de-a putut să uite sacii!

Să bată, să ceară sacii!

— Ce-i, Amaro, ce te-a apucat?! — se aude vocea lui Gică, dar nu fără bătaie de joc. Râde acela. Ha-ha-ha!..

Sare Amara de la ușă.

Se aude apa!

Dar el nici nu se uită la saci?! Atâta i-ar mai trebui: să se apuce acum să-i cotrobăiască prin saci!

— Cum ziceai că te cheamă? n-are Amara nici o poftă de vorbă, dar îl întreabă ca să-l abată de la saci...

— Ce-ai spus? Vorbește mai tare! strigă bărbatul

— Ziceam: cum te cheamă?

— Ți-am spus.. Zi-mi Gică și am să fiu mulțumit!

Acum să-l ia cu vorba, să-l ia cu vorba, să-l ia...

— Ce spuneai să fac?

— Cartofii! Vezi să nu ardă!

Se-nvârte prin casă și nu știe dacă nu visează.

Dar ce are să facă ea când are să iasă el din baie?.. Știi că n-are de gând... Are să înșface sacii și... Plouă?

Plouă, dar nu chiar tare...

— Dar unde ți-i nevasta? întreabă Amara ca să nu tacă. Știi că ai nevastă?!

— O poveste întreagă! zice bărbatul din baie. Se aude cum se spală, se aude apa, vocea lui... N-aude Amara nimic. N-o interesează nimic. Ea se gândește la bani și la Mitru! Cum s-a lăsat prostită de Mitru să vină ea la oraș și nu el, Mitru! Vroia să vândă usturoiul? Să și-l fi vândut singur? Televizor vrea — singur să și-l cumpere! Ea, femeie... în oraș străin... Și cum de s-a lăsat ea adusă în casa asta? Și cum are să se descurce? Sfinte, dacă se lasă atinsă măcar cu un deget de bărbatul ista?.. Dar miroase, a ce? Arde nu știi ce!.. Cartofii!.. A, dare-ar într-înșii să dea... Și dacă totuși el se anină?.. Mitru?!. Așa-i trebuie lui Mitru, dacă n-a știut să mă păzească!.. La urma urmei, de unde are să știe?.. Dacă are să-i aducă banii grămadă, banii sau televizorul cela... Dar, Doamne, la ce se gândește ea?!

— Hop și eu! Gică apare pe neașteptate în ușa băii. Dar tot el se sperie: Tii, întârzii!..

Abia acum vede Amara orologiul pe perete. Ora două... Nu e chiar atât de târziu! Dar...

Ce-a zis el? Întârzie la uzină? E în schimbul trei și întârzie? Asta vroia să spună sau altceva? S-a repezit la dulap, a aruncat hainele de zi, a scos alte haine, haine de lucru, le-a îmbrăcat în fugă...

Ce-a zis el? Că nu mănâncă? Că n-o să reușească? Adică să mănânce ea singură, să-l scuze că... A luat o bucată de pâine și, mușcând din mers...

Ce-a spus? Să n-aibă nici o grijă? Patul e așternut... Dacă are să simtă că i-i frig, să-și scoată încă o plapumă din dulap, este acolo în partea de jos a dulapului... Ușa? Ce să facă cu ușa când va pleca în zori? S-o împingă strâns și ușa se va închide... Cum are s-o deschidă el înapoi? I-a spus să nu-și bată capul, el are cheie. Și încă ce? I-a dorit noapte plăcută. Noapte plăcută, și a ieșit fuga prin ploaie, lăsând-o pe ea năucă.

Adică ce să creadă? A adus-o, a vârat-o în casă, i-a cerut să facă baie, și la urmă... Nu, să n-o creadă el o proastă! Dacă i-a mers cu altele, să nu creadă că are să-i meargă și cu ea! Pe Amara nimeni n-o s-o ia cu zăhărelul, cu minciunica! Las'că știe ea Amara despre ce e vorba! Crede că, dacă ea e o țărăncuță, atunci... Nu, omule, cum îți mai zice... Bănuiește ea Amara cam despre ce e vorba. Zici că te duci la serviciu, te grăbești la schimb, dar te tupilezi pe undeva, aștepti până ea aștește de oboeală, atunci apari și tu și... unde să te culci?... Desigur, în patul tău... Las'că e țărăncă Amara, dar să nu creadă el că... A mai auzit ea despre soiul acesta de oameni care ies pe o ușă și intră pe alta... Dar să nu crezi tu că are să-ți meargă! Să fie blestemat patul tău dacă are să pună Amara măcar o unghie pe dânsul! În scaun șede? În scaun ai s-o găsești! E îmbrăcată? Îmbrăcată are să stea!.. Ia să vedem pe a cui are să iasă?!

Zice Amara, dar inima i se zbate ca la vrabie... E în casă străină, e singură, în puterea nopții... e aproape ora trei de noapte...

Are să se ducă! Iată mai stă puțin, se ridică și se duce!... Se poate să fie el pe la ușă și... Ei și?! Are s-o întoarcă înapoi?.. Poate să mai aștepte să se convingă... să se mai potolească nițel ploaia... să se mai lumineze... Și-apoi nici picioarele nu și le simte... parcă i-au înțepenit... Ce ticăie?.. S-a auzit ceva?.. Ușa?! Ceasul?! Oare cât să fi trecut?.. Poate într-adevăr e plecat la uzină?! Nu poate să stea în ploaie atâta timp să aștepte când ea are să adoarmă... doar vede că ea nu se culcă

și că nici n-are de gând să se atingă de patul lui... Cât e ora?.. O, dacă s-ar lumina mai repede!.. Să se lumineze, ori ploaia să înceteze... ori să fie așa cum a spus el — să se fi dus la uzină... să... o, s-a înfierbântat rochia pe dânsa... se usucă pe dânsa rochia... numai să nu răcească... nu, de răcit n-are să răcească... e înfășurată bine cu halatul... în cameră e cald... se aude cineva... ceasul?.. nimeni... nimeni... nimeni... tic, tic, tic... ploaie?.. Numai să nu adoarmă, numai să nu adoarmă... numai să nu... să nu... să nu...

...Mai târziu porni din nou să plouă. La început stropi mari, rari și grei speriaseră somnul nopții, ba pe acoperișul de tablă, ba pe prag, ba undeva în fundul curții. Parcă cineva umbla cu un ciocănel și, din loc în loc, încerca acoperământul, pereții, pietrele. Tuc-tuc-tuc...

Era prima ploaie de toamnă. Desprindea de pe crengi primele frunze — flăcări de toamnă — și le arunca pe asfalt ca pe niște păreri de rău... Iar Amara adormise. Doarme. A lăsat capul puțin pe-o parte. Părul îi cade peste umăr... Buzele îi sunt întredeschise. Roșii. Respirația i-i ușoară ca zborul unui fluture: iată-l se avântă, iată-l se avântă, iată-l zboară, iată-l planează, iată-l aterizează, iată-l, iată-l, iată-l...

— Nu! răcnește de-odată Amara. De groază mai strigă o dată: — Nu! — Și iar: — Nu! Nu!

Sare în picioare.

Cade scaunul...

Deschide ochii...

Patul neatins...

Nimeni...

Ploaia nu se mai aude..

— Sfinte, că-i ziuă de-acum!..

ALO, TEO!

I

Nu mai doarme Mitache. Ar trebui să se soale. Când dormi, e cu totul altceva. Dormi și gata. Nu vezi obiectele înghesuite în jurul tău, nu asculți vântul de după geamuri, nu mai urmărești cum trosnește mobila, cum cineva din vecinii de jos nu doarme încă, se porăie la balcon, pe scară, și cel mai important e că te rupi din mreaja gândurilor. Dormi liniștit și gata. N-auzi ceasul de pe perete, nu-i nevoie să întorci mereu capul, să-ți pui ochelarii de pe noptieră, apoi întors către orologiu să vezi iar și iar una și aceeași poveste: a mai trecut o clipă! O clipă sau mai multe? Poate orologiu de mult stă? S-a oprit și stă, iar lui îi pare că a mai trecut o clipă... Dacă e așa, dacă s-a oprit... Și atunci e nevoie așa, în mijlocul nopții, să se ridice. Dă plapuma la o parte, coboară un picior, altul, bâjbâie prin întuneric cipicii de lângă pat, îi încalță, apoi își târâie picioarele spre ușă, pe acolo pe unde-i montat în perete comutatorul... Apasă comutatorul și lumina ce aprinde. Acum vede bine. Orologiu funcționează. Cu adevărat au trecut încă două minute și jumătate și, dacă e așa, îi pare rău. Și-a speriat somnul! Acum n-o să mai poată dormi. Se târâie la pat, dar știe că n-o să mai poată dormi până s-a face lumină în geamuri. Poate de aceea lasă becul să ardă. Dacă nu dormi, la ce bun să stai în întuneric?! Lasă lumina aprinsă, se târâie spre pat, scoate pe rând din picioare un cipic, apoi altul și se lasă încet în așternut. Așa. Știe însă foarte bine că n-o să mai doarmă. Și dacă n-o să mai doarmă, îl tâbârăsc gândurile! Doamne, iar gândurile. Din stânga îi vin, din dreapta îi vin, de sus îi vin, de prin geamuri îi vin. Le simte cum intră prin crăpăturile ușii, parcă ies de pe undeva de sub pat, odată chiar i s-a năzărit că și din așternut, din plapumă și saltea ies gânduri! Ce mai

noapte fusese și atunci! Vecinii bat în pereți și în ușă, strigă să se potolească odată sau cheamă poliția, și poate numai când auzi cuvântul “poliția” își dădu seama că ceea ce făcea nu era de obrazul lui. Oamenii erau după o zi de muncă, vroiau să se odihnească, în zori din nou trebuiau să iasă la muncă, dar el ce făcea? Se uitase speriat în jur, în jur și spre geamuri, lăsase din mână salteaua și i se făcuse rușine! Doamne, cum putea el să creadă o asemenea neghiobie? Cine i-a spus că toate gândurile îi veneau de prin saltea și plapumă, plapumă și albituri?! Ce prostie! Mai târziu a luat încet salteaua, plapuma și, cum le-a ridicat pe rând de pe podelele, la fel pe rând le-a întins înapoi pe pat. Oare ce fusese cu dânsul? se-ntreba. Avusese o criză de nervi? Se uită la obiectele din jur, la tavan și la dulapuri, și la etajerele cu cărți, scrută obiectele și se liniști. Toate erau cum le știa, fiecare la locul lui, nu veneau de pe nicăieri nici un fel de gânduri — de pe unde puteau veni gândurile dacă nu din cap, din nesomn, ce mai născocise el?! — și dacă așa era, atunci se liniștise complet. Își zise că-l năucise o buimăceală, o halucinație pornită din nesomn sau, cine știe, poate din prea mult somn și dacă era așa... Vecinii? Care vecini? Strigaseră? De ce nu mai strigau? Ascultă un timp. Liniște ca la capătul pământului. Îi trecu prin gând că poate totul nu fusese decât un vis. Și încercă să doarmă. Să doarmă, că mai era mult până în ziua, tot ce se petrecuse, dacă se petrecuse, avusese loc pe la primul cântat al cocoșilor, așa că... Ar fi fost bine să doarmă. Se uită la orologiul din perete, la acele lui care parcă nu se mișcau, dar totuși se mișcau. Arătau că trecuseră încă zece minute. Totul era ca mai înainte și, dacă era ca mai înainte, ar fi fost bine să mai doarmă. Până vor apare zorii, până își va face ceaiul, până își va potrivi hainele mai era încă foarte multă vreme. Oficiul poștal, știe doar, se deschide la nouă, iar până la nouă... Se întoarse pe altă parte, adică se întoarse cu fața la perete, își potrivi mai bine peste umeri plapuma și închise ochii. Trebuia să doarmă. Își zise în minte că trebuie să doarmă, o dată își zise, de două ori, de trei... de zece și pe neașteptate i se păru că, nu se știe de

ce, dar mai pronunțase o dată această cifră zece! Ce face el! își zise. Numără, dar de când numără?! Nu era cumva timpul să se trezească?! S-a luat cu numărătoarea, adormise și, își zise, uite, s-a luat cu somnul, poate și întârzie de acum... Se răsuci brusc pe cealaltă parte a trupului. Lumina îl orbi. Ah, să-nnebunești! Cum de nu-și dăduse el seama! Lumina din odaie era lumina becului electric pe care îl lăsase aprins, iar cât privește somnul, nici nu ațipise încă... Ceasul arăta că mai trecuseră patru minute... Să te gândești numai — patru minute, patru minute, patru minute, iar lui... lui i se păruse că trecuse atâta vreme! Doamne!... Dar nu mai putea să doarmă. Și atunci iar îl tăbârâra gândurile. Gândurile și-apoi vântul de după geamuri, vântul și trosnetele de prin jurul apartamentului, și pașii îndepărtați ai cine știe cărui întârziat sau trezit devreme!.. Ah!.. Dar toate acestea au fost atunci, demult. Acum însă... Mitache nu mai doarme și ar trebui să se scoale. Când adormi... Dar cât să fie ora? Până în ziuă, până se deschide oficiul poștal mai este, dar... Dacă a mai rămas o oră, ar putea chiar să și se scoale, că n-o să mai poată dormi! Dacă rămâi în pat, te prind gândurile, blestematele gânduri, aiuritele gânduri, care îți sfredelesc mintea și trupul, care se încurcă, se înnoadă și ți se tulbură în cap... la ce bun să le întorci din nou? Așa însă te scoli, îți pui cipicii, ochelarii, aprinzi lumina, pui ceainicul pe plită, mănânci și, dacă mai rămâne timp, te apuci de o carte!.. Da, dar cât să fie ora? În semiobscurul odăii, cu lumina proastă a ochilor lui, n-ai să mai vezi cât arată orologiul! Trebuie să-și pună ochelarii și să aprindă lumina — totuna acum n-o să mai doarmă! Pe vremuri... ah, ce să mai vorbim despre cele ce au fost! — vedea prin semiobscurul odăii, și fără ochelari vedea cât arată orologiul, dar acum... Ce mai, trebuie să se scoale și gata!... Cipicii! Blestemații de cipici! În fiecare seară înainte de culcare îi pune lângă pat, cât mai aproape, ca, trezindu-se, să-i poată găsi fără nici un efort, și când colo... Unde oare să fie un cipic? Se mai trezise noaptea?... Să fi aruncat cipicii la nimereală? Parcă nu-și amintește... Nu, nu, s-a trezit noaptea asta... Da, da, își amintește

bine, acum câteva clipe s-a trezit pentru prima oară... Și dacă pentru prima oară... unde să fie un cipic? Ar trebui să aprindă mai întâi lumina și apoi să caute cipicul! Blestemăție! Să pui piciorul pe podeaua goală, rece! Nu, de azi înainte are să-și pună cipicii sub cap, sub pernă! Așa are să fie mai bine. Te trezești, vâri mâna sub cap și-i scoți. Numai dacă n-ar uita să cumpere de la oficiu și un ziar. Da, un ziar. Are să-i învelească seara în ziar și are să-i pună sub cap... atunci n-o să mai caute cipicii dimineața! Mama lui de cipic! Ca să vezi, era în celălalt! Dar cum de nimerise acolo? Înseamnă... înseamnă că se mai trezise o dată, se mai uitase o dată la ceas?! Drăcie!... Trebuie să aprindă lumina. Așa. Dacă a aprins lumina, acum ar fi bine să pună și ceainicul. Da, dar zicea de oră: cât e ora? Dacă te gândești, nu i-a rămas atât de mult — e șase dimineața. O oră are să răsfoiască o carte. Ce citise ieri! Pare-se, era o carte despre război. O carte despre un pilot de război, care... Linia frontului ajunsese în dreptul satului lui natal. Numai la câțiva kilometri de noul aerodrom, se află mama pilotului. Scumpa lui mamă pe care n-o văzuse de-atâția ani... Și nu rezistă fiul — de câte ori pornea în luptă, de atâtea ori se abătea spre casa părintească. Această carte o citise sau alta? Dacă asta, atunci cu ce se termină istoria cu zborurile fiului pe deasupra casei părintești?! Sfinte, ce final sfâșietor! Pilotul venea zilnic deasupra satului, făcea un cerc, două și iar dispărea, ca adăuza să apară din nou. Totul era frumos și pașnic, satul întreg urmărea această dragoste nețărmurită dintre fiu și mamă, până într-o zi avionul care cu câteva zeci de minute în urmă descriesese iarăși un cerc pe deasupra satului și dispăruse spre front, apărui din nou, dar de acum era în flăcări! Avionul ardea, se roteea deasupra casei părintești, pe deasupra satului, fiul răcnea și striga să iasă mama, s-o vadă ultima dată, dar mama, ah, în ziua aceea nu era acasă, era la câmp... se rotește avionul în flăcări, o dată și încă o dată, apoi pe neașteptate se ridică sus-sus și se prăbușește drept în mijlocul ogrăzii unde se născuse și crescuse pilotul!.. Cum de a putut el să uite așa de repede ce citise ieri? Ce carte! Ce sfârșit!.. Are s-o

mai citească o dată! Poate chiar azi! Ce carte!.. Ar fi bine să i-o recomande și prietenului său. Sigur. Neapărat are să i-o recomande! Da, are să-l bucure foarte mult pe prietenul său! Ce carte!.. Dar pe unde a pus-o?! Ieri, când o terminase, își amintește bine, și-a zis că e o carte de preț, are s-o mai citească o dată, și, ca să n-o caute, a pus-o... Unde a pus-o?

Ce deprindere proastă: cum capătă un lucru de preț, îl ascunde! Îl ascunde cu gândul să nu-l piardă, apoi îl caută ca pe un lucru pierdut... Poate a pus-o pe polița de sus? Nu o dată a pus cărțile bune sus. Așa făcuse de mai multe ori, când era mai tânăr, când era foarte tânăr, acum însă... cine să umble pe sus?!. Iaca, un bec electric n-a putut monta, a chemat mai ieri montorul... în fine, unde să fi pus cartea? Și ceainicul fierbe! Bine, poate pune acum frunza, apa taman fierbe! Și pe unde zicea el că a pus cartea? Acum are ce căuta câteva zile! Uitucul! Uitucul de dânsul! Cum de a putut să uite el că a pus-o sub pernă! Cum terminase de citit, își aruncase ochii la orologiu, văzuse cât era ora, mai să întârzie la oficiu, trebuia să se deschidă din clipă în clipă, își zise în pripă că citise o carte de mare preț, își zise că va trebui s-o mai citească o dată, și, ca să n-o mai caute apoi, o aruncase sub pernă. Iat-o! E o carte pe care poți s-o pui în loc de inimă! Cum să n-o apeși la piept în dreptul inimii? O simți ca pe o rană! Ce se va mai bucura prietenul Teo... Sigur, o să-i placă și lui Teo. O carte ca asta nu poate să nu placă. Ce carte! Acum să n-o mai ascundă. Are s-o pună pe masă, iar după ce i-o recomandă azi prietenului, dacă acela a spune că n-o are, i-o va expedia. Sigur, are să simtă un gol în casă un timp până prietenul are să i-o restituie, că el are să-i ceară să i-o restituie îndată cum o citește. O asemenea carte trebuie s-o aibă fiecare în casă, în biblioteca sa... Ce carte! Și să te gândești numai, o avea de câți ani printre cărțile bibliotecii! Câți ani a stat, s-a prăfuit printre alte cărți... dacă n-o deschidea întâmplător, niciodată n-ar fi citit-o poate... Nu, acum n-o să se mai despartă de dânsa... Are să-i ceară prietenului, ca acela, de îndată ce va citi-o, să

i-o expedieze îndărăt. Iar dacă îi va spune c-o are, mă rog... Se va supăra totuși... Cum așa, îl va proba el, cum așa, s-o citești de mult și mie să nu mi-o recomanzi?! El, Mitache, uite, cum a citit-o, o și recomandă... Ah, dar nu prea crede să fi dat prietenul său de o asemenea carte! Dacă nu i-a spus până acum nimic de carte, înseamnă că n-a citit-o încă! Cum are să se mai bucure prietenul, Doamne! Numai dacă ar căpăta azi legătura cu dânsul! Are să i-o povestească. Pe scurt. Da, de ce nu?! Bani are să-i ajungă. Ieri n-a putut obține legătura cu prietenul, n-a vorbit, și dacă n-a vorbit, banii rezervați pentru telefonul de ieri au rămas și pot fi folosiți azi. Banii de ieri și banii rezervați pentru telefonul de azi... are să poată vorbi cât i-a pofti inima! La urma urmei, dacă va fi nevoie, va folosiși banii rezervați pentru telefonul de mâine... N-are să-i ajungă până la pensia următoare? I-or ajunge! Va mânca mai puțin. Din banii rezervați pentru mâncare are să treacă o parte la banii rezervați pentru convorbiri... Și cărți ar putea să cumpere mai puține... Da, sigur că așa are să facă, și-o să-i ajungă... Doamne, dar cât e ceasul?! De-acum nu mai bea ceaiul. Are să-l bea când se va întoarce. Acum dac-ar reuși să se îmbrace mai repede... Da, și neapărat să nu uite să-i comunice prietenului despre cartea citită!

II

Ieri n-a mai căpătat legătura. Telefonista îi spuse direct — să se ducă acasă, să nu stârcească prin preajmă, să nu piardă degeaba timpul, că legătura tot n-o va obține. Linia, cică, era prea încărcată! Când a fost posibil, de, dar ieri, spunea telefonista, n-avea să fie chip să-i facă legătura cu prietenul său. Ei, mă rog, îi era ușor să spună să se ducă el acasă, să vină peste o zi sau chiar peste două, dar lui nu-i era chiar atât de ușor. Cum adică, iar să nu poată vorbi cu prietenul său?! Nu poate face legătura? Nu-i nimic, el are să aștepte!

— Da înțelege, moșule, odată, că azi n-o să ai legătura! — îi spusese a nu știu câta oară telefonista. — Nu face să pierzi timpul pe aici. Vii mâine, la urma urmei!..

He, ei îi era ușor să zică să vină mâine, dar lui... de ce nu se gândește ea că poate prietenul său acolo, departe, se neliniștește, așteaptă și el să ia legătura cu dânsul, vrea cât mai curând să-i audă vocea. Dar ce să vorbim de prieten... De-ar ști telefonista cum el, Mitache, vrea să audă mai repede glasul prietenului și, în primul rând, să afle cum dormise acela. Da, uite, să afle cum dormise, cum se simte prietenul său peste noapte? Nu cumva s-a îmbolnăvit? Nu cumva are prietenul său nevoie de ceva, de bani poate, mai știi! Ce-i drept, bani nici el nu are chiar atât de mulți: câți îi are, pe toți i-a repartizat — mâncare, cărți și telefonul — pentru toate zilele câte au mai rămas până la pensia următoare, dar la o adică ar putea chiar să rupă din mâncarea lui și să-i trimită prietenului! Știe el ce înseamnă boala! Să te prindă boala și tu să fii singur-cuc! Nici tu să te miști, nici tu să te viziteze careva... Nu, ce mai vorbă!.. El știe ce înseamnă asta! A fost odată bolnav. Boala nu era cine știe ce, era vorba de o anghină, dar uite, să coboare după niște tablete, nici vorbă! A stat trei zile în pat! Când s-a ridicat a patra zi, mai să cadă! Nici să se țină pe picioare de slab și sleit ce era! Nici ceai măcar nu putuse să-și facă în acele zile! Știa — dacă se dă jos din pat, dacă își dezvelește măcar pentru o clipă trupul, boala poate să-l încleșteze și mai și, iar dacă te-nhață boala din nou... Așa stătuse încotoșmănat sub plapumă răsuflând greu și înăbușit... Abia când i s-a făcut mai bine, a patra zi, abia atunci s-a hotărât să coboare din pat să vadă ce se întâmplase în zilele acelea lungi. Primul lucru pe care, desigur, a cercat să-l facă — a vrut îndată să se ducă la oficiul poștal să dea un telefon prietenului său de departe, să-și ceară scuze. Sigur, cum să-l lase atâtea zile pe unicul său prieten fără știre? Și, uite, n-a putut atunci să iasă din casă! Boala îl slăbise într-atât, încât abia-abia se ținea pe picioare când se ridicase. Se clătinașe, i se încurcaseră toate înaintea ochilor, abia de reuși să se sprijine de un perete! Încă o zi n-a putut să iasă din casă. Ce neagră a fost ziua aceea în viața lui! Abia în ziua a cincea e ieșit! Și avu legătura cu prietenul său! Ce bucurie fusese pentru dânsul. Doamne,

nici să-și închipuie cineva! Parcă nu i-ar fi auzit vocea prietenului de o sută de ani! Țopăia, chicotea și gesticula, că cel de-l vedea, desigur, în sinea sa zicea că bătrânul e într-o ureche! De unde să știe un străin ce simțea în clipele acelea Mitache?! În primul rând, uitase că vorbea la telefon! I se părea că, uite, stă în față cu prietenul său, cu minunatul lui prieten de pe front, și cum stau față în față, n-avea de ce se sinchisi. Gesticula, striga, depărta și iar apropia receptorul la ureche... Și totul fără să-și dea seama... Iar când telefonista îi spuse că a expirat timpul pentru care plătise, scoase toți banii pe care îi avea și-i puse în fața telefonistei, reluă firul vorbei și porni să gesticuleze și să vorbească la nesfârșit! Ha, telefonista îi vorbea de bani! Bani! D-apoi cele patru zile cât stătuse el întins în pat, banii care s-au strâns în cele patru zile cât nu putuse să vină să stea de vorbă cu prietenul său de departe! Acum putea să vorbească de toți banii de pe aceste patru zile, dragă fată, nu știi ce-nseamnă bucurie, prieten! Ah, dar parcă a-nțeles ea ceva? De unde, nici ieri nu i-a-nțeles frământările, îi zicea să se ducă acasă! Să te gândești numai! De ce să se ducă acasă?! Ce să facă el acasă?! Aici, la oficiul poștal, era cu mult mai aproape de prietenul său decât la el în apartament. Ce să facă el acasă?! Să aștepte a doua zi? Să aștepte să treacă noaptea, că mai bine să nu-și amintească de nopți, să aștepte să treacă noaptea, apoi să se deschidă oficiul poștal! Doamne, de ce insista ea, dacă nu știa ce înseamnă să-ți fie prietenul departe! Acolo, la oficiul poștal, se simțea oricum mai aproape de prieten... și apoi dacă se întâmpla să se elibereze linia mai târziu?! Linia să fie liberă, iar el să stea acasă, să nu știe și să stea acasă!

— Of, de câte ori să-ți spun, moșule! oftase telefonista când ajunsese soarele în zenit. N-ai să ai legătură și gata. Măine! Uite, mâine, îți promit! Du-te acasă!

Îi promisese — mâine!

Adică azi.

Azi avea să aibă neapărat legătura.

Ah, nu e rău defel! Dar ieri... Cum putea el să plece acasă când poate prietenul său din orașul de departe avea nevoie de sfatul lui, de vocea lui la urma urmei! De ce să se supere ea că el n-a vrut să plece acasă?

— Poate, fato, îți amestec? întrebuse cu voce moale bătrânul. Eu, iaca, am să stau în prag și am să aștept, iar dacă te supăr, pot aștepta și afară...

Se ridicase și ieșise. Afară pălea soarele, în fața oficiului poștal era cald, se simțea chiar mai bine decât înăuntru, atâta doar că-l mutase cu câțiva pași de receptor, de prietenul său din depărtare... Dar nu-i nimic, își zicea el. Știa: dacă are să se elibereze linia, fata are să-l cheme — era, totuși, bună cu el.

Așteptase până seara, până să apună soarele. Mai nădăjduia, dar în zadar.

— Nu, moșule, zise fata, încuind ușa oficiului, ți-am spus, mâine!

Și numai atunci bătrânul o luă spre casă. Mare era povara lui în clipa aceea. Nu vorbise cu prietenul. Dar acel “mâine”, pe care i-l aruncase fata, îl încălzise, îl întărise, îl făcuse, pentru o clipă, să se simtă sănătos. Își îndreptase spinarea. Se ridică de sub peretele unde se aciuse și cu pași domoliți porni încet spre casă. Vasăzică, mâine trebuia să vină.

Vasăzică, azi trebuie să vină. Azi are să aibă legătura cu prietenul său! Dar, Doamne, ce noapte de coșmaruri a avut. Nici s-o descrii! Are să i-o povestească lui Teo. Dacă dovedește, îi va povesti și noaptea trecută. Dar mai întâi să afle cum se simte prietenul său, să-l întrebe dacă nu are nevoie de ceva, de ajutor... apoi... în fine, și despre cartea ceea să nu uite! Cartea îi va fi de mare folos, de n-a fi nevoie să i-o expedieze. Iar dacă va fi... Unui bun prieten face să i-o dai cadou! Așa va rămâne și el cu inima mai împăcată. Trebuie să împarți totul cu prietenul, ca la război! Iar ei au fost și vor rămâne prieteni! Cine nu știe aceasta, mai bine să tacă! Mai bine să ocolească doi prieteni de război, care stau de vorbă. Ei au ce-și spune unul altuia... Tu, dacă n-ai, n-ai

decât să-ți cauți de drum... Da, el are să-i dea cartea, minunata carte scrisă parcă despre dânsul, despre dânsii. Și, să vezi, n-are nimic comun cu biografia lui, cu biografia prietenului, dar, uite, când a citit-o, l-a pătruns ca un cuțit la inimă. Parcă despre ei e scrisă! Sigur, odată ce-i despre un tânăr din generația care a luptat, înseamnă că-i despre dânsii!.. Nu, niciodată fata de la telefon n-o să înțeleagă de ce vine el iar și iar la poștă, de ce vine din nou la acest cuvânt al ei aruncat în treacăt — mâine — vine la el ca atras de magnet.

— Ei, prietene, mă auzi, șoptește încet bătrânul, mă grăbesc spre tine! Și cu toate că a spus fraza asta încet, doar pentru sine, a găsit de cuviință să mai adauge ceva, ca prietenul lui de acolo de departe, să știe că el acum se grăbește spre dânsul. Zice: Mi-a promis fata să-mi dea legătura!

Fata i-a promis, dar timpul nu mai trece odată și gata. S-a sculat la șase, a făcut ce a mai făcut, s-a aprins apoi că întârzie, e nouă, a lăsat totul baltă, s-a îmbrăcat în grabă, nu și-a potrivit cum se cade părul, s-a repezit afară! Și numai când mai să-și frângă capul pe scara afundată încă în întuneric, abia atunci și-a dat seama că greșise ora. Ca să vezi, cum se uitase el în grabă, buimăcit de grijă ca nu cumva să întârzie, luase săgeata mare a orologiului drept cea mică, iar cea mare în momentul când se uitase el se apropia de cifra nouă! Se buimăcise! Putea să-l aștepte fata! Mai știi, își zise el de cu seară, poate să-mi dea legătura chiar de îndată ce deschide poșta... Ea poate să-mi dea legătura și eu, dacă n-am să fiu la timp, pot s-o supăr, iar peste zi liniile din nou pot fi încărcate! Și își zise: nici într-un caz să nu întârzie! Ba chiar să vină nițel mai devreme ca de obicei. De aceea ieșise glonț afară când văzuse săgeata aproape de cifra nouă. Se-ncurcase. Deci, era abia ora șapte!

Totul în jur doarme încă! Acum să fie... cât oare să fie?.. E încă întuneric. Se luminează, dar până la nouă mai este! Mai știi, poate să se întoarcă acasă, să aștepte când s-a lumina de-a binelea, ce să umble aiurea?! Mai bine ar fi să se întoarcă să stea în casă, să citească

sau, pur și simplu, să mănânce, căci nici fărâma n-a pus în gură de ieri dimineață. Parcă a putut pune ceva în gură ieri seara, când s-a întors acasă doborât de ziua în care a făcut de serviciu lângă pragul oficiului? De unde! Nici apă să bea nu mai putea când ajunsese acasă. Abia de-a reușit să-și scoată hainele, iar cum a ațipit s-au și început coșmarurile... Da, era cazul să se întoarcă îndărăt, dar, la sigur, n-are s-o facă! Nici în ruptul capului! Știe el, că a mai pățit-o! Las-că n-o să se întâmple nimic dacă a mai umbla nițel la aer curat. Ce-i drept, e cam răcoare, dar nu-i nimic, degrabă se face ziuă, apare soarele, se încălzește și are să se simtă mai bine. Da, dar, nu știu cum, parcă îl strânge ceva din spate. Se vede că haina e subțire... Ce i-a trăsnet lui să iasă numai în haină?! Putea doar să ia barem flaneaua cea albă, în flanea vântul nu bate până la oase. Deși nu-i vânt, ci e un vântuleț de zori, flaneaua i-ar fi prins de minune! În fine, acum nu mai are ce regreta. N-a luat-o, ce să-i faci?! Se va mișca mereu până se va face ziuă și se va deschide oficiul poștal! Bine barem că în orașelul ista provincial nu sunt prea mulți doritori să telefoneze ca, odată cu lumina zilei, să găsești coadă la pragul oficiului. Asta i-ar mai trebui acum. Speră să fie și azi primul. Să fie primul și primul să obțină legătura. În rest... Se va întoarce apoi acasă, va pune un ceai la fiert, un ceai tare, de floare de tei, sau poate are să-și facă o cafeluță neagră, da, asta i-ar prinde mai bine, o cafeluță neagră, tare, cu puțin zahăr, asta l-ar întrema, l-ar încălzi. Da, o cafeluță i-ar prinde de minune acum, de mult n-a bătut o cafeluță, numai că trebuie să râșnească boabele, e muncă obositoare... în fine, azi s-ar putea! Va râșni boabele, va fierbe cafeluța, va turna-o în ceșcuță și o va sorbi... cafeluță tare, amară...

Ah, timpul ăsta parcă nu mai trece! E la fel ca și în miez de noapte! Te miști, te-ntorci, te sucești, te ridici, încerci să citești, încerci să adormi, ascuți pașii cuiva pe undeva, vântul care se cuibărește prin crengile copacilor... dar timpul parcă nu mai trece... Uite, așa e și acum! De când umblă dintr-o parte în alta, dar nici poveste de ora nouă! De s-ar aprinde măcar lumina din geamul din spate al oficiului poștal!

Atunci ar fi clar că telefonista curând are să se prezinte la serviciu... Geamul însă era întunecat. Mitache a trecut de trei-patru ori de acum pe de o parte și pe de alta a oficiului... În partea din față întuneric, în spate — la fel! Asta înseamnă că telefonista încă doarme. Doarme ea, doarme bărbatul ei. Când s-or trezi, o să-i vadă de departe și atunci n-o să-i mai rămână mult de așteptat! Numai de s-ar aprinde lumina! Cu lumină... Poate să se ducă să ciocănească la geam, s-o trezească, să-și ceară scuze, să-i lămurească cum stau lucrurile, adică n-ar putea ea să se trezească, să-i dea legătura, n-ar mai vrea să aștepte până la nouă...

Ah, nu și iară nu. Cum, bre, să vină ea de la opt când serviciul începe la nouă! Și-apoi mai este și altceva la mijloc. Cum să-i dea ea legătura, dacă celelalte stații dorm, tot de la nouă încep munca...

Nu, mai bine așteaptă.

III

— Ție nu ți se pare că umblă cineva pe sub geamurile noastre? zice nevasta către șeful oficiului poștal. Zice, dar tot atunci își dă seama că nu doarme, că nu dormea. Cade pe gânduri. Cum nu dormea? Dormea sau nu dormea? Cade pe gânduri. Cum nu dormea? Dormea sau nu dormea? Poate dormea, dar... Cum dormea, dacă a vorbit? A vorbit sau numai i s-a părut? Și ce-a zis ea? A zis...Da, a zis... Deci, nu dormea?.. Atunci ce se întâmplă cu dânsa? Te mai pui, poate întreaga noapte n-a închis un ochi! Asta i-ar mai lipsi — mâine din nou lângă telefon, lângă aparat, iar acum... Bărbate, vrea să strige ea, mă auzi? Tu dormi?.. Doarme, dacă nu răspunde... Dar îl întrebuse ceva... Ce îl întrebuse adineaori? Că-l întrebuse ceva!.. pare-se.. Ah, ziua de ieri. Totul i se face clar! Ziua de ieri! Spurcata zi de ieri! Golul pe care îl simți ieri îl are și acum... “Da înțelege, moșule, odată, azi n-ai să ai legătura”... Și pe loc — tresărirea de pe fața bătrânului, ochii lui ațintiți spre ea: cum adică n-o să am legătura?! Ochii lui, apoi acel tic, care o făcuse să-i arunce, nu știu de ce, cuvintele brutale “Of, de

câte ori să-ți spun, moșule!” De ce o enervase privirea aceea a lui atât de mirată? Nu-i cerea doar moșul nimic altceva decât ceea ce vroia zilnic — să i se dea legătura cu prietenul său... De ce atunci trebuise să se enerveze ea într-atât? Ah, dacă cel puțin ar fi înțeles moșul că n-o să obțină legătura și ar fi plecat acasă... De ce n-a plecat el îndată?! “Poate, fato, îți încurc?..” De ce trebuia să mai zică el și cuvintele celea? Și cum le rostise, ca și cum ea nici nu l-ar fi bruscat! Vocea bătrânului fusese caldă, părintească... îi răsunase în urechi, exact ca și vocea tatălui ei! Oare ce-o făcuse să se supere? Bătrânul, până la urmă, ieșise, o înțelesese parcă... Ah, dar de ce nu se dusesse el acasă? Să fi ascultat... să fi înțeles că ea cu adevărat nu putea să-i dea nici o legătură... De unde să-i dea ea legătura, când... ah, dacă ar fi putut ea să-i dea legătura!.. Să-i dea legătura, să nu-l mai vadă prin geam, cum se frământă pe pragul oficiului poștal!.. Dar n-a putut să-i obțină legătura... De ce nu înțelesese el?... Doamne, și când te gândești că nimeni nu-i de vină decât... Ea e de vină?... De ce ea? Doar... La urma urmei nu ea a inventat... Ideea fusese a bărbatului ei! Da, da, de ce să fie ea acum de vină? El zisese atunci, cu ani în urmă... El propusese... propu... Dar din vina cui, dacă te gândești, începuseră toate? Cine pierduse ziarul cu numărul de telefon, ziarul bătrânului cu numărul telefon al prietenului său? Cine îl pierduse? Ea sau... Ziarul îl luase bărbatul, dar din neatenția cui? Din neatenția ei! Bătrânul venise... când a fost asta?... Demult, ah, demult. Bătrânul venise pentru prima oară la oficiu. Până în ziua aceea parcă nu-l mai văzuse... Venise să capete legătura cu prietenul său din orașul N... Ce spusese el atunci?... A, da: “Ia vezi, fato, că eu mi-am uitat ochelarii acasă... Vezi care e telefonul prietenului meu...” — și-i întinse un capăt de ziar, pe care era scris un număr de telefon. Dar cum naiba să memorizeze numărul de telefon, dacă nici n-a cătat în ziar. L-a luat, l-a pus alături... Ah, dacă-i dădea pe loc moșului legătura... nici numărul nu l-ar fi uitat și nici ziarul poate nu s-ar fi pierdut... i-a spus bătrânului să mai aștepte... Când i-a amintit bătrânul să vadă dacă nu cumva s-a elibe-

rat linia, nu mai avea ziarul... s-a uitat ea pe masă, pe sub masă, dar parcă intrase în pământ... Ce-i drept, și-a amintit că bărbatul a intrat pe o clipă, a luat capătul de ziar... De ce n-a recunoscut ea pe loc! Să-i fi spus bătrânului cum stăteau lucrurile cu adevărat, că pierduse ziarul... Dar se rușinase... bătrânul aștepta și dacă aștepta... Se sfiise să-i spună că bărbatul luase bucata de ziar și plecase la piață să cumpere cireșe... îi spuse că linia nu se eliberase încă, să se mai plimbe nițel, o oră... două... De unde să bănuiască ea că astfel aveau să se desfășoare lucrurile?.. Credea c-o să se întoarcă bărbatul, îi va lua capătul de ziar, și... dar ce-a urmat? “L-am aruncat! a zis bărbatul. Era ceva important acolo?!” “Ce am să-i spun acum?!” “Ce?” întrebă ea disperată. “Cum ce, telefonul!” “De unde să știu eu! sări ea. Dacă l-ar fi știut, nu l-ar fi scris pe ziarul acela... Ce să-i spun acum?” “Dă-l încolo! Încheie bărbatul, ia te uită ce mai suferă ea!... Spune-i să vină mâine!” “Și mâine ce să-i spun?!” “Mâine poate aduce din nou numărul telefonului!” Era o idee! Se apucase de ideea ceea. “Moșule, îi spuse ea atunci cu blândețe, vino dumneata mâine, azi n-o să mai obțin legătura... linia e prea încărcată!” “Bine, zise moșul, dar adăugă: Ziarul cu numărul telefonului mi-l întoarceți sau rămâne de acum la matale?” “Las’ să rămână la mine!” se grăbise ea atunci. “Bine” se învoi bătrânul și plecă împăcat, dar ea... ea rămase încurcată de-a binelea: ce avea să-i spună adăuza? Să-i spună că a pierdut numărul? Cum să-i spună așa ceva? E un om bătrân... Și apoi... “Unde vrea să telefoneze?” se interesă bărbatul ei. “De unde să știu... în orașul... vroia să-i telefoneze prietenului său, așa, pare-mi-se, a zis... Ah, oftă ea, ce am să-i spun acum?” “Dar ce-ar fi dacă mă fac eu “prietenul lui” din orașul?..” “Cum?” strigase ea atunci speriată. “Foarte simplu! își expuse bărbatul ideea. Eu am să fiu în odaia din fund, iar tu... dă-i legătura cu mine!” “Ce vorbești! se speriasă ea de moarte, cum de îndrăznești?!” “Atunci spune că i-ai pierdut numărul de telefon...” făcu indiferent bărbatul ei și-și căută de lucru, de, era șeful oficiului... Conversația avusese loc seara, peste noapte nevasta șefului aproape

că uitase de bătrân... Dar adăuza, când îl văzu din nou intrând disde-dimineată la oficiu, se fâstâci. Se ridică, se așeză, apoi iar se ridică și, fără să se mai gândească că ceea ce face era un lucru murdar, culese în grabă numărul bărbatului ei, care în clipa aceea lucra în odaia din fund, la biroul său, și-i întinse receptorul bătrânului. Doamne, ce se mai bucurase atunci bătrânul! “Pot vorbi cu prietenul meu?!” sări bătrânul. “Sigur, zise ea, bănuind după bucuria neașteptată a bătrânului, fie că de mult nu vorbise, fie că niciodată nu vorbise la telefon cu prietenul său. Reținuse pentru o clipă receptorul și îl întrebă: Ce, se vede că n-ai vorbit de mult cu prietenul dumitale?” “E, de mult! Țopăi bucuros bătrânul! Niciodată încă! Abia ieri am dat printre hârtii de telefonul lui!.. Îl pierdusem... Dar am fost prieteni de război! Ce mai... Suntem prieteni!” Ah, răsuflă ușurat telefonista. Nu mai era atât de complicată problema. Duse din nou receptorul la gură și spuse așa ca bărbatul ei să se priceapă despre ce era vorba, dacă acela cumva uitase de conversația din ajun: “Alo, auziți?! Alo! Da, da... O să vorbiți cu prietenul dumneavoastră! — și către bătrân, dar strigase tare ca să audă și bărbatul de la celalt capăt: Cum să-i spun că vă cheamă?” “Mítache, spuneți-i!” Țopăi fericit bătrânul. “O să vorbiți cu prietenul Mítache, prietenul de demult. Ați luptat împreună!” — strigă în receptor telefonista și îi întinse bătrânului receptorul, ce-i drept, cu obrazul pălălaie. Ah, cum a ars și s-a topit ea în cele cinci minute pe scaunul de lângă bătrân! “Alo, Teo! Țopăia și striga fericit bătrânul. Doamne, tu ești?! Să te gândești numai!” Și-apoi... “Știi, abia de-ți recunosc vocea!..” Și lacrimi. Da, bătrânul plângea! Închipuți-vă, plângea! “Alo, Teo! repeta el. Teo, suntem vii! Să te gândești numai!” Ea nu știa ce-i spunea bătrânului bărbatul ei de acolo din odaia de alături, dar bătrânul alături ba plângea, ba râdea, ba exclama... Ea nu știa ce-i răspundea bărbatul ei, dar un singur lucru vedea și auzea: că vorbea mai mult bătrânul! Vorbea la nesfârșit, striga, Țopăia, se bucura ca un copil, nu-i dădea răgaz celui alt să spună un cuvânt măcar... Vorbea doar el! Din conversația, din cuvintele lui, ale bătrânului, ea a înțeles

că era vorba despre prietenul lui de front, despre care nu avusese atâția ani nici o veste, îl crezuse pierdut... și acum nu demult, printre hârtiile casei găsisese un număr de telefon pe un ziar și-și amintise că era telefonul lui Teo! Cercase la întâmplare, adică nu mai credea să-și găsească prietenul, venise așa cu gândul în două la oficiu, doar să nu zică că n-a încercat, și când colo! “Să te gândești numai!” exclamă bătrânul. Atâția ani să treacă și numărul de la telefon să te mai găsească!.. Deci, ești la aceeași adresă? Acum, striga îndurerat și înduișat, năruit și fericit bătrânul, acum n-o să ne mai despărțim niciodată, Teo! Acum am să-ți telefonez zilnic. Auzi — zilnic!” Când a auzit ea că bătrânul are de gând să telefoneze zilnic prietenului... Nici azi nu-și dă seama cum i-a zmul receptorul, și i-a strigat: “Gata, au trecut cinci minute!” “Da mai mult nu se poate?” a întrebat atunci cu părere de rău bătrânul. “Nu! îi răspunse ea răspicat. Nu se poate. Linia-i ocupată!” “Atunci am să vin mâine, a zis cu tristețe bătrânul și a întrebat-o: Cât vă datorez?” “Cum cât vă datorez?!” sări ea. Apoi își dădu seama că bătrânul conversase și vroia să se achite: pentru conversație la telefon se iau bani... Dacă nu va încasa banii, faptul putea fi bănuitor... Numise, fără să se uite în ochii lui, o sumă aproximativă. Doamne, cum îi pălălăiau obrazii, cum îi tremurau degetele când a întins mâna să ia banii din mâna bătrânului. “Mulțumesc, zice bătrânul. Am să vin de acum mâine! Ziarul...” Și atunci ea i-o luă înainte: “Ziarul lăsați-l la mine. Doar mâine iar o să veniți?!” “Bine, fato, zise cu drag bătrânul, fie cum zici tu... La revedere!” Și plecase. El plecase, iar ea râdea toată ca para. “Ei, cum?! ieșise hohotind din odaia de alături bărbatul. Ți-a plăcut? Și cu bani ne-am ales!” “Bani?! ea mai era buimăcită, care bani?!” “Sper, zice el atunci, că n-ai uitat să ei bani pentru conversație?” “Nu! scânci femeia. Banii nu sunt...” “Ba sunt ai noștri, doar conversația ca atare n-a avut loc!” hohoti din nou bărbatul ei. Doamne, ea și așa ardea toată ca para, iar acum mai erau și banii la mijloc!.. “Bine, zise ea, dar știi că el a spus că vine și mâine! Ai auzit doar ce a spus: are de gând să-i telefoneze de azi

înainte zilnic! Îți dai seama ce iese?” “Nu mai iese nimic, făcuse a lehamite bărbatul, ce istorie?! E vorba de doi moși din două orașe care n-au ce face!” “Cum îți permiți să vorbești astfel?! a sărit de pe scaun nevastă-sa, căci n-auzise încă asemenea vorbe din gura bărbatului. Cum de îndrăznești să vorbești așa despre doi oameni bătrâni?”

Toată ziua ceea și toată noaptea n-a vorbit cu bărbatul, ardea ca para, făcea ce făcea, răspundea la un telefon sau altul, dădea o legătură sau transmitea o telegramă, dar mereu ducea palmele la obraji — îi ardeau pară! Își zicea că n-o să mai vorbească cu bărbatul ei! De unde atâta răutate în el... nici nu bănuia că are un suflet atât de... Cum de putea... Apoi zorii zilei a doua... Bărbatul care se prefăcuse seara și noaptea că nu observă neliniștea ei, dimineața îi spusese că degeaba își face griji. “Cine are să afle de toate astea?!” Îi spusese să nu fie proastă, e un joc la urma urmei. “O să aflăm o istorie interesantă!” “Bine, dragul meu, se lăasă frântă nevasta, bine, dar ce o să vorbești tu cu el? Îți închipui? Dacă te întreabă ceva și tu nu știi să-i răspunzi?” “Lasă-le pe toate pe seama mea! o sfătui bărbatul. Tu să mă chemi doar... Și... să ei banii!” Banii! Mai bine să-i fi tras sute de palme, mai bine s-o fi... El a mai cuprins-o, a mai sărutat-o, i-a mai șoptit la ureche cuvinte dulci, cuvinte amestecate cu vorbă încurcată și până la urmă a zis: “Fie ce-i fi”. Odată ce stăruia bărbatul, înseamnă că nu făcea să fiarbă-n griji. Și-apoi... ea sau el era mai mare peste oficiul poștal? El? Atunci? La urma urmei, ce putea să facă? Cu ce putea ajuta bătrânul? Orașul îl ținea minte, orașul N., dar telefonul? Era pierdut și capătul!.. Îi dase dreptate bărbatului! Și apoi mai era și altceva la mijloc — ea era tânără, foarte tânără față de bărbat... O copilă aproape. Venise de pe băncile școlii direct în orașelul acesta. Nici tu casă, nici tu masă... Nimic! Telefonista care fusese până la dânsa... iată. Nici până azi nu știe care fuseseră motivele adevărate că aceea plecase pe neașteptate...

— Ei! strigă nevasta cu ciudă la bărbatul care mai doarme. Auzi ce-ți spun?!

— Ce?! sare ca apucat bărbatul. Ce s-a întâmplat?

— Întâmplat, mai întreabă ce s-a întâmplat!

— Tu ai strigat?

— Eu, zice femeia, dar pe loc pierde orice poftă să mai vorbească cu dânsul. Să înșeli un om bătrân atâta timp! Doamne, când își amintește cu ce față și privire se uitase la dânsa când, tot din cauza bărbatului ei, fusese nevoită să-i spună bătrânului minciuni, cum că linia e prea încărcată și n-avea nici peste zi să-i dea legătura... Să-ți închipui numai: el, bărbatul ei, a avut ieri zi liberă și, dacă avea zi liberă, a zis: “Mai dă-l încolo de bătrân, că m-am săturat de el...” Vroia să se odihnească, odată ce avea zi de odihnă, și plecase la părinți la țară!.. el plecase la părinți la țară, iar ea toată ziua, cum a dat ochii cu bătrânul, nu și-a mai găsit loc! Ce față răătăcită și totodată plină de speranță avea bătrânul! Probabil, întotdeauna fața bătrânului a fost așa, dar ea, ocupată cu munca, nici n-a observat-o. Să te gândești numai — trei ani de când acest bătrân era tras pe sfoară! Doamne, pentru ce? Și bani încă îi mai luau pe deasupra! “Tu de banii lui nu-ți bate capul! îi spuse atunci și mai târziu bărbatul. E pensionar! Primește bani cu pumnul, nu vezi, s-a apucat să-i telefoneze zilnic prietenului cela al lui ce-o mai fi fiind!” Ah, dar ea... Să nu fi fost bărbatul ei cu ideea aceea... Ea poate îi spunea bătrânului ce și cum se întâmplase. Ce, avea să-i ia capul?! O ocăra, ei și?! Își cerea scuze, îi cădea în genunchi... avea s-o ierte până la urmă, așa însă... Să te gândești numai! Primește omul o pensie și pe aceea să i-o răpească... Doamne, cum de a putut ea să tacă atâta timp?! Să tacă cum tace acum. E mai mult ca sigură că cel ce umblă pe după geamurile lor la ora asta (că ea nici ora nu știe acum cât e, dar asta nu prea are importanță), este el, bătrânul! E sigură. De câte ori în acești trei ani a venit cu noaptea în cap să picure la ușa oficiului, ca, îndată ce se dădea ușa la o parte, să intre și să roage să-i dea legătura cu prietenul său, cu același Teo, fără de care, după câte a înțeles ea din toate conversațiile, nu poate să trăiască! De câte ori a așteptat el să se “elibereze” linia, de câte ori

i-a dat ea “legătura” și de câte ori s-a bucurat el și i-a mulțumit cu lacrimi în ochi de “bunătatea” ei! Doamne, de câte ori i-a spus: Să-ți dea Domnul sănătate, știa doar atât — își regăsisse prietenul, prietenul de război, și, dacă și-l găsisse...

— Tu, bărbate, auzi?! zice din nou nevasta.

— Ce să aud? se întoarce bărbatul cu fața în sus.

— Îmi pare foarte rău... zice ea deodată cu un oftat adânc.

— De ce-ți pare rău, femeie? se miră bărbatul.

— De toate, zice nevasta.

— Cum vine asta — de toate?! Mai bine ai dormi, că până la ziuă mai este! Nici tu nu dormi, nici pe mine nu mă lași!

— Ah, iară! Iară începi?! De câte ori ți-am spus să nu-mi mai bați capul!.. S-a găsit pe cine să-l jelească! Pe o dugoare de bătrân! Strigă în receptor că are în inimă o fărâmă de schijă, dar i-ai văzut-o!

Oftează și se închide iar în sine nevasta șefului oficiului poștal.

IV

Ah, că nu se mai aprinde odată lumina ceea din geamurile telefonistei! Dacă s-ar aprinde, el ar ști că s-a trezit, e în picioare, pune masa ori stă la masă și dacă e în picioare, și dacă pune masa, ah, nu-i mai rămâne mult de așteptat. Are să pună femeia masa, are să se așeze cu bărbatul ei la masă, și apoi ca totdeauna, ca în fiecare dimineață, la ora convenită, adică la ora nouă, vor deschide ușa oficiului poștal! Dar întrucât în geamuri e încă întuneric, geamurile stau afundate în beznă, iar acolo după geamuri nu se bănuiește nici o mișcare... are să trebuiască... Ce are să trebuiască?! Cât oare se mai poate să umble el încolo și înoace?! De s-ar fi găsit unul să înregistreze câte ocoluri a făcut bătrânul în jurul oficiului poștal!.. Doamne, să fie peste o mie de acum! A mers în stânga, a mers în dreapta, înainte și înapoi, în jurul oficiului poștal, la care adesea se prinde gândindu-se ca la casa lui proprie! Oricum. Atâția ani să intri de atâtea ori în această încăpere!.. La început îi era și rușine, a venit o dată, de două ori, de

trei... A cercat nu știu cum o dată, foarte sfios, să-i spună fetei ce însemnau pentru dânsul acele telefoane, acele cuvinte, acea voce de departe a prietenului său, pe care o aștepta nopți la rând s-o audă. “Teo! striga el în receptor. Dragul meu Teo, uite, la toamnă mă pornesc la tine!” Dar vine toamna și iar strigă în receptor: “Teo, dragul meu, uite, la primăvară vin la tine neapărat”. Ca primăvara din nou să nu se ducă! Clar, își zicea Mitache, gata, din luna asta încep să adun bănuț la bănuț, am să telefonez mai puțin, mai rar și conversațiile o să fie mai scurte. Dar putea parcă?! Îi reușea?! Încercase într-un timp să-i telefoneze prietenului peste o zi, și ce ieșise?! Se zbātu o noapte, ca peștele! Cum să știe el că acolo, departe, e prietenul său, prietenul pe care nu l-a văzut încă de pe front, prietenul pe care îl credea căzut pe câmpul de luptă, că el, Mitache, în atacul acela fusese greu rănit, iar Teo, prietenul, a rămas să lupte sau... cu alte cuvinte, îi pierduse urmele... Da, cum să aștepte o zi și o noapte, o zi și o noapte, el să nu știe ce face, cum se simte acolo în orașul acela de departe bunul lui prieten?! A renunțat să telefoneze peste o zi. Va telefona zilnic, dar nu va vorbi de-o sumă prea mare. Va micșora suma, ca pensia să-i fie de ajuns. Dar nici asta nu-i reușise! Comanda trei minute, dar când termina și se uita la orologiul de pe peretele oficiului... vorbiseră peste zece minute!.. Apoi încercase... desigur, fără să afle acela că el, uite, nu poate să vină, din motivul banilor!.. Încercase să se prindă pe undeva paznic de noapte... Oricum ar fi, își zise, nopțile nu prea dorm, putea să stea șapte-opt ore în schimbul unei sumușoare. Dar și aici suferise eșec! Bucățica de schijă din inimă noaptea îl doboră cu totul! Dacă ziua se mișca și n-o prea simțea, noaptea, în acele lungi ceasuri de noapte în singurătate, fierul îi apăsa greu pieptul! Până la urmă, fusese nevoit să renunțe la ideea călătoriei. Doctorii i-au interzis călătorii îndelungate cu trenul sau cu avionul la înălțimi. Pericol de moarte... Îi telefona prietenului așa cum făcuse până acum, dar nu se mai gândea la banii pe care urma să-i adune ca să poată întreprinde călătoria promisă, visată!.. Ar fi fost foarte bine

dacă prietenul lui, unicul care i-a rămas din toți prietenii și rudele sale, se pricepea, lua și venea pe neașteptate, într-o toamnă sau vară la dânsul, la Mitache. Doamne, ce fericire ar fi fost pentru dânsul!.. Dar prietenul său niciodată nu ia capăt de vorbă despre o eventuală călătorie, mai mult îl ascultă și atât... Mai nutrea, totuși, un timp gândul să-l roage să vină, dar dacă prietenul nu se pricepea, i se făcea nu știu cum... Rămase fericit cu nenumăratele sale telefoane. “Alo, Teo! Tu ești?!” Și când de la celălalt capăt de fir i se spunea că da, el e, Teo, fericirea bătrânului nu mai avea margini. Aproape că nici nu-l lăsa pe acela să spună un cuvânt. Vorbea doar el, Mitache: “Cum te simți?”, “Ce-ai mâncat aseară?”, “Nu ți-a fost rău?” Sute de întrebări. Apoi amintirile... Plutonul lor nimerise în încercuire și noaptea, neavând altă ieșire, s-a întins în zăpadă, soldat lângă soldat, la nime-reală, chipurile bombardamentul îi ucisese pe toți. Inamicul trece dimineața prin sat, de la un capăt la altul, iar ei îl atacă din spate, căpătându-și astfel libertatea. Asta a fost o clipă grea din viața lor. Nemții îi vedeau întinși în zăpadă, chipurile morți, dar nu prea credeau. Doar prin minune n-a fost Mitache pătruns de baioneta unui neamț. S-a uitat neamțul la Mitache din zăpadă, s-a dus mai departe. Dar ce s-a întâmplat cu Teo, căci după ce-a urmat comanda de atac, nu l-a mai văzut. “Teo, dragule, și ce-a fost mai departe?” El, Mitache, în timpul atacului fusese rănit, dar prietenul se ridicase din zăpadă? “Ca să vezi, Teo, ai rămas viu!” Sau: “Doamne, să fi fost eu în clipele acela lângă tine?! Doi nemți s-au oprit lângă tine?!”

Ah, dacă ar căpăta și azi legătura cu prietenul său! Dar, sfinte, ce se cheamă aceasta, parcă s-a oprit timpul în loc, nu se mai luminează odată, cu adevărat!.. Dacă s-ar aprinde în geamuri lumina... Și dacă ea s-a îmbolnăvit? Uite, s-a îmbolnăvit telefonista, și gata. Ce are să fie atunci?! Dacă se îmbolnăvește... o, numai asta să nu fie! De atâta timp o așteaptă, de atâta timp... Nu-i vorbă, dacă telefonista se îmbolnăvește, o înlocuiește bărbatul, s-a mai întâmplat așa ceva, atunci însă, clar, n-o să mai capete legătura! Cu fata, cu nevasta aceluia, că

el mereu fată i-a zis, cu dânsa găsește limbaj comun. Dacă nu i-a dat legătura într-o zi, atunci i-o dă adăuza, dar fata întotdeauna s-a străduit pentru el. Fata e mai bună, mai amabilă cu el, câte o dată chiar cearcă să-i zâmbească. Dar bărbatul ei se poartă urât cu el. Ce i-a făcut de se poartă atât de obraznic? Când intră bătrânul, acela nici nu întoarce capul, ba îndată îi și întoarce spatele, dispare în odaia lui de șef de oficiu poștal! De ce, mă rog, să se poarte astfel?! În fine, dacă azi telefonista e bolnavă... în primul rând, el niciodată nu i-a dat legătura când s-a întâmplat să lipsească telefonista și-apoi fata i-a promis ieri că azi... Doamne, atât i-ar mai trebui — să nu aibă legătura nici azi!.. Dacă n-o să aibă legătura... Dar stai, de ce își face el dinainte probleme? Mai întâi, poate fata e sănătoasă tun, de unde a luat el că-i bolnavă?.. Stai să se lumineze, și atunci... Dar ce naiba, parcă îl strânge ceva în spate. Îl strânge sau numai i se pare? Nu, ar trebui să se miște mai mult! Dacă stai locului... Ar putea fi observat din casă, și atunci... Ce-o să zică? Umblă ca un rătăcit pe sub geamurile lor!.. Mai știi, o poți supăra pe telefonistă și... Nu, ar fi bine să se îndepărteze. Odată ce mai este timp, s-ar putea să se mai miște. Nițel în sus, nițel în jos. Când te miști, te simți altfel... Și-apoi timpul trece mai repede. Da, uite, așa are să fie mai bine — să se miște și să-și imagineze cum o să înceapă convorbirea cu Teo! Despre ce are să-i vorbească azi? Mai întâi... Da, mai întâi să-și ceară scuze pentru că ieri nu i-a telefonat... Și de ce nu i-a telefonat! Doar n-o să spună că... Da, dar ce altceva să-i spună? Ce poate să-i spună altceva decât adevărul pur — adică n-a putut obține legătura cu el, linia ocupată, și gata!.. În fine, are să-și ceară scuze. “Mă iartă, Teo...” Da, are să... Dar ce naiba i se urcă pe picioare? Furnici?! De unde furnici?! Ah, acum totul îi este clar! Pe acolo unde stătuse, sub geamurile telefonistei, o fi fost vreun mușuroi de furnici și călcase pe mușuroi...Cum de n-a simțit el de odată?!. Să stai cu picioarele pe un mușuroi de furnici!.. Cu furnicile nu te joci! Ai călcat peste mușuroiul lor, îndată te asaltează! Dacă are să tropăiască de câteva ori din picioare, le

scutură... Ei iată, acum parcă nu le mai simte. S-or fi risipit de pe picioare pe pământ... Acum să fugă cât mai departe de locul acesta! Așa-i furnica, cum ai deranjat-o, caută repede altă ieșire și te prinzi că din nou ți se urcă pe picioare!...

Și lumina ceea nu se mai aprinde! Mai știi, poate s-a trezit Mitache ca niciodată. Să zicem... Nu, ce vorbește el, la ce se gândește?! Doar când cobora scările... Nu, totul e așa cum trebuie. Să fie vreo opt și cincisprezece minute. Ca să vezi în ce situație stupidă e! Nici nu se luminează, nici nu știe cât să fie ora, nici lumina nu se mai aprinde odată în geamurile telefonistei și, pe deasupra, furnicile astea iar nu-i dau pace! Ce naiba, se vede că nu le-a scuturat bine?! Acum au să-l piște până se va întoarce acasă să-și scoată hainele! Ha, una pe unde o poartă naiba — la șold a ajuns! Dacă are s-o lase... Nu, mai bine o lovește cu palma. Să se lovească cu palma peste șold, poate o strivește... Și frigul! Nici nu poate mișca mâna să se pocnească peste șold cu palma! A-a, dă-le încolo de furnici. Știu că n-au să-l mănânce. Deocamdată nu-l pișcă și, dacă nu-l pișcă, să zică mersi! Au să se învârtească cât au să vrea — ia-te, una a început să i se urce spre umărul stâng! Se vede că a îmbătrânit cu totul! Greu o să-i fie iarna asta! Are noroc că... Ar fi fost bocnă acum! Bocnă și... De mirare! De mirare că fierul din inimă nici să-l simtă! Într-adevăr de mirare, căci când îi e frig — neapărat îl simte! Azi dârdâie de frig din toate încheieturile, dar în piept... Acum și mai multe furnici i se ridică spre umărul stâng! Se târâie nu știu cum... nu par furnici. Parcă sunt niște firicele de apă rece. Trec în stânga, trec în dreapta, dar mai mult înainte, în sus, și, pe unde trec, pe urma lor... interesant, parcă nu-și mai simte pielea. Nu, așa n-are să poată răbda până se va deschide oficiul poștal! Să se ducă acasă, a? De ce nu?! Se duce, aprinde lumina, iaca nu știe: a lăsat lumina aprinsă sau... în fine, n-are importanță. Important e să se ducă, să se dezbrace și să-și scuture cu mîgălă hainele. Păi se duce sau nu se duce?! Clar că e ghinionul la mijloc — se teme de ghinion! Niciodată nu i-a mers în viață când a fost nevoit

să se întoarcă din cale. Dacă ar avea o rudă depărtată, o cunoștință în orașelul acesta, s-ar putea duce, până una-alta, în vizită, dar așa... Cei câțiva prieteni pe care i-a avut, au murit demult... Ce să-i faci, tot mai puțini și mai puțini rămân... Ce să-i faci... la clubul veteranilor ce adună multă lume, dar nu-s din cei de-o seamă cu Mitache. Poate deaceea nici nu mai dă în ultimul timp pe-acolo... Ce să-i faci... picioarele îl duc spre casă! Interesant că acum în partea de jos furnicile nu-l mai supără. Pe un picior, pe șold, nu le mai simte. Doar pe undeva pe aproape de umărul stâng... Câte oare să fie? Și-apoi... de mirare, dacă urcă numai în sus, până unde au să ajungă?! Au să înceapă... Da, da, cum au să-i urce pe umăr, au să înceapă să i se urce pe gât, și când vor porni pe ceafă în sus... O să le strivească! Dacă n-au rămas să doarmă mai departe în mușuroiul lor, dacă n-au putut să se potolească, atunci să-l ierte, le va strivi, ca să nu-l mai supere!... Nici nu mai face să se ducă acasă, nu-i așa?! Uite... Ah, drăcie, i se bagă subțioară! Asta e mai rău! Dar, ca să vezi, nici să se așeze nu-i chip! Ce naiba! Nu se poate îndoi! Bună și asta! Și piciorul... Și piciorul stâng abia de-l simte!.. De frig, se vede! I-o fi amortit, ce crezi?! Nici piciorul nu simte, și nici... Furnicile le simte acum pe undeva pe sub guler... Dar poate nu-s furnici, a?! Poate e vorba de frig?! L-a prins frigul de când se târâie în jurul acestui oficiu poștal și... Atunci de ce stă ca o momâie? Să se miște mai repede! Unu-doi, trei-patru, unu-doi-trei-patru... A, drăcie, piciorul stâng e ca de piatră! Unu-doi-trei-patru, unu-doi... Nici brațul stâng nu i se prea mișcă! Ei, asta e prea de tot! Să facă mai multe mișcări. Când te miști, se mișcă și sângele mai repede, și când se mișcă sângele, trupul se încălzește... Unu-doi-trei-patru, unu-doi... Dar se mișcă sau... de ce dracul se ține cu dreapta de gard?! De unde să se miște când se ține de gard?! Unu-doi-trei-patru... Ce naiba, iese că el până acum număra doar în gând și atât?! Își imagina doar că se mișcă, a?! Bună și asta!

Dar, Doamne, ce așteaptă el, în geamul telefonistei s-a și aprins lumina... arde!

V

— Of, zice de-odată soția șefului oficiului poștal și trage speriată plapuma peste cap.

Se zbate inima nevestei. O clipă, două, trei.. Ea stă în pat și se frământă... iar el, el... “Ghiuj bătrân, se aprinde nevasta. De ce oare nu l-ar ține naiba acasă?! Bărbatul ei are dreptate când zice... Ce nerușinare — să-i umble din zori pe sub geamuri. Cum să se ridice acum ea din pat să se îmbrace?! Ei bine, ghiuj bătrân, dacă n-am să te iau odată de guler, să știi că...” Și încă: “Da ce se mai cheamă și asta, oameni buni, să nu-ți dea pace să dormi!.. Cum se luminează, îți stârcește la pragul oficiului!” Și nevasta șefului de oficiu poștal aruncă de pe dânsa plapuma și coboară picioarele pe podea, demonstrativ! Nu cumva ar trebui să se mute din casa asta din cauza unui bătrân?! Are s-o vadă în cămășuică... Ei și?!

— Scoală! strigă ea la bărbat. Hai, că e timpul! zice și abia acum își dă seama cam de ce este ea atât de pornită din zori. El, bărbatul ei, e de vină! El cu ideea lui... Dacă n-ar fi fost... Nici bătrânul nu-i umbla acum pe sub geam. Sfinte, ce zi și noapte aiurită a avut ea!

— Scoală, dacă zic! mai strigă ea o dată la bărbat. Dar cum vede fața aceluia buhăită, față... Doamne, parcă e o sfeclă roșie. Crezi că și ieri a fost la părinți la țară?! Să i-o spună mutului!.. Face ce face și — la părinți! La părinți... dar la ce?! La ce să umbli atâta la părinți... Doamne, să știi că-i așa! Să știi că-i așa cum a bănuit ea! Ticălosul! Crede că ea nu bănuiește pe unde umblă el când zice că se duce la părinți! Și ea, proasta... Cum de nu s-a gândit la telefonista ceea, telefonista care a lucrat până la sosirea ei...

— Ce vrei? — e nemulțumit bărbatul. — Ți-am spus să-ți cauți de treabă! Tu să ei numai banii, eu știu ce fac!.. Iar umblă?!

Doamne, vrea să strige nevasta lui. Ea despre una, iar el... “El mi-l vără... că nu știu ce-am să fac acuși cu amândoi!..” Dar se uită la fața lui buhăită, la ochii lui umflați, și pierde pofta să mai vorbească. Să știi c-o să-l părăsească. Ce are ea cu dânsul?

— Nu, nu vreau nimic... făcu ea. Ziceam să te scoli, e nouă de acum...

Își potrivește rochia, își caută pieptenele, dă peste cheile de la oficiu... Ia cheile și se îndreaptă spre ușă.

— Da o cafeluță? se freacă pe la ochi bărbatul.

— Mai fă-ți și tu! i-aruncă ea și trânteste ușa.

Foc!

Acum are să dea ochii cu bătrânul... Mai bine acela să nu-i cadă în cale, că vai de capul lui... să trezească oamenii cu noaptea în cap!..

Se aude ceva la prag și nevasta șefului oficiului poștal întoarce capul. A-a... Știe ea cine-i... Las'numai să intre, cum intră, așa o să și iasă! I-a promis?.. Doamne, cum și-ar bate ea joc și de bătrân și de bărbatul ei! Bătrânului să-i spună adevărul, iar pe bărbat să-l declare... să-l declare... Să-l... cui? Poliției? Și ce-o să-i spună ea poliției? Că ea, uite așa și așa... a pierdut numărul... apoi... Ea îi făcea legătura cu "prietenu"? Ea! Atunci?! Și banii... Cine îi ia de la bătrân în schimbul unei chitanțe false?.. Ea! Ea! Și-apoi cine completează și semnează chitanțele?.. Va spune că bărbatul o obligă?! Pe naiba!..

Dar ce dracul se mocoșește bătrânul cela la prag? Ce tot se fosăie pe acolo și nu intră? Te mai pui că l-o fi apucat rușinea! Te trezește cu noaptea în cap... și-apoi mai are remușcări, stă și se frământă în prag... Poate nu-i el?.. De unde a luat ea că-i anume el? Când a ieșit din casă, nu l-a văzut, și-apoi când a deschis ușa oficiului... Era prin preajmă? Parcă nu l-a văzut... Ce-i drept, a trecut în grabă, era cu gândurile la naiba știe ce, dar dacă ar fi fost în preajma oficiului, l-ar fi zărit... Atunci cine să fie la prag?..

— Ei, care e acolo?! strigă telefonista, puțin iritată, puțin neliniștită.

— Eu, fato... n-ai să mă ajuți?! se aude glasul stins al bătrânului. Așa încă nu l-a auzit.

— Cum să te ajut?! aproape că strigă telefonista.

— N-ai vrea să mă ajuți să urc pragul...

"Pragul?.. Da ce naiba a dat peste dânsul?!" se întreabă telefonista, dar vocea bătrânului vrea s-o liniștească.

— Nu-ți fie cu bănat... las'că urc eu...

Hm, urcă el!.. Se aprinde focul iar în telefonistă. S-o fi îmbolnăvit!
Mai știi, și-o fi frânt vreun picior...

D-apoi unde s-a mai văzut să umbli pe așa un întuneric!

De pe la cinci e în picioare!..

Și numai când bătrânul apare între ușori, telefonista alungă gândurile înrăite.

“Doamne, ce se întâmplă?!” tresare ea.

Fața bătrânului e albastră tocmai, ochii — în fundul capului... un picior... piciorul stâng îi stă țeapăn... Așa nu l-a mai văzut.

— Nu-ți fie cu bănat, își cere parcă scuze bătrânul, mi-ai promis, dragă, că azi ai să-mi dai legătura...

Ochii bătrânului — în fundul capului... dar plini de așteptare. Se uită la telefonistă cu drag și duioșie.

— Știi, ieri n-am vorbit cu Teo... mai zice el și așteaptă.

Dar ce așteaptă, Doamne?! Abia de se ține pe picioare!..

— Așază-te dumneata, sare telefonista și, când scapă vorba din gură, tresare. Așa îi spusese ea tatălui ei, când îi scrisese că se căsătorește și el venise să-i vadă mirele... Aceea a fost ultima întrevedere cu tatăl ei... Tatăl stătuse o zi la dânsa, seara plecase, iar peste noapte primise telegramă că tatăl ei se stinsese în drum, la una din stațiile de autobuz... Doamne!

— Așază-te dumneata, repetă telefonista și-i întinde un scaun.

— Vai, ce zici tu, fato... eu de-aș căpăta azi legătura!

Nici tatăl ei când intrase atunci în casă nu se așezase pe scaun: “Eu, fato, am venit doar să văd cu cine te-ai măritat! Să vă vad!”

— Așază-te dumneata, se-nvârte încurcată telefonista în jurul bătrânului. A uitat de toate, se învârte ca în jurul tatei. Mai întâi așază-te...

— Am să am legătura! o apucă de braț bătrânul. Și se uită luminat în ochii ei.

— Da, dar așteaptă puțin... aproape nu poate suporta telefonista privirea lui Mitache.

Și, ca să nu mai vadă fața ceea groaznică, și ca să nu-i mai simtă privirea jalnică, și ca să nu izbucnească în plâns la amintirea tatălui său, nevasta șefului oficiului poștal iese din odaie.

— Tu mă auzi?! strigă ea bărbatului, care se porăie în fața oglinzii cu cravata în mână...

— Ce s-a întâmplat?

Doamne, ce s-a întâmplat? Exact astfel stătea el atunci la oglindă, când ea îl anunțase că, uite, venise tatăl ei... Și exact la fel răspunse, fără să întoarcă măcar capul. “Ce s-a întâmplat?” Atunci ea n-a zis nimic. Înghiți în sec, i se păruse că îl iubea cu adevărat pe omul care stătea în fața oglinzii... Tăcuse... Dar acum... Doamne, cu ce brută s-a căsătorit ea! Bestie!

— Auzi? înghite ea încet lacrimile.

— Ce s-a întâmplat?..

Și tot bărbatul:

— A-a... el!

— El...

— Ei și?!

— Te rog, vorbește azi cu dânsul mai bine... mai frumos!

Îl roagă ca pentru tatăl ei. Când tatăl ei intrase atunci în antreu, iar el nici nu se întoarce măcar să-l privească... l-a apucat de mânecă și, aproape cu lacrimi în ochi, l-a rugat: “Te rog, vorbește cu tata mai bine...”

— Ei, dacă mă rogi tu...

Sfinte — aceeași frază de atunci!

Ca să nu plângă, nevasta îi întoarce spatele, iese.

— Dumneata mai odihnește-te nițel... spune ea cu blândețe bătrânului, care, cum o vede, se și agață de brațul ei.

— Vasăzică, o să am azi legătura?

— O să ai... îi spune ea și rămâne cu ochii spre bărbatul ei.

Bărbatul, cum a intrat în oficiu, s-a îndreptat spre ușa biroului din fund, a dispărut după ușă. Bine, dar a putut, cel puțin, da binețe bătrânului, să-i arunce măcar o privire!.. E un om în încăpere!

Nu, ea nu mai poate suporta privirea, fața bătrânului!

Se uită într-o parte, în alta, pe deasupra lui, se uită la telefoane, se preface că — ah, cum îi ard obraji! — cearcă să-i facă legătura... Dar la fața bătrânului nu se mai poate uita. Cată să pară preocupată de ceva, dar, cum cearcă să nu-l simtă alături, nu reușește, se fâstâcește și mai tare! Privirile bătrânului o urmăresc peste tot... privirile lui pline de așteptare și duiosie... Doamne!

Și ea nu mai poate răbda! Înșfacă receptorul, formează un număr — ah, spurcatul număr al bărbatului ei — și se apucă să strige în receptor cu mare răutate:

— Alo!.. Orașul!.. Da, da, da!

Și, ca bătrânul să nu-i vadă fața, ochii, lacrimile, întoarce fața spre perete.

— Da, bătrânul e aici, vă așteaptă! strigă ea și, fără să se întoarcă, transmite bătrânului receptorul. Poftim, aveți legătura, mai zice și își ascunde fața...

Mitache... nu se mai uită la nimeni. A sărit de pe scaun, a uitat de picior, de toate, s-a agățat de cablul telefonului și strigă cât poate în receptor:

— Alo, Teo!.. dragul meu Teo!.. Tu m-auzi?!

De emoție bătrânul se înădușă. Rostește cuvintele pe jumătate... Transpiră, își șterge cu mâneca fruntea, dar aproape că nu-i dă răgaz prietenului de acolo de departe să rostească și acela vreun cuvânt.

— Teo, dragul meu, în primul rând iartă-mă că ieri nu ți-am telefonat... Ce zici?!

“Nu-i nimic!” se aude în receptor.

— O, dragul meu! exclamă bătrânul. Cum nu-i nimic!.. Dacă ai ști!.. Ieri toată ziua am stat aici, lângă telefon... Credeam să capăt cumva legătura... Știi tu... Îmi ziceam: poate ești bolnav, poate ai nevoie de ceva... eu de aici aș fi putut telefona să-ți chem salvarea! Da, da! Tu nu spune nimic, dragul meu! Teo! Eu știu ce înseamnă să fii bolnav și să fii de unul singur în casă! Cine să anunțe salvarea,

cine să-ți aducă un praf de la farmacie?! Aș fi chemat salvarea, cu salvarea e mai ușor: o anunț, vine și atunci nu mai e nevoie să te adresezi cuiva, să-l rogi să se ducă la doctor sua la farmacie... Tu, ți-am spus, tu să-ți tragi neapărat telefonul lângă pat! De se întâmplă să fii bolnav, ridici mâna... Dar, Teo, dragule, răsună vocea bătrânului în toată încăperea. Deci, n-ai fost bolnav? Sfinte, nici nu știi cum mă bucur, Teo! La vârsta noastră trebuie să ne bucurăm de fiecare clipă câștigată! Suntem foarte puțini, Teo! Din câți am fost în plutonul cela, am rămas numai noi doi! Sau poate ai mai dat tu peste cineva?! Ce zici?!

“Nu!” se aude în receptor.

— Mda, Teo! De unde să mai dăm peste cineva, când numai noi doi am rămas dintr-un pluton? Tu și eu!... Ce zici?

“Mare brânză...” se aude iar în receptor.

— De ce vorbești azi cu mine astfel, Teo? se neliniștește, se zbate la telefon bătrânul.

“Dar cum vrei să vorbesc altfel?” răbufnește vocea din receptor, vocea de brută a bărbatului telefonistei.

— Cum crezi... zice îndurerat bătrânul, dar azi n-ai dreptul să vorbești cu mine pe un asemenea ton, Teo... În primul rând, n-am dormit toată noaptea... De mai bine de patru ore aștept să se deschidă oficiul... Și-apoi — aici bătrânul cântărește nițel, stă la îndoială: să-i spună sau nu... Zice: — Mă simt cam bolnav, Teo!.. Se vede c-am răcit puțin...

Nevasta șefului oficiului poștal, auzind ultimele cuvinte, își șterge lacrimile. Sfinte, se crucește ea, ce zice el, bolnav!.. D-apoi e ca pământul!.. Se ține de cablu!

Mitache, pentru o clipă, prinde privirea fetei, cearcă să-i facă un semn de mulțumire că i-a dat azi legătura... Mitache vrea să se încline, chipurile, ea să nu se neliniștească, mai vorbește puțin, și... Vrea să mai spună ceva, dar, Doamne, ce se întâmplă cu el! Furnicile! Simte că lunecă în jos, lunecă fără sfârșit. Lunecă și lunecă, dar el... dar el...

Cum putea el să uite?! Nu i-a spus încă prietenului său despre carte!.. Mitache se îndreaptă puțin, se scutură:

— Este o carte... abia de îngână. O carte...

“Care carte?” răsună aiurea în receptor vocea “prietenului”.

Dar Mitache simte că iar lunecă. Lunecă undeva departe, foarte departe, parcă plutește, parcă îl duce o apă, o apă mare îl duce liniștit și, cum îl duce... și cum îl duce, iar își dă seama că a uitat să-i recomande acea carte prietenului său... cartea cu pilotul cela, căruia îi ardea avionul pe deasupra ogrăzii și tot striga la mamă-sa... Cartea cu pilotul. Cum putea el să uite așa ceva — doar pilotul era unul din ei! “Unul din generația noastră, Teo!.. se mișcă abia văzut buzele bătrânului. Auzi, aceia eram noi, Teo! Să nu-i uităm, Teo!”

— Ce se întâmplă aici?! apare fulger din biroul său bărbatul telefonistei. A plătit?! strigă fără să-și dea seama ce se întâmplă.

Dar nevasta șefului oficiului poștal nu mai aude acum pe nimeni. Se uită la bătrânul ruinat pe podele și nu-și mai ascunde lacrimile.

APRECIERI CRITICE

...Până și poanta vine la Esinencu din viață, ea fiind expresia acelu neprevăzut, care este pregătit în taină de cursul obișnuit al vieții. Neprevăzutul este, altfel zis, ceea ce nu se vede la suprafața lucrurilor, dar se pregătește de evoluția lor firească: eroii își descoperă în anumite momente, subit, adolescența, pierderea copilăriei, bătrânețea. Ar fi inutil, de aceea, să căutăm în proza lui Nicolae Esinencu “subtexte”. Ea surprinde fluidul candid al vieții, refuzând parcă s-o exploreze, să-i caute sensurile, marele ei sens fiind mișcarea, pe care noi o simțim acut doar în anumite momente sufletești.

Mihai CIMPOI, Nicolae Esinencu: PORTOCALA, “Literatura și arta”, 1971, 22 mai.

Prin ce ne trezește interesul proza lui Nicolae Esinencu?

În primul rând, prin faptul că scriitorul este preocupat de relațiile dintre oameni, fie ei familiști cu mulți copii, fie ei abia căsătoriți, sau doar suflete fragede la prima adiere a dragostei. În al doilea rând, prin faptul că majoritatea eroilor nuvelor sunt tineri și tinere, băieți și fete muncind în câmp, tineri ostași, tineri oameni de artă ș.a.m.d. În al treilea rând, prin faptul că dincolo de intrigă și narațiune, care uneori pare un pic neobișnuită, ieșită din comun, se simte atitudinea direct interesată, de plină participare, a autorului. Și, în al patrulea rând, prin fericita îmbinare a gravului, seriosului cu zâmbetul, cu umorul, ceea ce face lectura plăcută, antrenantă cu adevărat.

Vladimir BEȘLEAGĂ, cuvânt înainte la cartea: Nicolae Esinencu, NUNTA, Ed. Literatura artistică, 1980, p. 4.

Citești dialogul de dimineață al părinților lui Doc și te pomenești martor (iar în mod imaginar, chiar participant) la o competiție verbală marcată de un umor gras, trivial pe ici, colo, de elementul imprevizibil, atât de necesar stabilirii unui contact într-adevăr intim și strâns cu opera de artă. Comicul autentic al dialogului rezidă în faptul că personajele, mai ales mama, sunt atât de ocupate cu

problemele mărunte ale existenței, încât nici nu-și dau seama când se trezesc în situații dintre cele mai nostime. Îi zice soțul, în glumă desigur, să arunce afară ceaunul cu lapte pus la fiert, și biata femeie, obsedată de gândul că întârzie la lucru, în chip absolut mecanic îl aruncă, pentru ca abia după aceea să se dumească asupra faptei și să încerce sentimentul vinei (“Sfinte, ce-am făcut: l-am opărit pe cineva!”).

Lectura e antrenantă în adevăratul sens al cuvântului. Nicolae Esinencu se dovedește, și aici, un maestru al situației pe cât de simple și obișnuite, pe atât de neașteptate și surprinzătoare ca factură și ca expresie verbală. Apoi — și al dialogului spumos, hăzos, îndărătul căruia stă confruntarea metodică a două firi: soția zăpăcită, mereu grăbită (de aceea irosind timpul cu acțiuni și vorbe de clacă) și soțul flegmatic, indiferent, care reduce totul la glumă, alteori — la anecdotă.

În nuvela *Doc* scriitorul șarjează intens, apelează frecvent la caricatură, exagerează în scopul dezvoltării cât mai adânci a unei stări de lucruri, a unui stil de comportare, a unui tip de conduită. Rădem cu hohote la lectura paginilor în care Nicolae Esinencu descrie metodele mamei lui Doc de a realiza cu orice preț planul: până și pe propriul său bărbat îl tunde și-l rade (de câte două sau chiar trei ori pe zi), ba încă în prezența șefei frizeriei, numai să împlinească planul și să vadă șefa că ea este o frizeriță mereu asaltată de clienți.

Registrul comicului esinencian cuprinde și gluma simplă și nevinovată, dar și grotescul desființator și causticitatea neiertătoare, atât de rar întâlnite în proza noastră de azi.

Ion CIOCANU, *Cu fața spre carte*, Ed. Cartea moldovenească, Chișinău, 1989, p. 207 — 209.

CUPRINS

<i>Notă asupra ediției</i>	2
<i>Tabel cronologic</i>	3
COPACUL CARE NE UNEȘTE	5
DOC	56
ÎN SUS PE RÂU	158
AMARA	209
ALO, TEO!	230
<i>Aprecieri critice</i>	261

NICOLAE ESINENCU

COPACUL CARE NE UNEȘTE

Apărut: 1997. Format: 70x108^{1/32}.
Coli tipar: 11.55, Coli editoriale: 10.89, Tiraj: 5000 ex.

Casa de editură «LITERA»
str. B.P. Hasdeu, nr. 2, Chișinău, MD 2005, Republica Moldova
Operator: *Viorica Bujor*
Tehnoredactor: *Tatiana Covali*
Corector: *Raisa Coșcodan*
Redactor: *Ion Ciocanu*
Editor: *Anatol Vidrașcu*

Tiparul executat sub comanda nr. .
Combinatul Poligrafic, str. Mitropolit Petru Movilă, nr. 35,
Chișinău, MD 2004, Republica Moldova

Departamentul Edituri, Poligrafie și Comerțul cu Cărți